

■ Вимірюємо
напруженість праці

■ Етапи управління СОП
на підприємстві

№ 9/2016

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ

ОХОРОНА ПРАЦІ

індекс 74377

www.ohoronapraci.kiev.ua

БЕЗПЕКА ПОНАД УСЕ!

АВЦЕНТР

ДНІПРОПЕТРОВСЬК • ДОНЕЦЬК • ЗАПОРІЖЖЯ • КИЇВ • КРИВИЙ РІГ • ЛЬВІВ • ХАРКІВ

3M

CERVA

DUPONT

BICAP

BLS

UNIVET

ЕВОПІК

МАРА
PROFESSIONNEL

SCOTT
SAFETY

VOCHOC

VOSS
HELM

+380 44 230-87-07

WWW.AVCENTR.COM.UA

ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ВОСТОК СЕРВИС

СПЕЦОДЯГ
СПЕЦВЗУТТЯ
ЗАСОБИ ЗАХИСТУ

uvex 3M Ansell PANDA HECKEL JSP

NITRAS SAFETEC Honeywell SAFETY.Lab plum

ТОВ «Восток-Сервіс»

Київ: 0(44) 422-95-30

Харків: 0(57) 766-72-91

Одеса: Стецкевич-Спецодежда 0(48) 729-38-90

ukrvostok.prom.ua

Дніпропетровськ: 0(562) 36-68-86

Кривий Ріг: 0(56) 409-67-31

УВАГА! ПЕРЕДПЛАТНА АКЦІЯ НА 2017 рік!

Шановні читачі!

З 1 серпня до 30 жовтня передплатіть через редакцію журнал «Охорона праці» на 2017 рік за ціною 2016-го: **97 грн 50 коп.** (із поштовими витратами – 106 грн 40 коп.)

Для цього потрібно зателефонувати до редакції або надіслати заявку на електронну адресу.

Тел./факс:

(044) 559-19-51; 558-74-27

e-mail: peredplata.op@gmail.com

Вимірюємо важкість праці

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ

ОХОРОНА ПРАЦІ

індекс 74377

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Наприкінці серпня, у переддень 25-ї річниці Дня Незалежності України, відбулася значна й довгоочікувана подія — укладення **Генеральної угоди про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2016–2017 роки**, яку традиційно підписують три сторони соціального партнерства — уряд, роботодавці та профспілки.

Чому подія значна? Ця угода є базою для визначення стандартів, параметрів та орієнтирів соціально-економічного розвитку всієї держави. І те, що документ підписали три сторони соціального діалогу, знайшовши компроміс, додає впевненості в тому, що поставлених цілей буде досягнуто.

Чому подія довгоочікувана? Про зміст цього документа домовлялися довгих чотири роки. Попередню угоду було укладено на 2010–2012 рр., проте фактично вона діяла дотепер. Відповідно, у нових соціально-економічних умовах тодішні соціальні домовленості, зафіксовані в угоді, вже не могли бути дієвим поштовхом до соціально-економічних перетворень у державі. На відміну від попереднього, новий документ містить менше норм прямої дії і більше рекомендацій щодо внесення тих чи інших вимог до галузевих і колективних договорів. Отже, більшість важливих державних питань тепер вирішуватимуть на галузевому та регіональному рівнях.

Щодо питань трудових відносин та охорони праці. Цей розділ, на думку профспілок, містить набагато більше завдань, ніж у попередній угоді. І, що показово, переважну частину з них зобов'язалася виконати саме урядова сторона. Наприклад, створити протягом 2016 р. у центральних, а до кінця 2017-го — у місцевих органах виконавчої влади структурні підрозділи (або визначити уповноважених осіб) з охорони праці. Також уряд готовий організувати окремий облік первинних звернень по медичну допомогу потерпілих унаслідок нещасних випадків, щоб бачити реальну картину травмувань на робочих місцях.

А втім, найголовнішим вважаю, попри війну та економічну кризу, готовність Кабміну відновити фінансування заходів **Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки**, затвердженої Законом України від 04.04.2013 № 178-VII, фінансування якої з держбюджету було припинено ще у 2014 р.

До речі, до тексту угоди було внесено окремі пункти із власне Загальнодержавної програми, тобто вони є двічі прописаними до виконання. Це, зокрема, створення (коштом Фонду соціального страхування) на національному каналі **телевізійного проекту «Безпека праці та життєдіяльності»**. Також фонд фінансуватиме, як і в попередні роки, навчання з питань охорони праці представників роботодавців, профспілок, органів виконавчої влади і місцевого самоврядування.

Зі свого боку роботодавці погодилися відкрити первинним профспілковим організаціям доступ до інформації про проведення на підприємствах медоглядів та атестації робочих місць за умовами праці, надання пільг працівникам та організацію їх соціально-побутового забезпечення. А уряд, своєю чергою, зобов'язався переглянути чинні нормативно-правові акти з питань атестації робочих місць та компенсації за роботу в шкідливих умовах праці.

Черговий 26-й рік незалежної України почався з декларації нових умов реалізації соціально-економічної розбудови держави. І всі ми дуже прагнемо якомога швидше на власні очі побачити результати реформ та економічного зростання країни.

Головний редактор журналу «Охорона праці» **Дмитро Матвійчук**

Редакційна колегія

Левицький Михайло Анатолійович — генеральний директор ТОВ «Технічні та управлінські послуги», корпоративний партнер TÜV SÜD, канд. екон. наук

Больман Георгій Олександрович — заступник виконавчого директора Асоціації незалежних експертів України «Укрексперт»

Зіміна Олена Спиридонівна — головний спеціаліст з питань ОП та пожежної безпеки Державної інспекції ядерного регулювання України

Костриця Василь Іванович — Національний координатор (06.1996–02.2013) МОП в Україні

Лисюк Микола Олександрович — заступник директора з наукової роботи ННДІПБОП, канд. техн. наук

Мірошниченко Олексій Валентинович — виконавчий віце-президент Конфедерації роботодавців України

Савчук Сергій Петрович — Національний координатор Міжнародної організації праці в Україні

Українець Сергій Якович — заступник голови Укрнафтогазпрофспілки

Цопа Віталій Андрійович — міжнародний експерт і аудитор систем менеджменту ISO 9001, 14001, 50001 і OHSAS 18001, докт. техн. наук, професор

Богданова Ольга Віталіївна — менеджер з виробничої безпеки праці та охорони довкілля

Чернюк Володимир Іванович — заступник директора з наукової роботи Інституту медицини праці АМН України, докт. мед. наук

Зміст

■ Безпека праці

- Віталій Цопа
Стратегія + програма = результат 4
Стратегію і програму з безпеки та гігієни праці України потрібно формувати на основі передового досвіду
- Олександр Фандеєв
У Сорочинцях тільки веселі пригоди 10
Про безпечну роботу Сорочинського ярмарку-2016 подбала Держпраці
- Дмитро Селявін
Поведінковий аудит як інструмент охорони праці 12
Спілкування керівника з підлеглим на тему охорони праці сприяє безпечній поведінці працівника
- Олеся Цибульська
По-новому про відоме, або Читаючи Закон... 14
У статті висвітлено вимоги з охорони праці для певних категорій працівників
- Олександр Фандеєв
Сміття смердить небезпекою та брудними грішми 20
Трагедія на Грибовицькому сміттєзвалищі під Львовом змусила суспільство іншими очима подивитися на масштабну проблему
- Володимир Терещенко
Відходи – у доходи 23
У Чернігівському відділенні ПАТ «САН ІнБев Україна» заробляють на чому тільки можуть

- Олег Моїсеєнко
Управління службою охорони праці 24
Деякі аспекти управлінських функцій стосовно питань охорони праці
- Олег Моїсеєнко
Приклад, гідний наслідування 27
Ефективне планування й організація повсякденної роботи СОП великого металургійного підприємства
- Олег Моїсеєнко
Роботи з підвищеною небезпекою за нарядом-допуском: відмінні та спільні риси 30
Все про порядок застосування нарядно-допускну системи
- Володимир Терещенко
Братська могила 32
Причини загибелі людей в колекторах та інших замкнених просторах
- Наталія Романенко, Олександр Сліпачук
Працюй без травм! 34
Найтиповіші виробничі травми за різними галузями економіки
- Володимир Потебешко
Установи основну причину нещасного випадку 38
Навчальний практикум журналу на допомогу спеціалістам з охорони праці

■ Медицина праці

- Марія Алієва
Гігієна праці верстатників 40
Про особливості умов праці та профілактику профзахворювань верстатників
- Олег Моїсеєнко
Інструменти професійного добору 44
Методи оцінки професійної придатності персоналу, які використовує компанія Hogan
- Оксана Орехова, Олександр Павленко
Вимірюємо напруженість праці 48
Визначення класу та ступеня напруженості трудового процесу під час гігієнічної оцінки умов праці

■ Соціальний захист

- Олексій Савченко
Профілактика сприяє зниженню травматизму 52
Ще раз про нагальну потребу скасування мораторію на перевірки

■ На допомогу фахівцю з охорони праці

Безпека праці під час проведення робіт у замкнених просторах (колодязях, резервуарах, камерах тощо)

Управління професійними ризиками: проблеми та рішення

Читайте в наступному номері:
Лідерство в охороні праці
ОП у вищих навчальних закладах

На першій сторінці обкладинки колаж Олександра Антоненка

ЧИТАЙТЕ НАС НА **facebook**
www.facebook.com/1415021262063604

Редакція журналу

Матвійчук Дмитро Лаврентійович –
головний редактор журналу «Охорона праці»
Приймальня (044) 558-74-11
02100, Київ-100, вул. Попудренка, 10/1.
ДП «Редакція журналу «Охорона праці»
Теличко Костянтин Едуардович (044) 296-05-69
перший заступник головного редактора, канд. техн. наук
Солодчук Людмила Миколаївна (044) 558-74-18
заступник головного редактора
Дизайн Борецька Ганна, Турчанова Алла
Реклама (044) 296-05-65, 296-82-56
Відділ передплати (044) 559-19-51, 558-74-27
Поліграфічні послуги (044) 559-62-79
mail@ohoronapraci.kiev.ua www.ohoronapraci.kiev.ua

Власні кореспонденти:

Луганська, Сумська, Харківська та Чернігівська обл. –
Селявін Дмитро Юрійович (066) 433-66-56
Автономна Республіка Крим, Вінницька,
Миколаївська, Кіровоградська, Одеська,
Херсонська та Черкаська обл. –
Колесник Сергій Анатолійович (051) 632-23-29
Донецька, Дніпропетровська, Запорізька та
Полтавська обл. –
Моїсеєнко Олег Васильович (097) 694-01-21
Волинська, Івано-Франківська, Житомирська,
Закарпатська, Київська та м. Київ, Львівська, Рівненська,
Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька обл. –
Фандеєв Олександр Іванович (044) 296-01-73

Точка зору редакції не завжди збігається з думкою авторів матеріалів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей несуть автори публікацій. Рукописи не рецензуються. За достовірності реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 2.09.2016. Формат 60x84/8.
Папір – крейдований глянцевий. Друк – офсетний.
Ум. друк. арк. – 14,02. Наклад 3 854. Зам. № 987.
Надруковано в друкарні ТОВ «Інтерекспресдрук».
03680, Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3.
Журнал видається українською та російською мовами.
Загальний наклад – 5 603 прим.
Редакція журналу «Охорона праці» – колективний член Європейської асоціації з безпеки.

© ОХОРОНА ПРАЦІ
Передплатний індекс 74377
Передплата ціна – 97 грн 85 коп.

ГРУПА КОМПАНІЙ НОВАТОР

*Хто хоче бути першим -
має бути новатором!*

Організовує навчання
в м. Києві та регіонах
України

03148, м. Київ
вул. Сім'ї Стешенків, 3, оф.166
novator_n@ukr.net
www.ucnovator.com.ua

61002, м. Харків
вул. Дарвіна, 6, оф.17
novator_sv@ukr.net
kharkov.ucnovator.kiev.ua

Навчання з питань охорони праці	Екологічна лабораторія
Навчання з питань пожежної безпеки	Атестація робочих місць за умовами праці
Навчання з електробезпеки (II, III, IV, V група допуску)	Вимірювальна електротехнічна лабораторія
Навчання посадових осіб та спеціалістів за Правилами (понад 100 видів НПАОП)	Лабораторія зварювання (атестація зварників)
Спеціальне навчання з питань охорони праці робітників	Випробувальна механічна лабораторія (стелажі, драбини, стрем'янки, кігті, лази, стропи, запобіжні пояси та інші ІСЗ)
Навчання з технічної та безпечної експлуатації конструкцій, будівель і споруд	Полігон для навчання верхолазів та висотників
Дистанційне навчання www.do.ucnovator.kiev.ua	Продаж індивідуальних страхувальних засобів (ІСЗ), спорядження для верхолазів та висотників www.vysotnyk.com.ua
Експертно-технічний центр. Експертиза стану охорони праці та промислової безпеки для одержання дозволів Держпраці на роботи підвищеної небезпеки	

**Сертифікація систем менеджменту на відповідність вимогам
міжнародних стандартів: ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001,
HACCP, ISO 22000, FSSC 22000, ISO 50001, ISO 27001,
ISO / TS 16949, IRIS, SA 8000, FSC та ін.**

ТРЕНІНГИ

- Надання долікарської допомоги потерпілим у разі нещасного випадку з використанням тренажерів "Фантом-П", "Гоша-06", "Гаврюша", "Глаша" та автоматичних зовнішніх дефібриляторів (АЗД)
- Гасіння осередку пожежі первинними засобами пожежогасіння або тренажером СИМ-1
- Організація евакуації людей у разі виникнення надзвичайної ситуації
- Надзвичайна ситуація: допоможи собі сам

**Орган сертифікації
Quality Austria в Україні**
+38(044) 407-31-16
+38(067) 328-46-82
+38(050) 546-83-32
novator.ukraine@qualityaustria.com

Відділ дистанційного навчання
+38(044) 403-83-56
+38(067) 487-67-00
yarina@ucnovator.com.ua

Поліграфічний відділ
+38(096) 746-58-99
arturv@ucnovator.com.ua

Екологічна лабораторія
+38(044) 500-77-45
staselko@ucnovator.com.ua

**Лабораторія з атестації
робочих місць**
+38(044) 466-91-62

Лабораторія зварювання
+38(044) 407-00-91
+38(097) 019-64-37

**Вимірювальна
електротехнічна лабораторія**
+38(044) 403-84-29

**Випробувальна
механічна лабораторія
Інтернет-магазин ІСЗ для
висотників та верхолазів**
+38(044) 592-53-01
+38(067) 487-67-16
ucnovator.vvr@gmail.com

Методичний відділ
+38(044) 407-11-00
+38(044) 407-11-09
+38(050) 409-55-10
novator_metod@ukr.net

Бухгалтерія
+38(044) 407-10-17
+38(067) 500-97-12
novator_n@ukr.net

Відділ продажів
+38(044) 403-83-55
+38(044) 407-04-57

Відділ комп'ютерного навчання
+38(044) 403-84-27
+38(067) 403-24-83

Експертно-технічний центр
+38(044) 466-93-68

Філія у м. Харків
+38(067) 504-30-74
+38(050) 409-54-05
novator_sv@ukr.net

СТРАТЕГІЯ + ПРОГРАМА = РЕЗУЛЬТАТ

Про нагальну потребу формування в Україні національної стратегії і національної програми у сфері безпеки та гігієни праці на основі досвіду передових країн світу.

Віталій Цопа,
д-р техн. наук, професор МІМ-Київ,
міжнародний експерт і аудитор
систем менеджменту ISO 9001, 14001, 50001
і OHSAS 18001

Питання безпеки та гігієни праці на робочих місцях є обов'язковою і невід'ємною частиною стратегій розвитку країн Євросоюзу, а також Великобританії, США й інших держав світу.

У 2006 році на 95-й сесії Генеральної конференції МОП було ухвалено Конвенцію № 187 «Про основи сприяння передовій організації охорони праці на національному рівні» (далі — Конвенція 187) і відповідну «Рекомендацію про основи сприяння передовій організації охорони праці на національному рівні» (далі — Рекомендація 197).

Суть Конвенції 187 полягає в тому, що кожна країна — член МОП поступово розбудовує та періодично переглядає державну систему забезпечення охорони праці на основі консультацій з організаціями підприємств і працівників. Ця система має охоплювати законодавчі й інші правові акти; державні органи або відомства, відповідальні за охорону праці; механізм дотримання вимог національних нормативних актів; угоди про співробітництво між роботодавцями й працівниками на рівні підприємств; національний тристоронній консультативний орган, служби гігієни праці тощо.

ЩО ТАКЕ СТРАТЕГІЯ

У широкому розумінні стратегія — це комплекс інтелектуальних зусиль і рішень, які дають змогу оптимізувати перехід від сьогодення до бажаного майбутнього. У вузькому і традиційному розумінні стратегія — це певний задум, загальний план дій у тривалій перспективі, спрямований на досягнення певних цілей і бажаних результатів.

Крім того, стратегія — це можливість застосувати акумульовані ресурси в оптимальному напрямі, що досягають шляхом стратегічного аналізу, вибору рішень і складання плану довгострокових дій.

СКЛАДНИКИ СТРАТЕГІЇ

Основні терміни й визначення складників стратегії наведені в табл. 1. Там же містяться запитання, на які мають давати відповідь певні стратегічні документи.

У стратегічному менеджменті утворюється **логічно-значеннєвий зв'язок**: виконуючи свою **місію**, організація прагне до реалізації власного **бачення** за допомогою розроблення й виконання **стратегії**, досягаючи стратегічних **цілей** через реалізацію стратегічних **програм**, заходів та ініціатив, суворо дотримуючись **принципів**, зумовлених **філософією** організації (рис. 1).

У процесі стратегічного мислення формуються основні принципи організації і стратегічного бачення за допомогою певних кроків під час розроблення й реалізації стратегії (рис. 2).

Орієнтуючись на норми Конвенції 187, кожна держава розробляє й реалізує національну програму з охорони праці, втілення в життя якої сприяє розвитку національної профілактичної культури безпеки праці, зокрема за допомогою навчання працівників. Така національна програма має довгостроковий характер і, відповідно, потребує розроблення національної стратегії у сфері безпеки та гігієни праці.

Національні стратегія і програма визначають шляхи захисту працівників від ризиків та небезпек відповідно до чинного законодавства для запобігання виробничому травматизму, професійним захворюванням, загибелі людей на виробництві. Стратегія повинна містити формулювання стратегічних проблем, завдань, цілей і показників прогресу у сфері гігієни та безпеки праці; її потрібно доопрацьовувати переглядати за результатами аналізу ситуації в країні та після досягнення запланованих показників результативності й ефективності національної системи безпеки та гігієни праці.

Мета розроблення стратегії у сфері безпеки та охорони праці — це не створення суспільства без ризиків, а створення суспільства, в якому правильно оцінюють, усвідомлюють і управляють ризиками.

Зі стратегії Великобританії

ни праці, а також доповнювати й підсилювати іншими програмами і планами.

Конвенція 187 рекомендує затвердження та впровадження національної довгострокової програми з охорони праці вищими органами державної влади. Проте слід зазначити, що така довгострокова програма має бути розроблена на основі національної стратегії у сфері охорони праці.

У Рекомендації 197 йдеться про те, що держави — члени МОП повинні:

- вживати заходів для забезпечення безпеки та охорони здоров'я працівників — як чоловіків, так і жінок, зокрема заходи щодо захисту їхнього репродуктивного здоров'я;
- у процесі розвитку національної профілактичної культури праці створювати умови для підвищення рівня свідомості працівників і розуміння ними гостроти проблем, пов'язаних з безпекою праці.

Для цього в національних програмах з охорони праці мають бути передбачені такі заходи:

- ⇒ організація національних кампаній з урахуванням ініціатив, що надходять з регіонів, і міжнародної практики;
- ⇒ проведення профпідготовки та навчання з питань охорони праці працівників, керівників, фахівців, відповідальних за проведення робіт, а також здійснення інших програм основної і додаткової професійної освіти;
- ⇒ надання консультаційних й інформаційних послуг підприємствам та організаціям/підприємствам для мінімізації ризиків і небезпек;
- ⇒ сприяння у розробленні стратегії щодо забезпечення безпеки та охорони здоров'я на рівні робочих місць;
- ⇒ сприяння у вирішенні проблем, які постають перед середніми, малими й мікропідприємствами.

Таблиця 1

Складники стратегії та запитання, на які вони мають давати відповідь

Термін	Визначення	Що робить?	Запитання
Місія	Призначення організації	Місію – виконують	Для чого ми створені?
Бачення	Ідеальний стан організації через кілька років	Бачення – реалізують або досягають	Якою буде наша організація через кілька років?
Стратегічні проблеми	Проблеми у сфері безпеки та гігієни праці	Стратегічні проблеми – те, що заважає реалізувати бачення	Що заважає реалізувати бачення?
Стратегія	Спосіб досягнення бачення	Стратегію – виконують	Яким шляхом ми рухатимемося і як вирішуватимемо проблеми, що заважають досягти бачення?
Стратегічні цілі	Результати реалізації стратегії	Стратегічних цілей – досягають	Яких результатів ми прагнемо досягти?
Стратегічні програми, дії, заходи, ініціативи	Заходи, які потрібно здійснити для досягнення стратегічних цілей	Стратегічні програми та ініціативи – реалізують	Що ми маємо намір зробити для досягнення стратегічних цілей?
Філософія й цінності	Погляди й цінності, яких дотримується організація під час реалізації своєї стратегії	Філософія – принципи, яких дотримується організація	Яких принципів ми дотримуємося?

У Рекомендації 197 особливо підкреслено, що **національні програми охорони праці повинні ґрунтуватися на принципах оцінки й мінімізації небезпечних і шкідливих виробничих чинників і ризиків, а також управління ними**. Впровадження цих програм має активно сприяти реалізації профілактичних заходів на робочих місцях за участю соціальних партнерів.

ГІГІЄНА ТА БЕЗПЕКА ПРАЦІ В ЄС

Стратегія і політика Європейського Союзу у сфері гігієни та безпеки праці розвивалася протягом кількох десятиріч. З 1980-х рр. одним із пріоритетів ЄС стає забезпечення здорових і безпечних умов праці. Сьогодні це один із найбільш концентрованих і, як зазначено у ст. 153 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС), найважливіших напрямів соціальної політики Євросоюзу. Право кожного працівника на працю в умовах, що забезпечують його здоров'я, безпеку і гідність, закріплено у ст. 31 Хартії ЄС про основні права. Правові основи охорони праці знайшли розвиток у фундаментальній законодавчій базі ЄС і підкріплені значною кількістю інструментів незаконодавчого характеру.

Загалом законодавство ЄС у сфері гігієни та безпеки праці ґрунтується на чотирьох основних принципах:

- 1) досконаліші стандарти охорони праці покликані сприяти підвищенню конкуренції;
- 2) законодавство про охорону праці може дати очікувані результати тільки за умови його належного дотримання;
- 3) виникнення нових ризиків потребує розроблення нових правових норм;
- 4) соціальний діалог залишається основним засобом під час розроблення стратегії і політики у сфері охорони праці, успіх якої залежатиме від спільних зусиль соціальних партнерів.

Стратегія і політика ЄС у сфері гігієни та безпеки праці спрямована на виконання **двох основних завдань**:

- **у соціальній сфері** – захист працівників за допомогою забезпечення відповідного рівня охорони праці

(ст. 153 Договору про функціонування Європейського Союзу);

- **в економічній сфері** – забезпечення відповідності товарів, які виробляють, стандартам з безпеки та гігієни праці (ст. 169 ДФЄС, директива 2001/95/ЄС).

Головною метою стратегії і політики у сфері гігієни та безпеки праці ЄС є зведення до мінімуму виробничого травматизму і професійних захворювань.

За минулі роки ця мета набула нового значення, охопивши поняття «добробут на роботі». Йдеться про сприятливі моральні та психологічні умови праці з виключенням чинників стресу на робочих місцях, а не лише про зниження кількісних показників нещасних випадків і профзахворювань.

Крім головної, виокремлюють **допоміжні цілі** стратегії і політики у сфері гігієни та безпеки праці Європейського Союзу:

⇒ профілактика соціальних ризиків (стресів, домагань на робочому місці, депресій, роздратування, ризиків, пов'язаних з алкогольною, наркотичною, медикаментозною залежністю);

⇒ аналіз нових ризиків, а також ризиків, пов'язаних з роботою з хімічними, фізичними та біологічними агентами, і ризиків, пов'язаних з виробничим середовищем (ергономічні, психологічні, соціальні ризики);

⇒ урахування змін у формах зайнятості, організації праці та робочого часу (до найуразливішої групи належать частково зайняті або тимчасові працівники);

⇒ урахування розмірів підприємств (програми щодо запобігання ризикам мають бути спрямовані також на малі та середні підприємства, приватних підприємців, хатніх працівників тощо);

⇒ інтенсивна профілактика професійних захворювань (особливу увагу приділяють вирішенню проблем опорно-рухового апарату, а також захворюванням, пов'язаним з втратою слуху і роботою з токсичними матеріалами та речовинами);

⇒ урахування демографічних змін;

⇒ урахування гендерного чинника під час оцінки ризиків, проведення превентивних заходів і компенсаційних виплат.

Якщо менеджмент організації не управляє небезпеками через управління ризиками, то небезпеки управляють втратами організації, що призводить до низької якості, нещасних випадків тощо

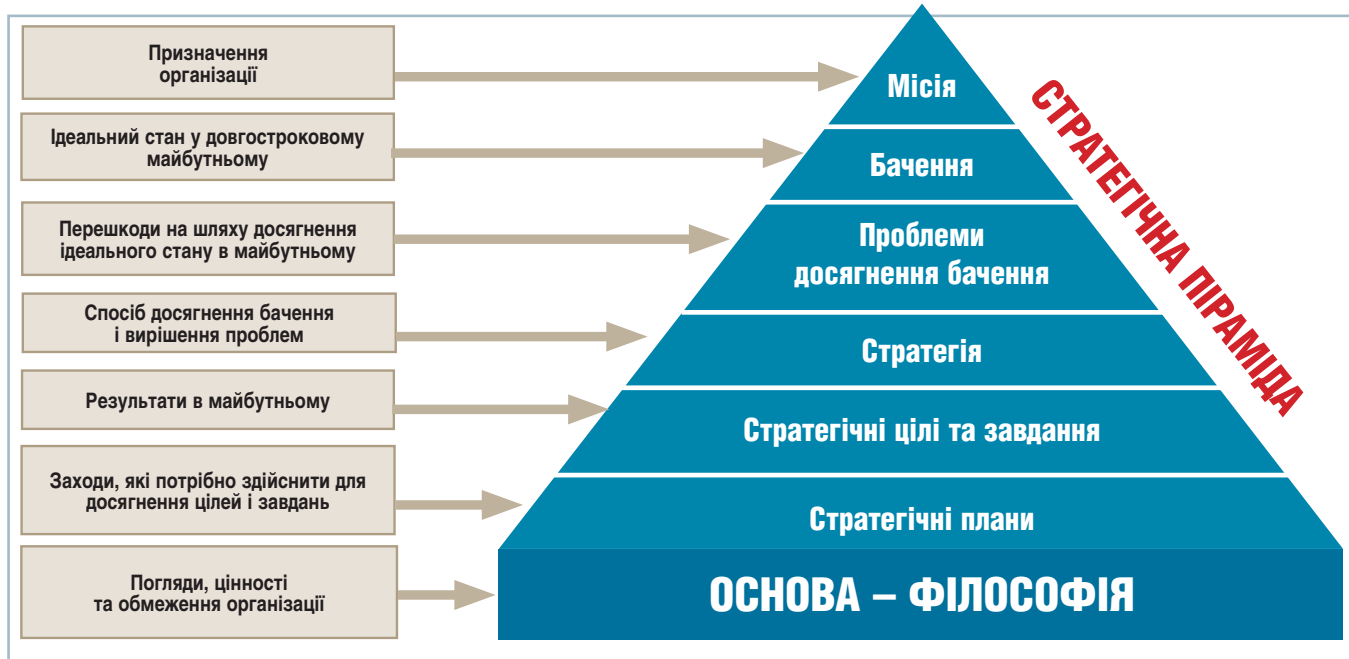

Рис.1

Для досягнення поставлених цілей здійснюють гармонізацію стандартів у сфері охорони праці в державах — членах ЄС. Активно цей процес розпочався з кінця 1980-х рр., що збіглося із завершальним етапом створення єдиного економічного і правового простору ЄС. У цей час були ухвалені директиви, що стосуються засобів індивідуального захисту працівників, знаків безпеки на робочому місці, максимальної маси вантажу, який дозволяється переносити вручну, і т. ін.

У 1989 р. було ухвалено основний документ у сфері охорони праці — **рамкову Директиву 89/391/ЄЕС «Про впровадження заходів щодо поліпшення безпеки та охорони здоров'я працівників під час роботи»**. Директива містить загальні принципи, що стосуються запобігання виробничим ризикам, поліпшення стану гігієни та безпеки праці, виключення чинників ризику і нещасних випадків, інформування, консультацій, пропорційної участі відповідно до національного законодавства або практики, навчання працівників тощо. Рамкова директива передбачає право працівників не виконувати робіт у разі серйозної небезпеки, можливості нещасного випадку або захворювання.

Стратегія гігієни та безпеки праці на робочих місцях ЄС

Європейська конфедерація профспілок ініціювала розроблення європейської стратегії гігієни та безпеки праці, тому що в Європі розуміють, що це є результативним інструментом постійного поліпшення стану гігієни та безпеки праці на робочих місцях.

Стратегію розробляли на основі тристороннього діалогу між Європейською комісією, профспілками та роботодавцями.

У ролі загальних орієнтирів було визначено **п'ять основних напрямів розвитку в суспільстві цілісної культури безпеки** (див. нижче) на основі системного підходу до управління ризиками небезпек.

1. Скорочення кількості нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань на основі стратегічного бачення «нуль нещасних випадків і захворювань».

2. Підвищення рівня свідомості, компетенцій і нарощування відповідного потенціалу працівників у питаннях гігієни та безпеки праці.

3. Прямий зв'язок і кореляція між системами гігієни та безпеки праці й охорони громадського здоров'я.

4. Безпека життєдіяльності і здоровий спосіб життя.

5. Уведення питань профілактики до системи соціального забезпечення.

Стратегія ЄС на 2007–2012 рр.

У стратегії 2007–2012 рр. наголошувалося на багатогранності підходів до безпеки та охорони праці, до того ж стояло завдання досягти цілей так званої Лісабонської стратегії щодо високої якості праці. Потрібно, поряд з усуненням або мінімізацією традиційних загроз у сфері професійної безпеки, розвивати належну інфраструктуру для вирішення проблем і викликів «сучасного трудового життя», враховуючи соціальні й психологічні ризики, вікові та гендерні чинники, а також просувати ідеї здорового способу життя і задоволеності людини своєю роботою.

У результаті реалізації стратегії на 2007–2012 рр. було досягнуто поставленої мети — зниження виробничої аварійності на 25%, і наразі спостерігаємо стабільне й рівномірне зменшення кількості нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Стратегія ЄС на 2014–2020 рр.

Розпочинаючи роботу над наступною стратегією на 2014–2020 рр., Європейська комісія провела широкі громадські обговорення цього проекту. Оголошуючи про початок консультацій, європейський комісар з питань зайнятості і соціальної інтеграції Лазло Андор (Laszlo Andor) заявив, що «професійні стандарти в Європейському Союзі є орієнтиром для інших країн світу».

Нова стратегія, підготовлена на основі результатів оцінки стратегії ЄС на 2007–2012 рр., публічних консультацій і пропозицій заінтересованих сторін (інститутів ЄС, соціальних партнерів, тристороннього Консультативного комітету з гігієни та безпеки праці на робочому місці та Комітету трудових інспекторів), передбачає продовження роботи із впровадження високих стандартів умов праці як у межах ЄС, так і на міжнародному рівні.

Стратегія визначає шляхи вирішення **трьох основних проблем у сфері гігієни та безпеки праці** на робочому місці Європейського Союзу.

⇒ Обов'язкове дотримання чинних правил гігієни та безпеки праці, впровадження сучасних й ефективних методів запобігання ризикам.

⇒ Підвищення профілактики професійних захворювань за допомогою усунення нових ризиків, що виникають на робочих місцях. При цьому не слід забувати про наявні ризики.

⇒ Потреба враховувати старіння робочої сили в ЄС.

Визначено **сім головних напрямів стратегії** для усунення основних проблем до 2020 року:

1) поліпшення національних стратегій гігієни та безпеки праці з урахуванням національних умов, взаємне навчання заінтересованих сторін;

2) сприяння розвитку малого бізнесу за допомогою таких практичних інструментів, як оцінка ризиків; у рамках цієї роботи запущено спеціальний онлайн-сервіс;

3) удосконалення в державах – членах ЄС оцінки ефективності роботи національних інспекцій праці;

4) оптимізація законодавчої бази для усунення надлишкових адміністративних процедур за умови підтримки високого рівня гігієни та безпеки праці;

5) посилення пропаганди безпечної праці та профілактики профзахворювань через оцінку наявних і нових ризиків; до того ж, урахуваючи старіння робочої сили в Європі, особливу увагу потрібно звертати на сфери, пов'язані з наноматеріалами, зеленими та біотехнологіями;

6) удосконалення моніторингу і збору статистичних даних у сфері охорони праці;

7) поліпшення координації діяльності з міжнародними організаціями – Міжнародною організацією праці (МОП), Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та іншими соціальними партнерами – для скорочення кількості нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і поліпшення умов праці в усьому світі.

СТРАТЕГІЯ ГІГІЄНИ ТА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ НА РОБОЧИХ МІСЦЯХ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Великобританія у 2004 р. ухвалила стратегію гігієни та безпеки праці на робочих місцях на період до 2010 р. і надалі, яка заснована на тому, що безпечна праця та здоров'я працівника є наріжним каменем цивілізованого суспільства.

Метою стратегії до 2010 р. було зменшення кількості смертельних та важких травм на виробництві на 10%, рівня профзахворюваності – на 20%; втрат робочого часу через непрацездатність (хвороби) – на 30%.

Під час розроблення стратегії базувалися на тому, що із часу введення в дію в 1974 р. закону про охорону здоров'я працівників і безпеку праці у світі відбулися серйозні зміни, що свідчать про неодмінність широкого впровадження системи управління ризиками. У Великобританії за цей період скоротилася кількість великих фірм, швидкими темпами почав розвиватися малий бізнес; збільшилася кількість працівників, зайнятих протягом неповного робочого часу; наразі половину працюючих становлять жінки. Сфера послуг розширилася, а індустріальний сектор країни через жорстку конкуренцію скоротився.

З огляду на зазначені вище обставини уряд Великобританії поставив стратегічне завдання – знайти нові шляхи розвитку культури безпечної і здорової праці. Роботодавці повинні усвідомлювати свою відповідальність за здоров'я підлеглих і залучати працівників до управління ризиками на робочих місцях. Стратегія спрямована на те, щоб кожний чітко розумів: здоров'я людей і безпека робочих місць є системним елементом сучасного конкурентоспроможного бізнесу.

Особливу увагу було звернено на бюджетну сферу, яка має стати зразком у сфері гігієни та безпеки праці для приватного сектора. Контроль за виконанням стратегії було покладено на Комісію з охорони і безпеки праці Міністерства праці та пенсій Великобританії (далі – Комісія). Велике значення в стратегії надавалося розвитку соціального діалогу і соціального партнерства із профспілками, галузевими асоціаціями, а також установленню тісного співробітництва з регіональними й місцевими органами влади.

Великобританія виокремила **чотири стратегічні напрями**:

- розвиток тісного соціального партнерства;
- сприяння усвідомленню населенням переваг ефективного управління гігієною та безпекою праці, розвитку культури безпечної праці й відповідальності за своє здоров'я;

Стратегія не панацея, а інструмент досягнення довгострокових цілей і результатів

Основні кроки з розроблення та реалізації стратегії

Рис. 2

Складники стратегії Держпраці у сфері безпеки та гігієни праці

Термін	Визначення	Формулювання
Місія	Призначення організації	Державна служба України з питань праці покликана здійснювати нагляд за забезпеченням безпечних і здорових умов праці для працюючих чоловіків і жінок за допомогою встановлення та контролю за дотриманням законодавчих вимог і стандартів, організації проведення навчання, підготовки кадрів, надання практичної допомоги для поліпшення стану безпеки та гігієни праці.
Бачення	Ідеальний стан організації через кілька років	Зниження рівня травматизму і профзахворювань до нуля (значне зменшення кількості нещасних випадків на виробництві), а також повне викорінювання умов і випадків корупції в системі нагляду за безпекою та гігієною праці в Україні.
Стратегічні проблеми	Стратегічні проблеми у сфері безпеки та гігієни праці	1. Потреба у викорінюванні умов і випадків корупції в системі нагляду за безпекою та гігієною праці на підприємствах. 2. Потреба в удосконаленні чинного законодавства України про охорону праці за допомогою впровадження результативних і дієвих вимог щодо управління ризиками на робочих місцях та імплементації європейських директив у сфері безпеки та гігієни праці відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. 3. Потреба в підвищенні профілактики професійних захворювань за допомогою усунення нових ризиків, що виникають на робочих місцях, не випускаючи з уваги наявні ризики. 4. Потреба у врахуванні старіння робочої сили в Україні. 5. Потреба в організації безпечної роботи персоналу на виробництві в умовах зовнішньої агресії. 6. Потреба в організації та підтриманні на високому рівні безпечної роботи персоналу в умовах політичної і фінансової кризи. 7. Потреба в значному підвищенні компетентності керівників і персоналу щодо управління ризиками.
Стратегія	Спосіб досягнення бачення	1. Безкомпромісна та нещадна боротьба з корупцією у сфері нагляду за безпекою та гігієною праці. 2. Імплементація в українське законодавство європейських директив у сфері безпеки та гігієни праці. 3. Надання практичної підтримки підприємствам у питаннях обов'язкового дотримання вимог безпеки та гігієни праці за допомогою використання таких практичних інструментів, як оцінка ризиків (наприклад, базова методика управління ризиками), і веб-платформи, що надає галузеві інструменти для оцінки ризиків. 4. Підвищення ефективності роботи Державної служби України з питань праці щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. 5. Спрощення чинного законодавства для усунення зайвих адміністративних процедур за умови збереження високого рівня забезпечення безпеки та охорони здоров'я працівників. 6. Підвищення профілактики професійних захворювань (беручи до уваги старіння робочої сили в Україні) через оцінку наявних і нових ризиків у сферах, пов'язаних з наноматеріалами, зеленими та біотехнологіями тощо. 7. Удосконалення інструментів моніторингу і збору статистичних даних. 8. Поліпшення координації з такими європейськими й міжнародними організаціями, як незалежне Європейське агентство з безпеки та гігієни праці (EU-OSHA), Міжнародна організація праці (МОП), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) та Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), й іншими партнерами для скорочення кількості нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і поліпшення умов праці в усьому світі.
Стратегічні цілі	Результати реалізації стратегії	Знизити за 5 років: – рівень смертельних і тяжких травм на виробництві на 15%; – рівень професійної захворюваності на 25%; – втрати робочого часу через травми на 40%; – кількість випадків корупції на 99%.
Програми, дії, заходи, ініціативи	Заходи, які потрібно здійснити для досягнення стратегічних цілей	Національна програма у сфері безпеки та гігієни праці.
Філософія, цінності	Погляди й цінності організації під час реалізації стратегії	Філософія безпеки 1. Забезпечувати високу відповідальність і лідерство керівництва, організації і підприємств щодо забезпечення безпеки та гігієни праці. 2. Викоренити корупцію в системі нагляду за безпекою та гігієною праці. 3. Систематично виявляти небезпеки й ризики у виробничій практиці (ідентифікація небезпек і ризиків: оцінка ризиків, аналіз нещасних випадків і професійних захворювань). 4. Визначати пріоритетні ризики й установлювати конкретні цілі профілактичних програм. 5. Створювати й упроваджувати системний підхід у сфері менеджменту безпеки та гігієни праці. 6. Використовувати безпечну і справну інфраструктуру, устаткування, техніку тощо. 7. Постійно підвищувати кваліфікацію працівників у питаннях безпеки. 8. Формувати безпечну поведінку працівників. 9. Формувати культуру безпеки керівників і працівників підприємств завдяки участі у вирішенні питань, що стосуються безпеки та гігієни праці.

- фокусування роботи Комісії на заходах, спрямованих на зниження виробничого травматизму;
- розширення стратегічного бачення за допомогою установлення надійних двосторонніх комунікацій з усіма заінтересованими сторонами.

Згідно з положеннями Стратегії, управління сферою гігієни та безпеки праці є колективною відповідальністю, при цьому активну роль відводять самому працівникові.

Великий інтерес викликає практичний досвід Комісії з охорони і безпеки праці щодо методів і засобів донесення до кожного роботодавця та найманого працівника потрібних знань у сфері гігієни та безпеки праці на робочому місці. Комісія підготувала безліч спеціалізованих матеріалів для різних цільових аудиторій, які в наочній і доступній формі інформують про основні вимоги законодавства з питань гігієни та безпеки праці.

Процедура оцінки ризиків описана просто і зрозуміло через методичку «п'яти кроків оцінки ризиків», її результати вносять у спеціальну реєстраційну карту для аналізу та складання плану заходів щодо зниження професійних ризиків і ліквідації загрози втрати працівниками здоров'я. Обов'язковою є вимога щодо проведення процедури оцінки професійних ризиків з певною періодичністю (не рідше ніж один раз на рік), а також у разі переведення працівника на нове робоче місце. Саме завдяки цьому вдалося забезпечити належний контроль за чинниками ризику для здоров'я на робочому місці та побудувати й підтримувати в актуальному стані систему управління професійними ризиками, якою охоплено кожне робоче місце у Великобританії.

Сьогодні в центрі особливої уваги британської стратегії перебуває малий бізнес, для якого розроблені спеціальні спрощені форми й методички оцінки ризиків, інформаційні та нормативно-методичні матеріали, що полегшують сприйняття і засвоєння правил техніки безпеки та основних обов'язків роботодавця і працівника щодо управління ризиками.

Слід звернути увагу на багатий досвід Великобританії щодо цілеспрямованого розвитку в бізнес-середовищі політики корпоративної соціальної відповідальності, завдяки чому ефективно вирішують численні питання охорони здоров'я працівників. Для керівників підприємств, членів рад директорів і правлінь розроблені спеціальні матеріали урядового офісу Об'єднаного Королівства, у яких у стислій формі викладено їхні обов'язки у сфері гігієни та безпеки праці персоналу та переваги конкурентоспроможних здорових умов праці для ведення успішного бізнесу.

СТРАТЕГІЯ ГІГІЄНИ ТА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ НА РОБОЧИХ МІСЦЯХ США

У США стратегія гігієни та безпеки праці на робочих місцях є частиною стратегічного плану Міністерства праці Сполучених Штатів на 2014–2018 рр. Цю роботу координує федеральне відомство, відповідальне за політику у сфері праці, з урахуванням сучасних вимог і світових викликів.

Стратегія розроблена за класичними правилами стратегічного менеджменту, тобто відображає:

- ⇒ місію;
- ⇒ бачення;
- ⇒ організацію виконання стратегії;
- ⇒ стратегічні цілі;
- ⇒ групи основних показників результативності, прив'язаних до кожної мети;
- ⇒ принципи оцінки цільових програм.

Сприяння створенню безпечних і здорових робочих місць є одним із стратегічних завдань уряду США у сфері праці. Для його реалізації діє, зокрема, довгострокова стратегія з охорони праці працівників, зайнятих у гірничодобувній галузі (яких налічують 300 тис.). Цей сектор економіки традиційно перебуває під особливим контролем уряду США. Так, за період 2000–2005 рр. удалося знизити рівень виробничого травматизму в гірничодобувній промисловості на 35%, у той час як у цілому по країні цей показник скоротився лише на 23%.

Крім загальних управлінських рішень у сфері гігієни та безпеки праці, спрямованих на реалізацію національного закону про охорону праці та професійного здоров'я (ухваленого в 1970 р.), з 1977 р. у США функціонує спеціальна галузева адміністрація з гігієни та безпеки праці з цілодобовою гарячою лінією, на яку надходять скарги про порушення у цій сфері. Незалежно від того, у який спосіб була отримана ска-

га (телефоном, через Інтернет або письмово), вона є підставою для негайної інспекторської перевірки; для цього заявникові достатньо лише вказати місце та факт загрози життю і здоров'ю людей. Показником результативності роботи адміністрації є щорічне зменшення кількості нещасних випадків на виробництві на 15% і скорочення втрат робочого часу через аварійність на 50% (за минулі п'ять років).

НАЦІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ УКРАЇНИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ГІГІЄНИ ПРАЦІ

У 1992 році в Україні ухвалили Закон «Про охорону праці», відповідно до якого в 1994–1995 рр. ініціювали розроблення й реалізацію перших національних галузевих і регіональних виробничих програм поліпшення умов, безпеки праці та виробничого середовища. Потім тривала реалізація національної, а також галузевих й інших програм з охорони праці, розроблених до 2000 року.

Постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1320 було затверджено Національну програму поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2001–2005 роки. Проте за її результатами ніхто не проводив ретельного аналізу та не відзвітував щодо головного питання: куди були спрямовані фінанси і наскільки результативними виявилися ті або інші заходи.

Щодо проекту національної стратегії безпеки та гігієни праці в Україні

Для її побудови слід використовувати підхід США та Європейського Союзу і за формою, і за змістом. У табл. 2 автор навів основні складники національної стратегії у сфері безпеки та гігієни праці для широкого професійного обговорення керівниками, експертами й фахівцями вітчизняних підприємств та організацій.

На цей час чинною є Загальнодержавна соціальна програма поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 роки (затверджена Законом України від 04.04.2013 № 178-VII). Слід зазначити, що вона не має причинно-наслідкового зв'язку в системі стратегічного менеджменту: «місія — бачення — стратегічні проблеми — стратегія — стратегічні цілі — програма — філософія — оцінка результату». Проте за три роки, що минули з того часу, як Україна обрала європейський шлях розвитку та розпочала реформи, програма й дотепер не проаналізована і не переглянута. З огляду на це сьогодні доцільним є проведення оцінки результативності національної стратегії і національної програми у сфері безпеки та гігієни праці та їх подальше корегування на основі досвіду передових країн світу (рис. 2).

ВИСНОВОК

На думку автора статті, для України, особливо в умовах недостатнього фінансування питань безпеки та гігієни праці, надзвичайно важливо забезпечити розроблення національної стратегії і національної програми, покликаних вирішити нагальні проблеми у цій сфері. Головне завдання полягає в тому, щоб не допустити розпорошування й без того обмежених фінансових ресурсів і спрямувати їх на здійснення значущих цільових заходів, які дадуть змогу максимально знизити рівень виробничого травматизму і професійних захворювань.

У СОРОЧИНЦЯХ тільки веселі пригоди

Про безпечну роботу Сорочинського ярмарку-2016 подбали працівники Управління Держпраці у Полтавській області.

Національний Сорочинський ярмарок, який із 16 по 21 серпня гучно крамував, співав, розважався, бенкетував, відвідали цього року приблизно 200 тис. людей. Це майстри народних промыслів, підприємці, працівники сфери обслуговування, фольклорні колективи, туристи та інші численні гості.

Ярмаркова площа в селі Великі Сорочинці Миргородського району Полтавської області займає майже 16 га. Виробники та продавці краму, яких цього року зібралося близько тисячі, приїхали ще за кілька днів до початку заходу, щоб обладнати торговельні місця, встановити потрібне для роботи устаткування, підключитись до електромережі, забезпечити освітлення... Тоді ж на запрошення дирекції Національного Сорочинського ярмарку почали працювати у Великих Сорочинцях інспектори Управління Держпраці у Полтавській області.

Насамперед вони перевіряли наявність дозвільних документів, стан електроустановок, дотримання правил безпеки під час прокладання стаціонарних і тимчасових електрокабелів, встановлення та експлуатації газобалонного обладнання, виконання монтажних робіт і демонтажу атракціонів, сцени та іншого обладнання після завершення ярмарку. Усі атракціони, яких на ярмарку величезна кількість, розпочали роботу лише після того, як співробітники Держпраці перевірили їхню готовність до безпечної експлуатації. Інспектори проводили консультації й давали поради стосовно безпечного облаштування робочих місць, виявляли вади та надавали рекомендації щодо їх усунення.

За день до початку свята управління Держпраці повідомило дирекцію інформаційним листом про ті небезпеки і ризики, що можуть спричинити нещасний

випадок, з пропозицією звернути на них увагу та якомога швидше усунути. У дирекції на такі прохання завжди оперативно реагують, адже інциденти нікому не потрібні. Упродовж усього часу роботи ярмарку тут чергували згідно з графіком інспектори миргородської групи Управління Держпраці у Полтавській області. Так, 17 серпня на ярмарку працювали головні державні інспектори Віталій Богун (відділ нагляду в АПК та СКС), Олександр Силенко (відділ нагляду в будівництві, котлонагляді, на транспорті та зв'язку) і Олександр Дяченко (відділ нагляду в машинобудуванні та енергетиці).

Вони розповіли, що відвідали Великі Сорочинці ще за п'ять днів до відкриття ярмарку, зустрілися з керівництвом, дізналися, які організації залучені до проведення заходу. Дирекція ярмарку, як зазначили інспектори, до забезпечення безпечного та комфортного середовища ставиться з розумінням і вкладає в це кошти. Не одразу, але замінили оголені електричні проводи на електрокабелі, проклали асфальтовані доріжки на території.

За словами інспекторів, найпоширеніші порушення — це використання електричних подовжувачів, які дехто з торговців прокладає як заманеться. Тож їм рекомендували заховати в землю електрокабель, щоб на ньому не тупцювали гості, адже є небезпека зачепити його підбором. Часом хтось «забував», що газовий балон також слід розташувати в землі. Більшість підприємців до зауважень та порад дослухалися одразу, хоча були й такі, кого доводилося переконувати, нагадуючи про це по кілька разів.

До початку ярмарку фактично всі виявлені вади було виправлено. А втім, не менше роботи було в інспекторів і після проведення заходу, адже торговці швидко збираються, поспішають, тому ризики є досить високими.

Сорочинський ярмарок майже тиждень вирує та кипить торгуванням, фольклорними й обрядовими дійствами, атракціонами, концертами, веселощами та розвагами. Подією, що якогось року біля головної сцени невдало приземлився парашутист, підвернувши при цьому ногу. Дякувати Богові, інших серйозних неприємностей у Сорочинцях не зафіксовано. Завдяки зусиллям спеціалістів з охорони праці без інцидентів обійшлося й цього року. Тож побажаємо всім учасникам цього грандіозного свята, щоб Сорочинський ярмарок завжди був яскравим, веселим і закінчувався не менш щасливо, ніж в однойменній повісті Гоголя!

Олександр Фандєєв, спецкор, фото автора

Село Великі Сорочинці на Полтавщині відоме багатолюдним розмаїтим колоритним ярмарком ще з другої половини XVII сторіччя. Популярності йому додав знаменитою однойменною повістю Микола Гоголь, який народився в Сорочинцях. Тепер письменник і герої його творів, себто актори, які виконують їхні ролі, — неодмінні учасники театралізованого ярмаркового дійства. Щороку величезне торжище відвідують тисячі гостей з усієї України, а також Білорусі, Молдови, Грузії, Азербайджану, Німеччини, Польщі, Туреччини, Пакистану, Індії, В'єтнаму та інших країн. Тут продають практично все, що душа забажає, на будь-який смак і гаманець, веселяться, знайомляться, спілкуються, і кожен одержує те, за чим приїхав.

Підписано Генеральну угоду

У Києві 23 серпня було підписано Генеральну угоду про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2016–2017 роки.

Документ підписали Прем'єр-міністр України Володимир Гройсман, голова СПО об'єднань профспілок, голова ФПУ Григорій Осовий, перший заступник голови СПО сторони роботодавців на національному рівні Олексій Мирошніченко, Міністр соціальної політики України Андрій Рева.

Присутні на заході керівники членських організацій ФПУ та всеукраїнських репрезентативних об'єднань профспілок на національному рівні також поставили свої підписи під документом.

Прем'єр-міністр України наголосив, що тристороння угода покликана розпочати нову історію взаємовідносин між урядом, профспілками і роботодавцями щодо формування соціально-економічної політики держави, розвитку національної

економіки. «Я дуже хотів би, щоб цей документ був нашим спільним зобов'язанням щодо проведення подальших реформ. І реформи мають бути тільки тоді, коли люди відчують зміни, не просто назви, а зміни», – зазначив В. Гройсман.

Сторони домовилися спільно розробити у 2016 році комплекс заходів щодо забезпечення легалізації трудових відносин на підприємствах, в установах, організаціях для скорочення обсягів нелегального ринку праці та нелегальних зарплат.

Вирішено спільно опрацювати протягом 2016–2017 років пропозиції щодо ратифікації низки Конвенцій МОП: № 121, 152, 167 і 187. А також рекомендувати Фонду соціального страхування України щорічно передбачати у своєму бюджеті кошти на проведення навчання представників роботодавців, профспілок, органів виконавчої влади і місцевого самоврядування з питань охорони праці тощо.

За матеріалами ЗМІ

Охорона праці бідує

На Закарпатті тривають планові перевірки підприємств водовідводно-каналізаційного господарства. Нещодавно фахівці Управління Держпраці з'ясували стан справ на комунальному підприємстві Іршавської міської ради, зокрема щодо виконання газонебезпечних робіт у колодязях, у замкнених просторах, роботи очисних споруд (хлораторних установок), водонасосних станцій тощо.

Перші результати цієї перевірки показали, що вад вистачає: обладнання застаріло, часто виходить з ладу, планово-попереджувальні ремонти виконують вкрай рідко, матеріально-технічна база слабка, навчання працівників проводять не своєчасно. Підприємство забезпечене єдиним комплектом індивідуального захисту, але й той, як зауважує завідувач сектору нагляду на виробництві і на об'єктах підвищеної небезпеки Управління Держпраці у Закарпатській області Олександр Гойс, не випробуваний. До того ж тут немає сигналізаторів загазованості, за допомогою яких перед початком робіт у каналізаційних колодязях визначають рівень загазованості.

Фахівці управління вказали відповідальним особам на виявлені порушення і зобов'язали їх усунути вади. Завідувач сектору з питань експертизи умов праці Лілія Січка нагадала про потребу у проведенні чергової атестації робочих місць за умовами праці й надала консультації стосовно її підготовки.

Утім, варто зауважити, що причиною багатьох проблем іршавського комунального підприємства є брак фінансування. Тарифи для населення хоч і високі, однак не можуть компенсувати усіх витрат, потрібних для якісної роботи підприємства. Дотації з міського бюджету також незначні. От і виходить, що охорона праці мало не жебракує.

Ольга Стефанець,

Управління Держпраці у Закарпатській області

Сучасний Остап Бендер

Прес-служба Головного управління Держпраці в Одеській області повідомила, що на території міста Одеси з'явився телефонний шахрай, який представляється службовцем обласного управління Держпраці й попереджає суб'єктів господарювання про начебто заплановану перевірку підприємства.

Як з'ясувалося, ці «попередження» непоодинокі, і невідомо, чи вже побував такий «державний інспектор» десь на «перевірці», чи ні. Головне управління Держпраці в Одеській області на своєму сайті застерігає, що ця особа не є працівником служби, і у зв'язку з цим нагадує про затверджені умови та плани перевірок суб'єктів господарювання.

Зокрема, зазначено, що перед початком здійснення заходу посадові особи органу державного нагляду (контролю) зобов'язані пред'явити керівнику суб'єкта господарювання або уповноваженій ним особі направлення і службове посвідчення посадової особи органу державного нагляду (контролю), і надати суб'єкту господарювання копію посвідчення (направлення) згідно із Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».

ПОВЕДІНКОВИЙ АУДИТ як інструмент охорони праці

Дмитро Селявін,
власкор

Про те, як просте спілкування керівника з підлеглим на тему охорони праці сприяє подальшій безпечній поведінці працівника.

Фактивно на кожному підприємстві розроблено й впроваджено систему управління охороною праці (СУОП). Десь вона працює ефективно, а десь не зовсім. Але, незважаючи на докладені зусилля — навчання працівників, упровадження нового обладнання й технологій, нещасні випадки все ж відбуваються. І причини цього найчастіше організаційні або психофізіологічні, тобто пов'язані з **людським чинником**.

Згідно із сухими статистичними відомостями, у нашій країні близько 65,7% нещасних випадків стаються через організаційні, 27% — психофізіологічні та 7,3% — технічні причини (рис. 1). Поза тим більшість нещасних випадків на виробництві трапляється через невиконання вимог інструкцій з охорони праці, посадових обов'язків і вимог безпеки.

Під час роботи спеціалісти з охорони праці або керівники підприємств, які зобов'язані контролювати поведінку працівників не лише тому, що це передбачено певним ступенем контролем згідно із СУОП, а й тому, що вони відповідають за підлеглих, періодично виявляють небезпечну поведінку працівників. Тож яких заходів у цих ситуаціях вони вживають? Та переважно банальне покарання — догана, позбавлення премії тощо. Але мало хто замислювався про негативні наслідки таких заходів. А вони найчастіше призводять до озлобленості й небажання працівника позбавитися укорінених звичок. Мовляв, «ти мене вже покарав, що ще?» або «я так робив і буду робити». Тобто за такого підходу не враховується **психологія людини**, посилюється демотивація та небажання виправитися.

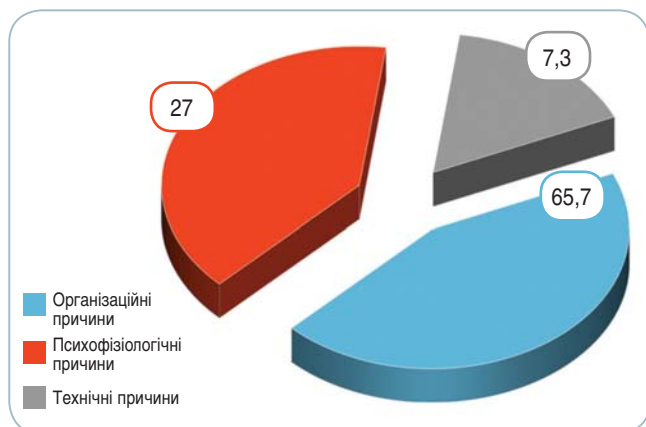

Рис. 1. Аналіз причин нещасних випадків на виробництві (%)

Упродовж трудової діяльності, хоч би як нам не хотілося вірити в якість навчання з питань охорони праці та за професією, для будь-якої людини ворогами можуть стати власні неухважність, поспіх і такі психофізіологічні чинники, як фізичні перевантаження, монотонність праці, несприятливий клімат у колективі та ін. Також джерелом небезпеки можуть бути проблеми не тільки на роботі, а й в особистому житті, які працівник принесе із собою на підприємство. Вихід один: треба вміти його вислухати.

Як бачимо з рис. 2, небезпечна поведінка є головним чинником, що спричиняє нещасні випадки та інциденти. І тут нам може допомогти **поведінковий аудит**. Що ж це таке?

Рис. 2. Піраміда безпеки

Відповідно до вимог ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи управління гігієною та безпекою праці», організація повинна:

⇒ впровадити методики для ідентифікації небезпек, що враховують **поведінку людини**, можливості й інші **людські чинники**, адаптацію робочого місця відповідно до здібностей людини;

⇒ залучити співробітників до роботи з ідентифікації та оцінки ризиків;

⇒ здійснювати моніторинг результативності своєї діяльності у сфері охорони праці. До того ж, спостерігаючи за технологією процесу й спілкуючись із працівниками на робочому місці, це відбуватиметься набагато ефективніше.

Отже, **поведінковий аудит** — це обхід робочих місць з метою спілкування сам на сам і на одному рівні з працівником. Бесіда про безпеку має відбуватися саме у формі діалогу між колегами, де головну увагу приділяють поведінці працівника.

Така робота допомагає виявити невидимі проблеми в безпеці й розв'язати їх, а також зрозуміти причини небезпечної поведінки колег.

Підприємство за допомогою **поведінкового аудиту** прагне досягти таких цілей:

⇒ спонукати людей замислитися про безпеку;

⇒ викликати у працівників позитивне ставлення до аудитів, що проводяться, як до додаткової можливості обговорити питання безпеки;

⇒ створити атмосферу, яка допоможе кожному працівникові задуматися над причинами інцидентів та нещасних випадків і винести з них уроки;

⇒ залучити працівника до формування системи безпеки на кожному робочому місці.

Слід зазначити, що такі аудити проводять не лише працівники служби охорони праці, а й усі навчені представники команди менеджерів і лінійних керівників.

Під час проведення **аудиту** вони мають дотримуватися основних правил (рис. 3). Насамперед головну увагу звернути на реакцію працівників (припинення роботи, зміна робочої пози або методів виконання операцій тощо), які з появою аудиторів повинні спокійно працювати, маючи впевненість у правильному виконанні роботи і нічого не боячись. Випадки переміни в поведінці потрібно фіксувати і, спостерігаючи далі, намагатися зрозуміти, чим вони викликані (це тема для бесіди). Не слід відривати людей від роботи, а почекати, доки вони звільняться. Якщо будуть помічені порушення, які можуть призвести до травми, то роботи слід призупинити. **Головна умова — не ускладнювати ситуації.**

Бесіда повинна мати неформальний характер, тому недоцільно щось записувати, не пояснивши співрозмовникові суті нотатків.

Упроваджуючи **поведінковий аудит**, роботодавцю треба вміти вислухати працівника, чому робота, яку він виконує, небезпечна та що йому заважає зробити її безпечною. А також бути готовим усунути можливі першопричини такої поведінки, надавши додаткий час (на ремонт або чищення) чи запропонувавши новий або додатковий інструмент. Наприклад, горновий доменної печі, втомившись, оступився та впав у канаву з рідкими продуктами плавлення. Організаційною причиною є особиста необережність, а першопричиною... цілком можливо й технічна, а саме — неукриті канави та жолоби ливарного двору, що спричиняє витрати, які дорівнюють сумі витрат на будівництво самої доменної печі. Загалом, якщо розібратися в організаційних першопричинах, дуже велика ймовірність дійти до причин технічних.

Отже, з чого почати, якщо ваше підприємство не хоче пасти задніх у питаннях з охорони праці? Для початку слід зібратися з командою керівників та обговорити впровадження цієї практики.

Наступний крок — це створення процедури, яка б регламентувала й описувала весь процес, починаючи з визначення аудиторів, формування графіків обходу робочих місць, розробки чек-листів/опитувальних листів і закінчуючи порядком надання та опрацювання здобутої інформації для прийняття відповідних рішень. А далі — впровадження на

Увага: небезпечна поведінка!

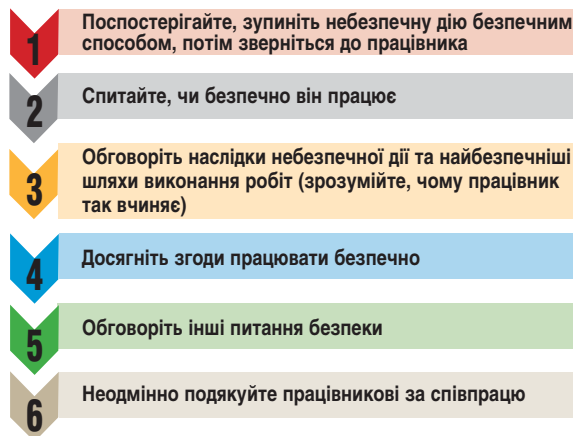

Рис. 3. Шість сходинок обговорення небезпечних дій

практиці, інтеграція в СУОП і подальше вдосконалювання, згідно з моделлю системи управління.

Уведення регулярного поведінкового аудиту безпеки дає змогу підприємству:

- ⇒ запобігати травмам;
- ⇒ заохочувати до правильних дій;
- ⇒ підвищувати рівень культури виробництва та усвідомлення потреби здійснення заходів безпеки;
- ⇒ встановлювати й підтримувати стандарти, зокрема й щодо охорони праці;
- ⇒ виявляти слабкі місця в системах управління безпекою;
- ⇒ ідентифікувати та корегувати небезпечні ситуації;
- ⇒ мотивувати і переконувати (а не примушувати) персонал працювати безпечно.

Наприкінці статті хотілося б поділитися своїм досвідом інженера з охорони праці доменного цеху Маріупольського металургійного комбінату імені Ілліча. Виявляючи різного роду порушення, я намагався спочатку поспілкуватися із працівником і, щоб уникнути проблем у майбутньому, зрозуміти причину його дій. На той момент багато спеціалістів не розуміли мене: «Що ти з ними розмовляєш, тільки марнуєш час. Покарай, та й усе». Проте після бесід працівники зовсім по-іншому починали ставитися до охорони праці, розуміючи, що керівництву небайдуже їхнє здоров'я. Як результат — у них виникло почуття поваги до своєї праці й відповідальності за життя і здоров'я. А втім, слід визнати, що це діяло не завжди. І тільки тоді, коли людина не йшла назустріч, застосовувались елементи покарання. Таким був метод батога й пряника.

Спрацьовувала елементарна **людська психологія**, яку дуже часто не брали до уваги під час профілактичної роботи з охорони праці, та й нині не враховують на багатьох підприємствах країни.

Звичайно, крім цього, вирішувались й технічні завдання, зокрема було впроваджено нову систему подавання питної води на сатуратори, встановлено кондиціонери, холодильники, придбано нові сучасні засоби індивідуального захисту: щитки, респіратори та багато чого іншого.

Який же результат цих зусиль? Насамперед підвищили культуру виробництва, рівень травматизму зі смертельним наслідком було зведено до нуля, а загальний показник знижено у 2,4 раза!

І наостанок, звертаючись до керівника підприємства, хочеться зазначити таке. Зрозуміло, що на впровадження поведінкового аудиту знадобиться час, але чим раніше Ви усвідомите його потрібність й почнете діяти, тим швидше досягнете позитивного результату. **Спілкуйтеся з працівниками на рівних, почніть їх слухати!**

ПО-НОВОМУ ПРО ВІДОМЕ, або Читаючи Закон...

Продовження. Початок у №№ 12/2014, 1, 2, 4, 6, 9/2015, 3, 7/2016

Нова стаття циклу присвячена вимогам з охорони праці для певних категорій працівників (ст. 10–12 Закону України «Про охорону праці»).

Олеся Цибульська,
завідувач наукової
лабораторії
нормотворчої діяльності
ДУ «ННДІПБОП»

Стаття 10. Охорона праці жінок

Відповідно до частини першої коментованої статті Закону, **забороняється застосування праці жінок на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, крім деяких підземних робіт (нефізичних робіт або робіт, пов'язаних з санітарним та побутовим обслуговуванням), а також залучення жінок до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підймання і переміщення важких речей, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.**

Таке важке для сприйняття формулювання дає нам друга (від 2002 р.) редакція Закону, проте за

своєю суттю воно повністю відповідає ст. 174 КЗпП України та першій редакції Закону.

Перелік важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок (далі — Перелік), затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.12.1993 № 256, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України від 30.03.1994 за № 51/260.

Потрібно пам'ятати, що робота або професія, яка визначена у Переліку для певної галузі, застосовна і для інших галузей, де використовується ця робота чи професія.

До Переліку, з урахуванням анатомічної та фізіологічної особливостей жінок, включено окремим розділом (розділ II) низку професій, робота на яких дозволяється до набрання цим розділом чинності шляхом прийняття окремих наказів Міністерством охорони здоров'я України у міру створення в країні необхідних для його введення економічних та технічних умов².

Закон дозволяє використання жіночої праці на деяких підземних роботах, якщо вони є нефізичними або пов'язаними з санітарним та побутовим обслуговуванням. Найчіткіше уявлення про такий виняток дають **постанова Ради Міністрів СРСР «Про заходи із заміни жіночої праці на підземних роботах, у гірничодобувній промисловості і на будівництві підземних споруд»** від 13.07.1957 № 839³ та **постанова Держкомпраці СРСР «Про затвердження Переліку посад, пов'язаних із підземними ро-**

Відповідно до ст. 15 «рамкової» Директиви Ради 89/391/ЄЕС від 12 червня 1989 року про впровадження заходів для заохочення вдосконалень у сфері безпеки і охорони здоров'я працівників під час роботи, групи підвищеного ризику повинні мати спеціальний захист від небезпек, що їм загрожують¹.

Під час імплементації цього положення у національне законодавство країн — членів Європейського Союзу найпершими категоріями працівників, які відносять до груп підвищеного ризику, є жінки, неповнолітні та інваліди.

В Україні вимоги з охорони праці для цих категорій працівників визначено **Кодексом законів про працю України** (далі — КЗпП України) та з 1992 року спеціальним законом — **Законом України «Про охорону праці»** (далі — Закон).

Стаття 10. Охорона праці жінок

Забороняється... залучення жінок до підймання та переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми...

Мал. Ю. Судака

¹ Офіційний переклад Міністерства юстиції України (<http://old.minjust.gov.ua/45891>).

² Пункт 2 наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок» від 29.12.1993 № 256.

Не дозволяється використання праці жінок на підземних роботах в гірничодобувній промисловості та на будівництві підземних споруд, за винятком:

- жінок, які займають керівні пости і не виконують фізичної роботи;
- жінок, які зайняті санітарним і побутовим обслуговуванням;
- жінок, які проходять курс навчання та допущені до стажування у підземних частинах підприємства;
- жінок, які повинні спускатися час від часу в підземні частини підприємств для виконання нефізичних робіт.

Пункт 1 постанови Ради Міністрів СРСР від 13.07.1957 № 839

ботами, на яких як виняток дозволяється застосування жіночої праці» від 30.08.1957 № 292³.

Відповідно до постанови Ради Міністрів СРСР і ВЦРПС від 25.04.1978 № 320 та постанови Ради Міністрів УРСР і Української республіканської ради професійних спілок від 26.05.1978 № 305⁴, за жінками, які вивільняються від виконання важких робіт і робіт із шкідливими умовами праці, зберігається:

⇒ безперервний трудовий стаж, якщо перерва між днем вивільнення від виконання важких робіт і робіт із шкідливими умовами праці і днем влаштування на іншу роботу або навчання не перевищує шести місяців;

⇒ середньомісячна заробітна плата за місцем попередньої роботи на час навчання або перекваліфікації, але не більше ніж шість місяців;

⇒ право користування відомчою жилою площею, а також дитячими дошкільними закладами за місцем попередньої роботи.

У законодавчому порядку заборонено залучати жінок до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 10.12.1993 № 241, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України від 22.12.1993 за № 194. Маса вантажу, що є допустимою для підймання і переміщення жінками, обумовлюється характером виконуваних робіт.

В Україні досить широко використовується праця жінок у нічний час.

Відповідно до ст. 175 КЗпП України, залучення жінок до робіт у нічний час *не допускається, за винятком* тих галузей народного господарства, де це викликається особливою необхідністю і дозволяється як тимчасовий захід.

Необхідність використання праці жінок у нічний час пов'язана з характером виробництва, умовами праці та

життя, наявністю так званих жіночих професій, а необхідність нічних змін зумовлена вимогами технологічного процесу, специфікою послуг, що надаються населенню, сезонним характером робіт.

Положення законодавства щодо обмеження застосування праці жінок у нічний час не поширюється на жінок, які працюють на підприємствах, де зайняті лише члени однієї сім'ї (частина третя ст. 175 КЗпП України).

Слід зазначити, що в Україні було розроблено систему комплексного вирішення проблеми охорони праці жінок на основі національних про-

праці жінок та поліпшення умов їхньої праці. Наприклад:

⇒ забезпечити поетапне обмеження використання праці жінок у нічний час, а також вивільнення їх із виробництв, пов'язаних з важкою працею та шкідливими умовами;

⇒ передбачити відповідні заходи в галузевих і регіональних програмах поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

⇒ забезпечити включення питань щодо вивільнення жінок з нічних робіт і виробництв, пов'язаних з важкою працею та шкідливими умовами, до колективних договорів підприємств, установ та організацій;

⇒ попередити керівників підприємств про їх відповідальність за прийняття на роботу жінок за професіями, передбаченими Переліком;

⇒ установити контроль за додержанням підприємствами, установами та організаціями термінів⁶ поетапного вивільнення жінок та їх працевлаштування відповідно до законодавства.

«...Відповідно до частини першої ст. 175 КЗпП залучення жінок до робіт у нічний час за загальним правилом не допускається. Проте винятком становлять ті галузі народного господарства, де це спричинено особливою необхідністю та дозволяється як тимчасовий захід. Перелік цих галузей і видів робіт із зазначенням максимальних термінів застосування праці жінок у нічний час має затверджуватися Кабінетом Міністрів України. Однак Кабмін до цього часу такий перелік не затвердив. Тож на підставі згоди сторін застосування праці жінок у нічний час допускається. Лише за відсутності такої згоди власник не має права залучати жінок до роботи у нічний час. Зазначені у частині першій ст. 175 КЗпП обмеження щодо залучення жінок до робіт у нічний час не поширюються на жінок, які працюють на підприємствах, де зайняті лише члени однієї сім'ї (частина третя ст. 175 КЗпП). Як правило, лише на невеликому за обсягом діяльності підприємстві обставини можуть скластися так, що його працівниками будуть тільки члени однієї сім'ї.

Не допускається залучення до робіт у нічний час вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років (ст. 176 КЗпП). Як бачимо, ця стаття установлює імперативне правило і не передбачає для зазначених категорій жінок жодних винятків щодо галузей або видів робіт.»

Роз'яснення Управління Держпраці у Хмельницькій області стосовно використання праці жінок у нічний час (<http://dnop.km.ua/index.php?newsid=1893>)

грам, державних напрямів із соціально-економічних питань. Так, **Довгостроковою програмою поліпшення становища жінок, сім'ї, охорони материнства і дитинства⁴ та Програмою вивільнення жінок із виробництв, пов'язаних з важкою працею та шкідливими умовами, а також обмеження використання їх праці у нічний час на 1996–1998 роки⁵** визначено шляхи реалізації державної політики у сфері охорони

Відповідно до п. 4 постанови Кабінету Міністрів України від 27.03.1996 № 381, мали бути розроблені та подані на затвердження Кабінету Міністрів України заходи щодо подальшого обмеження використання праці жінок у нічний час, а також вивільнення їх із виробництв, пов'язаних з важкою працею та шкідливими умовами. На цьому було акцентовано увагу і в **Національному плані дій на 1997–2000 роки щодо поліпшення**

³ Автором не знайдено жодної інформації щодо втрати цими постановами чинності на території сучасної України.

⁴ Схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 28.07.1992 № 431.

⁵ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.03.1996 № 381.

⁶ Визначено Програмою вивільнення жінок із виробництв, пов'язаних з важкою працею та шкідливими умовами, а також обмеження використання їх праці у нічний час на 1996–1998 роки.

⁷ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.1997 № 993.

становища жінок і підвищення їх ролі у суспільстві⁷, і в Основних напрямках соціальної політики на 1997–2000 роки⁸, і в Основних напрямках розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року⁹, і в Основних напрямках соціальної політики на період до 2004 року¹⁰.

Показовим є те, що у перших двох документах, що стосуються періоду 1997–2000 рр., йдеться саме про заходи подальшого обмеження використання праці жінок у нічний час, а також вивільнення їх із виробництва, пов'язаних із важкою працею та шкідливими умовами, а в усіх інших (прийнятих пізніше) — про «поліпшення умов праці жінок шляхом вивільнення їх з виробництва з важкими і шкідливими умовами праці, надання можливості для роботи за гнучким графіком», що свідчить про *суто декларативний характер цих заходів*, які переписуються з одного програмного документа в інший і не мають ніякого логічного продовження. Не став винятком і проект Основних напрямів соціальної політики на період до 2015 року¹¹, підготовлений фахівцями відділу економічних проблем соціальної політики Інституту економіки промисловості НАН України.

Відповідно до частини другої коментованої статті Закону, **праця вагітних жінок і жінок, які мають неповнолітню дитину, регулюється законодавством**.

У главі XII «Праця жінок» КЗпП України лівова частка статей (13 з наявних 15) присвячена саме питанням регулювання праці вагітних жінок і жінок, які мають неповнолітню дитину.

У зв'язку з материнством жінкам встановлюються додаткові гарантії, які надаються понад гарантії, встановлені для всіх працюючих жінок.

Вагітні жінки, відповідно до ст. 178 КЗпП України, у разі наявності медичного висновку, повинні бути переведені на легшу роботу, яка виключає вплив несприятливих виробничих факторів, із збереженням середнього заробітку за попереднім місцем роботи. Якщо заробіток на легшій роботі є вищим, ніж той, який вони одержували до переведення, їм виплачується фактичний заробіток.

Жінкам у зв'язку з материнством встановлюються пільги і компенсації у сфері робочого часу і часу відпочинку, а саме:

⇒ вагітні жінки і жінки, які мають дітей до трьох років, *не допускаються до надурочних робіт та робіт у вихідні дні*;

⇒ жінки, які мають дітей віком від трьох до чотирнадцяти років або дітей-інвалідів, *не можуть залучатись до надурочних робіт або направлятись у відрядження без їх згоди*;

⇒ жінкам у зв'язку з материнством надано право працювати на умовах неповного робочого часу, *першочергове право на надомну роботу*;

⇒ жінкам, які мають дітей віком до півтора року, надаються додаткові *перерви для годування дитини*, що включаються у робочий час і оплачуються за середнім заробітком.

Види соціальних відпусток та порядок їх надання жінкам у зв'язку з материнством визначаються ст. 179–182¹ КЗпП України та **Законом України «Про відпустки»** (розділ IV «Соціальні відпустки»).

У ст. 184 КЗпП України для вагітних жінок і жінок, які мають дітей, визначено гарантії під час їх прийняття на роботу та заборона їх звільнення.

Слід зазначити, що всі перелічені вище норми українського права у сфері регулювання праці вагітних жінок і жінок, які мають неповнолітню дитину, загалом відповідають положенням **Конвенції Міжнародної організації праці «Про охорону материнства (переглянута)»** від 28.06.1952 № 103¹² і **Директиви Ради 92/85/ЄЕС від 19 жовтня 1992 року про вжиття заходів з поліпшення безпеки та охорони здоров'я на виробництві вагітних працівниць, працівниць, які нещодавно народили, або годують**¹³.

Стаття 11. Охорона праці неповнолітніх

Відповідно до частини першої коментованої статті Закону, **не допускається залучення неповнолітніх до праці на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні, а також до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підіймання і переміщення важких речей, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я**.

Неповнолітні, тобто особи, які не досягли 18 років, у трудових правовідносинах прирівнюються у правах до повнолітніх, а у сфері охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці користуються пільгами, встановленими законодавством України (ст. 187 КЗпП України).

Стаття 11. Охорона праці неповнолітніх

...Неповнолітні приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду...

Мал. Ю. Судака

⁸ Затверджено Указом Президента України від 18.10.1997 № 1166/97.

⁹ Схвалено Указом Президента України від 03.08.1999 № 958/99.

¹⁰ Схвалено Указом Президента України від 24.05.2000 № 717/2000.

¹¹ Ознайомитись можна за посиланням: fpo.lg.ua/upload/docs/upload/docs2/230320111.doc.

¹² Ратифіковано Україною від 14.09.1956 р.

¹³ Десята окрема Директива у значенні статті 16 (1) Директиви 89/391/ЄЕС, на імплементацію якої, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, відведено 3 роки.

З метою захисту життя, здоров'я та працездатності неповнолітніх встановлено заборону застосування їх праці для виконання важких робіт і робіт із шкідливими або небезпечними умовами праці, а також підземних робіт (ст. 190 КЗпП України).

Перелік важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх, затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31.03.1994 № 46, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України від 28.07.1994 за № 176/385.

Застосування праці осіб, які не досягли 18 років, у виробництвах, професіях і на роботах з важкими та шкідливими умовами праці, зазначених у цьому переліку, *заборонено на всіх підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності і видів їх діяльності.*

Коментована стаття містить заборону залучати неповнолітніх до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22.03.1996 № 59, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України від 16.04.1996 за № 183/1208.

Зазначені граничні норми діють на всій території України і поширюються на всі підприємства, установи, організації, навчальні заклади, а також на юридичних та фізичних осіб, які використовують працю підлітків від 14 до 18 років.

Неповнолітніх забороняється призначати на роботи, що пов'язані виключно з підйманням, утриманням або переміщенням важких речей.

До роботи, що потребує підймання та переміщення важких речей, допускаються неповнолітні, які *не мають медичних протипоказань*, що засвідчено відповідним лікарським свідоцтвом. До тривалої роботи по підйманню та переміщенню важких речей *особи до 15 років не допускаються.*

Відповідно до частини другої ст. 11 Закону, **неповнолітні приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду.**

Згідно зі ст. 191 КЗпП України, усі особи молодше 18 років приймаються на роботу лише після *попереднього*

медичного огляду і в подальшому, до досягнення 21 року, щороку підлягають обов'язковому медичному оглядові (*періодичному*). Це повністю відповідає положенням ст. 66 **Основ законодавства України про охорону здоров'я**¹⁴.

Попередній медогляд має на меті виявити придатність неповнолітнього за станом здоров'я до виконання його майбутньої роботи. Періодичні медогляди здійснюються з метою постійного медичного контролю за станом здоров'я неповнолітнього, з'ясування впливу виробничого середовища на його організм. За результатами таких оглядів вживаються заходи попередження та лікування початкових форм захворювання. Якщо під час чергового медогляду буде встановлено, що виконувана робота негативно впливає на здоров'я неповнолітнього, медична установа дає висновок про неможливість використання його праці на такій роботі та необхідність полегшення умов праці або переведення його на іншу роботу. Висновок медичної установи є обов'язковим для роботодавця.

Відповідно до частини третьої коментованої статті Закону, **порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професій, пов'язаних з важкими роботами і роботами із шкідливими або небезпечними умовами праці, визначається положенням, яке затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони праці.**

Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професій, пов'язаних з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки, затверджене наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 30.12.1994 № 130, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України від 20.01.1995 за № 14/550.

Прийом на навчання за професіями, пов'язаними з важкими роботами і роботами із шкідливими або небезпечними умовами праці, допускається за умови досягнення особами 18-річного віку на момент закінчення навчання¹⁵.

Відповідно до п. 5.1 зазначеного положення, на неповнолітніх, які про-

ходять виробничу практику або виробниче навчання в умовах підприємства, поширюються діючі на підприємстві правила внутрішнього трудового розпорядку, правила, норми та інструкції з охорони праці.

ДО ВІДОМА

«Нічним вважається час з 10 години вечора до 6 години ранку.»

Частина третя ст. 54 КЗпП України

«Надурочними вважаються роботи понад встановлену тривалість робочого дня.»

Частина перша ст. 62 КЗпП України

Під час проходження виробничої практики (виробничого навчання) особи, які не досягли 18-річного віку і навчаються у професійно-навчальних закладах, можуть перебувати у виробництвах, професіях і на роботах, включених до Переліку, *не більш як 4 години за умов суворого дотримання діючих санітарних норм і правил, а також правил і норм з охорони праці*¹⁶.

Відповідно до частини четвертої ст. 11 Закону, **вік, з якого допускається прийняття на роботу, тривалість робочого часу, відпусток та деякі інші умови праці неповнолітніх визначаються законом.**

З метою захисту життя, здоров'я та працездатності неповнолітніх встановлено мінімальний вік прийняття їх на роботу (ст. 188 КЗпП України) та заборону залучати їх до нічних, надурочних робіт і робіт у вихідні дні (ст. 193 КЗпП України).

Питання тривалості робочого часу неповнолітніх регулюється ст. 51 КЗпП України, тривалості та порядку надання їм відпусток — ст. 75, 195 КЗпП України та Законом України «Про відпустки», норм виробітку, оплати праці, додаткових гарантій у сприянні працевлаштуванню та від незаконного звільнення з роботи — ст. 193, 194, 196—198 КЗпП України відповідно.

Мінімальні стандарти з охорони праці неповнолітніх встановлюються міжнародними трудовими нормами, які розробляє Міжнародна організація праці (далі — МОП) у формі конвенцій та відповідних рекомендацій. Україною ратифіковано щонайменше шість таких конвенцій (*Таблиця*).

¹⁴ Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII (зі змінами та доповненнями).

¹⁵ Відповідно до п. 2.2 Переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх, і п. 2.3 Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професій, пов'язаних з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки.

¹⁶ Згідно з п. 2.3 Переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх, і п. 5.4 Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професій, пов'язаних з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки.

Стаття 12. Охорона праці інвалідів

У міжнародному та національному законодавстві термін «інвалід» трактується так:

⇒ **Конвенція МОП «Про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів»** від 20.06.1983 № 159 (ратифікована Законом України від 06.03.2003 № 624-IV):

«Особа, можливості якої отримувати, зберігати підходящу роботу та просуватися по службі значно обмежені у зв'язку з належним чином підтвердженою фізичною чи розумовою вадою (визначення введено для цілей цієї Конвенції)».

⇒ **Конвенція ООН «Про права осіб з інвалідністю»** від 13.12.2006 (ратифікована Законом України від 16.12.2009 № 1767-VI):

«Особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які при взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими».

⇒ **Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»** від 21.03.1991 № 875-XII (зі змінами та доповненнями) і **Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні»** від 06.10.2005 № 2961-IV (зі змінами та доповненнями):

«Особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава

Перелік конвенцій МОП, ратифікованих Україною (стосовно охорони праці неповнолітніх)

№ з/п	Конвенція МОП	Дата ратифікації	Статус
1	Конвенція 1946 року про медичний огляд дітей та підлітків з метою виявлення їхньої придатності до праці у промисловості (№ 77)	14.09.1956	ратифікована
2	Конвенція 1946 року про медичний огляд дітей та підлітків з метою виявлення їхньої придатності до праці на непромислових роботах (№ 78)	14.09.1956	ратифікована
3	Конвенція 1946 року про обмеження нічної праці дітей та підлітків на непромислових роботах (№ 79)	14.09.1956	ратифікована
4	Конвенція (переглянута) 1948 року про нічну працю підлітків у промисловості (№ 90)	14.09.1956	ратифікована
5	Конвенція 1965 року про медичний огляд молодих людей з метою визначення їхньої придатності до праці на підземних роботах у шахтах і копальнях (№ 124)	17.06.1970	ратифікована
6	Конвенція 1973 року про мінімальний вік для прийому на роботу (№ 138)	03.05.1979	ратифікована

зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист».

Відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», інваліди в Україні володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод, закріплених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ст. 1). Дискримінація за ознакою інвалідності забороняється і переслідується законом (ст. 2 та 42 цього Закону).

Інвалідність як міра втрати здоров'я визначається за допомогою експертного обстеження в органах медико-соціальної експертизи централь-

ного органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Питання медико-соціальної експертизи регулюються положеннями Закону України «Про реабілітацію інвалідів в Україні», а також **Положенням про медико-соціальну експертизу**¹⁷, яке затверджується Кабінетом Міністрів України з урахуванням думок громадських організацій інвалідів.

Відповідно до частини першої коментованої статті Закону, **підприємства, які використовують працю інвалідів, зобов'язані створювати для них умови праці з урахуванням рекомендацій медико-соціальної експертної комісії та індивідуальних програм реабілітації, вживати додаткових заходів безпеки праці, які відповідають специфічним особливостям цієї категорії працівників.**

З метою реалізації творчих і виробничих здібностей інвалідів та з урахуванням індивідуальних програм реабілітації¹⁸ їм **забезпечується право працювати** на підприємствах, в установах, організаціях, а також займатися підприємницькою та іншою трудовою діяльністю, яка не заборонена законом.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», підприємства, установи і організації за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів або за рішенням місцевої ради за рахунок власних коштів, у разі необхідності створюють **спеціальні ро-**

Стаття 12. Охорона праці інвалідів

Підприємства, які використовують працю інвалідів, зобов'язані... вживати додаткових заходів безпеки праці...

Мал. Ю. Судака

¹⁷ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 № 1317.

¹⁸ Форма індивідуального плану реабілітації інваліда затверджена наказом Міністерства соціальної політики України від 01.04.2014 № 170, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України від 11.04.2014 за № 409/25186.

бочі місця для працевлаштування інвалідів, здійснюючи для цього адаптацію основного і додаткового обладнання, технічного оснащення і пристосування тощо з урахуванням обмежених можливостей інваліда.

Варто нагадати, що **Положення про робоче місце інваліда і порядок працевлаштування інвалідів**, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 03.05.1995 № 314, втратило чинність на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 70.

З метою наближення національного законодавства у сфері соціального захисту прав інвалідів до міжнародного у 2014 р. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» було доповнено термінами «розумне пристосування», «універсальний дизайн» і «дискримінація за ознакою інвалідності» у значенні, наведеному в Конвенції ООН «Про права осіб з інвалідністю». Так, частиною другою ст. 27 відповідного Закону визначено: «У разі якщо діючі об'єкти неможливо повністю пристосувати для потреб інвалідів, за погодженням з громадськими організаціями інвалідів здійснюється їх розумне пристосування з урахуванням універсального дизайну».

«...роботодавці повинні вживати необхідних заходів, щоб там, де у конкретному випадку це необхідно, надавати можливість особам з обмеженими фізичними можливостями (інвалідам) отримати роботу, працювати або отримувати підвищення по службі або проходити навчання, якщо тільки такі заходи не накладають непропорційного навантаження на роботодавця. Таке навантаження не буде непропорційним, якщо воно достатньо компенсується заходами, які існують в рамках політики відповідної держави-члена по відношенню до осіб з обмеженими фізичними можливостями (інвалідів)...»

Стаття 5 Директиви Ради 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 року, що встановлює загальні рамки рівноправного поводження у сфері зайнятості і професійної діяльності

в Україні» визначено, що для підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, організацій громадських організацій інвалідів, фізичних осіб, які використовують найману працю, установлюється **норматив робочих місць для працевлаштування інвалідів** у розмірі 4% середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік, а якщо працює від 8 до 25 осіб, — у кількості одного робочого місця (ст. 19).

Підбір робочого місця здійснюється переважно на підприємстві, де настала інвалідність, з урахуванням побажань інваліда, наявних у нього професійних навичок і знань, а також рекомендацій медико-соціальної експертизи (ст. 18 відповідного Закону).

Згідно зі ст. 25 Закону України «Про основи соціальної захищеності

найману працю, під час роботи в яких настала інвалідність.

Відмова в укладенні трудового договору або в просуванні по службі, звільнення за ініціативою адміністрації, переведення інваліда на іншу роботу без його згоди з мотивів інвалідності **не допускається, за винятком випадків**, коли за висновком медико-соціальної експертизи стан його здоров'я перешкоджає виконанню професійних обов'язків, загрожує здоров'ю і безпеці праці інших осіб, або продовження трудової діяльності чи зміна її характеру та обсягу загрожує погіршенню здоров'я самого інваліда (ст. 17 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»).

Відповідно до частини третьої коментованої статті Закону, **залучення інвалідів до надурочних робіт і робіт у нічний час можливе лише за їх згодою та за умови, що це не суперечить рекомендаціям медико-соціальної експертної комісії**.

Про роботу в нічний час, крім коментованої статті Закону, йдеться також у двох статтях КЗпП України. Відповідно до ст. 172, залучення інвалідів до робіт у нічний час не допускається, що відповідає формулюванню коментованої статті у першій редакції Закону. У свою чергу, формулювання відповідної норми у ст. 55 КЗпП України є набагато ближчим до другої редакції Закону, оскільки містить другу умову для можливості залучення інвалідів до роботи у нічний час, а саме: «...за умови, що це не суперечить медичним рекомендаціям».

Така сама ситуація склалася і з нормою щодо залучення інвалідів до надурочних робіт:

⇒ відповідно до ст. 172 КЗпП України, не допускається без згоди інвалідів;

⇒ згідно зі ст. 63 КЗпП України, можливе лише за їх згодою і за умови, що це не суперечить медичним рекомендаціям.

«Розумне пристосування» означає внесення, коли це потрібно в конкретному випадку, необхідних і підхожих модифікацій і коректив, що не становлять непропорційного чи невиправданого тягара, для цілей забезпечення реалізації або здійснення особами з інвалідністю нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод.

«Універсальний дизайн» означає дизайн предметів, обстановок, програм та послуг, покликаний зробити їх максимально можливою мірою придатними для використання для всіх людей без необхідності адаптації чи спеціального дизайну. «Універсальний дизайн» не виключає допоміжних пристроїв для конкретних груп осіб з інвалідністю, де це необхідно.

Стаття 2 Конвенції ООН «Про права осіб з інвалідністю»

Відповідно до частини другої ст. 12 Закону, **у випадках, передбачених законодавством, роботодавець зобов'язаний організувати навчання, перекваліфікацію і працевлаштування інвалідів відповідно до медичних рекомендацій**. Це повністю відповідає положенням ст. 172 КЗпП України.

На заохоченні програм професійної та кваліфікаційної реабілітації, збереження робочих місць і повернення на роботу для осіб з інвалідністю наголошується у ст. 27 «Праця та зайнятість» Конвенції ООН «Про права осіб з інвалідністю».

Законом України «Про основи соціальної захищеності інвалідів

інвалідів в Україні», за інвалідами внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання, які проходять професійну реабілітацію¹⁹, у тому числі професійну підготовку і перепідготовку згідно з індивідуальною програмою реабілітації, якщо з моменту встановлення інвалідності минуло не більше року, зберігається середній заробіток за попереднім місцем роботи із зарахуванням пенсії по інвалідності протягом строку, передбаченого програмою. У таких випадках відшкодування витрат з урахуванням сплачених сум пенсій здійснюється підприємством, установою та організацією чи фізичною особою, яка використовує

¹⁹ Пункт п'ятий розділу III Соціальних нормативів у сфері надання реабілітаційних послуг інвалідам та дітям-інвалідам, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 31.03.2015 № 352, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України від 10.04.2015 за № 408/26853.

СМІТТЯ СМЕРДИТЬ НЕБЕЗПЕКОЮ та брудними грішми

Твердими побутовими та хімічними відходами (ТПВ) в Україні завалено понад 40 тис. кв. км території (7%). Офіційні 6500 сміттєзвалищ займають дві площі Криму. Неофіційних — удвічі, якщо не втричі більше. Екологи б'ють на сполох, але дарма. І лише трагедія на Грибовицькому сміттєзвалищі поблизу Львова, під час якої навесні під величезним завалом сміття загинуло троє рятувальників, змусила суспільство іншими очима подивитися на масштабну проблему.

Александр Фандеев,
спецкор

Називають різні обставини і причини нещасного випадку зі смертельним наслідком. Нібито зсув сміття стався через халатність бульдозериста, який почав згортати непотріб, у той час як працівники ДСНС України саме оглядали цю ділянку, щоб запобігти відновленню пожежі. Поза всяким сумнівом, до нещасного випадку призвела злочинна недбалість посадових осіб, які зобов'язані були організувати безпечне виконання робіт, порушення ними та працівниками посадових інструкцій і правил безпеки. Приміром, щоб уникнути зсуву, шари сміття на звалищі мали перекривати шарами ґрунту, але цього не робили. Люди, що там працювали, не мали засобів хімічного

захисту. До цих численних порушень можна додати головне — один з найстаріших і найбільших у країні Грибовицький полігон ТПВ за всіма законодавчими приписами та правилами безпеки мав бути закритий ще 30 років тому. Загалом більшість звалищ в Україні вичерпали свій ресурс, 80–90% з них працюють у режимі перевантаження, їх експлуатують з порушенням санітарних норм та правил безпеки.

Зрештою за фактом трагедії зареєстровано кримінальне провадження за ст. 272 ч. 2 ККУ «Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою». Підозру в службовій недбалості, що призвела до загибелі людей, оголошено трьом посадовим особам КП «Збірника». Винуватцям «світить» кримінальна відповідальність — до восьми років позбавлення волі. От тільки навряд чи відповідатимуть перед законом саме ті особи, які від нелегального сортування сміття отримували чималі доходи. Йдеться про схе-

ми з нелегального вивезення сміття і сортування. Найгірше, що така ситуація характерна для всієї країни. Пов'язана з використанням відходів тіньова діяльність є досить прибутковим сектором економіки. Тож не дивно, що чиновники не поспішають її легалізувати і не допускають до своєї брудної, проте дохідної годівниці зарубіжних інвесторів.

Звістка про загибель людей під завалами сміття в Грибовичах сколихнула країну. У результаті журналістського розслідування стали відомі вражаючі факти. Щороку Україна додає до своїх авгів стаєнь 250 млн т непотребу, половина з якого ТПВ. На кожного українця вже припадає 750 т сміття! За даними Держстату, держава переробляє лише 3,5% відходів, тоді як країни ЄС — близько 60%. Україна захлинається у власному бруді, і з такими темпами нагромадження непотребу нас очікує неминучий смітєвий колапс. До речі, колись зелений Київ посідає нині перше місце за рівнем забруднення серед великих міст Європи.

Гори нагромаджених відходів поряд з містами та селами є серйозною загрозою здоров'ю населення. У процесі їхнього розпаду на сміттєзвалищах утворюються сотні тонн інфільтрату. Нейтралізувати його фактично неможливо, і він забруднює ґрунт, воду, повітря, усе живе. Так, за даними екологів, уміст шкідливих речовин у ґрунтах біля дамби з озером інфільтратів Грибовицького сміттєзвалища в деяких місцях перевищує норму у 87 разів. У річці Малехівці поблизу її витоку рівень нітратів у 1500 разів перевищує норму.

Унаслідок горіння відходів на відкритих і законсервованих звалищах в атмосферу потрапляють феноли, фосфени, формальдегіди, бензопірени, діоксини та інша отрута. У червні, наприклад, горіло стихійне звалище у районі міського кладовища в Миколаєві. У липні сталася пожежа на закритому полігоні твердих побутових відходів поблизу с. Трипілля Обухівського району. Токсичні речовини, які виділяє сміття, нагадують радіацію, — ми їх не помічаємо, однак вони впливають на здоров'я та вкорочують віку. За даними ООН, щороку у зв'язку з нагромадженням відходів від різних хвороб у світі помирають близько 5 млн людей, здебільшого діти.

ДО «КЛОНДАЙКУ» З ВІДХОДІВ — ІНВЕСТОРАМ ЗАСЬ

Державні мужі намагаються вирішити проблему зі сміттям у країні. Регулярно і послідовно за гроші платників податків вони вивчають європейський досвід щодо одержання доходів від переробки відходів, частково впроваджуючи його в Україні. Щоправда, їхня діяльність спрямована головним чином на збільшення власних статків, а не на створення ефективної системи поводження з відходами.

Ще в далекому 2001 р. Кабмін України ухвалив постанову № 915 «Про впровадження системи збирання, сортування, транспортування, переробки та утилізації відходів як вторинної сировини». Згідно з постановою, було створено державну компанію «Укрекокомресурси», згодом «Укрекоресурси». Того ж 2001 р. Мінекономіки наказом № 224 зобов'язало платити утилізаційний збір усіх імпортерів, які ввозять товар у тарі та упаковці. До того ж підприємців зобов'язали користуватися послугами лише ДП «Укрекоресурси». Компанія-монополіст справно «стригла» з підприємців сотні мільйонів гривень на рік, але, як дослідили журналісти, немає жодних підтверджень того, що ці кошти вклали у роботу сміттєзвалищ чи у фінансування збору, утилізації та переробки сміття. Постанову Кабміну № 915 було скасовано. Однією корупційною схемою стало менше, проте шахраїв, що сиділи на грошових екопотоках, до відповідальності так і не притягли.

У нашій державі неодноразово вдавалися до спроб переробляти відходи по-європейському, але здебільшого вони натикалися на нездоланні перепони, що неможливо пояснити з позицій здорового глузду. Згадаймо хоча б найсу-

часніший у країні Рівненський сміттєпереробний завод вартістю 70 млн грн, урочисто відкритий 2013 р. Високих гостей на церемонії відкриття зустрічав символічний динозавр, виготовлений з пластикових пляшок. Звалище у Рівному експлуатують з 50-х років, воно не менш небезпечне, ніж Львівське, тут теж нерідко виникають пожежі. Тож новий завод мав приборкати цього динозавра. На підприємстві планували переробляти 95% зібраного в Рівному сміття, а також ще й відходи з Луцька та області.

За півроку завод зупинився через те, що не було затверджено тарифу на переробку побутових відходів. Тепер він лише сортує їх, а його потужності використовують на 10%. Згідно із Законом України «Про природні монополії», тариф затверджує одна з Нацкомісій після отримання суб'єктом господарювання ліцензії. Однак від-

й зрозуміло — переробляти матеріали та сировину дешевше та вигідніше, ніж їх створювати й видобувати. Інвестори готові вкладати кошти в будівництво в Україні, яка потопає у відходах, високотехнологічних сміттєпереробних заводів. Адже вторинна переробка полімерів, скла, паперу, металу, органіки — справжній клондайк для будь-якої країни. Підраховано, що якби Україна налагодила переробку всіх відходів, вона могла б отримувати щороку від 36 до 75 млрд куб. м біогазу або від 20 до 45 млрд куб. м метану. Нині країна видобуває менше ніж 20 млрд куб. м природного газу за потреби близько 70 млрд куб. м. Фактично паливо, якого нам бракує, лежить під ногами.

Що відлякує інвесторів, крім корупції та небажання місцевих бонз ділитися ласим шматком «сміттового пирога»? Нещодавно Європейський

повідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», ліцензування діяльності у сфері поводження з побутовими відходами не передбачено. Такий собі законодавчий казус. Питання перебуває на розгляді у Верховній Раді та Кабміні України, але динозавра позбавитися не вдалося й досі. Тим часом першу чергу сміттєпереробного заводу, побудованого на гроші Євросоюзу, у 2015 р. відкрили у с. Яношах Берегівського району Закарпатської області. Місцеві чиновники сподіваються, що на нього звозитимуть сміття з усього району та перероблятимуть 30 тис. т відходів на рік. Певна річ, якщо на те буде воля можновладців.

ГАЗ, ЯКОГО БРАКУЄ, МОЖНА ВИДОБУВАТИ ЗІ СМІТТЯ

У цивілізованому світі давно переконалися, що ринок вторинної сировини є прибутковим і перспективним. Воно

банк реконструкції і розвитку провів ґрунтовне дослідження із цього питання, і виявилось, що головна перешкода — невизначеність державної стратегії поводження з відходами, адаптованої до європейського законодавства, сталих і зрозумілих правил гри.

Те, що сміття може бути безпечним для людей і довкілля, що на ньому можна успішно заробляти, створювати робочі місця, виробляти електроенергію й тепло, заощаджувати природні ресурси, переконливо доводить досвід Швеції. У 2000 р. 15 українським журналістам, зокрема й автору, пощастило взяти участь у семінарі «Екологія та журналістика» у шведському місті Гетеборзі.

Побачене там по-справжньому вразило. Сьогодні Швеція — країна з високим екологічним мисленням і культурою. Але культивувати її почали у суспільстві ще з 50-х років минулого століття, коли екологічних

проблем там було не менше, ніж у нас. Ініціатива належала владі та громадянськості.

У Гетеборзі ми поспілкувалися, зокрема, зі співробітниками муніципального управління із захисту довкілля. Дізналися, що з бюджету організацію фінансують на 60%, решту коштів управління заробляє завдяки консультаціям, інспектуванню, моніторингу, видачі дозвільних документів. Ми поставили запитання щодо хабарів та корупційних схем. Воно шведів дуже здивувало. У цій країні, якщо таке трапиться, хабарник ризикує втратити не лише роботу, а й повагу співвітчизників. Суспільний осуд у Швеції — це найстрашніше, що може статися.

Побували ми також на станції водопідготовки (воду з будь-якого крана можна пити без застережень) — на території з вітряними енергоустановками, а також на міському сміттєпереробному заводі Renova. Щоб було зрозуміло, якою цінністю для заводу є відходи, усім відвідувачам спочатку демонструють фантастичну виставкову експозицію. А саме розміщені під склом, наче в ювелірному магазині, композиції з пластмаси, картону, будівельного сміття, деталей комп'ютера, консервних банок. На той час Renova переробляла 400 тис. т на рік цієї цінної сировини. А раніше все це багатство викидали на 50 міських звалищ. На заводі працює чотири печі, що забезпечують узимку теплом 25% жителів міста. Тут утилізують до 90% сміття. Відходи продуктів харчування через 20 днів перетворюють на підприємстві у компост, що служить органічним добривом. З нього ж отримують біогаз, на якому працюють міські сміттєвози. У виробничих приміщеннях немає жодного смороду і бруду.

На цей час у Швеції, що є лідером з екотехнологій у Європі, навчилися повторно використовувати 99% усіх відходів країни. Переробка побутових відходів та їхнє перетворення на електроенергію і тепло у Швеції розвинуті настільки, що на звалища потрапляє лише 4% відходів. Сміттєпереробні

заводи відчувають сировинний голод, тому везуть на переробку відходи сусідів. Однією з найбільш чистих і безпечних країн світу Швеція стала, зокрема, й завдяки державній екологічній політиці, формуванню у населення «зеленої» культури (про роздільний збір сміття знає кожна дитина) та законодавству і науковим технологіям у сфері екології.

МАЙБУТНЄ — ЗА ПЕРЕРОБКОЮ ВІДХОДІВ

Хочеться вірити, що із часом Україна також налагодить систему поводження з відходами, побудує сміттєпереробні заводи, навчиться сортувати сміття, отримуватиме від цього доходи і ставитиметься до довкілля як до власного помешкання. Адже у нас уже є сучасні підприємства, що збирають, сортують і переробляють відходи.

Одне з таких відомих на Київщині виробництв — приватна компанія «Обухівські вторресурси» (ОМВР). Її знають, зокрема, завдяки тому, що вона зуміла налагодити систему роздільного збирання сміття в Обухові. До сортування побутових відходів жителі призвичаїлися приблизно за півроку. Свої виробничі підрозділи ОМВР розмістила на території колишнього обухівського заводу з виробництва цвяхів. Один з напрямів діяльності компанії — надання послуг з вивезення побутових відходів в Обухові, Києві та області. Привабливість

цієї послуги для клієнтів полягає в тому, що ОМВР збирає та сортує широкий асортимент відходів — макулатуру, брухт, полімери, склобій, пластик, старіходи деревини, ПЕТ-пляшки, старі меблі, шини тощо. До речі, усе, що відбувається на території ОМВР, відслідковують камери відеоспостереження. А сміттєвози компанії обладнані GPS-системами, і їхні маршрути зображено на онлайн-карті.

Підприємство відзначається також тим, що не лише збирає сміття, але й переробляє його, перетворюючи відходи на корисну сировину і продукцію. Скажімо, на одній з виробничих ділянок сортують папір, потім його пресують і зв'язують у блоки масою 400—500 кг. На інших з картону та паперу, який отримали з макулатури, виробляють гофроупаковку та крафт-папір (пакувальний матеріал). Старі ящики, гілки дерев, новорічні ялинки й інші дерев'яні відходи тут подрібнюють і з тріски виробляють екологічні паливні брикети. Компанія зберегла обладнання колишнього заводу і виготовляє, крім усього іншого, цвяхи й сталевий дріт.

На жаль, таких підприємств в Україні надто мало. Чи стануть події на Грибовицькому сміттєзвалищі уроком для влади і громадськості? Чи спонукає ця трагедія до дій, які дадуть змогу перейти від варварського ставлення до навколишнього середовища до розумного цивілізованого поводження з відходами? Час покаже.

За результатами засідання Кабміну України від 1 червня 2016 р., Держекоінспекції, Мінрегіону, МОЗ, Держпродспоживслужбі, обласним та Київській міській держадміністраціям за участю органів місцевого самоврядування доручено провести перевірку полігонів побутових відходів, зокрема і законсервованих та несанкціонованих, на предмет дотримання вимог природоохоронного і санітарно-епідемічного законодавства. А також провести їхню інвентаризацію, визначити реальний стан та проектні показники щодо обсягів нагромадження відходів. Результати інвентаризації можуть бути використані для оптимізації наявної системи захоронення побутових відходів.

Як повідомили журналу в Департаменті екологічної безпеки Міністерства екології та природних ресурсів України, для переходу на якісно новий рівень поводження з побутовими відходами потрібно створити відповідні економічні та правові умови. Один з пунктів Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на 2014–2017 рр., затвердженого розпорядженням КМУ від 17.09.2014 р. № 847-р, передбачає внесення змін до законодавства, відповідно до Директиви Ради № 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 р. про захоронення відходів.

Імплементація директиви передбачає впровадження таких положень, як ухвалення національного законодавства та визначення уповноваженого органу; класифікація місць захоронення відходів; установлення системи процедур подачі заяв та надання дозволів, а також процедур прийняття відходів; установлення процедур контролю та моніторингу під час функціонування, закриття полігонів і догляду після закриття для їхнього знешкодження; упровадження планів очищення наявних місць захоронення; установлення механізму обчислення вартості захоронення. Упровадження основних положень європейської директиви про захоронення відходів дасть змогу створити умови для будівництва нових потужних полігонів та сміттєпереробних підприємств.

Фото автора та з Інтернету

ВІДХОДИ – У ДОХОДИ

Цей журналістський штамп ще 25–30 років тому викликав лише посмішку: країна багата, навіщо та дріб'язковість. А нині не тільки роботодавці, а й працівники підприємств дбайливо бережуть кожну копійку й заробляють на чому тільки можуть. У зв'язку із цим досвід світових компаній щодо економії набуває великого значення.

Володимир Терещенко,
журналіст

Є такий загальновідомий вислів: «Гроші — це сміття». У Чернігівському відділенні ПАТ «САН ІнБев Україна» його переробили: «Сміття — це гроші!». Дотримуючись політики компанії у сфері промислової безпеки, охорони праці та навколишнього середовища, на підприємстві навчилися заробляти на тому, що могло стати сміттям, — на відходах.

Для цього на броварні постійно впроваджують інноваційні технології, насамперед, які дають змогу скоротити споживання природних ресурсів. Зокрема у 2012 р. в Чернігівському відділенні було введено в дію комплекс з очищення стічних вод. Завдяки унікальному встаткованню компанії Raques (Нідерланди), що на чернігівському пивоварному заводі «Десна», можна ретельніше очищати стоки, що попередньо проходять фізико-хімічну стадію очищення.

А ось біогаз, який вдається виділити в процесі очищення, повторно використовують на виробництві. Один такий комплекс виробляє близько 20 300 кВт/день електроенергії, у результаті чого забезпечуються потреби невеликого міста на весь день.

Вдумайтесь лише: у пивоварного підприємства один з найвищих показників переробки відходів в Україні — 99,6%! Його досягли, скоротивши обсяги відходів і збільшивши відсоток переробки. Понад 99% відходів броварні продають спеціалізованим організаціям, що здійснюють повторну переробку відходів. Нині на підприємстві переробляють усе, що можна переробити.

Чернігівському відділенню ПАТ «САН ІнБев Україна», яке має власні артезіанські свердловини, вдалося зменшити споживання води до 3,28 гл на 1 гл виробленої продукції, що менше на 4,37% проти рівня минулого року. Це відбулося в результаті рутинного моніторингу, впровадження проектів та ініціатив стосовно оборотного водопостачання, споживання відповідно до потреб тощо.

Використання електроенергії для виробництва 1 гл продукції заощаджене на 2,24%. На момент відвідування автором підприємства тривала акція: «Не користуєшся — вимкни!».

Крім того, ПАТ «САН ІнБев Україна» знизив обсяги емісії вуглекислого газу на 11%, а також скоротив викиди парникових газів завдяки економії тепло- та електроенер-

госпоживання, використанню менш енергоємного встаткування і технології рекуперації тепла (енергоощадна технологія заснована на принципі повторного використання тепла відпрацьованого повітря для підігріву свіжого припливного повітря).

Пластикові відходи — актуальна проблема світу. Проте перероблення пластикової тарної продукції або неможливе, або затратне. Тому в Чернігівському відділенні ПАТ «САН ІнБев Україна», зважаючи на досвід підприємств компанії, пішли шляхом скорочення обсягів пакувальних матеріалів. Щорічно їх використовують на 22 тонни менше.

Особливо варто зазначити, що підприємство вміє не тільки заощаджувати, а й заробляти. Продаж вивареної макухи, сухих дріжджів, надлишку вуглекислого газу та багато чого іншого є відчутною статтею доходів. Серед клієнтів броварні — як дрібні підприємства, так і солідні іноземні компанії. Адже у важкі часи й рішення мають бути сміливими та неординарними.

З 2013 по 2017 р. на всіх заводах компанії триватиме акція щодо посилення уваги до вирішення екологічних проблем і зниження показників забруднення на 10% щорічно. Участь у цьому бере й Чернігівське відділення, до того ж не тільки на своїй території. Співробітники броварні протягом шести місяців поточного року провели три суботники в рідному Чернігові: прибирали парки, сквери, місця відпочинку його жителів та гостей міста. І ці заходи — не задля галочки, як у недавні часи. Вони є свідченням грамотної політики компанії!

Почавши статтю з газетного штампа, дозвольте ним же й закінчити, щоправда, на сучасний лад: **відходи гривню бережуть!**

Хто це розуміє, не боїться фінансових потрясінь.

Офіційний дистриб'ютор
Засоби індивідуального захисту

ТОВ "СП Капрі", тел./факс (044) 274-14-45
E-mail: siz@kapri.com.ua www.kapri.com.ua

УПРАВЛІННЯ СЛУЖБОЮ охорони праці

Олег Моїсеєнко,
власкор

Функції управління на прикладі служби охорони праці підприємства.

3 агалом управління завжди пов'язане з певним впливом керуючого суб'єкта на керований об'єкт з метою виконання завдань, що стоять перед системою, елементами якої вони є, забезпечення належної організації та потрібного режиму функціонування цієї системи. В управлінні будь-якими системами відбуваються ті самі процеси одержання, перетворення та передачі інформації.

Усі види управлінської діяльності, процесів можна згрупувати в такі основні функції:

- ✓ аналіз та оцінка зібраної інформації;
- ✓ вибір цілей і планування коригувальних дій для їх досягнення;
- ✓ організація виконання запланованих дій (розподіл завдань, установлення взаємодії);
- ✓ керівництво (мотивація виконавців, координація дій);
- ✓ контроль виконаної роботи і стану системи (співвіднесення досягнутого із цілями).

Далі відбувається повторення циклу вже в нових умовах.

Ці положення цілком застосовні й до управління системою охорони праці підприємства та її службою охорони праці (далі – СОП).

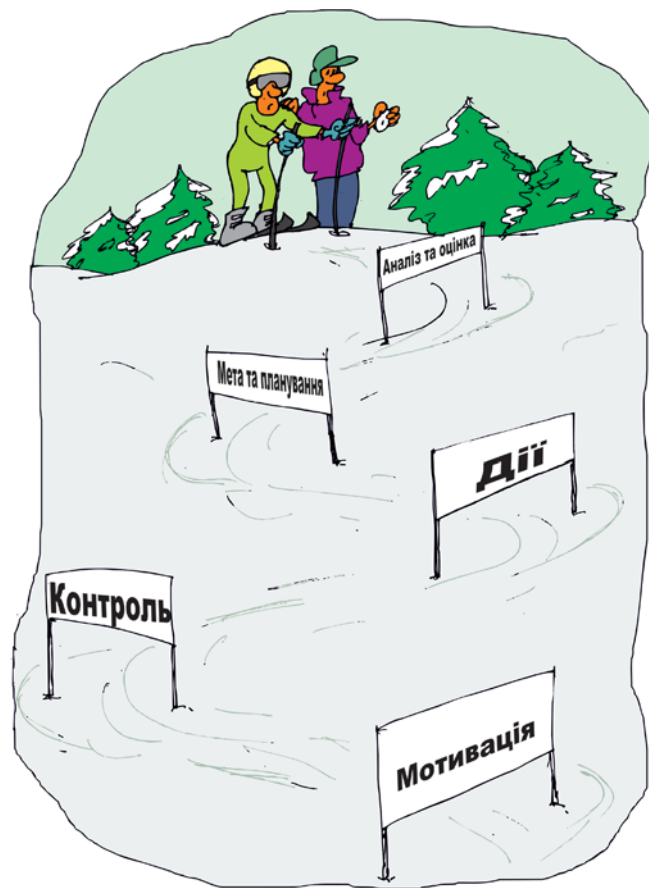
Розглянемо докладніше деякі аспекти перелічених управлінських функцій стосовно питань охорони праці.

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЗІБРАНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Зазначена функція відіграє важливу роль у запобіганні травматизму, під час розроблення профілактичних заходів і слугує ефективним інструментом управління.

Розглянемо механізм аналізу стану охорони праці на підприємстві. Насамперед потрібно враховувати статистичну інформацію про стан і динаміку змін виробничого травматизму, професійної захворюваності, аварійності й відповідності засобів виробництва і виробничих процесів вимогам нормативно-правових актів з охорони праці в кожному структурному підрозділі й загалом на всьому підприємстві.

Здійснюючи цю функцію, важко переоцінити значення інформації, яку містять приписи, що видала СОП. Адже виявлення порушень і видача приписів – не самоціль. Приписи не тільки запускають механізм усунення виявлених порушень, але й допомагають оцінити фактичний

стан справ з охороною праці та безпекою на підприємстві, визначити найслабші в цьому напрямі ділянки. Аналіз виявлених порушень дає змогу об'єктивно оцінити першочергові й найважливіші напрями майбутньої профілактичної працезахоронної діяльності, розробити належні коригувальні дії та заходи.

Для ефективнішого та швидшого досягнення успіху в справі охорони праці за допомогою коригувальних дій потрібно визначити пріоритетні напрями, виокремити ділянки, що потребують вжиття невідкладних заходів. Насамперед це потенційно найнебезпечніші й найслабші напрями працезахоронної діяльності підприємства та його умов. Визначення цих напрямів доцільно проводити на підставі даних про кількість і тяжкість порушень, які виявляють у процесі контролю стану охорони праці. Отже, очевидно є потреба не тільки в кількісному обліку виявлених порушень, а й в їх систематизації чи класифікації. Бажаєш оцінити реальний стан охорони праці в різних напрямках виробничої діяльності підприємства – навчися класифікувати виявлені порушення. Як і будь-яка інша, класифікація порушень – метод досить умовний, але потрібний для аналізу й планування роботи з охорони праці.

За багато років роботи в службі охорони праці та спілкування з колегами з інших підприємств неодноразово доводилося бачити й брати участь у створенні різних екранів і діаграм, що відображають кількість, характер (класифіка-

цію) виявлених порушень і внесок у їх підготовку кожного інженера цієї служби. Досвідченому фахівцеві такі документи можуть чимало розповісти про реальний стан справ з охороною праці на всьому підприємстві та в його окремих підрозділах, наочно продемонструвати обсяг, глибину та якість роботи СОП.

Як, за якими ознаками здійснювати класифікацію виявлених порушень? У цьому питанні важко давати рекомендації. З огляду на специфіку та особливості свого підприємства кожна СОП повинна визначитися сама методом проб і помилок. На думку автора, найзручнішою для аналізу є класифікація порушень, здійснена згідно з Класифікатором причин настання нещасного випадку (п. 2 додатка 4 Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою КМУ від 30.11.2011 г. № 1232).

ВИБІР ПРІОРИТЕТНИХ ЦІЛЕЙ І ПЛАНУВАННЯ

Головна мета діяльності СОП — безпечне виробництво для збереження здоров'я та життя працівників у процесі трудової діяльності. Тож залишається здійснити вибір оперативних цілей на основі проведеного всебічного аналізу попередньої роботи та враховуючи поставлені на сьогодні виробничі завдання. Для цього розробляють відповідні плани й програми, вибирають стратегію коригувальних дій і заходів щодо досягнення відповідності вимогам нормативно-правових актів умов праці на кожному робочому місці кожного структурного підрозділу підприємства. Планування сприяє забезпеченню об'єднання зусиль усіх фахівців СОП, усіх підрозділів і служб підприємства у цьому напрямі.

Згідно з вимогою п. 5.1 НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці» (далі — ТПСОП), СОП підприємства має працювати відповідно до плану роботи й графіка обстежень, затверджених роботодавцем. Неможливо дати єдині для всіх рекомендації щодо періодичності, тривалості й тематики обстежень, тому що це залежить від конкретних умов підприємства й кількості працівників СОП. Що складніші та небезпечніші технологічні процеси підприємства, розгалуженіша його інфраструктура й ширша територія, що більше об'єктів контролю, то, звісно, вищими мають бути рівень і періодичність контролю стану охорони праці. З огляду на наведене **СОП конкретного підприємства має самостійно вирішувати, проводити перевірки через день або двічі на місяць, витратити на кожну з них по годині або ж половину робочого дня. Головне, щоб проведений контроль сприяв виконанню у повному обсязі поставленого завдання, — постійному одержанню достовірної й вичерпної інформації про стан безпеки та охорони праці на кожному робочому місці й на всьому підприємстві загалом.**

Плани СОП бувають перспективними, поточними та оперативними. Стосовно перспективного й поточного планування роботи зазвичай питань не виникає, а от пропозиція здійснювати оперативне планування діяльності її співробітників, тим більше ведення ними щоденної звітності про виконану роботу, викликає нарікання й сумніви в його доцільності. Але приклади такого досить ефективного планування є, і воно дає цілком відчутні результати.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ ЗАПЛАНОВАНИХ ДІЙ

Реалізація цієї функції передбачає не тільки забезпечення належними ресурсами, а й створення умов для досягнення запланованих цілей. Тому вона має ґрунтуватися на грамотному розподілі завдань між інженерами СОП, а також між службами й підрозділами підприємства в питаннях, що стосуються охорони праці, і встановлювати способи й методи їхньої взаємодії під час реалізації планів.

Про конкретний приклад успішного вирішення питань планування, одержання оперативної інформації, виконання запланованих завдань і складання щоденної звітності співробітниками СОП найбільшого металургійного підприємства читайте в наступних номерах.

КЕРІВНИЦТВО

Виконання цієї функції потрібне для того, щоб активізувати діяльність співробітників і спонукати їх ефективно виконувати заплановані завдання, що передбачає матеріальне й моральне стимулювання працівників, забезпечення умов для прояву творчого потенціалу й саморозвитку. На підприємстві розробляють і впроваджують методи мотиваційного регулювання, створюють ефективну систему стимулювання організації й безпечного виконання виробничих процесів, зважаючи на різні форми зацікавленості й відповідальності підрозділів, служб і організаторів виробництва за створення умов для безпечної праці й дотримання

встановлених норм і правил, роботу без травм і аварій безпосередніми виконавцями. Механізм мотиваційного регулювання має бути досить простим і прийнятним із практичного погляду.

Здійснюючи координацію зусиль структурних підрозділів щодо виконання затверджених планів, керівник СОП забезпечує досягнення взаємної погодженості їхніх дій у питаннях охорони праці в часі та просторі (територія підприємства).

КОНТРОЛЬ ВИКОНАНОЇ РОБОТИ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Контроль — критично важлива й складна функція управління загалом, а також одне з найважливіших, найвідповідальніших і, напевно, найбільш трудомістких завдань усієї СУОП і служби, яка її розробляє та впроваджує, — СОП. Про ті чи інші контрольні функції СОП у ТПСОП згадується тричі, зокрема в найбільшому за обсягом п. 3.14

зазначеного нормативно-правового акта. У ньому досить докладно перелічено ті заходи, питання й об'єкти, які підлягають постійному контролю з боку служби охорони праці на їх відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці. Тому, ймовірно, немає сенсу переповідати його зміст у журнальній статті.

Посилена увага до контрольних функцій СОП у цьому нормативно-правовому акті не випадкова, а відповідає їхньому значенню й ролі у всій діяльності цієї служби. Здебільшого її робота полягає в постійному вивченні різних аспектів організації охорони праці на підприємстві й зіставленні одержаної інформації з тим, що передбачено законодавством, зокрема НПАОП. А це і є контроль стану охорони праці — дотримання працівниками технологічних процесів, правил поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, використання ЗКЗ і ЗІЗ тощо.

Контроль спрямований не тільки на запобігання й виявлення порушень вимог стандартів, норм і правил охорони праці, технологічної, експлуатаційної та організаційно-розпорядчої документації, на перевірку виконання службами, посадовими особами й робітниками своїх обов'язків у сфері охорони праці, регламентованих СУОТ. **Він потрібний для вжиття конкретних оперативних заходів, спрямованих на запобігання й унеможливлення передумов для травм і аварій, на приведення фактичного стану справ у відповідність до вимог НПАОП.** Під час його здійснення обов'язково мають бути встановлені причини виявлених порушень. Такий контроль дає змогу оцінити стан і ефективність проведеної в цьому напрямі профілактичної роботи у структурних підрозділах і на всьому підприємстві загалом.

Після аналізу отриманої в процесі контролю інформації слід розробити адекватні заходи і коригувальні дії. Потім знову потрібен контроль їх реалізації та ефективності, виявлення ступеня досягнення поставленої мети, визначеної в ст. 13 Закону України «Про охорону праці» (далі — Закон), — відповідності умов праці на кожному робочому місці вимогам законодавства.

КОНТРОЛЬ ЗА ГРАФІКОМ І БЕЗ НЬОГО

Звичайно ж, контрольні функції СОП не обмежуються здійсненням лише планових перевірок згідно з графіком обстежень, у складі комісій 2-го, 3-го ступенів та атестації робочих місць. Крім того, перевірки можуть бути позаплановими, пов'язаними з надзвичайними обставинами, нещасними випадками та аваріями на виробництві, проведенням тижнів і місячників охорони праці тощо.

Після тяжкої тривалої хвороби пішов із життя начальник Управління Держпраці у Тернопільській області **Михайло Петрович Лаба**.

За зразкове виконання службових обов'язків, вагомий внесок у реалізацію державної політики в галузі охорони праці його нагороджено нагрудним знаком Держгірпромнагляду «За доблесну службу» II ступеня.

Державна служба України з питань праці, колектив редакції журналу «Охорона праці» та колеги Михайла Петровича висловлюють його рідним і близьким щирі глибокі співчуття.

Справжній спеціаліст з охорони праці не зможе байдуже пройти повз порушення вимог безпеки на підприємстві. Де б він не перебував — у кабінеті керівника, на робочому місці верстатника, на пішохідній доріжці, залізничному переїзді, у виробничій лабораторії, санітарно-побутовому приміщенні, у кабіні мостового крана чи автомобіля, на складі матеріалів чи готової продукції тощо, — він завжди і скрізь здійснює контроль за станом охорони праці щодо відповідності вимогам НПАОП.

ДЛЯ КОНТРОЛЮ ПОТРІБНІ ГРУНТОВНІ ТА ГЛИБОКІ ПРОФЕСІЙНІ ЗНАННЯ

Можна контролювати дотримання й виконання іншими працівниками, фахівцями та керівниками тільки того, про що маєш чітке уявлення, що добре розумієш і знаєш сам. Отже, потреба в здійсненні постійного контролю стану охорони праці вимагає від керівника й фахівця СОП ґрунтовних і глибоких знань нормативної бази, експлуатаційної та ремонтної документації, будівельних норм і санітарно-гігієнічних правил, а також актів з охорони праці, що діють у межах підприємства. Це ті нормативні документи, які він добре вивчив і вміє застосовувати в роботі. Без такого багажу професійних знань неможливо здійснювати аудит, контроль стану охорони праці або перевірку дотримання вимог НПАОП іншими працівниками.

Карикатурний вигляд матиме інженер з охорони праці, який, прийшовши на перевірку в цех, на робоче місце робітника з портфелем нормативних актів, щоразу за потреби гарячково гортатиме їх у пошуках потрібного документа, пункту правил або вимоги, викладеної на папері. Під час здійснення перевірки спеціалістові СОП слід пам'ятати всю інформацію, пов'язану з вимогами нормативно-правових актів. Цього потребує професія!

КОНТРОЛЬ САМОТУЖКИ АБО РАЗОМ?

Фахівець СОП, її керівник може проводити перевірку самотужки. Але доцільніше здійснювати її за участю представників підрозділу, який перевіряють, і профспілки, що є одним з видів взаємодії з іншими структурними підрозділами, службами, фахівцями підприємства та представниками профспілок (п. 5.6 ТПСОП), а також із позицій здійснення соціального партнерства й громадського контролю (ст. 41 Закону).

Кожна така спільна перевірка стає для перевіряльників і тих, кого перевіряють, не тільки навчальним класом, але й майданчиком для пропаганди охорони праці й виховання у працівників підприємства належного до неї ставлення. Під час такої перевірки у фахівця СОП з'являється можливість безпосередньо на робочому місці, біля виробничого устаткування наочно й дохідливо роз'яснити працівникам, на чому засновані ті чи інші вимоги НПАОП і чому насамперед у їхніх інтересах, в інтересах забезпечення безпеки здоров'я й життя тих, хто нас оточує, потрібно цих вимог дотримуватися.

Нарешті, ще один важливий момент. Присутність під час проведення перевірки представника професійної спілки, який захищає інтереси працівників, допомагає уникнути конфліктних ситуацій і несправедливих звинувачень в упередженому ставленні до працівника, якого перевіряють, або підрозділу, що часом виникають у разі виявлення крихлих порушень вимог охорони праці.

ПРИКЛАД, ГІДНИЙ НАСЛІДУВАННЯ

Про реальний приклад ефективного планування, організації й документального оформлення повсякденної роботи служби охорони праці великого металургійного підприємства.

Свого часу авторові пощастило познайомитися із плануванням і організацією повсякденної роботи спеціалістів служби охорони праці (далі — СОП) ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат ім. Ф. Е. Дзержинського». Керує службою Олександр Степанович Романенко, фраза якого винесена в епіграф цієї статті.

Робота всієї служби і кожного її спеціаліста найтіснішим чином ув'язана з виробничими проблемами підрозділів. Планування базується на двох основних складових: 1) поточні та перспективні завдання й потреби виробництва; 2) постійний аналіз (щоденний, щотижневий, щомісячний, річний) результатів виконаної роботи з метою внесення оперативних корективів у подальші плани.

На зламі двох календарних років СОП розробляє наказ з питань охорони праці, який містить докладний аналіз діяльності підприємства в минулому році, а також цілі та завдання на наступний рік. З урахуванням останніх на початку року складається та затверджується річний «Регламент роботи» кожного інженера СОП, у якому в загальному виді розписана тематика й напрями його поточної діяльності в закріплених підрозділах на кожен день місяця. Регламент — це не точний план на весь наступний рік, а канва, до якої начальник служби в оперативному порядку вносить зміни та окремі завдання, обумовлені сьогодишніми реаліями виробництва.

Аналіз виробничого травматизму за попередній місяць і тиждень висвітлюється в змісті, завданнях і протоколах оперативних нарад служби, які проводяться по понеділках. За результатами цих нарад будується тижневий план роботи всієї СОП і коригуються індивідуальні плани її спеціалістів.

Звичайний робочий день спеціаліста СОП складається з двох частин. З ранку він працює в закріплених підрозділах комбінату, де здійснює, крім усього іншого, дві щотижневі цільові перевірки стану охорони праці, які плануються керівником служби виходячи з наявності «вузьких

місць», виявлених під час попередньої роботи. Результати цих перевірок оформлюються приписами.

У другій половині дня інженер з охорони праці зайнятий в офісі служби. Він робить записи у книзі обліку роботи в підрозділі (його назва; характер перевірки; кількість виявлених порушень, виданих приписів, зауважень, талонів попереджень, вилучених у працівників) і підшиває видані приписи у персональну папку. Також він працює з різними документами (оформляє приписи, перевіряє інструкції з охорони праці, проекти організації та виконання робіт підрозділів на їх відповідність вимогам нормативно-правових актів тощо).

Ще один документ, що регламентує роботу спеціалістів СОП, — це затверджуваний наприкінці останнього місяця кварталу графік підготовки «Інформації про роботу СОП» для селекторних рапортів. Згідно з цим графіком кожен спеціаліст служби 3–5 разів на квартал готує цей документ, до якого після 16 годин вносяться дані за минулу добу (кількість виявлених порушень, виданих при-

**Аналізуй минуле,
плануй майбутнє,
виконуй, що заплановано.**

О. С. Романенко

писів, зауважень, талонів попереджень, порушників, що підлягають депреміюванню та позаплановому навчанню). Перед оперативною нарадою о 9 годині наступного дня повністю заповнений документ за минулу добу лягає на стіл генерального директора підприємства. На цій же інформації базується коротке повідомлення керівника СОП, з якого починається щоденна виробнича селекторна нарада.

Крім щоденного бланка «Інформація про роботу СОП», відомості про виявлені кожним спеціалістом служби порушення вносяться до ще двох документів, які вона готує до селекторного рапорту в єдиний день охорони праці у четвер і до очного рапорту у генерального директора по п'ятницях.

Завдяки такій побудові щоденної й щотижневої роботи служба досягає відразу двох дуже важливих позитивних ефектів:

✓ відкритої, прозорої для всього колективу, посадових осіб і керівників підприємства діяльності служби;

✓ постійного й оперативного інформування цієї широкої аудиторії про стан і проблеми охорони праці на підприємстві.

ВІД АВТОРА

Побачене та почуте в службі Олександра Степановича запам'яталося як яскравий і наочний приклад реалізації і єднання всіх видів управлінської діяльності в СОП. Нечасто доводиться зустрічатися з настільки продуманим документальним оформленням щоденної роботи кожного спеціаліста та усієї служби. У цих документах немає загальних фраз про напружену працю. Тут лаконічні зведення реальних справ, про які добре відомо в підрозділах підприємства. Робота СОП відчутна, видима й вагома в масштабах кожного підрозділу і всього комбінату. Завдяки цьому у спеціаліста служби з'являється відчуття причетності до великої і важливої спільної справи, власної потреби й гордості за роботу, яку він виконує, за значущість і необхідність СОП для вирішення виробничих проблем і завдань усього комбінату. Ці документи, що відображають реальні справи, дають змогу легко відстежити, як робота кожного інженера з охорони праці малою, але відчутною часткою, лаконічним рядком або низкою цифр уливається до загальної справи. А це дорогого вартує та багато до чого зобов'язує!

Олег Моїсєєнко, власкор

ВТРАТА СЛУХУ

Люди втрачають слух частіше, ніж можна собі уявити. Втрата слуху, або туговухість, є сьогодні одним з найпоширеніших професійних захворювань.

Часто можна спостерігати таку картину: в умовах цеху з підвищеним рівнем шуму робітники не застосовують засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) слуху, але до того ж обов'язково ходять у касках. Відбувається це внаслідок того, що втрата слуху не є очевидною небезпекою. Тобто робочий розуміє неодмінність захисту голови від можливого механічного впливу (удару), але не відчуває небезпеки, пов'язаної з надмірним шумом, тому що процес утрати слуху відбувається повільно, і його не можна відчутти миттю. Ось деякі **факти, що свідчать про всю серйозність зазначеної проблеми:**

- понад 800 млн людей у всьому світі мають проблеми зі слухом. За деякими даними, у 2015 р. їхня кількість досягла 1,1 млрд (близько 16% населення Землі);
- дослідження показали, що приблизно 65% людей мають I ступінь втрати слуху, 30% – III ступінь, і 5% – IV ступінь, або глухоту;
- понад третину людей втрачають слух через вплив надлишкового шуму на робочих місцях. Решта – це люди з вродженою глухотою, що втратили слух через різні захворювання і травми;
- водночас все більше молодих людей відчувають проблеми зі слухом, що здебільшого є результатом прослуховування гучної музики та надлишкового рівня шуму, зокрема й на робочих місцях;
- у середньому люди з вадами слуху зволікають майже 10 років, перш ніж починають вживати яких-небудь заходів.

ЯК ЖЕ МИ ЧУЄМО?

Звукові хвилі, що поширюються в повітрі, долають складний шлях до того, як ми сприймемо їх. Спочатку вони проникають у вушну раковину і змушують вібрувати барабанну перетинку, що замикає зовнішній слуховий прохід. Завдяки слуховим кісточкам ці коливання передаються до овального вікна внутрішнього вуха. Плівка, що закриває вікно, викликає вібрації рідни, якою заповнена завитка. Нарешті коливання досягають слухових клітин внутрішнього вуха. Головний мозок сприймає ці сигнали і розпізнає шуми,

звуки, музику, мову. Надмірний шум призводить до пошкодження чутливих волоскових клітин у завитці. Описаний процес необоротний, тобто ці клітини не відновлюються.

Є зв'язок між рівнем гучності, часом впливу і швидкістю пошкодження слуху. Безпечним часом перебування в робочій зоні, де рівень шуму становить 80 дБ, є 8 годин.

Важливим фактором є те, що збільшення шуму на кожні 3 дБ подвоює його руйнівну силу. Тобто зростання шуму на кожні 3 дБ наполовину скорочує час, протягом якого може бути завдано шкоди слуху.

Наприклад, якщо було встановлено, що працівник дістав пошкодження органів слуху після 8-годинного впливу звуку гучністю 85 дБ, то збільшення рівня гучності всього на 3 дБ – до 88 дБ – завдасть такої ж шкоди всього за 4 години. Збільшення рівня гучності ще на 3 дБ – до 91 дБ – спричинить таку ж шкоду всього за 2 години. Нескладно підрахувати, що в разі досягнення рівня шуму до 100 дБ знадобиться всього 15 хвилин, щоб так само зашкодити слуху. Вихідний рівень гучності 85 дБ збільшився всього на 15 дБ, але наслідки цього виявилися доволі серйозними. Нарешті після досягнення рівня больового порогу 130 – 140 дБ такої ж шкоди слуху буде завдано менш ніж за 1 секунду.

Ці розрахунки допомагають зрозуміти, чому відносно невелике зростання рівня гучності може надзвичайно погано впливати на наш слух і чому ми повинні контролювати вплив звуку на нас.

Високий рівень шуму може викликати дзвін у вухах (тинітус), втрату слуху або інші проблеми зі здоров'ям.

Постійна втрата слуху – це результат надмірного впливу небезпечних рівнів шуму, що відчувається зазвичай через деякий час. Як ми зазначили раніше, відбувається поступове пошкодження волоскових клітин у завитці, у результаті чого знижується чутливість до певних звукових частот або настає повна глухота. Пошкодження стає необоротним, коли волоскові клітини відмирають – вони ніколи не відновлюються.

Тепер зупинимося на питаннях, пов'язаних із захистом слуху. Віддавна для захисту від шуму люди використовували свої долоні. Основна проблема в цьому разі полягала в тому, що руки часто бували зайняті, а також у тому, що все одно надійно захиститися від шуму було неможливо. Згодом для захисту від надлишкового шумового впливу почали використовувати вату. Сьогодні відомі два більш ефективні засоби захисту органів слуху: протишумові вкладиші (беруші) і навушники. Деякі підприємства вже використовують такі сучасні пристрої, як диспенсер для берушів, що забезпечує зручне й гігієнічне зберігання протишумових вкладишів.

До недавнього часу ці ЗІЗ забезпечували тільки так званий пасивний захист, тобто просто знижували рівень шуму на певну кількість децибел. Людина, перебуваючи в умовах шуму і захищаючи себе за допомогою навушників або берушів, відчувала певні незручності: по-перше, вона не могла ефективно спілкуватися з колегами; по-друге, не мала змоги почути будь-які попереджувальні сигнали, наприклад про наближення машин або інших небезпек, які можуть трапитися. Ці обидві проблеми можна розв'язати, використовуючи нові рішення щодо ЗІЗ слуху: активні і комунікаційні навушники. Активні навушники – це ідеальне рішення там, де в умовах підвищеного шуму людині потрібно чути те, що відбувається навколо, і спілкуватися на відстані 2–3 м. Функція активного захисту полягає в тому, що електронне обладнання навушників підсилює слабкі звуки. Раптові імпульси небезпечного шуму негайно зменшуються, що і захищає людину від його надмірного впливу. Комунікаційні навушники дають змогу людині в умовах шуму спілкуватися з колегами на великій відстані. Завдяки постійній комунікації збільшується ефективність і швидкість виконання операцій.

Диспенсер протишумових вкладишів **3M™ One Touch™ Pro**

Захист слуху завжди під рукою.

- ✓ Диспенсер можна встановити як на горизонтальну, так і на вертикальну поверхню
- ✓ Зроблений з ABS-пластику: стійкий до ударів і перепадів температур
- ✓ Стійкий до впливу сонця, дощу, вітру
- ✓ Візуальний індикатор підкаже, коли потрібно замінити колбу
- ✓ Видає чітко по одному вкладишу за одне обертання
- ✓ Швидко і легко заправляти: на заміну колби знадобиться не більше хвилини

Тільки в період із серпня до листопада 2016 року Ви можете отримати новий диспенсер на спеціальних умовах! Зверніться до офіційних дистриб'юторів 3M, щоб дізнатися про деталі!

РОБОТИ З ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ ЗА НАРЯДОМ-ДОПУСКОМ: ВІДМІННІ ТА СПІЛЬНІ РИСИ

Продовжуємо розповідати про організацію й безпечне виконання робіт з підвищеною небезпекою, що оформлюються нарядом-допуском.

Олег Моїсєєнко,
власкор

ВІДМІННОСТІ

Із сумом доводиться констатувати, що різні чинні нормативно-правові акти мають істотні відмінності у вимогах щодо порядку оформлення нарядів-допусків. Ці відмінності стосуються, наприклад:

- ✓ потреби затвердження нарядів-допусків та наявності переліку посадових осіб, які мають право це робити;
- ✓ терміну дії наряду-допуску, можливості та умов його подовження;
- ✓ можливості зміни складу бригади й виконавця робіт;
- ✓ умов анулювання наряду-допуску та оформлення нового;
- ✓ строків зберігання закритих нарядів-допусків;
- ✓ переліку посадових осіб, що мають право видачі нарядів-допусків, а також порядку формування цього переліку і його затвердження;
- ✓ форм бланків нарядів-допусків і журналів обліку їхньої видачі та ін.

СПІЛЬНІ РИСИ

З іншого боку, системи застосування нарядів-допусків, що передбачаються різними нормативно-правовими актами, мають низку загальних основних вимог, наприклад:

- ✓ за нарядом-допуском виконуються ті роботи з підвищеною небезпекою, для яких потреба щодо такого оформлення передбачена вимогами чинних нормативно-правових

актів або роботодавцем, відповідно до місцевих умов і особливостей виробництва;

- ✓ наряд-допуск вимагає оформлення до початку виконання робіт з підвищеною небезпекою;
- ✓ право видачі нарядів-допусків має чітко визначене коло посадових осіб згідно із затвердженим переліком;
- ✓ наряд-допуск видається тільки на провадження певної роботи й на заздалегідь обумовлений строк, потрібний для її здійснення;
- ✓ під час виконання робіт в охоронних зонах споруд (комунікацій) наряд-допуск може бути видано тільки за наявності письмового дозволу організації-власника цієї споруди (комунікації);
- ✓ у ситуації виникнення в процесі провадження робіт небезпечних і шкідливих виробничих чинників, не передбачених нарядом-допуском, роботи припиняються, а сам документ анулюється. Роботи повнюються тільки після видачі нового наряду-допуску;
- ✓ особа, що видала наряд-допуск, зобов'язана контролювати виконання передбачених нею заходів щодо забезпечення безпеки;
- ✓ під час ліквідації аварій і на початковій стадії усунення їхніх наслідків виконання робіт з підвищеною небезпекою може здійснюватися без оформлення наряду-допуску, але з обов'язковим дотриманням потрібних заходів безпеки під безпосереднім наглядом відповідальної посадової особи (якщо ці роботи набувають тривалого характеру, то подальше їхнє провадження має здійснюватися за нарядом-допуском);

✓ до самостійного виконання робіт за нарядом-допуском можуть допускатися тільки працівники, які відповідають певним вимогам, а саме:

- ⇒ мають не менше 18 років (в окремих випадках — 21 року);
- ⇒ мають професійну підготовку і кваліфікацію, що відповідають характеру майбутньої роботи;
- ⇒ пройшли відповідний медогляд і не мають медичних протипоказань щодо виконання робіт за основною професією та за сумісництвом;
- ⇒ пройшли щорічне спеціальне навчання й перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці та мають посвідчення на право провадження даних робіт;
- ⇒ пройшли вступний, повторний і цільовий інструктажі з охорони праці та виконують отримані вказівки;
- ⇒ уміють надавати першу (долікарську) допомогу потерпілим у разі нещасного випадку і знають порядок локалізації аварійної ситуації та правила поведінки в таких ситуаціях;
- ⇒ допущені до самостійної роботи за основною професією та за сумісництвом.

ОБОВ'ЯЗКИ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РОБОТОДАВЦЯ СТОСОВНО РОБІТ, ЩО ОФОРМЛЮЮТЬСЯ НАРЯДОМ-ДОПУСКОМ

Відповідно до вимог ст. 13 Закону України «Про охорону праці» (далі — Закон), роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі такі умови праці, які б відповідали нормативно-правовим актам. Для цього він забезпечує функціонування системи управління охороною праці (далі — СУОП).

А якщо конкретніше, то роботодавець повинен ужити заходів щодо зниження рівня небезпеки запланованих робіт з підвищеною небезпекою на працівників, які зайняті їхньою підготовкою і виконанням, а також з обмеження їхніх негативних впливів на цих працівників. Із цією метою він:

- ✓ призначає відповідальних осіб, що забезпечують вирішення питань безпеки під час підготовки та провадження робіт, які виконуються за нарядами-допусками, затверджує інструкції про їхні обов'язки, права і відповідальність за виконання покладених на них функцій, зокрема пов'язаних з нарядно-допусковою системою, а також контролює їхнє дотримання;
- ✓ розробляє й затверджує чинні в межах підприємства Положення про його нарядно-допускову систему та інструкції з охорони праці для видів робіт з підвищеною небезпекою, що оформлюються нарядами-допусками, і професій працівників, які їх виконують;
- ✓ здійснює контроль за дотриманням працівниками технологічних процесів, правил поведінки з маши-

нами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, використанням засобів колективного й індивідуального захисту, виконанням робіт відповідно до вимог даного Положення і зазначених інструкцій з охорони праці.

У роботах за нарядами-допусками є не тільки спільне, а й відмінне

Мал. Ю. Судака

Крім того, згідно з вимогою ст. 8 Закону роботодавець зобов'язаний забезпечити за свій рахунок для даної категорії працівників придбання, комплектування, видачу та утримання

засобів індивідуального й колективного захисту, справного інструменту, пристосувань тощо, відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці та колективного договору. Також згідно з вимогами ст. 18 Закону працівники, зайняті на даних роботах з підвищеною небезпекою, повинні щорічно проходити за рахунок роботодавця спеціальне навчання, перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці, а також регулярні інструктажі з питань охорони праці та надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків.

Контроль організації та безпечного провадження робіт з підвищеною небезпекою на підприємстві забезпечують служба охорони праці та інші контрольні служби. Система контролю і форма участі в ньому служб підприємства визначені чинними на підприємстві СУОП і положеннями про ці служби. Відповідальність за організацію й здійснення зазначеного контролю в структурних підрозділах підприємства покладено на керівників цих підрозділів.

Роботодавець безпосередньо відповідає за порушення зазначених вимог.

Сигналізатори газу

ЩИТ-3

Стационарний сигналізатор з аналоговими датчиками
Кількість каналів - до 4

ЩИТ-3-24

Стационарний сигналізатор з цифровими датчиками
Кількість каналів - до 24

ЩИТ-2

Стационарний сигналізатор з аналоговим датчиком
Кількість каналів - до 1

СГ-1

Комунальний сигналізатор
Кількість каналів - 2

ЗОНД-1

Переносний сигналізатор-течешукач

СТХ-17

Переносний сигналізатор-експлозиметр

ТОВ "РОСС КИЇВ", м.Київ, вул. Новокосянтинівська, 4А

(044) 501-11-39, (050) 329-7-329

www.rosskiev.com

Якось непомітно для мешканців столиці пройшла інформація про те, що в одному з районів Києва дівчинка впала у відкритий каналізаційний люк. Свідки цієї події швидко витягли дитину з бетонної пастки.

– Пощастило, – подумав я, коли прочитав замітку. – Пощастило дівчинці, пощастило небайдужим громадянам! Пощастило... з люком, а точніше, з тим, що в ньому не було небезпечних для життя газів! Інакше у нас в Україні з'явилася б ще одна

БРАТСЬКА МОГИЛА

До теми загибелі людей від отруєння в колекторах й інших замкнених просторах наш журнал звертається щорічно, іноді й по декілька разів. Пишуть про це і показують й інші ЗМІ. А все одно не минає і року, щоб смерть, що визирає з колодязя, не зібрала свій скорботний урожай.

Третя декада червня цього року за кількістю загиблих встановила сумний рекорд.

21 червня – двоє дорожніх будівельників у Полтаві.

27 червня – один робітник у Києві.

28 червня – троє приватних осіб у Черкасах.

Причина смерті одна – отруєння газом: або метан, або сірководень. А от обставини, що передували трагедії, – різні. Якщо в Києві її причиною стала відсутність засобів індивідуального захисту й інструктажу працівників (розслідування триває), то в Полтаві до цих двох факторів додалися неналежний контроль за роботами підвищеної небезпеки з боку посадових осіб і, ніде правди діти, вплив алкоголю. Результати розтину дозволяють говорити про те, що в обідню перерву будівельники дозволили собі «пропустити»... не менш літра сорокоградусної (3,5 і 1,0 проміле в крові). З 13:50 аж до 16:25 (час виклику рятувальників і швидкої медичної допомоги) ніхто на підприємстві відсутність робітників навіть не помітив.

Випадок у Черкасах взагалі вражає своєю дурістю. Троє чоловіків загинули в каналізаційному колекторі, коли 58-річний господар приватного домоволодіння по вулиці Грибодова вирішив самостійно прочистити колектор, не вдаючись до допомоги відповідних служб.

У колодязь спускалися один за одним і непритомні. Спочатку хазяїн, потім (йому на допомогу) його 56-річний шурин, за ним 30-річний сусід, який прибіг на крики про допомогу. Він спустився у колектор і теж знепритомнів. Діставали доморощеного «спеціаліста» і двох безвинно потерпілих уже рятувальники в спеціальних захисних костюмах та ізолюючих протигазах.

За фактом загибелі людей порушено справу за статтею «Навмисне вбивство», тільки от винний покарав себе сам. Та й родичам двох інших жертв від цього не легше.

Хочу звернути особливу увагу на слова **«ізолюючі протигази»**. Вони, й тільки вони можуть надійно захистити людину, що працює в колекторі. А не міфічні «респіратори», про які з розумним виглядом нам віщають диктори та «спеціалісти» різних телевізійних каналів.

Сьогодні, у вік Інтернету, жодна подія не залишається без обговорення. Не обійшли увагою користувачі соціаль-

них мереж і ці трагедії та поділилися думками щодо того, що повинні були або не повинні робити потерпілі.

Деякі обурюються, що в 30-градусну спеку потрібно надягати протигаз, інші ратують за беззаперечне виконання вимог безпеки. Є поради, як визначити рівень сірководню по запаху й різі в очах, а також спогади спеціалістів, як вони затримували дихання у колодязі. Зустрічаються й слушні пропозиції – використання ізолюючих і шлангових (ПШ) протигазів. Хтось чув про газоаналізатори, але як вони працюють – не в курсі. Але всі зійшлися в одному: ті, хто послав людей для роботи в колектори й колодязі без засобів захисту – злочинці!

Тож все наш народ знає, все розуміє. От тільки виконувати не хоче. Звідси й усі наші біди.

Володимир Терещенко,
журналіст

Р. С. Коли матеріал був готовий до друку, з'явилася інформація, що в Республіці Білорусь житель Крупського району під Мінськом спустився в каналізаційний колодязь глибиною близько 6 метрів, розташований поруч з будинком, для очищення. Під час роботи чоловік знепритомнів і впав на дно. Надати йому допомогу намагалися сусіди: троє чоловіків по черзі спускалися в колодязь і, втрачаючи свідомість, падали вниз. Для надання допомоги потерпілим на місце прибули рятувальники. Вони витягли з каналізаційного колодязя тіла чотирьох чоловіків без ознак життя. Медичні працівники констатували їхню смерть. Більш того, при проведенні рятувальних робіт двоє співробітників МНС отруїлися (!) парами газів, що скупчилися в колодязі, і були госпіталізовані. Пізніше, не приходячи до тями, вони померли.

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ ЦЕНТР

Професійна безпека

Якщо бути, то бути кращими !

EXPERT

ISO9001
CERTIFIED

TECHNICAL CENTER

training and production center

Експертно-технічний центр

Експертиза стану охорони праці та промислової безпеки для одержання дозволу на проведення робіт підвищеної небезпеки.

TRAINING AND PRODUCTION CENTER

Professional safety

If to be, to be the best !

Навчально-виробничий центр

Навчання з охорони праці та за професіями
Полігон для навчання верхолазів
Випробувальна та вимірвальна лабораторії
Атестація робочих місць
Випробовування стелажів
Юридичний супровід
Працевлаштування за кордоном
Автошкола
Продаж засобів індивідуального захисту

м. Київ, вул. Сим'ї Хохлових, 8, офіс 205-212

тел.: 044 501 00 45/24/41

моб. тел.: 097/095/063 217 30 49

e-mail: office@profbezpeka.com.ua

м. Львів, вул. Лемківська, 15а, офіс 12

тел.: (032) 240 00 24

моб. тел.: (068) 852 70 73, (098) 711 21 53

e-mail: lviv@profbezpeka.com.ua

www.profbezpeka.com.ua

Працюй БЕЗ ТРАВМ!

Наталія Романенко,
канд. техн. наук,
ст. наук. співроб. лабораторії
управління охороною праці

Олександр Сліпачук,
ст. наук. співроб.
лабораторії управління
охороною праці

ДУ «ННДІПБОП»

Плануючи навчання з питань надання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків на тому чи іншому підприємстві, потрібно знати про найтипівіші виробничі травми, що трапляються у відповідній галузі.

Відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05), працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи проходять на підприємстві навчання та перевірку знань, зокрема з питань надання першої (долікарської) допомоги потерпілим від нещасних випадків. У програмах навчання з охорони праці зазначену тематику вважають однією з пріоритетних. Це пов'язано з тим, що життя потерпілого передусім залежить не лише від кваліфікованої, а й своєчасно наданої йому долікарської допомоги. Адже якими будуть наслідки нещасного випадку часто вирішують хвилини.

За даними ВООЗ, близько 30% осіб, які загинули внаслідок нещасних випадків, можна було б врятувати, якби їм швидко і правильно надали першу (долікарську) допомогу, здійснили заходи щодо оживлення або забезпечили своєчасне прибуття до медичного закладу.

Для підвищення ефективності навчання з питань ОП проаналізовано нещасні випадки на виробництві за видами травм (згідно з матеріалами спеціального розслідування) з урахуванням галузей виробництва, видів подій та професій потерпілих.

Аналіз проводили відповідно до Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості, затвердженого на-

казом №370 від 04.07.2007 МОЗ України, Міжнародної класифікації хвороб 10-го перегляду (МКХ-10) та чинного Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.

Як видно з наведених у табл. 1 даних, у галузі будівництва та промисловості будматеріалів найчастіше бувають травми, що уражають декілька ділянок тіла (29,7%), і травми голови (28,5%). Рідше у працівників цієї галузі трапляються вивихи і переломи великих суглобів кінцівок (13,8%), травми грудної клітки (6,4%) та хребта (5,6%). Також зафіксовано незначну кількість електротермічних ура-

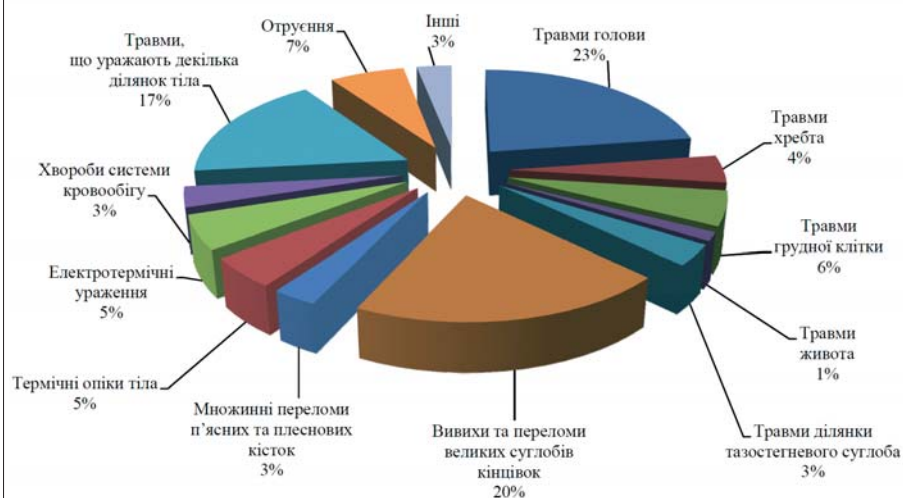

Рис. 1. Розподіл потерпілих на виробництві за видами травм (%)

Результати дослідження показують, що внаслідок нещасних випадків працівники найчастіше дістають травми голови, вивихи та переломи великих суглобів кінцівок, травми, що уражають декілька ділянок тіла (сумісні травми тіла), отруєння, травми грудної клітки, електротермічні ураження, термічні опіки тіла і травми хребта. Такі види травм зафіксовано у 2610 потерпілих, що становить 87% загальної досліджуваної вибірки за 2010–2011 рр. (рис. 1).

жень і термічних опіків тіла (4,4% й 1,8% відповідно) та отруєнь (1,3%).

На відміну від попередньої галузі, у **вугільній промисловості** найчастіше спостерігаємо вивихи та переломи великих суглобів кінцівок (31,0%). Друге і третє місця посідають відповідно нещасні випадки, внаслідок яких дістано травми голови (14,3%) і травми, що уражають декілька ділянок тіла (10,4%). Травми хребта і грудної клітки трапляються відповідно у 6,8% та 5,1% випадків. Незначна частка

Таблиця 1

Розподіл потерпілих в окремих галузях виробництва за видами травм (%)

Галузь виробництва	Травми голови	Травми хребта	Травми грудної клітки	Вивихи та переломи великих суглобів кінцівок	Термічні опіки тіла	Електротермічні ураження	Травми, що уражають декілька ділянок тіла	Отруєння	Інші
Будівництво та промисловість будматеріалів	28,5	5,6	6,4	13,8	1,8	4,4	29,7	1,3	8,5
Вугільна промисловість	14,3	6,8	5,1	31,0	1,5	0,6	10,4	0	30,3
Машинобудування	27,0	1,8	4,9	27,0	7,4	6,7	11,0	0	14,2
Транспорт	16,5	2,9	3,5	9,8	3,7	3,7	18,6	32,7	8,6
Харчова промисловість і переробка сільськогосподарських продуктів	20,5	6,6	4,1	26,2	5,7	4,1	14,8	3,3	14,7

термічних опіків (1,5%) та електро-термічних уражень (0,6%). Випадків отруєнь у вугільній галузі за розглянутий період не зафіксовано.

Схожий розподіл за видами травм потерпілих від нещасних випадків у машинобудівній галузі. На першому місці з часткою 27% — травми голови та вивихи й переломи великих сугло-

бів кінцівок. Травми, що уражають декілька ділянок тіла, — на другому місці (становлять 11%). Термічні опіки та електротермічні ураження (7,4% та 6,7% відповідно) мають невелику відсоткову розбіжність. Частка працівників, у яких були травмовані груди та хребет, є не такою значною (4,9% та 1,8% відповідно). Випадків отру-

єнь, так само як у вугільній промисловості, не виявлено.

У транспортній галузі третина нещасних випадків припадає на отруєння (32,7%). Доволі часто внаслідок нещасних випадків на транспорті працівники дістають травми, що уражають декілька ділянок тіла, і травми голови (18,6% та 16,5% відповідно). Вивихів

Таблиця 2

Розподіл потерпілих за видами подій, що призвели до нещасного випадку, та видами травм (%)

Подія	Травми голови	Травми хребта	Травми грудної клітки	Вивихи та переломи великих суглобів кінцівок	Термічні опіки тіла	Електротермічні ураження	Травми, що уражають декілька ділянок тіла	Отруєння	Інші
Дорожно-транспортна пригода	25,0	3,0	8,8	13,4	0,5	0	40,2	0,3	8,8
Падіння потерпілого	32,5	8,4	4,4	27,3	0,1	0	18,6	0,1	8,6
Падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, породи, ґрунту тощо	24,3	8,0	9,9	24,0	0,6	0	21,5	0	11,7
Дія предметів та деталей, що рухаються, розлітаються, обертаються	23,1	2,0	6,3	37,7	0,8	0	14,6	0	15,5
Ураження електричним струмом	1,2	1,2	0	0	14,3	81,0	0	0	2,3
Дія підвищених температур (крім пожеж)	0	0	2,6	0	82,1	0	0	0	15,3
Дія шкідливих і токсичних речовин	1,8	0	0	0	0,6	0	0	93,0	4,6
Дія іонізуючого випромінювання	0	0	0	0	0	100	0	0	0
Ушкодження внаслідок контакту з тваринами, комахами, іншими представниками фауни, а також флори	17,6	11,8	11,8	11,8	0	0	17,6	23,5	5,9
Утоплення	0	0	0	0	0	0	5,3	0	94,7
Асфіксія	5,9	0	5,9	0	0	0	5,9	11,8	70,5
Навмисне вбивство або травма, заподіяна іншою особою	61,7	0,0	6,4	0	8,5	0	8,5	0	14,9
Стихійне лихо	0	0	0	0	0	80,0	0	0	20
Пожежа	0	0	0	1,7	67,2	0	0	19,0	12,1
Вибух	12	0	4,0	16,0	52,0	0	8,0	0	8,0

та переломів зафіксовано менше — 10%. Частка травм хребта і грудної клітки, термічних опіків тіла та електротермічних уражень — у межах 3–4%.

Щодо харчової промисловості та переробки сільськогосподарських продуктів, то найбільша кількість потерпілих у цій галузі дістає вивихи та переломи великих суглобів кінцівок і травми голови (26,2% та 20,5% відповідно). Також слід зазначити, що випадки отруєнь становлять 3,3%, а травми, що уражають декілька ділянок тіла, — 14,8%. Решта видів травм трапляється майже з однаковою періодичністю.

Варто зауважити, що загальним для розглянутих галузей є те, що серед зареєстрованих травм, що сталися внаслідок нещасних випадків, найбільше травм голови, вивихів та переломів великих суглобів кінцівок і травм, що уражають декілька ділянок тіла.

Згідно з результатами аналізу видів подій на виробництві (табл. 2), було встановлено, що у випадках ДТП експерти найчастіше констатують травми, що уражають декілька ділянок тіла (40,2%). Через падіння більшість працівників дістають травми голови (32,5%) та вивихи й переломи великих суглобів кінцівок (27,3%).

Розподіл потерпілих через падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, породи, ґрунту тощо або дію предметів і деталей, що руха-

ються, розлітаються, обертаються, схожий. Переважно наслідком таких подій є травми голови, вивихи та переломи великих суглобів кінцівок і травми, що уражають декілька ділянок тіла. Також маємо травми хребта і грудної клітки. Встановлено, що внаслідок нещасних випадків, пов'язаних із джерелом електричного струму, 81% потерпілих отримують електротермічні ураження. Дія підвищених температур зазвичай призводить до термічних опіків (82,1%), шкідливих і токсичних речовин — до отруєнь (93%), іонізуючого випромінювання — до електротермічних уражень (100%).

Наслідками uszkodження через контакт з тваринами, комахами та іншими представниками фауни, а також флори є: отруєння (23,5%), травми голови і травми, що уражають декілька ділянок тіла (по 17,6% відповідно), травми хребта і грудної клітки, вивихи й переломи великих суглобів кінцівок (по 11,8% відповідно). Протиправні дії сторонніх осіб найчастіше призводять до травм голови (61,7%). Зафіксовано, що через пожежі на виробництві впродовж вищевказаного періоду 67,2% працівників дістали опіки тіла, а 19% отруїлися. Вибухи можуть спричинити опіки тіла (52%), вивихи й переломи великих суглобів кінцівок (16%), травми голови (12%), травми, що уражають декілька ділянок тіла (8%), травми грудної клітки (4%).

У табл. 3 наведено показники найпоширеніших видів травм у потерпілих за професіями.

Гірники отримують найбільше вивихів та переломів великих суглобів кінцівок (25,2%). Також спостерігаємо значну кількість травм голови (15,5%). Найменше в представників цієї професії було виявлено термічних опіків та отруєнь.

У таких робітників, як оператори та апаратники, найбільше зареєстровано вивихів і переломів великих суглобів кінцівок (26,9%), травм голови (19,9%) і травм, що уражають декілька ділянок тіла (15,8%). Досить рідко трапляються електротермічні ушкодження (0,5%).

До найпоширеніших травм серед будівельників належать травми голови (29,8%) і травми, що уражають декілька ділянок тіла (28,1%). Термічних опіків найменше — 1,7% усіх травм, характерних для цієї професії.

Більш як третина підсобних робітників унаслідок нещасних випадків дістає вивихи та переломи великих суглобів кінцівок. Також часто трапляються травми голови (26,7%). Проте не було виявлено випадків електротермічних уражень та отруєнь.

Серед зварників — майже однакова кількість травм, що уражають декілька ділянок тіла (26,3%), і травм голови (22,4%). Найрідше люди цієї професії травмують хребет і грудну клітку (по 2,6%).

Таблиця 3

Розподіл потерпілих за професіями та видами травм (%)

Професія	Травми голови	Травми хребта	Травми грудної клітки	Вивихи та переломи великих суглобів кінцівок	Термічні опіки тіла	Електротермічні ураження	Травми, що уражають декілька ділянок тіла	Отруєння	Інші
Гірники	15,5	7,1	6,8	25,2	0,3	1,6	13,0	0,3	30,2
Оператори, апаратники	19,9	2,3	5,7	26,9	4,9	0,5	15,8	7,2	16,8
Будівельники	29,8	6,4	6,7	13,0	1,7	4,7	28,1	6,4	3,2
Підсобні робітники	26,7	2,2	2,2	35,6	4,4	0	11,1	0	17,8
Зварники	22,4	2,6	2,6	13,2	6,6	7,9	26,3	3,9	14,5
Електрики	16,2	3,1	2,3	9,2	10,0	40,8	10,8	1,5	6,1
Слюсарі	26,9	5,1	5,9	19,8	7,5	8,3	9,5	2,8	14,2
Водії	26,6	3,8	6,5	13,6	4,9	2,2	23,4	9,2	9,8
Працівники сільського господарства	27,1	7,1	7,1	16,5	3,5	8,2	8,2	2,4	19,9
Робітники соціально-культурної сфери	17,2	6,5	0	32,3	5,4	1,1	12,9	6,5	18,1
Керівники	22,4	2,6	5,8	14,1	2,6	3,8	19,2	14,1	15,4
Технічні працівники	22,0	4,7	5,5	19,7	5,5	7,9	18,9	6,3	9,5
Сторожі	23,1	0,8	4,1	12,4	11,6	4,1	9,9	28,1	5,9
Диспетчери-контролери	14,3	0	0	57,1	0	14,3	14,3	0	0

Унаслідок нещасних випадків 40,8% **електриків** дістають електро-термічні ураження, 16,2% — травми голови. Серед представників цієї професії найменше зафіксовано випадків отруєння (1,5%).

У **слюсарів** найчастіше трапляються травми голови (26,9%), а також вивихи і переломи великих суглобів кінцівок (19,8%).

Водії, так само як слюсарі та будівельники, найчастіше дістають травми голови (26,6%). Крім того, для цієї професії характерні травми, що уражають декілька ділянок тіла (23,4%). Випадків електротермічного ураження було зафіксовано небагато — 2,2%.

У 27,1% **працівників сільського господарства** зареєстровано травми голови, у 16,5% — вивихи і переломи великих суглобів кінцівок. Отруєння й термічні опіки спостерігали лише відповідно у 2,4 і 3,5% працівників.

Серед **працівників соціально-культурної сфери** вивихи та переломи великих суглобів кінцівок (32,3%) найпоширеніші. Майже п'ята частина травм припадає на травми голови (17,2%). Найменше зафіксовано електротермічних опіків (1,1%).

Приблизно однакову кількість травм голови (22,4%) і травм, що уражають декілька ділянок тіла (19,2%), спостерігаємо серед **керівників**. Травми хребта та опіки трапляються рідко (по 2,6%).

Технічні працівники найчастіше звертаються по медичну допомогу внаслідок травм голови (22,0%), вивихів і переломів великих суглобів кінцівок (19,7%), а також травм, що уражають декілька ділянок тіла (18,9%). Найменше в них зафіксовано травм грудної клітки і термічних опіків тіла (по 5,5%).

Сторожі найчастіше отруюються (28,1%) і травмують голову (23,1%), проте значно рідше дістають травми хребта (0,8%).

Диспетчери-контролери здебільшого мають переломи й вивихи великих суглобів кінцівок (57,1%). А травм хребта і грудної клітки, термічних опіків та отруєнь у них взагалі не було зафіксовано.

Проведений розподіл потерпілих може бути відправною точкою для розробки програм навчання і перевірки знань з питань охорони праці. Це дасть змогу працівникам опанувати найбільш оптимальні та ефективні практичні прийоми для надання першої допомоги під час нещасного випадку з урахуванням специфіки виробництва.

Гірка статистика

ЦЬОГО

МОГЛО НЕ СТАТИСЯ

За оперативними даними, у серпні 2016 р. в Україні загинули на виробництві 32 особи – на 5 осіб більше проти аналогічного періоду минулого року; сталося 7 групових нещасних випадків, під час яких травмовано 22 особи, зокрема 4 – смертельно.

Основними видами подій, що призвели до смертельних нещасних випадків, пов'язаних із виробництвом, були:

- ДТП, наїзд ТЗ – 36% загальної кількості загиблих;
- падіння предметів, матеріалів, обрушення породи, ґрунту тощо – 20%;
- падіння потерпілих – 16%.

Коротко про обставини деяких нещасних випадків.

05.08. Черкаська область

Під час санітарної вирубки дерев на ділянці лісу Кумейківського лісництва поблизу с. Драбівка лісоруб потрапив під повалене дерево, унаслідок чого дістав травми різного ступеня тяжкості. Потерпілий був доставлений швидкою медичною допомогою до Корсунь-Шевченківської ЦРЛ, де й помер того ж дня.

07.08. Київ

Нещасний випадок зі смертельним наслідком стався на території філії «Дарницький вагоноремонтний завод» ПАТ «Укрзалізниця». Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустановок, очищуючи трансформатор підстанції № 820, був уражений електричним струмом.

09.08. Вінниця

Того дня муляр монтажно-будівельної ділянки КП «Вінницяоблводоканал» виконував роботи на покрівлі хлораторної. З невідомих причин він упав з висоти 8,5 м з по-

крівлі, де парашут становить 0,5 м. Унаслідок численних тяжких травм чоловік загинув.

10.08. Харківська область

На території СТО ТОВ «Дорожня карта» (с. Бабаї) стався вибух. Причина — нагрів та іскроутворення в той момент, коли слюсар з ремонту автомобілів знімав верхню залізну обшивку автоцистерни ріжучим електроінструментом. Слюсар загинув на місці, двірника сусіднього підприємства госпіталізовано з опіками рук.

13.08. Одеська область

За попередніми даними, під час виконання службових обов'язків потонув працівник ТОВ «Ізмаїльський елеватор». На 94-му км річки Дунай він упав за борт з баржі, пришвартованої до причальної лінії для завантаження зерна. Водозахисна група обстежила 35 км берегової смуги, але потерпілого так і не виявила.

22.08. Одеська область

Електромонтер Болградського РЕМ ПАТ «Одесаобленерго», отримавши наряд-допуск, розпочав роботи з вимірювання напруги. Коли автопідіймач підняв робітника в люльці до дровів ПЛ 0,4 кВ, той встав і випадково торкнувся вухом фазного дроту, через що дістав смертельне ураження струмом.

Підготувала головний спеціаліст управління інспекційної діяльності Держпраці
Галина Мельник

01.01.2016 – 31.08.2016
сталось 47 969 пожеж,
в яких загинули
989 осіб.

01.01.2016 – 31.08.2016
сталось 85 565 дорожньо-
транспортних пригод,
в яких загинула 1761 особа.

01.01.2016 – 31.08.2016
на водних об'єктах
загинули 997 осіб
(з них 84 дітини).
Із офіційних джерел

Установи основну причину нещасного випадку

Продовження. Початок у №№ 1–5, 9, 12/2015; №№ 4, 6/2016.

Журнал продовжує навчальний проект, який допоможе фахівцям з охорони праці встановити основні причини травмування працівників та правильно оформити акт про нещасний випадок на виробництві.

ЗАВДАННЯ 17

Короткі обставини нещасного випадку. Працівнику дали завдання відремонтувати світильник на стелі в адміністративному приміщенні офісу. Для виконання робіт він використав приставну драбину завдовжки 1,2 м. Коли працівник став на одну зі сходинок, що розміщувалася на висоті 0,7 м від рівня підлоги, драбина похитнулася, і працівник упав, діставши тяжкі травми.

Вид події: падіння (код 02).

Основна причина: *недостатність технологічного процесу, його невідповідність вимогам безпеки — невикористання під час виконання робіт, що потребують від виконавця упору в конструкції споруди, засобу підмоцвання або драбини з робочою площадкою (код 05).*

НОРМАТИВНЕ ПОСИЛАННЯ:

- п. 4.2 розділу VI Загальних вимог щодо забезпечення роботодавцями охорони праці працівників, затверджених наказом МНС України від 25.01.2012 № 67 (НПАОП 0.00-7.11-12), де зазначено, що використання драбин як робочих місць можливе лише за обставин, коли використання інших безпечних засобів недоцільне через неістотність ризику, короточасність використання або особливості конструкцій, які не можна змінити.

КОМЕНТАР

1. Основна причина пов'язана з тим, що під час виконання робіт на висоті драбина повинна мати робочу площадку з перильною огорожею (огорожа належить до засобів колективного захисту). До того ж засоби колективного захисту від падіння мають бути суцільними вздовж усього шляху до робочого місця, за винятком лише пунктів входу на сходи або драбину (п. 4.6 розділу VI Загальних вимог НПАОП 0.00-7.11-12).

2. Роботи на висоті, верхолазні роботи і роботи, пов'язані з підйоманням на висоту, входять до нормативно-правового документа «Перелік робіт, для виконання яких є обов'язковим попередній (періодичний) медичний огляд працівників» (п. 1 таблиці додатка 5 Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2007 № 246).

3. Якщо б нещасний випадок стався за аналогічних обставин у процесі проведення загальнобудівельних і спеціальних будівельних робіт під час нового будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення, капітального ремонту, реставрації будівель та споруд, ми б посилалися на п. 7.3.28, п. 7.3.31 ДБН А.3.2-2-2009 «Система стандартів безпеки праці. Охорона праці та промислова безпека у будівництві. Основні положення» та НПАОП 45.2-7.02-12, де вказано, що приставні драбини без робочих платформ дозволяється використовувати тільки для переходу між окремими ярусами будівлі, що будується, і для виконання робіт, що не потребують від виконавця упору в конструкції будівлі; та під час виконання таких робіт використовують засоби підмоцвання або драбини з платформами, що огорожені перилами. У цьому разі на ремонтні роботи поширюється дія Правил охорони праці під час роботи на висоті (НПАОП 0.00-1.15-07), а не дія ДБН А.3.2-2-2009.

4. Згідно з п. 7.10.6.3.7 НПАОП 0.00-1.15-07, допускається проводити роботи на висоті з приставних драбин, зокрема і на висоті 3 м. Відповідно до п. 2.1 НПАОП 0.00-1.15-07, роботи, що виконуються безпосередньо з тимчасових драбин на висоті 5 м і більше від поверхні ґрунту, перекриття або робочого настилу, належать до верхолазних.

5. Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів допускають виконання робіт зі світильниками на висоті з використанням приставних драбин. Наприклад, роботу із застосуванням драбин здійснюють два працівники, один з яких перебуває знизу (п. 2.3.11 НПАОП 40.1-1.21-98); у світильниках, установлених нижче фазних проводів на дерев'яних опорах без заземлювальних спусків, цю роботу допускається проводити з опори або з приставної драбини, виготовленої з ізоляційних матеріалів (п. 6.1.79 НПАОП 40.1-1.21-98); заміна ламп та очищення арматури світильників будь-якої конструкції, встановлених на дерев'яних опорах із заземлювальними спусками, на залізобетонних та металевих опорах і на кронштейнах, у разі проведення роботи з телескопічної вишки без ізолювальної секції або з опори, приставної драбини з ізоляційних матеріалів виконуються за наявності зняттям напруги з усіх підвішених на опорі проводів і обов'язковим їх заземленням (п. 6.1.80).

6. Серед супутніх причин настання нещасного випадку могли б бути порушення, пов'язані із встановленням драбини (ненадійне або вертикальне закріплення тощо). Наприклад, для запобігання зсуванню опор переносних драбин під час їх використання потрібно закріплювати їхні верхні або нижні кінці, застосовувати спеціальні пристрої для захисту від зсування або інші рівноцінні засоби; драбини слід встановлювати так, щоб працівник у будь-який момент міг на них безпечно стояти (п. 5.2, п. 5.3 розділу VI НПАОП 0.00-7.11-12).

Згідно з п. 7.3.28 ДБН А.3.2-2-2009, приставні драбини потрібно забезпечити засобами, що запобігають їх зсуву та перекиданню під час роботи. На нижніх кінцях приставних драбин мають бути оковки з гострими наконечниками для установа на ґрунті, а під час використання драбин на гладких поверхнях (паркет, метал, плитка, бетон тощо) на них мають бути башмаки з нековзкого матеріалу. Їх слід встановлювати в робоче положення під кутом 70–75° до горизонтальної площини. Відповідно до п. 7.3.29 ДБН А.3.2-2-2009, передбачено, що під час роботи з приставних драбин на висоті понад 1,3 м потрібно використовувати запобіжний пояс, який кріпиться до конструкції споруди або до драбин за умови їх прикріплення до будівельної конструкції. Слід зазначити, що використання запобіжного поясу під час виконання робіт на висоті з драбин потребує відповідного медичного огляду та попереднього спеціального навчання. Найбезпечнішим методом проведення робіт на висоті є застосування засобів підмоцвання, що дає змогу запобігти нещасним випадкам.

ЗАВДАННЯ 18

Короткі обставини нещасного випадку. Машиніст навантажувача був уражений електричним струмом, коли, проїжджаючи по виробничому цеху, зачепив переміщуваним металевим вантажем гумовий силовий кабель, що виходив з підлоги і прикріплювався вертикально до стіни, перебуваючи під напругою 380 В.

Вид події: ураження електричним струмом (код 05).

Основна причина: незадовільний технічний стан інженерних комунікацій — прокладання електричного кабелю у місці пересування вантажів вантажопідіймальними механізмами без його захисту до висоти 2 м від рівня поверхні підлоги (код 06.1).

НОРМАТИВНЕ ПОСИЛАННЯ:

- кабелі всередині приміщень і ззовні в місцях, де можливі механічні пошкодження (пересування автотранспорту, механізмів і вантажів, доступ для сторонніх осіб), потрібно захищати до висоти 2 м від рівня підлоги або землі для кабелів до 10 кВ, до 3 м — для кабелів 35 кВ та вище та на глибині до 0,3 м у землі (п. 2.3.16, п. 2.3.99 глави 2.3 ПУЕ «Кабельні лінії напругою до 330 кВ», затверджених наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 22.08.2014 № 596).

КОМЕНТАР

1. Загальні вимоги щодо прокладання силових кабельних ліній напругою до 330 кВ визначені у главі 2.3 ПУЕ «Кабельні лінії напругою до 330 кВ», затверджених наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 22.08.2014 № 596; у розділі VII Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів, затверджених наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 25.07.2006 № 258 (у редакції наказу Міністерства енергетики та вугільної промисловості від 13.02.2012 № 91), у вибухонебезпечних зонах — у розділах 4.8, 4.9 нормативного документа «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок» (НПАОП 40.1-1.32-01).

2. Силові кабельні лінії улаштовують у такий спосіб, щоб у процесі монтажу та експлуатації унеможливити виникнення в них небезпечних механічних напружень і пошкоджень, для чого потрібно (п. 2.3.16 ПУЕ):

- кабелі укладати із запасом за довжиною на 1–2% для компенсації можливих зсувів ґрунту і температурних деформацій самих кабелів та конструкцій, по яких вони прокладені; у траншеях і на поверхнях усередині будівель запас створюють укладанням кабелю «змійкою», а по кабельних конструкціях — провисанням у прогонах між конструкціями; укладати запас кабелю у формі кілець (витків) заборонено;
- кабелі, прокладені горизонтально по конструкціях, стінах, перекриттях тощо, міцно закріплювати в кінцевих точках з обох боків у місцях згинання і безпосередньо біля муфт будь-якого типу, одножильні кабелі закріплювати по всій довжині немагнітними хомутами, що мають силу розриву більшу за розраховану між двома кабелями під час короткого замикання;
- кабелі, прокладені вертикально по конструкціях і стінах, закріплювати у такий спосіб, щоб унеможливити деформацію оболонки і не порушувати з'єднання жил у муфтах під дією власної маси кабелів;
- конструкції, на яких укладають неброньовані кабелі, установлювати так, щоб унеможливити механічне пошкодження оболонки кабелів, зокрема й від вібрації (на мостах, естакадах тощо); у місцях міцного кріплення оболонки цих кабелів захищати від механічних пошкоджень та корозії з використанням еластичних прокладок;
- металеві конструкції, які підтримують кабелі в разі їх розташування просто неба, мають бути оцинкованими;
- кабелі (зокрема й броньовані) в місцях, де можливі механічні пошкодження (пересування автотранспорту, механізмів і вантажів, доступ для сторонніх осіб), потрібно захищати до висоти 2 м від рівня підлоги або землі для кабелів до 10 кВ, до 3 м — для кабелів 35 кВ та вище та до глибини 0,3 м у землі;
- у разі прокладання кабелів поряд з іншими кабелями, що перебувають в експлуатації, вживати заходів для запобігання пошкодженню останніх; не дозволено експлуатувати кабелі чи струмопровідний екран, які мають пошкоджену ізоляцію, або ізоляцію, що втратила в процесі експлуатації захисні властивості;
- кабелі потрібно прокладати на відстані від нагрітих поверхонь, щоб уникнути їхнього нагрівання до температури, що перевищує допустиму, до того ж урахувати захист кабелів від заливання гарячими рідинами в місцях установлення засувки та фланцевих з'єднань на трубах з гарячими рідинами.

В. Потебешко, експерт

osnova@i.kiev.ua www.osnova-ua.com

ВИДАВНИЦТВО «ОСНОВА» РЕАЛІЗУЄ

ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ ЕЛЕКТРИЧНОЮ ЕНЕРГІЄЮ (зі змінами)

Правила регулюють взаємовідносини, які виникають у процесі продажу і купівлі електричної енергії між виробниками або постачальниками електричної енергії та споживачами (на роздрібному ринку електричної енергії).

36
грн

ПРАВИЛА ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЕЛЕКТРОУСТАНОВОК СПОЖИВАЧІВ

Правила встановлюють основні організаційні й технічні вимоги до експлуатації електроустановок та електрообладнання споживачів і спрямовані на забезпечення надійної, безпечної та раціональної експлуатації електроустановок.

38
грн

ПРАВИЛА ВЛАШТУВАННЯ І БЕЗПЕЧНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПОСУДИН, ЩО ПРАЦЮЮТЬ ПІД ТИСКОМ

У цих Правилах викладені обов'язкові норми, яким повинні відповідати посудини, цистерни, бочки і балони, що працюють під тиском, а також вимоги щодо їх улаштування, монтажу та забезпечення під час експлуатації.

35
грн

ПРАВИЛА ВЛАШТУВАННЯ І БЕЗПЕЧНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПАРОВИХ І ВОДОГРІЙНИХ КОТЛІВ

У цих Правилах викладені обов'язкові норми, яким повинні відповідати виготовлені й реконструйовані парові та водогрійні котли, а також вимоги щодо забезпечення безпечної експлуатації котлів, виконання яких покладається на підприємства й організації, які їх експлуатують.

35
грн

Адреса видавництва: 01032, Київ-32, вул. Жилинянська, 87/30

Тел.: (044) 584-38-97, тел./факс: 584-38-95, 584-38-96

Рос. мовою

Реклама

ГІГІЄНА ПРАЦІ ВЕРСТАТНИКІВ

Під час механічної обробки металів на металорізальних верстатах (токарних, фрезерних, свердильних, шліфувальних, заточувальних тощо) на працівників діє низка фізичних, хімічних, біологічних та психофізіологічних шкідливих і небезпечних чинників. Про гігієнічні аспекти й особливості умов праці, про шкідливі фактори впливу та профілактику профзахворювань верстатників йтиме мова в нашому матеріалі.

Марія Алієва,
заступник начальника відділу
з питань гігієни праці Управління Держпраці
в Миколаївській області

ПРО ШКІДЛИВІ ЧИННИКИ

Особливості **мікроклімату** на робочих місцях верстатників залежать від розміщення виробничих ділянок, площі й стану скління вікон у приміщенні та ін. Загалом мікроклімат верстатних цехів на промислових підприємствах Миколаївської області за наявності повітрянагрівального обладнання та систем вентиляції відповідає гігієнічним нормам, однак винятком є ситуація, коли швидкість повітря в літній час знижена, а ділянки розміщені в багатопрольотних цехах.

Інтенсивність **пиловиділення** під час роботи металообробного обладнання залежить від його виду, кількості верстатів, що одночасно працюють, характеру оброблюваних матеріалів, наявності укриття, потужності двигунів.

Запиленість у зоні дихання верстатників на міських підприємствах машинобудування становить від 2,2 до 44,6 мг/м³. За даними Миколаївської міської СЕС, на підприємствах міста вміст пилу електрокорунду дорівнює від 1,9 до 33,5 мг/м³ під час полірування і від 2,04 до 14,6 мг/м³ у процесі шліфування. Запиленість на робочих місцях фрезерувальників більша, ніж токарів; під час обробки чавуну більша, ніж у процесі обробки сталі та алюмінію. Зі збільшенням устаткування, що одночасно працює, запиленість зростає, до того ж зволоження та укриття значно зменшує кількість виділення пилу.

Технологічний процес абразивної обробки металу, під час якого знімають дрібну стружку, викликає руйнування та випадіння абразивних зерен і супроводжується рясним пиловиділенням і забрудненням повітряного середовища в приміщенні.

Концентрація пилу залежить від:

- ⇒ засобу (технологічного етапу) обробки;
- ⇒ розміру виробу, що оброблюється (що більший, то вища запиленість);

⇒ характеру матеріалів, які руйнуються в процесі обробки (метал — від виробів, що шліфуються, мінерали — від абразиву та в'язучих компонентів);

від розміру абразивного кола та напрямку його обертання (під час руху в бік робітника втричі більша, ніж у протилежний бік);

від використання мастильно-охолоджувальних рідин (у процесі сухого способу обробки виділення пилу у два-три рази більше, ніж у процесі вологого).

Під час абразивної обробки металу виділяється змішаний пил, який складається з металевої й абразивної фракцій. Вміст вільного двоокису кремнію в абразивних матеріалах становить 1,2–4,5%, силікатів — 3,8–9,0%. Найбільший вміст двоокису кремнію та силікатів спостерігаємо під час шліфування алмазним інструментом з рідким склом і колами на керамічній зв'язці.

Металообробні верстати утворюють на робочих місцях **шум** переважно високо- та середньочастотного характеру. Шум генерується насамперед у процесі зняття стружки з деталі, що оброблюється. Також джерелами шуму є приводи, зчеплення, редуктори, коробки передач, підшипники. Звукова потужність посилюється під час резонансного коливання значної амплітуди під час контакту інструмента й деталі.

Під час обертання деталі також виникає аеродинамічний шум унаслідок посилення руху повітря на нерівностях. Спектр звуку залежить від площі поверхні, що оброблюється. Так, різці невеликого розміру резонують на високих частотах й інтенсивно випромінюють тільки височастотні звуки.

Інтенсивність шуму металорізальних верстатів значною мірою залежить від якості сталі різця, форми заточки, розміру стружки та ін. Підвищений шум генерується від великогабаритних токарних, фрезерних та шліфувальних верстатів. Інтенсивність шуму на робочих місцях біля токарних верстатів перевищує гранично допустимий рівень (далі — ГДР) на 2–3 дБА, біля шліфувальних верстатів — на 4–11 дБА, біля фрезерних із ЧПУ — на 7–17 дБА, біля фрезерних з ручним управлінням — на 1–14 дБА. За даними Миколаївської міської СЕС, на підприємствах міста рівень шуму на робочих місцях біля токарних верстатів перевищує гранично допустимий, досягаючи до 9 дБА, біля шліфувальних верстатів — 5 дБА, біля фрезерних верстатів — 8 дБА.

Під час абразивної обробки також утворюється шум, насамперед у процесі здійснення полірувальних і точильних операцій. Рівень шуму перевищує гранично допустимий на середніх та високих частотах (500–8000 Гц) на 3–4 та 11–14 дБА відповідно. За даними Миколаївської міської СЕС, рівень шуму на робочих місцях на полірувальних верстатах перевищує гранично допустимий на 2–6 дБА. Інтенсивність і спектр шуму залежать також від технічного стану верстатів та інструменту, виду абразивного кола та виробу, що оброблюється.

Для механічної обробки твердих та крихких матеріалів і дефектоскопії металевих виробів використовують **ультразвук**. Робота ультразвукового обладнання супроводжується поширенням ультразвукових коливань у навколишньому середовищі, які впливають на організм працівників повітряним та контактним шляхом. Контактний вплив є локальним і зазвичай короткотерміновим. Одним з несприятливих чинників під час обробки металів різанням, передусім абразивної обробки, є **вібрація**. У технологічному процесі абразивної обробки деталей на стаціонарних верстатах з ручною подачею на працівників впливає локальна вібрація в поєднанні з великим напруженням рук переважно статичного характеру.

Найвищі рівні віброшвидкості зареєстровані під час точіння (перевищення ГДР на 11–19 дБА), шліфування (перевищення ГДР на 8–12 дБА), найнижчі — під час полірування (зростання ГДР до 2 дБА). За даними Миколаївської міської СЕС, під час проведення обробки металовиробів (турбінних лопаток) перевищення ГДР локальної вібрації у процесі припасовування становить 2–8 дБА, під час полірування — 3–4 дБА, у процесі шліфування — 1 дБА.

Характер вібрації залежить від величини оброблюваних деталей, типу абразивного кола, виду абразивного зерна, ступеня дисбалансу кола, жорсткості й вібростійкості верстата, його технічного стану. Рівень вібрації під час точіння і шліфування великих деталей вищий, ніж менших за розміром.

Несприятливим фактором, яким супроводжується вібрація під час абразивної обробки виробів, є напруження м'язів рук, пов'язане не тільки з утриманням виробу в момент його контакту з абразивним колом, що обертається, а й з відповідним м'язовим зусиллям. На величину статичних м'язових навантажень впливають зернистість абразивного матеріалу, характер поверхні виробу, що оброблюється, його маса (в прямому співвідношенні), ріжучі властивості абразивного інструмента (величина зусилля зростає за рахунок «засалювання» абразивних зерен), кваліфікація працівників (у період навчання навантаження більше, ніж у працівників з досвідом роботи). Локальні м'язові навантаження в поєднанні з локальною вібрацією відіграють істотну роль у розвитку вібраційної патології.

Невід'ємним компонентом металорізальних операцій є **мастильно-охолоджувальні рідини** — масляні, емульсійні, синтетичні, напівсинтетичні, розчини електролітів.

Масляний аерозоль, який виділяється в повітря виробничих приміщень, — це складна пароводяна суміш, яка містить крім аерозолу мінеральних мастил насичені та ненасичені вуглеводні альдегіди та інші продукти деструкції мастильно-охолоджувальних рідин (далі — МОР). Під час емульсійного охолодження в повітрі робочої зони біля металорізальних шліфувальних верстатів концентрація мінеральних мастил перебуває у межах 1,1–1,3 ГДК, вуглеводнів та вуглецю оксидів — не перевищує гранично допу-

стимих величин. Під час роботи металорізальних верстатів з мастильним охолодженням у повітрі робочої зони маємо перевищення ГДК мінеральних мастил до 3–4 разів, вміст вуглеводнів перевищує ГДК в 1,1 раза, а вміст окису вуглецю, сірчаного ангідриду, формальдегіду нижчі за ГДК. До того ж відбувається забруднення мастильно-охолоджувальними рідинами спецодягу та відкритих поверхонь тіла працівників.

ПРО ВАЖКІСТЬ І НАПРУЖЕНІСТЬ ПРАЦІ

Характер роботи верстатників, **важкість і напруженість праці** визначають ступенем автоматизації верстатів і механізації допоміжних процесів. Ступінь фізіологічного напруження під час тривалого незручного положення тіла зростає залежно від збільшення маси та габариту виробів. Використання контрольно-вимірювальних приладів потребує напруження уваги і зору працівника.

Дані хронометражних спостережень та ергономічних досліджень дають змогу класифікувати працю верстатників за важкістю і напруженістю. Так, праця верстатників, які працюють на універсальних верстатах (токарі, фрезерувальники), належить до важкої та напруженої, праця верстатників автоматизованого обладнання — до праці середньої важкості і низької напруженості, праця операторів верстатів із ЧПУ — легкої важкості і низької напруженості.

Обробка деталей на універсальних верстатах потребує значного **зорового напруження** і візуального оцінювання правильності обробки з використанням інструментів. Під час роботи на станках з програмним управлінням та на автоматно-револьверних верстатах постійний контроль про-

водити не варто, потрібне достатнє освітлення щита управління й місця обробки деталі.

У металообробних цехах для систем загального освітлення використовують лампи ДРЛ, для місцевого — світлодіодні світильники. До того ж слід зазначити, що фактично освітлення робочого місця верстатників часто нижче за норму, що в поєднанні з недотриманням санітарних вимог

щодо своєчасного очищення захисної арматури і засклення вікон цеху може негативно впливати на органи зору працівників.

Особливо небезпечною під час травмування є стружка. Зливна стружка, яка утворюється під час точіння в'язких матеріалів, може призвести до порізу рук і ніг токарів і прибиральників стружки. Роздроблена стружка, особливо під час обробки крихких матеріалів (латуні, бронзи, чавуну), розлітається на відстань 3–5 м, має температуру 400–600 °С і є небезпечною для очей, шкіри рук і обличчя працівників.

Особливості умов праці верстатників спричиняють певні **зміни фізіологічних функцій організму** протягом зміни, стану здоров'я та захворюваності.

У працівників змінюється функціональна активність центральної нервової та серцево-судинної систем, знижуються показники м'язової сили і витривалості до статичних зусиль. Це призводить до зниження загального рівня працездатності і свідчить про появу ознак стомлення, які проявляються вже в першій половині робочого дня, не повністю компенсуються відпочинком під час обідньої перерви і зростають у дальші години роботи.

Під час тривалого контакту з мастильно-охолоджувальними речовинами, до складу яких входять нафтові мастила, можливі ураження шкіри, як-от дерматити, фолікуліти, кератодермії, папіломи, а також ураження верхніх дихальних шляхів, вегетосудинні порушення: ангіоспастичний синдром, вегетативні поліневрити, захворювання печінки.

Загалом у структурі захворювань з тимчасовою втраченою працездатності у верстатників переважають захворювання верхніх дихальних шляхів (гострі та хронічні бронхіти, пневмонії), шкіри (фурункули, атероми, екземи), серцево-судинної системи, гіпертонічна хвороба, тромбоз вен, варикозне розширення вен нижніх кінцівок.

Профзахворювання, які найчастіше реєструють у верстатників, — це хронічні бронхіти, пневмоконіозі, вібраційна хвороба та нейросенсорна приглухуватість.

Згідно з проведеним аналізом стану профзахворюваності по м. Миколаєву, за період 2006–2015 рр. кількість хронічних професійних захворювань верстатників (насамперед полірувальників) становить 35% загальної кількості профзахворювань. Найчастіше у верстатників реєструють вібраційне захворювання (80%) та хронічний бронхіт (39%). Середній вік, у якому визначили профзахворювання працівника, становить 42 роки, до того ж вібраційне захворювання у середньому визначили в 39 років, хронічний бронхіт — у 45 років. Середній стаж настання профзахворювання — 16 років, зокрема і вібраційного захворювання — 14 років, хронічного бронхіту — 18 років.

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЗАХВОРЮВАНЬ

Для зниження шкідливого впливу на здоров'я працівників факторів виробничого середовища і трудового процесу передбачені певні санітарно-технічні, технологічні та медико-профілактичні заходи. Так, під час розміщення цехів і діляниць з металообробки потрібно користуватися вимогами для проектування виробничих підприємств з урахуванням нормативних санітарно-захисних зон, рози вітрів, облаштування території, додержання вимог щодо об'ємно-планувальних рішень для виробничих будівель та приміщень. Ділянки, пов'язані з пиловиділенням та виникненням шуму, розміщують ізольовано від інших ділянок. Для безпеки виробничих процесів використовують спеціальні пристосування для установки, зняття деталей.

Для прибирання металевої стружки від верстатів та з робочих місць потрібно використовувати механізовані засоби (як без використання МОР, так і гідравлічним способом). Під час обробки різанням крихких, курних матеріалів зі шкідливими наповнювачами, пластичних матеріалів найефективніше використання пневматичного пило-, стружковідсмоктувального устаткування.

Для зниження концентрації аерозолів МОР у повітрі робочої зони верстатника використовують раціональні конструкції устаткування для охолодження зони різання.

Використання кожухів, щитків, бар'єрів, блокувальних пристроїв є неодмінним для захисту працівників від бризок МОР, пилу та абразивних часток, а також від випадкових травм під час пошкодження частин обладнання. Місцеві витяжні системи, які видаляють пил та МОР з верстатів, мають бути окремими, місцеві відсмоктувачі — обладнані установками для очищення повітря перед викидом в атмосферу.

Зниження рівня шуму та вібрації досягають за допомогою впровадження комплексу заходів, до яких належать:

⇒ оптимальні планувальні рішення про розміщення ділянок та обладнання, що є джерелами шуму;

⇒ зменшення шуму в джерелі утворення (балансування двигунів, підвищення жорсткості конструкції, використання швидкорізальної сталі для різців з поєднанням зі спеціальною рідиною, спеціальні пристрої на верстатах тощо);

⇒ використання засобів шумо- та віброізоляції, шумо- та вібропоглинання (ізолювальні кожухи, завіса з охолоджувальною рідиною, акустичне облицювання приміщень тощо);

⇒ усунення безпосереднього контакту людини з джерелами шуму та вібрації (дистанційне управління, автоматизація процесів);

⇒ постійний контроль за технічним станом обладнання.

Технологічні процеси і конструкція обладнання повинні забезпечувати можливість чергування статичних і динамічних м'язових навантажень і виключати тривале перебування у вимушеній позі з нахилом понад 30%. Для зниження важкості праці потрібно передбачити механізацію трудомістких процесів, зокрема й допоміжних операцій. Маса вантажу, який підіймається та переміщується вручну, не повинна перевищувати 20 кг для чоловіків і 10 кг для жінок протягом зміни. Потрібне зручне облаштування робочих місць з установкою столів, стелажів з урахуванням оснащення. Робочі стільці повинні відповідати ергономічним вимогам. Під час тривалого спостереження за перебігом технологічних процесів стоячи слід передбачити умови для короткострокового відпочинку сидячи.

Для підтримання високого рівня працездатності встановлюють раціональний режим праці і відпочинку, який передбачає регламентовані перерви для пасивного та активного відпочинку, обідню перерву та мікропаузи. Також рекомендовано облаштування кімнат психофізіологічного розвантаження для оптимізації умов відпочинку.

Санітарно-побутові приміщення для верстатників планують відповідно до вимог чинних норм залежно від обладнання та матеріалів, що обробляються (працівники на верстатах з обробки бронзи і з використанням МОР, автоматники, зуборізальники належать до категорії 3а, інші верстатники — до категорії 1б). Працівників забезпечують спецодягом, спецвзуттям та ЗІЗ відповідно до Типових галузевих норм безкоштовної видачі спеціального одягу, взуття й інших засобів індивідуального захисту. Для захисту шкірного покриву використовують дерматологічні засоби (пасти, захисні креми), після закінчення роботи для миття рук використовують мило чи рідкі мийні, а також пом'якшувальні засоби. Заборонено для миття рук вживати емульсії.

ЗІЗ органів слуху використовують тоді, коли немає технічної можливості зниження рівня шуму до гранично допустимого. Якщо рівень шуму досягає 95 дБ, доцільно використовувати беруші, якщо маємо його перевищення — антифони. Профілактичними заходами є проведення інструктажів з охорони праці щодо правильного використання ЗІЗ, а також попередні та періодичні медогляди осіб, які контактують із шкідливими та небезпечними факторами виробничого середовища.

Таким чином, урахування всіх особливостей виробничого процесу з максимальним усуненням шкідливих і небезпечних факторів може сприяти збереженню здоров'я працівників і, як наслідок, зростанню їхньої працездатності.

Фото С. Колесника та з Інтернету

Протиаерозольні респіратори 3M™ Aura™ 9300+

Комфорт і надійний захист

- ✓ Унікальний 3-панельний дизайн підійде людям з будь-яким типом обличчя
- ✓ Забезпечує низький опір диханню; ідеально підходить для роботи в умовах спеки
- ✓ Пористий матеріал носової частини респіратора і м'яке внутрішнє покриття створюють відчуття комфорту
- ✓ Поєднання переваг протиаерозольного фільтрувального матеріалу 3M з передовою технологією низького опору диханню
- ✓ Клапан дихання 3M™ Cool Flow™ ефективно запобігає накопиченню тепла і вологи
- ✓ Виводить повітря, що видихається, і мінімізує ризик запотівання окулярів

ІНСТРУМЕНТИ професійного добору

Методи оцінки професійної придатності та надійності персоналу, які використовує компанія **Hogan**.

Олег Моїсєєнко, власкор

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИЧИН І ФОРМУЛА БЕЗПЕКИ

З огляду на сучасний рівень розвитку технологій і організації виробництва не можна цілком позбавити працівника особистої участі в багатьох виробничих процесах, ізолювати його від впливу небезпечних і шкідливих виробничих чинників або усунути джерела небезпеки на робочому місці. Імовірність впливу більшості джерел небезпеки може бути зведена до нуля лише за умови обов'язкового додержання ним установлених правил поведінки й вимог безпеки. Тому ефективність запобігання нещасним випадкам і аваріям на виробництві залежить від здатності й готовності працівників додержуватися вимог безпеки.

Узагальнення матеріалів розслідувань нещасних випадків і аварій на виробництві дає змогу все **різнноманіття безпосередніх причин небезпечних дій працівників розподілити за чотирма групами:**

- **не вміє** – працівник не володіє потрібними для певної роботи знаннями, навичками, методами, прийомами і способами;
- **не хоче** – працівник уміє якісно й безпечно виконувати певну роботу, але в нього немає бажання (мотивації), не розвинена психологічна установка на додержання цих вимог;
- **не може** – працівник перебуває в такому фізіологічному чи психологічному стані, що, незважаючи на вміння й бажання, не в змозі це зробити;
- **не забезпечений** – працівник не додержується вимог безпеки через незабезпеченість інструментом, матеріалами, приладами, інформацією тощо.

Перші три групи причин зумовлені особистісними якостями працівника, що формують його безпечну поведінку. Це те, що зазвичай називають «людським чинником». Четверта група безпосередніх причин є зовнішнім стосовно працівника чинником. Це питання організації й управління виробництвом, виробниче середовище, у якому він здійснює свою діяльність.

Методом «від супротивного» одержуємо формулу потрібних і достатніх умов для безпечної роботи працівника (Схема).

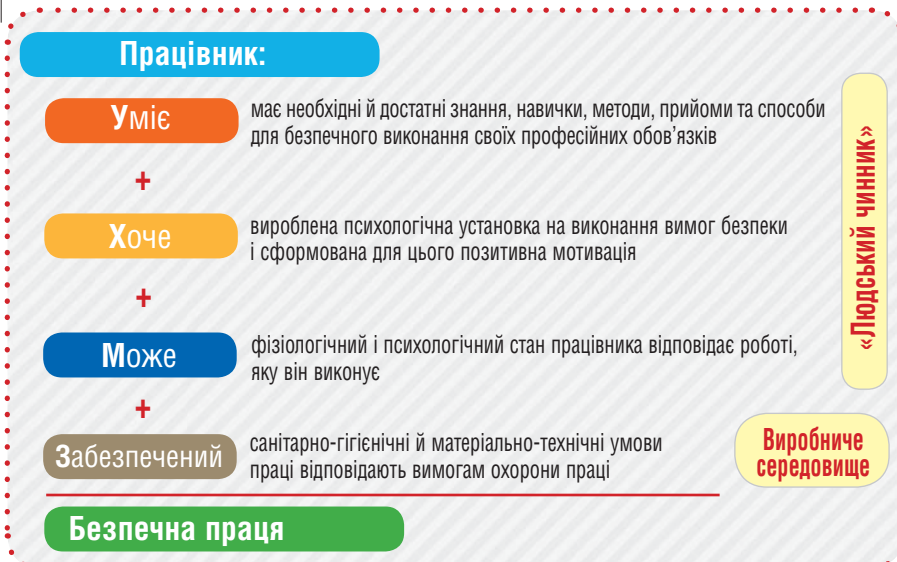
ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ БЕЗПЕКИ

Отже, стає очевидним, що проблема забезпечення безпеки праці є не тільки технічною чи організаційною, але й значною мірою психофізіологічною. Без урахування цього аспекту неможливо створити справді надійну систему охорони праці на підприємстві, домогтися безпечного функціонування всіх виробничих процесів.

Далі розглянемо ті організаційні заходи, які спрямовані на створення потрібних і достатніх умов для усунення третьої групи безпосередніх причин небезпечних дій працівників – на їх професійний добір, який має гарантувати наявність третього доданка у формулі безпеки, позначеного словом «може».

ПРОФЕСІЙ ВІДНОСНІ ТА АБСОЛЮТНІ

На рубежі XX–XXI століть спостерігалося стрімке зростання продуктивних сил і переходу виробництва в нову якість унаслідок оснащення підприємств дедалі складнішим і дорожчим устаткуванням. Технологічні процеси прискорюються, стають безперервними й потоковими, що характеризуються підвищеною потенційною небезпечністю. З огляду на зростання технічного рівня виробництва працівників мають підвищувати кваліфікацію. Але, за статистикою, навіть висококваліфіковані працівники з не зовсім зрозумілих при-

чин періодично припускаються помилок, роблять брак, а потенційна небезпека дедалі частіше переходить у реальні нещасні випадки й аварії. Відбувається це не тільки через недостатній рівень кваліфікації, брак знань і трудових навичок працівників, а внаслідок їхньої фізіологічної та психологічної нездатності вчасно сприймати й реагувати на небезпечну ситуацію. Хибні дії працівників призводять до виходу з ладу устаткування, великих матеріальних утрат, важких наслідків для безпосередніх винуватців та їхніх колег або й усього підприємства.

Стало очевидно, що люди перед небезпекою не рівні. Є цілком визначені психофізіологічні, соціальні та професійні якості, а також індивідуальні стани, які негативно позначаються на захищеності робітників від професійних небезпек. Тому є професії, види робіт, що потребують особливого підходу до добору кадрів, які претендують у них працювати, адже з огляду на можливості та індивідуальні якості працівників безпечно виконувати їх можуть аж ніяк не всі. Комплекси цих індивідуальних якостей для таких професій і видів робіт різні, вони визначаються їхньою специфікою та особливостями конкретного виробництва.

Так з'явилася пропозиція розділити всі професії на **відносні** та **абсолютні**. У відносних професіях (верстатник, маляр, ткаля та ін.) здатні безпечно й надійно працювати всі здорові й навчені люди. Завдяки формуванню індивідуального стилю діяльності в цих професіях кожен може знайти способи поведінки, прийоми праці, які відповідають його індивідуальним якостям, властивостям його нервової системи.

В абсолютних професіях (льотчик, підводник, висотник, електрик, підземний гірник та ін.) надійно й безпечно працювати, виконувати свої трудові функції, забезпечувати належну продуктивність і якість праці можуть не всі. Готовність у будь-який час негайно долучитися до роботи, здатність діяти організовано й цілеспрямовано в складних і небезпечних умовах, в умовах дефіциту часу та невизначеності чіткого алгоритму дій, підвищеного рівня матеріальної й моральної відповідальності властиві не кожній людині. Коли виконання професійних обов'язків супроводжується максимальною напруженістю фізіологічних і психічних функцій, які нерідко виходять за межі фізіологічної норми, то для безпечної й надійної роботи в таких екстремальних умовах

недостатньо тільки стажу, знань і бажання працівника. Для абсолютних професій потрібна відповідна професійна придатність, зумовлена наявністю певних індивідуальних особливостей, особистісних якостей і властивостей нервової системи, адже це є вирішальною умовою забезпечення безпеки для таких виробництв і видів діяльності.

ПОТРИБЕН ПРОФЕСІЙНИЙ ДОБІР

Отже, для того щоб забезпечити безпечне й безаварійне функціонування таких виробництв, ще на етапі добору працівників для абсолютних професій, до їхнього допуску до виконання робіт з підвищеною небезпекою виникає гостра потреба у попередній науково обґрунтованій прогностичній оцінці їхньої професійної придатності та надійності. Підприємству важливо точно знати не власну думку претендентів про їхні здібності й можливості, а те, як вони діятимуть у надзвичайних обставинах і небезпечних умовах праці.

Застосування професійного добору сприяє зниженню на:

- ⇒ 40–70% – рівня аварійності технічних систем;
- ⇒ 20–25% – кількості техногенних катастроф;
- ⇒ 40–45% – рівня травматизму через «людський чинник».

У США підраховали, що 1 долар, вкладений у профдобр, дає 1000 доларів прибутку.

Із цією метою в Сполучених Штатах Америки компанія Hogan Assessment Systems розробила унікальну модель Hogan Safe System.

ПФЕ ДЛЯ ПРОФДОБОРУ

Нині в Україні психофізіологічна експертиза (далі – ПФЕ) проводиться тільки за бажанням роботодавця й лише стосовно професій, пов'язаних з виконанням робіт з підвищеною небезпекою й тих, де є потреба у професійному доборі. Водночас у країнах ЄЕС і в США її результати вже давно потрібні для всіх видів робіт.

Загалом науці відомо понад 400 термінів, що характеризують людину як індивіда, як особистість. На підставі проведених досліджень професійної придатності працівників визна-

Hogan Assessment Systems (Хоган) – це світовий лідер у розробленні систем незалежної оцінки особистості для добору й розвитку персоналу, вирішення різних кадрових завдань на кожному з етапів життєвого циклу співробітника в організації.

Досягнення компанії ґрунтуються на більш ніж 30-річних дослідженнях і досвіді, 3,5 млн протестованих на 400 посадах і в 40 країнах світу, на довірі понад 60 кращих компаній за рейтингом журналу Fortune. Щомісяця Hogan опрацьовує більш ніж 50 тис. опитувальників, звіти за якими вибраною мовою протягом декількох хвилин надходять на зазначений під час реєстрації e-mail.

Показники опитувальників Hogan утримують лідерські позиції у світі та перевершують багато інших методик. Надійність результатів оцінки з використанням інструментів Hogan становить приблизно 69–87%. Спосіб простий у впровадженні й використанні. Система оцінки повністю автоматизована. Тривалість тестування – 15–20 хв на один опитувальник. Використання інструментів Hogan під час добору персоналу дає змогу з мінімальними тимчасовими витратами на 30% скоротити його плінність і на 45% підвищити результативність.

чено 30 професійно важливих психофізіологічних якостей (далі – ПВПЯ), що підрозділяються на три групи:

- ⇒ професійні знання та вміння;
- ⇒ соціально-психологічні якості;
- ⇒ фізіологічні та психофізіологічні якості.

У різних людей кожна якість може бути виражена по-різному – від максимального ступеня до цілковитої відсутності.

Для кожної професії різні ПВПЯ мають різний ступінь значущості. Деякі з них є вкрай потрібними й не можуть бути компенсовані високим рівнем інших якостей. Наприклад, гострота зору для машиніста локомотива не повинна бути нижчою від встановленої норми й не може бути компенсована високими показниками окоміру. Водночас така якість, як цілеспрямованість (наполегливість), цілком може бути компенсована високим рівнем сумлінності, дисциплінованості.

Ефективно виконувати роботи з підвищеною безпекою й ті, де є потреба у професійному доборі, здатні лише особи, що володіють комплексом певних ПВПЯ, оцінити які можна за допомогою спеціального інструменту — психофізіологічних тестів під час проведення ПФЕ. Використовуючи статистично обґрунтовані алгоритми обробки результатів тестування, одержують імовірнісну прогнозу оцінку рівня розвитку кожної ПВПЯ конкретного працівника та їх сукупності, тобто імовірнісну оцінку успішності й надійності його діяльності під час виконання конкретного виду робіт.

Брак або ігнорування результатів ПФЕ призводить до значного відсівання працівників у процесі навчання та роботи. Для держави, суспільства й конкретного підприємства допуск до роботи осіб, які через свої психофізіологічні особливості об'єктивно не можуть виконувати її задовільно, — справа економічно невигідна (нерациональне використання ресурсів) і небезпечна (можливе виникнення техногенних аварій, екологічних катастроф). Для самих працівників це може спричинити можливу втрату здоров'я, працездатності й життя. Отже, ПФЕ спрямована на збереження працездатності й здоров'я працівників, зниження рівня аварійності й травматизму на виробництві та підвищення рівня охорони праці.

ІНСТРУМЕНТИ HOGAN

Для досягнення зазначених цілей компанія Hogan (Хоган) має у своєму арсеналі такі інструменти.

НРІ НРІ — опитувальник для оцінки професійно-особистісних якостей співробітника, який дає змогу заздалегідь передбачити його здібності та ефективність виконання тієї або іншої роботи. У його основі — шість шкал (компетенцій) безпечної поведінки. Результати тестування поділяються за трьома категоріями (високі, середні, низькі). По суті вони відображають прогноз поведінки людини та її ставлення до питань безпеки.

ШКАЛИ БЕЗПЕКИ HOGAN

- ☒ **Порушує правила — Додержується правил**
- ☒ **Панікер — Холоднокровний**
- ☒ **Дратівливий — Життєрадісний**
- ☒ **Неуважний — Пильний**
- ☒ **Нерозважливий — Обережний**
- ☒ **Самовпевнений — Прагне навчатися**

HDS HDS — тест імітує поведінку співробітника в стресових ситуаціях, визначає чинники зриву й пов'язані з ними можливі робочі ризики в діяльності оцінюваного у разі виникнення форс-мажору.

Крім того, ще можливе **дослідження клімату системи безпеки, яке має забезпечити інформацією про сприйняття безпеки на всіх рівнях організації.**

ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ ТЕСТУВАННЯ

Опитувальники можна знайти на сайті компанії у вільному доступі. Завдяки цьому знижується негативний вплив процедури оцінки й досягається адекватніша реакція того, хто складає тест, у нормальному емоційному стані.

Процес оцінки відбувається в такий спосіб. Працівник у режимі онлайн заповнює анкету, що складається з 206 питань. Через 1–2 хвилини програма видає індивідуальний прогноз, у якому відображено результати за шістьма шкалами з висновками й короткими рекомендаціями.

Висока точність прогнозів тестування Hogan забезпечена величезною доказовою базою й ґрунтується не на припущенні, а на **нагромадженому і багаторазово перевіреному досвіді.** Крім того, завдяки великій кількості питань у кожному опитувальникові відповіді працівника перевіряють по 5–7 разів у різних ситуаціях.

Дуже багато залежить не лише від загальної оцінки з безпеки, але й від конкретного контексту, від того, наскільки правильно сформульовані вимоги до конкретної посади, відповідно до яких Hogan дає прогноз поведінки людини.

Практика показала, що співробітники, які мають високі результати тестування за цими шкалами, зазвичай демонструють безпечнішу поведінку, ніж ті, які одержали низькі. Водночас слід розуміти, що високі оцінки за окремими шкалами не для всіх професій і не в будь-яких умовах є гарантією безпеки.

Проілюструвати це може такий приклад. Уявіть, як поводитиметься командир пасажирського лайнера, що одержав найвищі оцінки за шкалами «Додержується правил» і «Обережний», у ситуації, коли за кілька хвилин після зльоту в двигун літака потрапляють птахи. Чи зможе він прийняти швидке, відмінне від вимог звичайних правил, нестандартне й головне — єдино правильне рішення, щоб урятувати сотні життів? На 85% імовірно,

що ні! Швидше за все, пілот додержуватиметься правил, яких його навчили. Він просто не зможе вчинити інакше, діяти нестандартно. А в підсумку, здавалося б, безпечний пілот у критичній ситуації стає небезпечним і неефективним.

Результати використання інструментів Hogan на одному з енергетичних підприємств Угорщини

У тестуванні брали участь механіки, техніки-ремонтники та персонал служб електро- і газопостачання. Передумовою для використання такої технології з оцінки небезпечної поведінки став високий рівень аварійних ситуацій, що виникають через помилки персоналу.

Було поставлено дві мети:

- ☒ **зниження кількості аварій;**
- ☒ **підвищення рівня безпеки на робочих місцях.**

Експеримент проводився в шість етапів. У передпілотному проєкті брали участь чотири особи, у пілотному — 126 осіб з одного регіону, а в основному — 1110 співробітників у 12 регіонах.

Після закінчення випробування одержано такі основні результати:

- ☒ **персонал додержується правил у помірному ступені;**
- ☒ **у надзвичайних ситуаціях співробітники можуть панікувати й робити помилки;**
- ☒ **налаштовані позитивно й уміють контролювати свої емоції;**
- ☒ **рівень пильності й поінформованості співробітників вищий за середній;**
- ☒ **уникають ризиків і завжди аналізують ситуацію, перш ніж діяти;**
- ☒ **відносно повільні в ухваленні рішень;**
- ☒ **відкриті для нових знань під час навчання.**

Персонал розділився за категоріями у такий спосіб:

- ☒ **підлягають обов'язковому розвитку — 65 осіб;**
- ☒ **звернути увагу — 974 особи;**
- ☒ **можуть бути використані як внутрішні ресурси для тренінгових програм — 74 особи.**

Виявлено працівників, у край схильних до спричинення аварійних ситуацій (з оцінками менш ніж 25% за Hogan).

Вироблено рекомендації з:

- ☒ **застосування парної системи (прикріплення працівників з високим рівнем безпеки в пари до працівників з низьким рівнем для розвитку останніх);**
- ☒ **розподілу видів робіт серед працівників, які найбільше підходять для їх виконання;**
- ☒ **використання звіту з безпеки для добору нового персоналу;**
- ☒ **проведення повторного опитування через 6 міс. за допомогою спеціального опитувальника.**

ТОВ «КВІРІН» КОМПЛЕКСНІ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

ДСТУ ISO 9001:2009 (ISO 9001:2008)

Концепція, проект, монтаж, обслуговування

04070, м. Київ, вул. Почайнинська, 23, оф. 31

(ст. метро «Контрактова площа»)

Тел.: +38 (044) 568 57 45; +38 (096) 563 77 51

e-mail: kvirin@kvirin.ua

www.шпак.com

SCHRACK
SECURENET

Системи пожежної сигналізації

www.vesda.kiev.ua

VESDA
Vision Fire & Security

Аспіраційні системи
пожежної сигналізації

www.novec1230.kiev.ua

Системи пожежогасіння всіх типів

www.kvirin.com

Системи охоронної сигналізації
та контролю доступу

www.kvirin.ua

Системи раннього виявлення загрози
виникнення надзвичайних ситуацій

www.kvirin.ua

ПУЛЬТОВА ЧАСТИНА

Пульт централізованого
пожежного спостереження

Вимірюємо НАПРУЖЕНІСТЬ ПРАЦІ

Оксана Орехова,
канд. мед. наук,
старш. наук. спів-
роб., завідувач
відділу промисло-
вої гігієни та
фізіології праці

Олександр Павленко,
канд. мед. наук,
завідувач
лабораторії
промислових
аерозолів

Український науково-дослідний інститут промислової медицини

Підрахунок балів для визначення класу та ступеня напруженості трудового процесу під час гігієнічної оцінки умов праці.

Під час проведення гігієнічної оцінки умов праці та в процесі атестації робочих місць за умовами праці обов'язковим є дослідження важкості й напруженості трудового процесу. Для цього потрібно використовувати єдині підходи щодо визначення класу і ступеня важкості й напруженості трудового процесу за допомогою підрахунку балів, які розроблено відповідно до вимог Державних санітарних норм та правил «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу», затверджених наказом МОЗ України від 08.04.2014 № 248. Напруженість трудового процесу визначають розумовим, сенсорним і нервово-емоційним навантаженням на організм працівника.

ВПЛИВ НАПРУЖЕНОЇ ПРАЦІ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

Фізіологічною особливістю розумової праці є навантаження на центральну нервову систему й органи чуття та мала рухливість. До того ж можуть уповільнюватися або послаблюватися деякі обмінні процеси, що спричиняє застійні явища в м'язах ніг, органах черевної порожнини і малого тазу, погіршується постачання кисню до головного мозку.

Водночас мозок під час напруженої праці споживає близько 20% усіх енергетичних ресурсів. Приплив крові до мозку, що працює, збільшується у 8–10 разів порівняно зі станом спокою. Вміст глюкози в крові збільшується на 18–36% і зростає вміст адреналіну, норадреналіну та жирних кислот. Збільшується споживання амінокислот, вітамінів групи В.

Тривале розумове навантаження впливає на психічну діяльність, може погіршувати функції уваги (обсяг, концентрація, переключення), пам'яті (короткочасної і довгочасної), сприйняття (збільшується частота помилок).

Під час значної розумової напруженості може виникати тахікардія (частішання пульсу), підвищення кров'яного тиску, зміни в електричній активності серцевого м'язу та мозку, збільшення легеневої вентиляції і споживання кисню.

Такі функціональні зміни в організмі, своєю чергою, під час довготривалої дії можуть спричинити розвиток гальмічних процесів у центральній нервовій системі, послаблення пильності й уваги, розвиток втоми.

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА НАПРУЖЕНОСТІ ТРУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Напруженість трудового процесу визначають за основними та допоміжними показниками, що є характерними для певного робочого місця.

Оцінка напруженості трудового процесу професійної групи працівників ґрунтується на аналізі трудової діяльності і її структури, які вивчають за допомогою хронометражних спостережень у динаміці всього робочого дня, протягом не менше ніж три робочих зміни. Аналіз базується на комплексі промислових факторів (стимулів, подразників), які створюють передумови для виникнення несприятливих нервово-емоційних станів (перенапруження). Усі фактори (показники) трудового процесу мають якісне або кількісне вираження.

Обов'язковими для оцінки в усіх професійних групах є показники сенсорних навантажень (тривалості зосередження уваги або щільності сигналів та повідомлень), емоційного навантаження та режиму праці, що формують групу основних показників напруженості праці і, за оцінками, мають коефіцієнт значущості 1. Оцінку та аналіз інших показників напруженості трудового процесу проводять залежно від особливостей роботи, що виконується.

Загальний клас умов праці визначають за показниками напруженості трудового процесу за допомогою додавання відношень виміряних або розрахованих показників до їхніх допустимих рівнів, помножених на коефіцієнт значущості показника (1,0 — для основних показників, 0,15 — для допоміжних).

Для показників, що оцінюють за описовою характеристикою, в колонку «Відношення виміряних значень (ступеня шкідливості) до нормативних» записують рівень його шкідливості, що встановлено за допомогою досліджень (1 — рівень шкідливості показника, який належить до класу 3.1, 2 — рівень шкідливості показника, який належить до класу 3.2).

Для показників, які належать до класу 2 «допустимий» або 1 «оптимальний» у цю колонку записують «0» (нуль), тому що шкідливість дорівнює нулю (тобто не виявлена під час досліджень).

Для показників, що оцінюють за кількісною характеристикою, в цю колонку записують відношення виміряних або розрахованих показників до їхніх максимально допустимих рівнів (під час оцінки монотонності навантажень максимально допустимим рівнем є мінімальне арифметичне значення, в той час як для всіх інших показників максимально допустимим рівнем є максимальне арифметичне значення, прописане у колонці класу 2 «допустимий» ДСНтаП).

Допоміжні показники враховують лише в разі перевищення нормативних значень.

Клас та ступінь напруженості праці визначають відповідно до розрахованих балів (сума відношень основних та допоміжних показників до їхніх нормативних рівнів, помножених на відповідний коефіцієнт), згідно з додатком 17 до ДСНтаП.

Для кожного показника розраховують бали за допомогою математичної операції — добутку значень «відношення виміряних значень до нормативних» і «коефіцієнт значущості показника». Значення в останньому рядку, що відводять для результуючої оцінки напруженості умов праці, обчислюють як результат іншої математичної операції — додавання розташованих вище значень, кожне з яких було розраховано для кожного показника окремо.

Якщо важкість праці оцінюють за оптимальними або допустимими показниками і жодне з виміряних та розрахованих значень не перевищує нормативних, розрахунку балів не проводять, а клас умов праці визначають як оптимальний або допустимий (залежно від обраного нормативу).

НАВЕДЕМО ПРИКЛАДИ РОЗРАХУНКУ НАПРУЖЕНОСТІ ТРУДОВОГО ПРОЦЕСУ КРІПІЛЬНИКА ТА ЛІКАРЯ ХІРУРГА

Бали розраховували за допомогою додавання відношень виміряних значень до основних нормативних показників (тривалості зосередження уваги (12 %), ступеня ризику для власного життя та життя інших осіб (вірогідний (клас 3.2)), помножених на коефіцієнт 1,0, та допоміжних показників, що перевищували нормативні значення (тризмінна робота (зокрема, й у нічну зміну)), помножених на коефіцієнт 0,15:

$$12/75 \cdot 1 + 2 \cdot 1 + 0,15 = 2,31.$$

ВИСНОВОК. Напруженість трудового процесу кріпильника, за загальною баловою оцінкою (2,31 бала), належить до 3 класу 2 ступеня шкідливості.

Таблиця 1

Приклад розрахунку напруженості трудового процесу кріпильника
(під час виконання кріплення, поновлення та підтримки в безпечному стані підземних виробок)

№ з/п	Показники важкості й напруженості трудового процесу	Виміряне значення (ступеня шкідливості)	Нормативні значення	Відношення виміряних значень до нормативних	Коефіцієнт значущості показника	Бали
1	2	3	4	5	6	7
	Напруженість праці					
1*	Інтелектуальні навантаження					
1.1	Зміст роботи		Виконання простих альтернативних завдань згідно з інструкцією	—	—	—
1.2	Сприймання сигналів (інформації) та їхня оцінка	—	Сприймання сигналів з подальшою корекцією дій та операцій	—	—	—
1.3	Розподіл функцій за ступенем складності завдання	—	Обробка, виконання завдання та його перевірка	—	—	—
1.4	Характер виконуваної роботи	—	Робота за встановленим графіком з можливим його корегуванням під час діяльності	—	—	—
2	Сенсорні навантаження					
2.1	Тривалість зосередження уваги (у % від часу зміни)	12	51–75	0,16	1	0,16
2.2	Щільність сигналів (світлових, звукових) та повідомлень у середньому за 1 год роботи	—	151–300	—	—	—
2.3	Навантаження на зоровий аналізатор					
2.3.1	Розмір об'єкта розрізнення (якщо відстань від очей працівника до об'єкта розрізнення не більше ніж 0,5 м), мм, % часу зміни	Понад 5 мм 81% часу	5,0–1,1 мм понад 50% часу; 1,0–0,3 мм до 50 % часу; менше ніж 0,3 мм до 25% часу	—	—	—
2.3.2	Спостереження за екранами відеотерміналів, годин за зміну	—	До 4	—	—	—
2.4	Навантаження на слуховий аналізатор (якщо є виробнича необхідність сприйняття мови чи диференційованих сигналів)	—	Розбірливість слів та сигналів від 90 до 70%	—	—	—
2.5	Навантаження на голосовий апарат, сумарна кількість годин з напруженням голосового апарату протягом тижня	—	Від 16 до 20	—	—	—
3	Емоційне навантаження					
3.1	Ступінь відповідальності за результат своєї діяльності. Значущість помилки	Є відповідальним за функціональну якість допоміжних робіт (завдань). Потребує додаткових зусиль з боку керівництва (бригадира, майстра тощо)	Є відповідальним за функціональну якість допоміжних робіт (завдань). Потребує додаткових зусиль з боку керівництва (бригадира, майстра тощо)	—	—	—
3.2	Ступінь ризику для власного життя та життя інших осіб	Вірогідний	Виключений	2	1	2
3.3	Ступінь відповідальності за безпеку інших осіб	—	Виключений	—	—	—

4	Монотонність навантажень					
4.1	Кількість елементів (приймів), потрібних для реалізації простого завдання або в операціях, які повторюються багаторазово	–	10 – 6			
4.2	Тривалість виконання простих виробничих завдань чи операцій, що повторюються		100 – 25	–	–	
4.3	Монотонність виробничої обстановки, час пасивного спостереження за технологічним процесом у % від часу зміни	–	76 – 90	–	–	–
5	Режим праці					
5.1	Тривалість робочого дня, год	7	8	–		
5.2	Змінність роботи	Тризмінна (з нічною зміною)	Двозмінна (без нічної зміни)	1	0,15	0,15
6	Загальна бальова оцінка напруженості трудового процесу					2,31

* Використовують винятково для оцінки професій розумової праці.

Бали розраховували за допомогою додавання відношень вимірних значень до нормативних основних показників (тривалості зосередження уваги (80%), ступеня відповідальності за результат своєї діяльності, значущість помилки, ступеня ризику для власного життя та життя інших осіб (вірогідний (клас 3.2)), помножених на коефіцієнт 1,0 та допоміжних показників, що перевищували нормативні значення (зміст роботи, сприймання сигналів (інформації) та їхня оцінка, розподіл функцій за ступенем складності завдання, характер виконуваної роботи, розмір об'єкта розрізнення, тривалість робочого дня), помножених на коефіцієнт 0,15:

$$80/75 \cdot 1 + 1 \cdot 1 + 2 \cdot 1 + 2 \cdot 0,15 + 2 \cdot 0,15 + 2 \cdot 0,15 + 1 \cdot 0,15 + 1 \cdot 0,15 = 5,56.$$

ВИСНОВОК. Напруженість трудового процесу **лікаря хірурга** ургентної служби, за загальною бальною оцінкою (5,56 бала) належить до 3 класу 3 ступеня шкідливості.

Для професій, яким притаманна переважно фізична праця та ризик для власного життя чи відповідальність за безпеку інших осіб, загальна оцінка напруженості праці не має перевищувати клас 3.2.

Таким чином, уніфікований алгоритм визначення класу та ступеня важкості й напруженості трудового процесу дає змогу уникнути суперечностей, помилок, суб'єктивізму, а можливо, й свідомого ухвалення в корисних цілях необгрунтованого рішення під час визначення класу і ступеня важкості трудового процесу.

Таблиця 2

Приклад розрахунку напруженості трудового процесу лікаря хірурга (під час цілодобового чергування – ургентна служба)

№ з/п	Показники важкості й напруженості трудового процесу	Вимірне значення (ступень шкідливості)	Норматив значення	Відношення вимірних значень до нормативних	Коефіцієнт значущості показника	Бали
1	2	3	4	5	6	7
	Напруженість праці					
1*	Інтелектуальні навантаження					
1.1	Зміст роботи	Евристична (творча) діяльність, що вимагає вирішення складних завдань за відсутності алгоритму; особисте керівництво в складних ситуаціях	Рішення простих альтернативних завдань згідно з інструкцією	2	0,15	0,30
1.2	Сприймання сигналів (інформації) та їх оцінка	Сприймання сигналів з наступною комплексною оцінкою взаємопов'язаних параметрів. Комплексна оцінка всієї виробничої діяльності	Сприймання сигналів з наступною корекцією дій та операцій	2	0,15	0,30
1.3	Розподіл функцій за ступенем складності завдання	Контроль та попередня робота з розподілу завдань іншим особам	Обробка, виконання завдання та його перевірка	2	0,15	0,30
1.4	Характер виконуваної роботи	Робота в умовах дефіциту часу та інформації з підвищеною відповідальністю за кінцевий результат	Робота за встановленим графіком з можливим його корегуванням під час діяльності	2	0,15	0,30
2	Сенсорні навантаження					
2.1	Тривалість зосередження уваги (в % від часу зміни)	80	51–75	1,06	1	1,06
2.2	Щільність сигналів (світлових, звукових) та повідомлень в середньому за 1 годину роботи	–	151–300	–	–	–
2.3	Навантаження на зоровий аналізатор					

2.3.1	Розмір об'єкта розрізнення (при відстані від очей працюючого до об'єкта розрізнення не більше 0,5 м), мм, % часу зміни	1,0–0,3 мм більше 52% часу; менше 0,3 мм 35% часу	5,0 – 1,1 мм більше 50% часу; 1,0 – 0,3 мм до 50% часу; менше 0,3 мм до 25% часу	1	0,15	0,15
2.3.2	Спостереження за екранами відео терміналів, годин за зміну	–	До 4	–	–	–
2.4	Навантаження на слуховий аналізатор (при виробничій необхідності сприйняття мови чи диференційованих сигналів)	93	Розбірливість слів та сигналів від 90 % до 70 %	–	–	–
2.5	Навантаження на голосовий апарат, сумарна кількість годин, з напруженням голосового апарату протягом тижня	–	Від 16 до 20	–	–	–
3	Емоційне навантаження					
3.1	Ступінь відповідальності за результат своєї діяльності. Значущість помилки	Є відповідальним за функціональну якість основної роботи (завдання). Вимагає виправлень за рахунок додаткових зусиль всього колективу (групи, бригади тощо)	Є відповідальним за функціональну якість допоміжних робіт (завдань). Вимагає додаткових зусиль з боку керівництва (бригадира, майстра тощо)	1	1	1
3.2	Ступінь ризику для власного життя та життя інших осіб	Вірогідний	Виключений	2	1	2
3.3	Ступінь відповідальності за безпеку інших осіб	–	Виключений	–	–	–
4	Монотонність навантажень					
4.1	Кількість елементів (приймів), необхідних для реалізації простого завдання або в операціях, які повторюються багаторазово	–	10–6	–	–	–
4.2	Тривалість виконання простих виробничих завдань чи операцій, що повторюються, с	–	100–25	–	–	–
4.3	Монотонність виробничої обстановки, час пасивного спостереження за технологічним процесом у % від часу зміни	–	76–90	–	–	–
5	Режим праці					
5.1	Тривалість робочого дня, год	12	8	1	0,15	0,15
5.2	Змінність роботи	Однозмінна (з нічною зміною)	Двозмінна (без нічної зміни)	–	–	–
6	Загальна балова оцінка напруженості трудового процесу					5,56

* Використовують винятково для оцінки професій розумової праці.

«АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМАХ МЕНЕДЖМЕНТУ» при редакції журналу «Охорона праці»

ЗАПРОШЕННЯ

Тільки у нас ви зможете набути знань із системного менеджменту. Детальніше на сайті журналу www.ohoronapraci.kiev.ua в розділі АКАДЕМІЯ. Пропонуємо для вас цілісні курси семінарів-практикумів у сфері якості, екології, енергозбереження, соціальної відповідальності та охорони праці, відповідно до вимог найкращих навчальних програм Європейського Союзу і вітчизняного законодавства. Кожен курс складається з трьох дводенних модулів.

І «РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ НА ОСНОВІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ»

II «АУДИТ І СЕРТИФІКАЦІЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ»

III «МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМАХ МЕНЕДЖМЕНТУ»

- Структуровані знання на курсах науково-практичних семінарів, тренінгів, майстер-класів із системного менеджменту.
- Повний обсяг інформації для успішної розробки і впровадження інтегрованої системи менеджменту у вашій компанії.
- Особливість курсу – викладення матеріалу через призму управління ризиками в системах менеджменту.

- Практичне застосування знань на базі бізнес-кейсів і ділових ігор.
- Програма може бути розширена або до неї можуть бути внесені відповідні уточнення з урахуванням потреб компанії.
- За умови успішного складання іспиту учасник отримує сертифікат міжнародного зразка від нашого партнера – ТОВ «Технічні та управлінські послуги», корпоративного партнера TÜV SÜD в Україні.

Вартість навчання за одним модулем для однієї особи становить **1410 грн (із ПДВ)** без оплати проїзду та проживання. Набір учасників проводиться за телефоном **(044) 559 19 51**

Удосконалюватися не обов'язково.
Виживання – справа добровільна. Глибинні знання мають прийти в систему ззовні та лише за запрошенням.

Едвардс Демінг

Місце проведення:
м. Київ, вул. Попудренка, 10/1
(приміщення редакції журналу)

Детальніше – на сайті
ohoronapraci.kiev.ua

Профілактика сприяє ЗНИЖЕННЮ ТРАВМАТИЗМУ

Попри збільшення кількості заходів із пропаганди безпечних і нешкідливих умов праці, рівень травматизму на виробництві зростає. Тож чи не час скасувати всі чинні мораторії на перевірки щодо дотримання роботодавцями вимог законодавчих і нормативно-правових актів з охорони праці?

Олексій Савченко, головний страховий експерт з охорони праці управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у Київській області

Страхові експерти з охорони праці відділень виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань у Київській області (далі — Фонд) **у I півріччі 2016 р. взяли участь у 82 семінарах, 110 нарадах, 33 круглих столах і 20 конкурсах з питань профілактики нещасних випадків на виробництві та профзахворювань.**

Крім цього, у місцевих друкованих ЗМІ Фонд розмістив 30 публікацій, які спрямовані на популяризацію безпечних і нешкідливих умов праці. Загалом вдалося виконати заплановані на I півріччя заходи.

Здавалося б, рівень травматизму має поступово знижуватися, адже одночасно роботодавцям надавалась консультативна, методична та інформаційна допомога в опрацюванні та впровадженні системи управління охороною праці. Натомість в останні роки спостерігається збільшення кількості нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, і осіб, які в них постраждали. Так, якщо в I півріччі 2014 р. сталося 72 страхових нещасних випадки, в яких травмовано 78 осіб, то за відповідний період 2015 р. — уже 81 (88 потерпілих), а цього року 92 (94 потерпілих). Динаміка невтішна, адже лише за три роки кількість нещасних випадків, щодо яких складено акт за формою Н1, зросла на 28%.

Найбільше нещасних випадків сталося в таких галузях, як оптова й роздрібна торгівля (порівняно з I півріччям 2015 р. кількість потерпілих зросла вдвічі), виробництво харчових продуктів, охорона здоров'я, сільське господарство. До відділень виконавчої дирекції Фонду у Київській області в I півріччі 2016 р. надійшло 31 повідомлення про нещасні випадки на виробництві, що сталися на підприємствах торгівлі, зареєстрованих у Київській області, з них 24, або 77% — у ТОВ «Фоззі-Фуд». Це підприємство налічує понад 48 тис. працівників і має розгалужену мережу магазинів на території України. Інформаційно-роз'яснювальну роботу з профілактики виробничого травматизму проводить страховий експерт з охорони праці за місцем реєстрації страхувальника. Та через те, що функціонування служби охорони праці підприємства вкрай неефективне, результати цієї діяльності не доходять до адресата.

**ДІЯЛЬНІСТЬ ЕФЕКТИВНА,
ЯКЩО ДОСЯГНУТО МЕТИ**

Щоб бути переконливим для роботодавця та працівника, страховий експерт повинен володіти певними комунікативними здібностями, удосконалювати професійну майстерність, використовувати сучасні методи й технології інформаційно-роз'яснювальної роботи. А ще — мати можливість вільного доступу та спілкування з працівниками підприємств.

Успішна превентивна діяльність потребує глибокого знання виробничої ситуації на підприємстві, всебічного аналізу умов праці, ретельного вивчення видів і причин нещасних випадків, які найчастіше трапляються, типових небезпек, соціальної структури і фахового складу трудового колективу. Одержати вичерпну інформацію про стан безпеки праці та охорони здоров'я на виробництві можливо лише під час проведення планових перевірок суб'єктів господарювання.

Страховий експерт з охорони праці як виконавець статутних функцій і обов'язків Фонду насамперед є помічником, радником і консультантом страхувальників. І в цьому роботодавців слід аргументовано й послідовно переконувати.

Для пропаганди безпечних і нешкідливих умов праці страхові експерти Фонду переважно використовують такі методи роботи, як надання страхувальникам і застрахованим особам консультацій та проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи (участь у семінарах, нарадах, круглих столах, конкурсах, виступах по радіо і телебаченню, розміщення публікацій у ЗМІ).

Зазначені заходи потребують майже 50% робочого часу. Найактивніше працювали в цьому напрямі страхові експерти з охорони праці й начальники відділень в Іванківському та Фастівському районах, а в частині проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи через ЗМІ — начальники відділень у м. Славутичі, Вишгородському та Бориспільському районах Київської області.

На жаль, страхові експерти з охорони праці вже другий рік поспіль не проводять перевірки стану умов і безпеки праці та профілактичної роботи на підприємствах. Адже, відповідно до частини 3 розділу II Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 № 71-VIII, перевірки підприємств здійснюються лише з дозволу Кабінету Міністрів України, за заявкою суб'єкта господарювання щодо його перевірки, згідно з рішенням суду або вимогами Кримінального процесуального кодексу України.

З огляду на це, страхові експерти намагаються впливати на свідомість роботодавців, залучати їх до активної співпраці. Керівники повинні усвідомити, що це вигідно для підприємства та його працівників, оскільки співробітники Фонду на безоплатній основі надають практичну допомогу у здійсненні заходів із запобігання нещасним випадкам, усунення загрози здоров'ю працівників, викликаній умовами праці. Страховий експерт з охорони праці має бути бажаним гостем суб'єкта господарювання і проводити перевірки на його запрошення.

официальные дистрибьюторы:

OZON[®]
СПЕЦОДЯГ ТА ЗАСОБИ ЗАХИСТУ
www.ozon.com.ua

ТОВ "ЕСМ УКРАЇНА"
Обладнання та засоби для вогнєвої безпеки та захисту
ecm-ukraine.com.ua

пожежне обладнання та спецтехніка
ПОСТ-01
www.post-01.com.ua

Atemluft GT
АТЕМЛЮФТ - ГАЗ ТЕХНІКА
atemluft.com.ua

MSA
The Safety Company

Средства индивидуальной защиты MSA Safety

Защита
органов дыхания

Защитные
каска

Защита от
падения с высоты

Защита
органов зрения

msasafety.com

Для получения
дополнительной
информации, пожалуйста,
посетите наш веб-сайт

КАЛЕНДАР ВИСТАВОК З БЕЗПЕКИ

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР

XV МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ФОРУМ

ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ/ПОЖТЕХ

ПОЖЕЖНА І ТЕХНОГЕННА БЕЗПЕКА,
ОХОРОНА ПРАЦІ, ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ТА РЯТУВАННЯ

11-14 ЖОВТНЯ 2016

XIII МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

ЗБРОЯ ВІЙСЬКОВА ТА ЦИВІЛЬНА, БОЄПРИПАСИ, ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА,
СПЕЦТЕХНІКА, СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ, ОБМУНДИРУВАННЯ

11-14 ЖОВТНЯ 2016

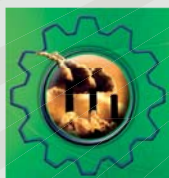
У РАМКАХ ВИСТАВОК

ЕНЕРГЕТИКА В ПРОМИСЛОВОСТІ • MINING INDUSTRY EXPO • НАФТОГАЗЕКСПО
СПЕЦІАЛЬНИЙ РОЗДІЛ

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ПРОМИСЛОВА БЕЗПЕКА

електроенергетичного та ядерно-промислового комплексів,
гірничодобувної промисловості, нафтогазової газузі

8-10 ЛИСТОПАДА 2016

IV СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЕКОЛОГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

ЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ, ТЕХНОЛОГІЇ ЗВУКОІЗОЛЯЦІЇ, БОРОТЬБА ІЗ ШУМОМ
ТА ВІБРАЦІЄЮ, ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ, УТИЛІЗАЦІЯ ВІДХОДІВ

8-10 ЛИСТОПАДА 2016

МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

У РАМКАХ XV МІЖНАРОДНОГО ПРОМИСЛОВОГО ФОРУМУ-2016

БЕЗПЕКА ВИРОБНИЦТВА

ОХОРОНА ПРАЦІ, ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ,
БЕЗПЕКА РОБОЧОЇ ЗОНИ, РОБОЧИЙ ОДЯГ, РОБОЧЕ ВЗУТТЯ

22-25 ЛИСТОПАДА 2016

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР

Україна, Київ, Броварський пр-т, 15, М "Лівобережна"

www.ies-expo.com.ua, www.tech-expo.com.ua

тел.: +38 044 201-11-63, 201-11-64

ЕКІПАЖ
ТЕХНОЛОГІЧНА ГРУПА

www.ekipage.com

ДРАБИНКИ ТА ПІДМОСТКИ ІЗОЛЮЮЧІ СКЛОПЛАСТИКОВІ

Драбинки та підмостки виконані цілком з профільного електроізоляційного склопластику за безметалевою технологією та мають такі властивості:

- високу механічну міцність (витримують до 1 т на сходинку);
- стійкі до дії агресивних середовищ;
- не створюють іскри, незаймисті;
- мають пристосування, які не дозволяють тягивати довільно розсуватися під час роботи;
- стійке абразивне покриття сходинок запобігає зісковзуванню підшви взуття працюючого;
- підмостки для підприємств зв'язку мають робочі поверхні з вологостійкої фанери, вкритої шаром лаку, стійкого до зносу.

м. Харків, вул. Єнакіївська, 4
Тел./факс: (057) 778-01-61 (0572) 93-31-47
e-mail: ekipage@ukrpost.ua

НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР

МПП «БУДКВАЛІФКАДРИ»

ЗАПРОШУЄ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДО СПІВПРАЦІ
З ПИТАНЬ НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ І РОБІТНИКІВ

- ОХОРОНА ПРАЦІ (ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ, ГІГІЄНИ ПРАЦІ, НАДАННЯ ДОПІКАРСЬКОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПИЛИМ, ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКИ, ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ);
- ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА;
- ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКА (II-V ГРУПА ДОПУСКУ);
- ТЕПЛОВІ УСТАНОВКИ І МЕРЕЖІ;
- НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ (НПАОП);
- БЕЗПЕЧНІ МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ВИКОНАННЯ РОБІТ ПРИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ, ОБСЛУГОВУВАННІ ТА ВИКОНАННІ РЕМОНТНИХ РОБІТ НА ОБ'ЄКТАХ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ (СПЕЦІАЛЬНЕ НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ);
- ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНИЙ МІНІМУМ;
- ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНЕ НАВЧАННЯ З ПРИСВОЄННЯМ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА РОБІТНИЧИМИ ПРОФЕСІЯМИ;
- ВИМІРЮВАЛЬНА ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНА ЛАБОРАТОРІЯ (ВИМІРЮВАННЯ ТА ВИПРОБУВАННЯ ЕЛЕКТРООБЛАДНАННЯ ДО 1000 В).

03056, Київ, пров. Ковальський, 13 (вхід з вул. Виборзької, 12).
Тел./факс 277-47-59, тел.: 277-47-60, 067-324-04-06, 067-500-58-75
www.bqk.kiev.ua info@bqk.kiev.ua

Додаток до ліцензії ДД ПБ МНС України № 595362 від 15.07.2011 р.
Ліцензія на виконання робіт з охорони праці, гідності праці, надання допідкаРСЬКОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПИЛИМ, ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКИ, ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ.

**НВФ
«Л.Т.В.»**

Охорона праці пожежних і добровольців, забезпечення пожежної безпеки

- * Вогнегасники усіх типів та видів, технічне обслуговування, перезарядка.
- * Спеціальний одяг, обмундирування, взуття.
- * Пожежне та спеціальне устаткування, інвентар.
- * Пожежно-охоронна сигналізація, автоматичні системи пожехогасіння (проекування, монтаж, обслуговування).
- * Протипожежні покриття, фарби, обмазки.
- * Двері протипожежні, протиударні та броньовані.

Ліцензія ДД ПБ МНС України № 595362 від 15.07.2011 р.

Тел./факс (044) 464-22-07, тел. 389-84-95.

E-mail: ltv@i.kiev.ua

НАУКОВО-ПРОМІСЛОВЕ ПІДПРИЄМСТВО
ОРИОН

СИГНАЛІЗАТОРИ-АНАЛІЗАТОРИ ГАЗІВ

ISO 9001

"ДОЗОР-С"

СТАЦІОНАРНІ ДОЗОР-С(ІР65)

- до 5 каналів

ДОЗОР-С-Ц

- до 62 каналів

- горючих газів і парів горючих рідин;
- діоксиду азоту NO₂;

ПЕРЕНОСНІ ДОЗОР-С-П

- однокомпонентний

ДОЗОР-С-М

- до 5 газів

ДОЗОР-С-Пп

- течешукач

ВИМІРЮВАННЯ ДИМОВИХ ГАЗІВ

ДОЗОР-С-М-Д

- переносні
- до 5 газів

КОНТРОЛЬ

- діоксиду вуглецю CO₂, хлору Cl₂;
- оксиду вуглецю CO, кисню O₂;
- оксиду азоту NO;

КОМПЛЕКС ТЕЛЕМЕТРІЇ ДОЗОР-С-Г

- кількість контрольованих параметрів – до 18
- кількість контрольованих об'єктів – до 200

ДОЗОР-С-Д

- стаціонарні
- до 5 газів

СЕРТИФІКОВАНІ В УКРАЇНІ, РОСІЇ, БІЛОРУСІ.

НВП "Оріон", Україна, 61070, м. Харків, вул. Рудика, 4, тел. (057) 719-40-53, 719-40-55
e-mail: info@orion.com.ua <http://www.orion.com.ua>

ВІРБНИЧО-КОМЕРЦІЙНА ФІРМА «КОМПЛЕКТ»
www.komplekt.ua КОМПЛЕКСНЕ ПОСТАЧАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

24 РОКИ
СТАБІЛЬНО
НА РИНКУ!

СПЕЦОДЯГ
СПЕЦВЗУТТЯ
ЗАСОБИ ЗАХИСТУ
РУКАВИЧКИ
ПРОТИПОЖЕЖНЕ
ОБЛАДНАННЯ

**НАДІЙНО!
ОПЕРАТИВНО!
ВІД ВИРОБНИКА!**

WWW.KOMPLEKT.UA

(0482) 345-345, (048) 785-02-70
для підприємств для дилерів

Навчально-курсовий комбінат
АТБТ «Трест
«ПІВДЕНАТОЕНЕРГОБУД»
НKK АТ «ТРЕСТ ПІВДЕНАТОЕНЕРГОБУД»
Свідоцтво Держгірпромнагляду № 80.1-16-068.09 від 11.11.2009 р.

Навчання з охорони праці (понад 40 напрямів)

- Правила будови та безпечної експлуатації (ПБ та БЕ) вантажопідіймальних кранів;
- ПБ та БЕ посудин, що працюють під тиском;
- Правила безпечного виконання робіт на висоті;
- Правила безпеки систем газопостачання України;
- ПБ та БЕ підйомників, навантажувачів;
- Правила безпечної експлуатації АГЗС, АЗС;
- Промислова безпека у будівництві. ДБН А.3.2-2-2009;
- атестація зварників;
- Правила БЕ та ТЕ (нова редакція) електроустановок споживачів (II-V група з електробезпеки) та ін.

Навчання робітничих професій
Ліцензія Міністерства України № 041365 від 02.07.2012 р.

Електрогазозварник, електро-
зварник, газорізальник, монтажник з
монтажу сталевих та з/б конструкцій,
стропальник, електромонтер з
ремонту та обслуговування електро-
устаткування, оператор котельної,
верстатник широкого профілю,
машиніст крана автомобільного,
машиніст автовишки та автогідро-
підіймача, машиніст крана
(кранівник), водій навантажувача
(авто-, електро-, акумулятор.), слюсар з
експлуатації та ремонту газового
устаткування.

Пожежна безпека (пожежно-технічний мінімум)

**Підготовка документації для одержання дозволів
Держгірпромнагляду**

07300, Київська обл., м. Вишгород,
вул. Набережна, 7/1,
+38(044)579-23-55, +38(04596)5-48-62
e-mail: office@nkk.kiev.ua
www.nkk.kiev.ua

- Індивідуальний підхід до кожного замовника
- Виїзд викладачів на виробництво
- Гнучкий графік занять

ТОВ «УЧБОВИЙ КОМБІНАТ «СЛАВУТИЧ»
проводить:

НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКУ ЗНАЙ
КЕРІВНИКІВ ТА СПЕЦІАЛІСТІВ НА ЗНАННЯ:

- Правил безпеки систем газопостачання України;
- Правил будови та безпечної експлуатації: вантажопідіймальних кранів, підйомників, ліфтів, котлів, посудин, що працюють під тиском, трубопроводів пари і гарячої води;
- Правил ТЕ теплових установок і мереж;
- Правил охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок;
- Правил БЕ і ТЕ електроустановок споживачів (група II-V з електробезпеки);
- Правил будови і безпечної експлуатації стаціонарних компресорних установок, повітропроводів і газопроводів;
- Системи стандартів безпеки праці. Охорона праці і промислова безпека у будівництві (ДБН);
- Правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями;
- Правил охорони праці під час виконання робіт на висоті;
- Правил охорони праці при виробництві, зберіганні, транспортуванні та застосуванні хлору;
- Правил будови і безпечної експлуатації ескалаторів;
- Правил будови і безпечної експлуатації навантажувачів;
- Правил безпечного виконання робіт при спорудженні об'єктів з монолітного бетону та залізобетону;
- Правил будови і безпечної експлуатації фреонових холодильних установок;
- Правил будови і безпечної експлуатації аміачних холодильних установок;
- Правил безпечної експлуатації магістральних газопроводів;
- Правил безпечної експлуатації та обслуговування обладнання автомобільних газонаповнювальних компресорних станцій (АГНКС).

НАВЧАННЯ БЕЗПЕЧНИХ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ ВИКОНАННЯ РОБІТ ПРИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ, ОБСЛУГОВУВАННІ ТА ВИКОНАННІ РЕМОНТНИХ РОБІТ НА ОБ'ЄКТАХ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ:

- посудини, що працюють під тиском;
- димові та вентиляційні канали;
- аміачно-холодильні установки;
- газонебезпечні та вогневі роботи;
- самопідймальні колиски;
- використання перекису водню;
- роботи на висоті з використанням спеціальних страхувальних засобів;
- газове господарство та ін.

**ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ З ПРИСВОЄННЯМ
КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА ПРОФЕСІЯМИ:**

- оператор АЗС, оператор ГРС, оператор котельні;
- слюсар з експлуатації та ремонту газового устаткування;
- слюсар з ремонту технологічних установок; машиніст технологічних компресорів;
- машиніст компресорних установок; машиніст холодильних установок;
- машиніст крана (кранівник); машиніст крана автомобільного, стропальник, водій навантажувача, ліфтер;
- електрозварник (атестація дипломованих зварників);
- електрогазозварник, газорізальник; наповнювач балонів та ін.

ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНИЙ МІНІМУМ

Ліцензія Міністерства України № 270654 від 02.07.2013 р.

Пропонуємо комплекс послуг, які охоплюють майже всі сфери діяльності підприємства, пов'язані з роботами підвищеної небезпеки

- Навчання посадових осіб, фахівців, членів комісій та робітників з питань охорони праці
- Атестація зварників (усі способи зварювання)
- Професійно-технічне навчання: ліфтер, водій навантажувача, оператор АЗС, електрогазозварник, стропальник
- Огляд (крім первинного та позачергового), випробування, експертне обстеження машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки та їх елементів
- Послуги вимірювальної електротехнічної лабораторії
- Підготовка необхідної документації для отримання дозволів Держгірпромнагляду та свідоцтв ДП «Укрметртестстандарт»
- Розробка та атестація зварювальних технологій
- Допомога у працевлаштуванні наших випускників

02089, м. Київ, вул. Радистів, 64 (їхати 10 хвилин від метро «Лісова», автобус №11, зупинка «Радіоцентр»)
www.liftzvar.com.ua

e-mail: info@liftzvar.com.ua

тел.: (044) 496 95 89

(097) 329 47 98

(068) 373 37 88

бухгалтерія, тел.: (044) 496-95-91, (066) 323 44 95

ПЕРЕДПЛАТА НА II ПІВРІЧЧЯ 2016р.

ЩОМІСЯЧНИЙ НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ

ОХОРОНА ПРАЦІ

Для зручності фахівців з охорони праці додаток з актуальними нормативно-правовими документами видається окремим збірником обсягом 64 сторінки

Індекси журналів:

«Охорона праці» – 74377

«Охрана труда» – 74378

Передплатна ціна через відділення зв'язку:

на один місяць – 109 грн 87 коп.

на квартал – 329 грн 61 коп.

на півріччя – 659 грн 22 коп.

Адреса редакції
журналу:
Сайт:
E-mail:
Тел./факс:
Реквізити:

02100, м. Київ, вул. Попудренка, 10/1,
ДП «Редакція журналу «Охорона праці»
www.ohoronapraci.kiev.ua
peredplata.op@gmail.com
(044) 559-19-51, тел. 558-74-27
Р/р 26009300879173 в ФГУ
по м. Києву та Київській обл.
АТ «Ощадбанк»
МФО 322669 ЄДРПОУ 21601181

Державне підприємство «Донецький експертно-технічний центр Держпраці»

Види робіт, які надає наш центр:

- Експертні роботи
- Роботи з проведення неруйнівного контролю устаткування
- Проведення експертного обстеження та технічного діагностування устаткування
- Відновлення паспортів на устаткування підвищеної небезпеки
- Проведення ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки
- Навчання з питань охорони праці
- Проведення психофізіологічної експертизи робітників
- Оцінка відповідності продукції технічним регламентам (сертифікація)

Відділ супроводу замовників:
+38(050) 328-00-19 edinevikno@detc.dn.ua
www.detc.dn.ua

OZON
СПЕЦОДЯГ ТА ЗАСОБИ ЗАХИСТУ

Комплексний підбір та поставка
засобів індивідуального захисту
OZON — експерт з безпеки з 1994 року!

www.ozon.com.ua

ТОВ «Укртекстиль», OZON
03151, м. Київ, вул. Волинська, 53
Тел.: (044) 495 1298, 209 3340

Офіційний дистриб'ютор засобів
індивідуального захисту

ЗАСОБИ
ІНДИВІДУАЛЬНОГО
ЗАХИСТУ
ТА СПЕЦОДЯГ

ПРОДУКЦІЯ СЕРТИФІКОВАНА

044 592 7400
044 592 7300

ТОВ «Бел-Протексьон»
www.bel.ua

ВИДАВНИЦТВО
ФОРТ
24 РОКИ
РАЗОМ
З ВАМИ

КАБІНЕТИ ОХОРОНИ ПРАЦІ,
ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

СТЕНДИ, ПЛАКАТИ

ЗНАКИ БЕЗПЕКИ
ТА ДОРОЖНІ ЗНАКИ

ЗАЗЕМЛЕНО

30 м

(057) 714-09-08

(044) 229-09-84

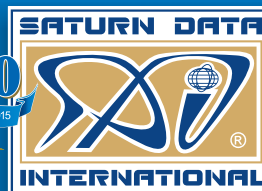
www.fort.kharkiv.com

fortsales@ukrpost.ua

fort@kv.ukrtel.net

ПРОФЕСІЙНА
АЛКО-НАРКО
ДІАГНОСТИКА

20
1995-2015

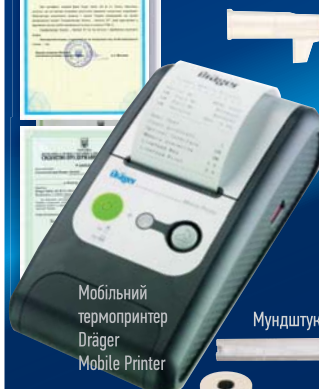

Сертифікати

Dräger

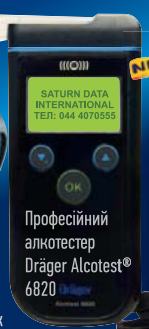
Україна Німеччина

Термопринтер

Мобільний
термопринтер
Dräger
Mobile Printer

Мундштук

Професійний
алкотестер
Dräger Alcotest®
6820

Аналізатор
Dräger
DrugTest®
5000
Тест-насети

НАЙКРАЩІ
РІШЕННЯ
У СВІТІ!

Офіційний представник
(дистриб'ютор) в Україні
Сертифікований
сервісний центр

Гарантійне та післягарантійне обслуговування
Сертифікати МОЗ і Державного реєстру
засобів вимірювальної техніки
Сервіс, градування і повірки

Досвід використання
у понад 100 країнах світу
Виробництво Німеччина
Строк роботи 10 років

WWW.SATURN-DATA.COM

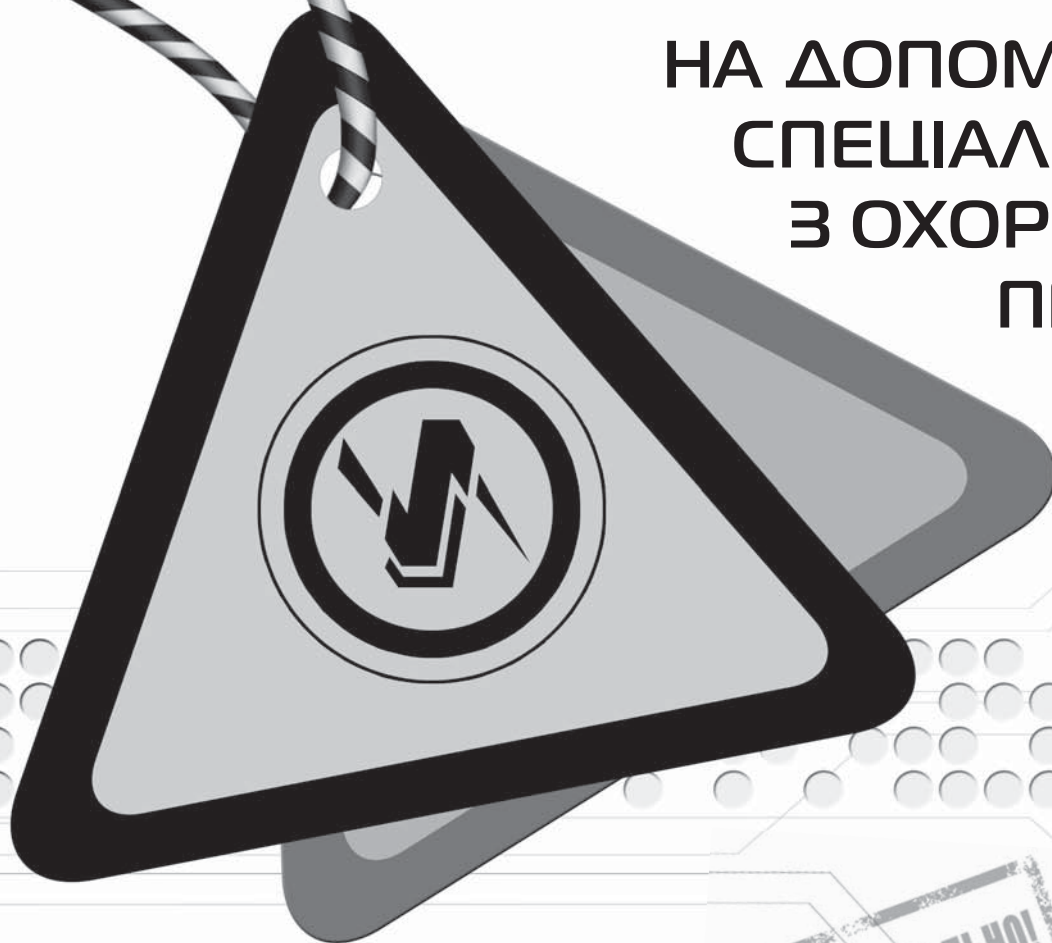
+380 (44) 457-55-55

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ

ОХОРОНА ПРАЦІ

№ 9/2016

НА ДОПОМОГУ
СПЕЦІАЛІСТУ
З ОХОРОНИ
ПРАЦІ

*Безпека праці під час проведення
робіт у замкнених просторах
(колодязях, резервуарах, камерах тощо)*

СУПЕРАКТУАЛЬНО!

*Управління професійними ризиками:
проблеми та рішення*

Новини законодавства <i>Рубрику веде Тетяна Бреус</i>	3
Інформаційні повідомлення <i>Рубрику веде Тетяна Бреус</i>	9
Стратегія НАК «Нафтогаз України» у сфері гігієни та безпеки праці (на стадії реформування компанії) <i>Сергій Сторчак, Сергій Горобинський, Анатолій Березинець</i>	11
Читаємо ДСТУ 2293:2014. Радіти чи журитися? <i>Олег Моїсєєнко</i>	20
Управління професійними ризиками: проблеми та рішення <i>Анатолій Романчук</i>	23
Безпека праці під час проведення робіт у замкнених просторах <i>Микола Федоренко</i>	30
Лист оцінки ризиків для проведення робіт у замкнутому просторі колодязя	42
Інструкція з організації безпечного ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах (НПАОП 00.0-5.12-01) <i>Микола Федоренко</i>	43
Запитували – відповідаємо <i>Рубрику веде Тетяна Бреус</i>	54

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ
ОХОРОНА ПРАЦІ

НА ДОПОМОГУ СПЕЦІАЛІСТУ З ОХОРОНИ ПРАЦІ
№ 9/2016

Адреса редакції
02100, Київ-100, вул. Попудренка, 10/1
Тел./факс (044) 558-74-11
E-mail: mail@ohoronapraci.kiev.ua www.ohoronapraci.kiev.ua

© ОХОРОНА ПРАЦІ

Головний редактор
Дмитро МАТВІЙЧУК
Тел. (044) 558-74-11

Комп'ютерна верстка
Олександр Антоненко

Друкується мовою оригіналу.

Точка зору редакції не завжди збігається з думкою авторів матеріалів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей несуть автори публікацій. Рукописи не рецензуються.

За достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Надруковано в друкарні ДП «Редакція журналу «Охорона праці».
02100, Київ-100, вул. Попудренка, 10/1

Реклама
Тел.: (044) 296-05-65, 296-82-56
Відділ реалізації та маркетингу
Тел.: (044) 559-19-51, 558-74-27

Поліграфічні послуги
Тел. (044) 559-62-79

НОВИНИ ЗАКОНОДАВСТВА

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Закон України від 07.07.2016 № 1436-VIII «Про внесення зміни до статті 14 Закону України «Про зайнятість населення» щодо додаткових гарантій у сприянні працевлаштуванню учасників бойових дій, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення».

Закон України від 07.07.2016 № 1446-VIII «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції».

У статтях 25 та 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення змінено розмір та види адміністративних стягнень за вчинення адміністративних правопорушень.

Зокрема, за вчинення адміністративних правопорушень, передбачених частинами 1–4 ст. 130 КУпАП, одним із основних адміністративних стягнень передбачено штраф у розмірі від 600 до 1200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права керування транспортними засобами на строк три роки і на інших осіб – накладення штрафу в розмірі 1200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого.

Законом встановлено, що дії, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, тягнуть за собою накладення штрафу на водіїв у розмірі 2400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права керування транспортними засобами на строк десять років і на інших осіб – накладення штрафу у розмірі 2400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Постанова від 13.07.2016 № 445 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України».

Ліцензійні умови додаються до цієї постанови. Також документом встановлено, що строк, протягом якого ліцензіати, які мають ліцензії на провадження господарської діяльності з виробництва особливо небезпечних хімічних речовин та на поводження з особливо небезпечними речовинами, подають до органу ліцензування документи та відомості, визначені частиною третьою статті 15 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», становить два місяці з дня опублікування цієї постанови.

Постанова від 13.07.2016 № 446 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами».

Ліцензійними умовами встановлено вичерпний перелік документів, які додаються до заяви про отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами, а також визначають вичерпний перелік організаційних, кадрових, технологічних вимог, обов'язкових для виконання під час провадження зазначеної діяльності.

Документ не поширюється на ліцензування господарської діяльності з перевезення небезпечних відходів.

Установлено, що строк, протягом якого ліцензіати, які мають ліцензії на провадження господарської діяльності у сфері поводження з небезпечними відходами і на поводження з особливо небезпечними речовинами та небезпечними відходами, подають до органу ліцензування документи та відомості, визначені частиною третьою ст. 15 Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності», становить два місяці з дня опублікування цієї постанови.

Дія Ліцензійних умов поширюється на суб'єктів господарювання, які у повному обсязі або частково провадять господарську діяльність з виробництва особливо небезпечних хімічних речовин.

Відповідно до п. «е» ст. 19 Закону «Про охорону навколишнього природного середовища» виконавчі органи сільських, селищних, міських рад у галузі охорони навколишнього природного середовища організують збір, переробку, утилізацію і захоронення відходів на своїй території.

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Наказ від 02.07.2016 № 566 «Про затвердження Інструкції з оформлення органами доходів і зборів матеріалів про адміністративні правопорушення».

Інструкція розроблена відповідно до вимог Кодексу України про адміністративні правопорушення, Податкового кодексу України, Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та інших нормативно-правових актів і встановлює порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах доходів і зборів, а також процедуру складання протоколів про адміністративні правопорушення, розгляду справ про адміністративні правопорушення органами доходів і зборів тощо.

Інструкція не поширюється на провадження у справах про порушення митних правил, порядок якого визначено Митним кодексом України.

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ ТА ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Наказ від 15.07.2016 № 454 «Про внесення зміни до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 62 (1) «Виробництво та розподілення електроенергії».

Доповнено підрозділ «Робітники» розділу «Експлуатація устаткування електростанцій і мереж, обслуговування споживачів енергії» після пункту 46 новим пунктом 47 такого змісту: «47. Електромонтер з ремонту та обслуговування сонячних електроустановок... 2-й розряд... 3-й розряд... 4-й розряд... 5-й розряд...».

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Наказ від 12.07.2016 № 335 «Про затвердження Примірного переліку документів з питань цивільного захисту, що розробляються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання».

Цей наказ розроблено відповідно до Кодексу цивільного захисту України, Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій та з метою подальшого підвищення ефективності функціонування єдиної державної системи цивільного захисту.

МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Наказ від 13.06.2016 № 145 «Про прийняття національного стандарту України ДСТУ-Н Б В.2.6-213:2016 «Настанова з проектування, улаштування та експлуатації індустріальних безрулонних дахів житлових та громадських будинків».

Стандарт набирає чинності з 1 квітня 2017 р. З цієї ж дати ДБН 338-92 «Проектирование, устройство и эксплуатация индустриальных безрулонных крыш жилых и общественных зданий» визнається таким, що втратив чинність.

Наказ від 13.06.2016 № 146 «Про прийняття національного стандарту України ДСТУ-Н Б В.2.6-214:2016 «Настанова з улаштування та експлуатації дахів будинків, будівель і споруд».

З 1 квітня 2017 р. зазначений стандарт набирає чинності, а ДБН В.2.6-14-97 «Покриття будинків і споруд» у частинах «Улаштування» (том 2) та «Експлуатація» (том 3) визнається таким, що втратив чинність.

Наказ від 13.06.2016 № 147 «Про прийняття національних стандартів».

Набирають чинності з 1 квітня 2017 р. національні стандарти ДСТУ-Н Б А.3.1-34:2016 «Настанова з виробництва бетонних і залізобетонних виробів» та ДСТУ-Н Б А.3.1-35:2016 «Настанова з проектування підприємств з виробництва залізобетонних виробів», натовість визнаються такими, що втратили чинність, ДБН А.3.1-7-96 «Виробництво бетонних і залізобетонних виробів» та ДБН А.3.1-8-96 «Проектування підприємств по виробництву залізобетонних виробів».

Наказ від 13.06.2016 № 148 «Про прийняття національного стандарту України ДСТУ-Н Б В.2.6-212:2016 «Настанова з виконання робіт із застосуванням сухих будівельних сумішей».

Цей стандарт набирає чинності з 1 квітня 2017 р., а ДБН В.2.6-22-2001 «Улаштування покриттів із застосуванням сухих будівельних сумішей» з цієї ж дати визнається таким, що втратив чинність.

Вимоги безпеки при виконанні робіт із застосуванням рулонних матеріалів, гарячих і холодних мастик на основі нафтових бітумів визначає ДСТУ Б А.3.2-11:2009 «Роботи покрівельні та гідроізоляційні. Вимоги безпеки».

Роботи з улаштування дахів будинків належать до робіт на висоті, вимоги безпеки під час виконання яких визначають Правила охорони праці під час виконання робіт на висоті (НПАОП 0.00-1.15-07).

Наказ від 13.06.2016 № 149 «Про прийняття національного стандарту України ДСТУ-Н Б А.1.3-1:2016 «Визначення параметрів будівель, споруд і території забудови. Загальні вимоги».

Стандарт набирає чинності з 1 квітня 2017 р.

Наказ від 14.06.2016 № 151 «Про прийняття Змін національних стандартів».

Цим наказом прийнято:

Зміну № 2 ДСТУ Б В.2.7-45:2010 «Будівельні матеріали. Бетони ніздрюваті. Загальні технічні умови»;

Зміну № 2 ДСТУ Б В.2.7-137:2008 «Будівельні матеріали. Блоки з ніздрюватого бетону стінові дрібні. Технічні умови»;

Зміну № 2 ДСТУ Б В.2.7-164:2008 «Будівельні матеріали. Вироби з ніздрюватих бетонів теплоізоляційні. Технічні умови», з набранням чинності з 1 січня 2017 р.

Наказ від 14.06.2016 № 152 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ-Н Б В.2.3-39:2016 «Настанова з влаштування шарів дорожнього одягу з кам'яних матеріалів».

З 1 квітня 2017 р. стандарт набирає чинності.

Наказ від 14.06.2016 № 153 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б В.2.1-9:2016 «Грунти. Методи польових випробувань статичним і динамічним зондуванням».

Зазначений стандарт набирає чинності з 1 квітня 2017 р., натомість ДСТУ Б В.2.1-9-2002 (ГОСТ 19912-2001) «Основи та підвалини будинків і споруд. Грунти. Методи польових випробувань статичним і динамічним зондуванням» визнається таким, що втратив чинність.

Наказ від 14.06.2016 № 154 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ-Н Б В.2.3-37:2016 «Настанова з влаштування горизонтальної дорожньої розмітки».

Стандарт набирає чинності з 1 квітня 2017 р.

Наказ від 14.06.2016 № 155 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ-Н Б В.2.6-211:2016 «Проектування сталевих конструкцій. Розрахунок конструкцій на вогнестійкість».

Прийнятий стандарт набирає чинності з 1 квітня 2017 р.

Наказ від 14.06.2016 № 156 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ-Н Б В.2.3-40:2016 «Настанова з влаштування покриття дорожнього одягу з використанням щебенево-мастикових асфальтобетонних сумішей».

З 1 квітня 2017 р. цей стандарт набирає чинності.

Наказ від 14.06.2016 № 157 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ-Н Б В.2.3-38:2016 «Настанова з влаштування захисних шарів зносу покриття дорожнього одягу автомобільних доріг».

Зазначений стандарт набирає чинності з 1 квітня 2017 р.

Наказ від 15.06.2016 № 158 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою».

З 01 січня 2017 р. стандарт набирає чинності.

Наказ від 15.06.2016 № 159 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б В.2.2-39:2016 «Методи та етапи проведення енергетичного аудиту будівель».

Цей стандарт набирає чинності з 1 січня 2017 р.

Наказ від 17.06.2016 № 161 «Про прийняття Зміни № 2 ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 «Правила визначення вартості проектно-вишукувальних робіт та експертизи проектної документації на будівництво».

Зазначена зміна в ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 набирає чинності з 1 вересня 2016 р.

Вимоги безпеки під час експлуатації машин, призначених для проведення дорожніх робіт з влаштування дорожнього покриття, визначають:

- шість стандартів серії ДСТУ EN 500 «Мобільні дорожні машини. Безпека»;
- ДСТУ EN 13019:2014 «Машини для чищення дорожнього покриття. Вимоги щодо безпеки»;
- ДСТУ EN 13020:2014 «Машини для оброблення дорожнього покриття. Вимоги щодо безпеки»;
- ДСТУ EN 13524:2014 «Дорожньо-ремонтна техніка. Вимоги щодо безпеки».

ДСТУ Б В.1.1-36:2016 замінює НАПБ Б.03.002-2007 «Норми визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою».

Дах – верхня огорожувальна конструкція будинку і споруди для захисту приміщень від зовнішніх кліматичних факторів і впливів; покрівля – елемент покриття (даху), який захищає будинок від проникнення в нього атмосферних опадів у вигляді дощу і талого снігу (додаток 1, том 1 «Проектування», ДБН В.2.6-14-97 «Конструкції будівель і споруд. Покриття будинків і споруд»).

Наказ від 17.06.2016 № 162 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б EN 1304:2016».

Згідно з цим наказом з 1 липня 2017 р. набирає чинності ДСТУ Б EN 1304:2016 «Черепиця керамічна покрівельна для розташування внапусток і фасонні вироби. Технічні умови на продукцію» (EN 1304:2013, IDT). Зазначеному ДСТУ надано статус національного стандарту, який в разі добровільного застосування є доказом відповідності продукції вимогам Технічного регламенту будівельних виробів, будівель і споруд, затвердженого постановою КМУ від 20.12.2006 № 1764.

Наказ від 17.06.2016 № 163 «Про прийняття національних стандартів».

Цим наказом прийнято національні стандарти:

ДСТУ Б В.2.7-313:2016 «Бітуми дорожні, модифіковані комплексами добавок. Технічні умови»;

ДСТУ-Н Б В.2.7-314:2016 «Настанова щодо модифікації бітумів дорожніх комплексами добавок»;

ДСТУ-Н Б В.2.7-315:2016 «Настанова щодо виробництва та застосування асфальтобетонних сумішей за знижених технологічних температур із використанням енергозберігаючих добавок», з набранням чинності з 1 квітня 2017 р.

Наказ від 17.06.2016 № 164 «Про прийняття Зміни № 1 ДСТУ-Н Б В.2.7-298:2013 «Настанова щодо приготування та застосування бітумів дорожніх, модифікованих полімерами».

Зазначена зміна набирає чинності з 1 січня 2017 р.

Наказ від 17.06.2016 № 165 «Про прийняття Зміни № 1 ДСТУ Б В.2.7-135 2014 «Бітуми дорожні, модифіковані полімерами. Технічні умови».

Прийнята зміна набирає чинності з 1 січня 2017 р.

Наказ від 17.06.2016 № 166 «Про прийняття національних стандартів».

Йдеться про такі національні стандарти:

ДСТУ Б В.2.7-316:2016 «Плити та картон мінераловатні теплоізоляційні. Технічні умови»;

ДСТУ Б В.2.7-317:2016 «Мати та шнури мінераловатні теплоізоляційні. Технічні умови»;

ДСТУ Б В.2.7-318:2016 «Вата мінеральна. Технічні умови», з набранням чинності з 01 липня 2017 року.

З цієї ж дати визнано такими, що втратили чинність, ДСТУ Б В.2.7-97-2000 (ГОСТ 9573-96) «Будівельні матеріали. Плити із мінеральної вати на синтетичному зв'язуючому теплоізоляційні. Технічні умови», ДСТУ Б В.2.7-99-2000 (ГОСТ 22950-95) «Будівельні матеріали. Плити мінераловатні підвищеної жорсткості на синтетичному зв'язуючому. Технічні умови», ДСТУ Б В.2.7-98-2000 (ГОСТ 21880-94) «Будівельні матеріали. Мати прошивні із мінеральної вати теплоізоляційні. Технічні умови», ДСТУ Б В.2.7-94-2000 «Будівельні матеріали. Вата мінеральна. Технічні умови».

Наказ від 17.06.2016 № 167 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б EN 197-2:2016».

Відповідно до цього наказу з 1 липня 2017 р. набирає чинності ДСТУ Б EN 197-2:2016 «Цемент. Частина 2. Оцінювання відповідності» (EN 197-2:2014, IDT). Зазначеному ДСТУ надано статус національного стандарту, який в разі добровільного застосування є доказом відповідності продукції вимогам Технічного регламенту будівельних виробів, будівель і споруд, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.12.2006 № 1764.

У зв'язку з чим з 1 липня 2017 р. визнано таким, що втратив чинність, ДСТУ Б В.2.7-300:2014 «Цемент. Частина 2. Оцінювання відповідності» (EN 197-2:2000, MOD).

Наказ від 17.06.2016 № 168 «Про прийняття національних стандартів».

Йдеться про стандарти: ДСТУ Б В.2.7-310:2016 «Бітуми дорожні, модифіковані гумовою крихтою. Технічні умови»; ДСТУ Б В.2.7-311:2016 «Суміші асфальтобетонні і асфальтобетон дорожній, модифіковані гумовою крихтою. Технічні умови», з набранням чинності з 1 січня 2017 р.

Наказ від 17.06.2016 № 169 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б В.2.7-312:2016».

Національний стандарт ДСТУ Б В.2.7-312:2016 «Арматура неметалева композитна базальтова періодичного профілю. Загальні технічні умови» набирає чинності з 1 січня 2017 р.

Наказ від 17.06.2016 № 170 «Про прийняття національних стандартів».

Цим наказом прийнято національні стандарти:

ДСТУ Б EN 1024:2016 «Черепиця керамічна покрівельна для розташування внапусток. Визначення геометричних характеристик» (EN 1024:2012, IDT);

ДСТУ Б EN 539-1:2016 «Черепиця керамічна покрівельна для розташування внапусток. Визначення фізичних характеристик. Частина 1. Випробування на герметичність» (EN 539-1:2005, IDT);

ДСТУ Б EN 539-2:2016 «Черепиця керамічна покрівельна для розташування внапусток. Визначення фізичних характеристик. Частина 2. Випробування на морозостійкість» (EN 539-2:2013, IDT);

ДСТУ Б EN 538:2016 «Черепиця керамічна покрівельна для розташування внапусток. Випробування міцності на згин» (EN 538:1994, IDT), з набранням чинності з 1 липня 2017 р.

Наказ від 21.06.2016 № 174 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ-Н Б В.3.2-4:2016 «Настанова щодо виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури та містобудування».

З 1 січня 2017 р. набирає чинності вказаний стандарт, у зв'язку з чим ДБН В.3.2-1-2004 «Реставраційні, консерваційні та ремонтні роботи на пам'ятках культурної спадщини» визнається таким, що втратив чинність.

Наказ від 23.06.2016 № 176 «Про прийняття національного стандарту».

Національний стандарт ДСТУ Б Д.2.2-27:2016 «Ресурсні елементні кошторисні норми на будівельні роботи. Автомобільні дороги» (Збірник 27) набирає чинності з 1 січня 2017 р. Відповідно, ДСТУ Б Д.2.2-27:2012 «Ресурсні елементні кошторисні норми на будівельні роботи. Автомобільні дороги (Збірник 27) (ДБН Д.2.2-27-99, MOD)» втрачає чинність.

Наказ від 24.06.2016 № 178 «Про прийняття національного стандарту України ДСТУ Б Б.6.2 2-10:2016 «Склад та зміст науково-проектної документації щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування».

Стандарт набирає чинності з 1 квітня 2017 р., у зв'язку з чим із зазначеної дати ДБН Б.2.2-2-2008 «Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження науково-проектної документації щодо визначення меж та режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування» визнаються такими, що втратили чинність.

Наказ від 24.06.2016 № 179 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ-Н Б В.1.1-39:2016 «Настанова щодо інженерної підготовки ґрунтової основи будівель і споруд».

З 1 квітня 2017 р. цей стандарт набирає чинності.

Наказ від 24.06.2016 № 180 «Про прийняття національних стандартів».

Цим наказом прийнято такі національні стандарти:

ДСТУ-Н Б В.1.1-40:2016 «Настанова щодо проектування будівель і споруд на слабких ґрунтах»;

ДСТУ-Н Б В.1.1-41:2016 «Настанова щодо проектування будівель і споруд на закарстованих територіях»;

ДСТУ-Н Б В.1.1-42:2016 «Настанова щодо проектування будівель і споруд на підроблювальних територіях», з набранням чинності з 1 квітня 2017 р.

Наказ від 24.06.2016 № 181 «Про прийняття національних стандартів».

Йдеться про стандарти ДСТУ Б В.2.6-215:2016 «Розрахунок і конструювання сталезалізобетонних конструкцій з плитами по профільованим настилам» та ДСТУ Б В.2.6-216:2016 «Розрахунок і конструювання з'єднувальних елементів сталезалізобетонних конструкцій», що набирають чинності з 1 квітня 2017 р.

Наказ від 24.06.2016 № 182 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б В 3 1-2:2016 «Ремонт і підсилення несучих і огорожувальних будівельних конструкцій та основ будівель і споруд».

У зв'язку з прийняттям зазначеного стандарту, який набуває чинності з 1 квітня 2017 р., відтоді втрачають чинність ДБН В.3.1-1-2002 «Ремонт і підсилення несучих і огорожувальних будівельних конструкцій і основ промислових будинків та споруд».

Вимоги безпечного проведення реконструкції, реставрації та ремонту конструкцій дахів і покрівель на об'єктах невідомої сфери визначає розділ 6.7 частини 2 ДБН В.3.2-1-2004 «Реконструкція, ремонт, реставрація об'єктів невідомої сфери. Реставраційні, консерваційні та ремонтні роботи на пам'ятках культурної спадщини».

На проектування будинків і споруд, що зводяться на підроблюваних територіях, поширюється ДБН В.1.1-5-2000 «Захист від небезпечних геологічних процесів. Будинки і споруди на підроблюваних територіях і просідаючих ґрунтах».

Моніторинг – нагляд за технічним станом будівельного об'єкта, його частин, окремих конструкцій або основ з оцінюванням їх деформацій та несучої здатності, стійкості та придатності до експлуатації (п. Б.2.4 додатку Б ДБН В.1.2-12:2008 «Будівництво в умовах ущільненої забудови. Вимоги безпеки»).

Вимоги до улаштування об'єктів благоустрою визначають ДБН Б.2.2-5:2011 «Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій. Благоустрій територій».

Наказ від 24.06.2016 № 183 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б EN 1537:2016 «Виконання спеціальних геотехнічних робіт. Анкери ґрунтові» (EN 1537:2013, IDT).

Стандарт набирає чинності з 1 квітня 2017 р.

Наказ від 24.06.2016 № 184 «Про прийняття національних стандартів».

Цим наказом прийнято національні стандарти ДСТУ-Н Б В.1.1-37:2016 «Настанова щодо інженерного захисту територій, будівель і споруд від зсувів та обвалів» та ДСТУ-Н Б В.1.1-38:2016 «Настанова щодо інженерного захисту територій, будівель і споруд від підтоплення та затоплення», з набранням чинності з 1 квітня 2017 р.

Наказ від 29.04.2016 № 185 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ-Н Б В.1.2-17:2016 «Настанова щодо науково-технічного моніторингу будівель і споруд».

З 1 квітня 2017 р. зазначений стандарт набирає чинності.

Наказ від 29.06.2016 № 186 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ-Н Б В.2.3-36:2016 «Настанова з влаштування жорсткого дорожнього одягу».

Вказаний стандарт набирає чинності з 1 квітня 2017 р.

Наказ від 29.06.2016 № 187 «Про прийняття національного стандарту України ДСТУ Б Д.1.2-3:2016 «Порядок визначення вартості робіт і обстеження металевих конструкцій будівель та споруд».

Прийнятий стандарт набирає чинності з 1 січня 2017 р.

Наказ від 30.06.2016 № 189 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б Б.2.2-11:2016 «Елементи (частини) об'єктів благоустрою населених пунктів. Загальні технічні вимоги».

Дата набрання чинності цим стандартом – 1 квітня 2017 р.

Наказ від 30.06.2016 № 190 «Про прийняття національного стандарту ДСТУ-Н Б В.2.-83:2016 «Настанова з проектування засобів і обладнання зовнішнього освітлення міст, селищ та сільських населених пунктів».

У зв'язку з тим, що з 1 квітня 2017 р. цей стандарт набирає чинності, СН 541-82 «Інструкція по проектуванню наружного освещения городов, поселков и сельских населенных пунктов» визнаються такими, що не застосовуються на території України.

ВІДЗНАЧАЄМО У ЖОВТНІ

- 1 жовтня – День ветерана
Міжнародний день людей похилого віку
- 2 жовтня – День працівників освіти
- 3 жовтня – Міжнародний день лікаря
- 8 жовтня – День юриста
- 9 жовтня – День працівників державної санітарно-епідеміологічної служби
День художника
Всесвітній день пошти
- 10 жовтня – День працівників стандартизації та метрології
- 14 жовтня – День захисника України
День Українського козацтва
День Покрови Пресвятої Богородиці
- 15 жовтня – День працівників целюлозно-паперової промисловості
- 16 жовтня – День працівників харчової промисловості
- 20 жовтня – Міжнародний день кухаря і кулінара
- 28 жовтня – День визволення України від фашистських загарбників
- 30 жовтня – День автомобіліста і дорожника

Рубрику веде
Тетяна Бреус,
юрисконсульт ДП
«Редакція журналу «Охорона праці»

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

З офіційного сайту Держпраці

РОЗ'ЯСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ ЩОДО ПЕРЕОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ДОЗВІЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ НА ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

До Державної служби України з питань праці надходять численні звернення від підприємств, що здійснюють діяльність на території проведення антитерористичної операції, про надання роз'яснення щодо переоформлення документів дозвільного характеру на період проведення антитерористичної операції.

Пунктом 15 ст. 4.1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» передбачено, що документи дозвільного характеру, видані суб'єктам господарювання, що здійснюють діяльність на території проведення антитерористичної операції, вважаються такими, що продовжили строк своєї дії на період проведення антитерористичної операції, про що дозвільні органи протягом трьох днів вносять відомості до реєстру документів дозвільного характеру.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» (далі – Закон), ліцензії та документи дозвільного характеру, видані суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність на території проведення антитерористичної операції, строк дії яких закінчився у період її проведення, вважаються такими, що продовжили свою дію на період проведення антитерористичної операції.

Статтею 1 Закону визначено, що період проведення антитерористичної операції – час між датою набрання чинності Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» від 14.04.2014 № 405/2014 та датою набрання чинності Указом Президента України про завершення проведення антитерористичної операції або військових дій на території України.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ

Наказ від 23.06.2016 № 75 «Про створення Державного підприємства «Полтавський експертно-технічний центр Держпраці».

Державне підприємство «Східний експертно-технічний центр Держпраці» реорганізовано шляхом виділення зі складу Полтавської та Кременчуцької філій ДП «Східний експертно-технічний центр Держпраці», і на їх базі створено Державне підприємство «Полтавський експертно-технічний центр Держпраці».

Визначено місцезнаходження Полтавського ЕТЦ за адресою: 36008, Полтавська область, місто Полтава, Харківське шосе, будинок 5.

Установлено, що Полтавський ЕТЦ є правонаступником прав та обов'язків Східного ЕТЦ, пов'язаних з діяльністю Полтавської та Кременчуцької філій.

З офіційного сайту Держпраці

ПІДПИСАННЯ УГОДИ ПРО СПІВПРАЦЮ

У Кіровоградській області між Управлінням Держпраці та Управлінням виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України в області підписано угоду про співробітництво.

Сторони зобов'язалися здійснювати співпрацю у проведенні спільних заходів, спрямованих на реалізацію державної політики у сферах промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, а також з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

1. Управління Держпраці під час проведення спеціального розслідування нещасного випадку на виробництві надає необхідні для роботи відповідної комісії нормативні документи з питань промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці.

2. Управління виконавчої дирекції Фонду бере участь у формуванні обласної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища в області, сприяє Управлінню Держпраці в організації та проведенні

культурно-масових, спортивних та просвітницьких заходів, спрямованих на формування культури охорони праці у громадян України.

Соціальне партнерство з усіма учасниками виробничого процесу дає можливість запобігати складнощам у майбутньому та реально наблизити стан промислової безпеки до рівня європейських країн.

З офіційного сайту Держпраці

СИТУАЦІЯ З ВАНТАЖОПІДІЙМАЛЬНИМИ КРАНАМИ В КРАЇНІ ПОТРЕБУЄ НЕГАЙНИХ ДІЙ З БОКУ ВЛАСНИКІВ КРАНІВ

Аби змінювати каральне відношення до кожної з проблем, яка виникає, складні ситуації потрібно передбачати і попереджувати.

Так, останнім часом в державі склалася неоптимістична ситуація з вантажопідіймальними кранами. Більшість кранів вже «своє відслужили» (йдеться про граничний строк експлуатації), металеві конструкції перебувають у жахливому стані. Через відсутність належного технічного обслуговування та відомчого нагляду за безпечною експлуатацією з боку суб'єктів господарювання (на деяких підприємствах на одного працівника з відомчого нагляду припадає понад 100 кранів) експлуатуються крани з пошкодженнями та дефектами, що може призвести до аварійних ситуацій та навіть серйозних аварій.

Так, під час проведення експертного обстеження вантажопідіймальних кранів на замовлення суб'єктів господарювання, які використовують ці крани, експертними організаціями, у тому числі експертно-технічними центрами, що входять до сфери управління Держпраці, було виявлено ряд дефектів і пошкоджень кранів. Це, зокрема, тріщини в основному металі та зварних швах металоконструкцій кранів, корозійне спрацювання елементів металоконструкцій та їх деформація.

Своєчасне виявлення дефектів допоможе підприємствам не допустити виведення кранів з виробничого циклу і уникнути аварій та аварійних ситуацій. А також продовжити роботу кранів після виявлення пошкоджень та їх ремонту, і приймати в подальшому позитивні рішення щодо експлуатації після технічного огляду.

Держпраці звертається до власників вантажопідіймальних кранів і суб'єктів господарювання, що їх експлуатують, акцентувати увагу на стан кранового господарства, посилити контроль за проведенням періодичного технічного обслуговування кранів, за роботою служб відомчого нагляду підприємств за безпечною експлуатацією кранів! Все це дасть змогу своєчасно виявляти пошкодження та дефекти кранів і тим самим поліпшити технічний стан вантажопідіймальних кранів і зменшити ризик виникнення аварійних ситуацій або аварій.

У разі виявлення порушень вимог законодавства щодо організації безпечної експлуатації вантажопідіймальних кранів Держпраці, за наявності підстав, може вимагати зупинення виконання робіт або виробництва, а також обмеження виробництва в порядку та строки, встановлені чинним законодавством України.

З офіційного сайту Держпраці

ПОСИЛЕНО РІВЕНЬ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ РОЗМІЩЕННЮ АВТОМОБІЛЬНИХ ГАЗОЗАПРАВНИХ СТАНЦІЙ

Управління Національної поліції України у м. Києві, Головне управління Служби безпеки України у м. Києві та Київській області, Прокуратура міста Києва, Київське міжрегіональне управління Укртрансбезпеки, Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у м. Києві, Головне управління ДФС у м. Києві та виконавчий орган Київської міської ради (КМДА) **підписали меморандум про співпрацю.**

Цей документ передбачає об'єднання зусиль сторін щодо підвищення ефективності протидії незаконному розміщенню автомобільних газозаправних станцій (пунктів) – АГЗС. Вони є потенційно небезпечними об'єктами, до яких необхідно проводити заходи, спрямовані на уникнення можливих надзвичайних ситуацій.

Сторони **зобов'язуються протидіяти** незаконному розміщенню АГЗС, порушенням прав власності на земельні ділянки внаслідок незаконного розміщення АГЗС, шкідливому впливу на довкілля, ризикам виникнення техногенних катастроф та надзвичайних ситуацій. А також вживати заходи з благоустрою, забезпечення належних умов руху транспортних засобів і пішоходів вулицями міста, створювати сприятливі умови для життєдіяльності мешканців та гостей столиці.

Шляхи реалізації такої протидії

1. Виявлення незаконно розміщених АГЗС та повідомлення про це КМДА.
2. Вжиття заходів щодо демонтажу у встановленому порядку незаконно розміщених АГЗС у м. Києві.
3. Забезпечення поліцією, ГУ СБУ, прокуратурою, ГУ ДСНС, ГУ ДФС, КМУ Укртрансбезпеки, ГУ Держпраці суспільного проведення представників Адміністрації при проведенні демонтажу незаконно розміщених АГЗС у м. Києві.

Меморандум набрав чинності від 23 червня 2016 року.

Є ТАКИЙ ДОСВІД

СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКЦІОНЕРНОЇ КОМПАНІЇ «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» У СФЕРІ ГІГІЄНИ ТА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ (НА СТАДІЇ РЕФОРМУВАННЯ КОМПАНІЇ)

Сергій Сторчак, Сергій Горобинський, Анатолій Березинець, ПАТ «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»

Організацією Об'єднаних Націй у вересні 2015 р. прийнято Декларацію сталого розвитку до 2030 року, яка передбачає розвиток світового співтовариства у трьох збалансованих взаємопов'язаних компонентах: економічному, соціальному та екологічному. Безпека і здоров'я працівників була, є і буде невід'ємною частиною соціального компонента. Прагнення до безпечних умов праці вимагає не лише реалізації правильної економічної політики, а й забезпечення одного з основних прав людини.

Конституцією України (ст. 43) гарантовано, що «кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці», а ст. 1 Закону України «Про охорону праці» термін «охорона праці» визначено як «систему правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності».

Завдяки тому, що в європейських країнах культура безпеки праці формувалася десятиріччями, безумовним принципом у роботі всіх суб'єктів господарювання стало гасло «Безпека передусім», а життя і здоров'я людини мають найвищу цінність. Наша країна, обравши курс на зближення з Європейським Союзом (ЄС), також повинна відповідати цьому статусу та створювати умови для розвитку соціально орієнтованого бізнесу.

Однією зі стратегічних цілей Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» (далі –

Компанія) є реалізація положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема щодо забезпечення впровадження міжнародних і європейських стандартів, у тому числі з питань управління гігієною та безпекою праці, що дасть можливість підвищити міжнародний імідж Компанії та її інвестиційну привабливість.

Після підписання у 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною та ЄС процес адаптації національного законодавства з питань охорони праці до європейського набуває особливої ваги.

Політика у сфері гігієни та безпеки праці Компанії, що затверджена головою правління А. В. Коболевим, спрямована на мінімізацію ризиків виникнення нещасних випадків, професійних захворювань працівників у процесі виробничої діяльності та ґрунтується на таких принципах:

- пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавців за створення належних, безпечних і здорових умов праці;
- здійснення контролю за дотриманням вимог гігієни та безпеки праці;
- реалізації завдань з гігієни та безпеки праці на основі комплексних заходів і програм, впровадження досягнень науки й техніки;
- використання економічних методів управління гігієною та безпекою праці;
- забезпечення координації діяльності підприємств Компанії, використання європейського і світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці.

Цим документом керівництво Компанії взяло зобов'язання щодо:

- запровадження відповідального ставлення та лідерства перших керівників у забезпеченні гігієни та безпеки праці;

- постійного здійснення заходів стосовно запобігання виробничому травматизму і професійним захворюванням серед працівників Компанії, персоналу підрядників;

- систематичного здійснення ідентифікації небезпек, оцінки та зниження виробничих ризиків;

- встановлення та реалізації цілей з безпеки праці (визначення пріоритетності зниження ризиків і розроблення програм для досягнення цілей);

- підвищення рівня знань та компетентності працівників Компанії, корпоративної культури безпеки праці;

- мотивації працівників до формування та ефективного функціонування системи управління гігієною та безпекою праці, закладення основи, що є стимулом для безпечної поведінки, тощо.

У Компанії робота з формування основних положень політики, цілей і програм у сфері гігієни та безпеки праці тривала останні два роки. Так, з метою ознайомлення з передовим міжнародним досвідом з питань управління охороною праці за участю представників бюро Міжнародної асоціації соціального забезпечення (International Social Security Association – ISSA) у жовтні 2013 р. було проведено (у м. Києві) перший тренінг, в якому взяли участь представники апарату та підприємств Компанії (ПАТ «Укртрансгаз», ПАТ «Укргазвидобування», ПАТ «Укртранснафта» та ПАТ «Укрнафта»).

Під час тренінгу було вивчено основні положення передового міжнародного досвіду, зокрема принцип «Zero Accident – нульовий травматизм на виробництві» та сім «Золотих правил», які розроблені ISSA та впроваджуються в країнах ЄС.

У вересні 2014 р. на галузевій нараді за участю керівників, посадових осіб та фахівців відповідних служб підприємств Компанії, Профспілки працівників нафтової і газової промисловості України, представників органів державного нагляду, виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, науково-дослідних інститутів та установ відбулося засідання круглого столу, на якому було розглянуто основні положення семи «Золотих правил». За результатами роботи наради було внесено доповнення (редакційні зміни) до семи «Золотих правил» з урахуванням специфіки роботи підприємств нафтогазового комплексу, а затверджене протокольне рішення надіслано підприємствам Компанії для виконання.

Одним із пріоритетів **Кодексу корпоративної етики** Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України», який було затверджено рішенням правління від 27.11.2014, визначено завдання щодо впровадження на підприємствах Компанії семи «Золотих правил».

Правило 1 вимагає взяти на себе обов'язки лідера: керівник як лідер з організації управління охороною праці повинен визначити сферу гігієни та безпеки праці головним пріоритетом у діяльності підприємства, постійно реагувати на виникнення небезпечних умов праці та поведінку персоналу, зробити так, щоб менеджери та працівники знали про свою відповідальність.

Правило 2 пропонує визначити небезпеки та ризики, систематично проводити їх оцінку, запроваджувати надійну систему звітності щодо нещасних випадків та аварійних (нештатних) ситуацій, розслідувати й оцінювати їх.

Правило 3 вимагає визначити цілі у сфері гігієни та безпеки праці, для чого потрібно: систематично аналізувати та оцінювати статистичні дані з безпеки праці, визначати завдання для поліпшення цих показників, розробляти профілактичні (превентивні) заходи щодо недопущення випадків травмування, за потреби вносити зміни та коригувати профілактичну роботу.

Правило 4 передбачає створення безпечної системи функціонування виробництва, для чого потрібно: визначити чітку організаційну структуру охорони праці, забезпечити необхідне укомплектування спеціалістами та запровадити регулярне інспектування усіх робочих місць керівниками.

Правило 5 вимагає використання безпечних і нешкідливих сучасних технологій та устаткування, регулярної перевірки захисних пристроїв, регуляторів тощо.

Правило 6 передбачає підвищення кваліфікації та забезпечення доступу для кожного працівника до навчання виробничої справи, визначення рівня потрібної кваліфікації для роботи на певному робочому місці, документування інструкцій за видами робіт та професіями.

Правило 7 пропонує керівникам інвестувати в людей, залучати працівників до формування політики у сфері гігієни та безпеки праці, стимулювати їх інформувати керівництво про небезпечні чинники, ситуації та інциденти, відзначати хорошу роботу працівників, спрямовану на профілактику травматизму і профзахворювань.

У рамках підготовки та проведення Всесвітнього Дня охорони праці було оголошено 2015-й роком запровадження на виробництві основних положень семи «Золотих правил». Фахівцями служби охорони праці було розроблено Методичні рекомендації щодо впровадження семи «Золотих правил», які містять конкретні покрокові заходи.

З метою подальшого впровадження найкращих міжнародних практик щодо управління охороною праці – стандарту OHSAS 18001:2007 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги», ISO 31010:2009 «Методи оцінки ризиків», низки розпорядчих документів щодо розроблення та впровадження інтегрованої системи менеджменту – було розроблено **Стратегію у сфері гігієни**

Стратегія у сфері гігієни та безпеки праці ПАТ «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» (функціональна схема)

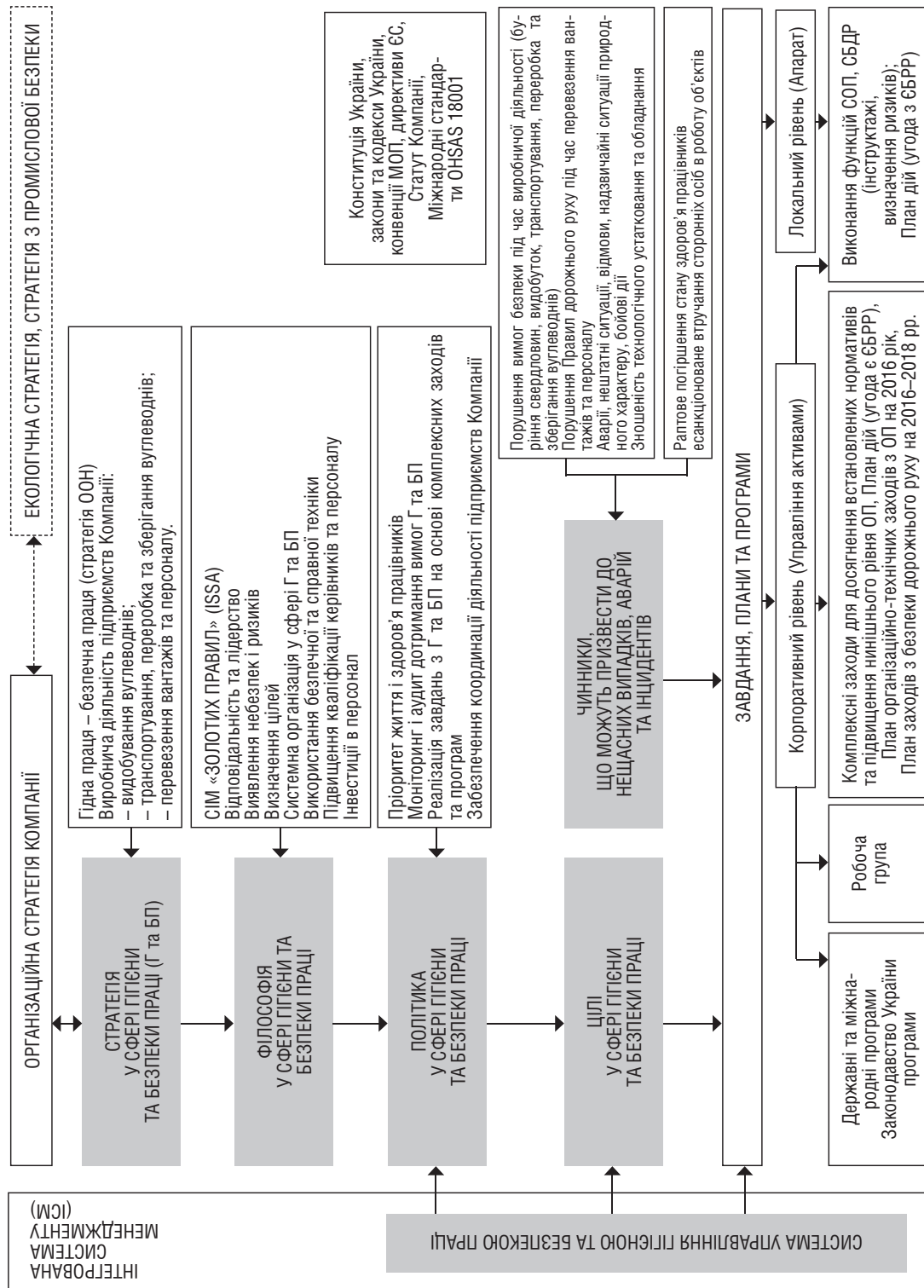

Рисунок 1

та безпеки праці (далі – Стратегія), що наведена на рис. 1.

Стратегія визначає політику, мету, цілі, ключові принципи і напрями діяльності Компанії щодо створення належних, безпечних і здорових умов праці, недопущення аварій на виробництві.

Зазначена Стратегія розроблена відповідно до законодавства України, Статуту Компанії та внутрішніх документів Компанії з урахуванням реко-

мендацій європейських і міжнародних професійних організацій у сфері гігієни та безпеки праці.

Філософія у сфері гігієни та безпеки праці ґрунтується на семи «Золотих правилах» (ISSA), а саме:

- 1) відповідальність та лідерство;
- 2) виявлення небезпек і виробничих ризиків;
- 3) визначення цілей;
- 4) системна організація у сфері гігієни та безпеки праці;

5) використання безпечної та справної техніки;
6) підвищення кваліфікації керівників і персоналу;

7) інвестиції в персонал.

Усвідомлюючи всю міру відповідальності за стан безпеки праці на виробничих об'єктах нафтогазової галузі, керуючись принципами європейського права та найкращими світовими практиками у цій сфері, Компанія розробила **Політику у сфері гігієни та безпеки праці (див. додаток)**.

В основу Політики закладено головні положення та вимоги **Конституції України, законів та кодексів, конвенцій, директив ЄС**. У своїй роботі у сфері гігієни та безпеки праці Компанія керується Статутом, вимогами законів України «Про охорону праці», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про об'єкти підвищеної небезпеки», «Про дорожній рух», «Про нафту і газ», «Про трубопровідний транспорт», «Про ринок природного газу», OHSAS 18001:2007 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги», SEVESO III, Кодексом корпоративної етики та внутрішніми документами Компанії.

Зазначена **Політика Компанії** спрямована на мінімізацію ризиків виникнення нещасних випадків, інцидентів, професійних захворювань працівників та аварій у процесі виробничої діяльності і ґрунтується, зокрема, на базових принципах у сфері гігієни та безпеки праці:

- пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавців за створення безпечних і здорових умов праці;

- використання європейського та світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов та безпеки праці, **впровадження семи «Золотих правил»** та міжнародного принципу **«Zero Accident»** – нульовий травматизм на виробництві.

Згідно з основними положеннями політики визначені **Цілі у сфері гігієни та безпеки праці**, а саме:

► зменшити кількість:

- нещасних випадків та травмування працівників на виробництві, днів непрацездатності працівників унаслідок нещасних випадків на виробництві;

- випадків смерті працівників під час виконання трудових обов'язків унаслідок раптового погіршення здоров'я, спричиненого загальними захворюваннями;

- дорожньо-транспортних пригод за участю автотранспортних засобів підприємств Компанії;

► не допускати професійних захворювань, аварій, пожеж та інших надзвичайних ситуацій на виробництві.

► створити умови безаварійного функціонування об'єктів підвищеної небезпеки;

► зменшити розміри економічного, соціального та екологічного збитку від можливих аварій на виробничих об'єктах, насамперед об'єктах підвищеної небезпеки та потенційно небезпечних об'єктах.

Фахівцями служби охорони праці апарату Компанії було визначено **чинники небезпек, що можуть призвести до нещасних випадків, інцидентів, професійних захворювань та аварій** на виробничих об'єктах Компанії, а саме:

- порушення вимог безпеки під час виробничої діяльності щодо будівництва свердловин, видобутку, транспортування, переробка та зберігання вуглеводнів, у т. ч. на морському шельфі;

- порушення Правил дорожнього руху під час перевезення вантажів та персоналу;

- аварії, нештатні ситуації, відмови в роботі обладнання, надзвичайні ситуації природного характеру, бойові дії;

- несанкціоноване втручання сторонніх осіб у роботу об'єктів тощо.

Для досягнення поставлених цілей розроблено відповідні **програми** (завдання, плани), які підрозділяються на два рівні – корпоративний та апаратний (локальний).

На корпоративному рівні передбачено таку програму для досягнення цілей:

1) розроблення та впровадження Системи управління охороною праці та промисловою безпекою в ПАТ «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» відповідно до вимог міжнародного стандарту OHSAS 18001:2007 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги» (ISO 45001), відповідних документів МОП та ISSA, а також **семи «Золотих правил»**, у тому числі:

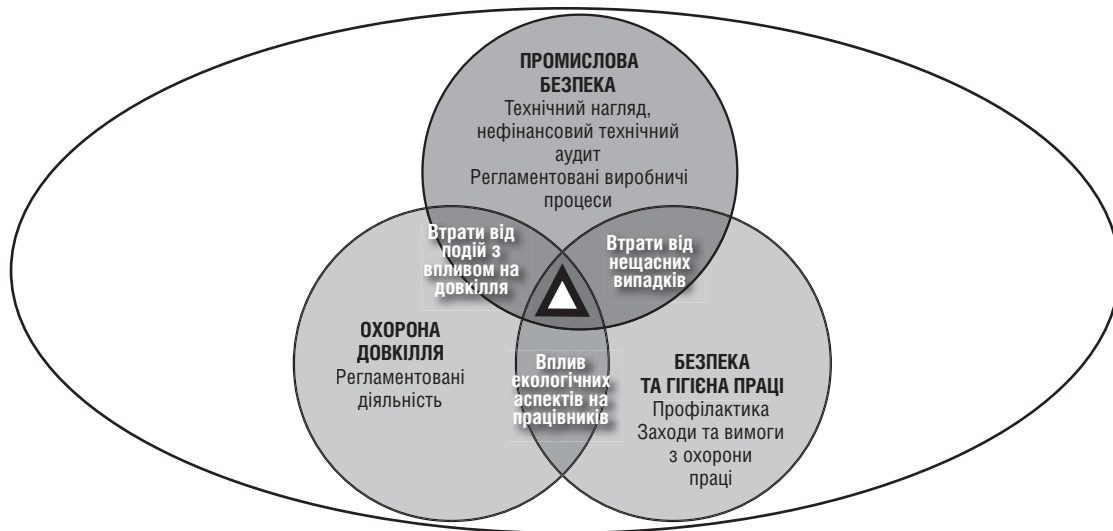
- впровадження єдиної технічної політики у сфері охорони праці та промислової безпеки, аналіз стану умов праці, травматизму на виробництві, аварійності, а також розроблення профілактичних заходів;

- розроблення та впровадження методик щодо постійної ідентифікації небезпек, оцінювання ризиків виникнення нещасних випадків, інцидентів, професійних захворювань, аварій, дорожньо-транспортних пригод та інших надзвичайних ситуацій на виробництві, реалізація необхідних засобів управління (менеджменту);

2) реалізація Плану заходів з підвищення безпеки дорожнього руху на підприємствах Компанії на 2016–2018 роки.

Для координації служб охорони праці в частині впровадження основних положень OHSAS 18001:2007 відповідним розпорядженням утворено робочу групу, до складу якої увійшли представники підприємств Компанії, Профспілки працівників нафтової і газової промисловості України, редакції журналу «Охорона праці», міжнародні експерти й аудитори з охорони праці. На засіданнях робочої групи розглядаються питання впровадження системи менеджменту у сфері гігієни та безпеки праці, безпеки дорожнього руху тощо. Зокрема, планом роботи робочої групи на 2016 рік передбачено розроблення Методики щодо ідентифікації небезпек та оцінювання ризиків виникнен-

Схема функціонування та взаємодії напрямів діяльності Компанії з питань охорони праці, екологічної та промислової безпеки

Подія: аварії, відмови, несанкціоноване втручання, бойові дії та інші нештатні ситуації техногенного та природного характеру, що призвели до травмування працівників, зупинки обладнання, негативного впливу на довкілля.

ня нещасних випадків в апараті Компанії, складання реєстрів ризиків на робочих місцях тощо.

Організація системи управління безпекою праці з відповідними функціями охоплює всю діяльність підприємств Компанії з цих питань відповідно до їхніх функціональних структур та складається з **4 (5) рівнів керування** (від робочого місця до апарату управління). Що стосується впровадження системи менеджменту відповідно до OHSAS 18001:2007, то у грудні 2015 р. ПАТ «Укртрансгаз» пройшов сертифікаційний аудит, за результатами якого було підтверджено відповідність системи управління охороною праці вимогам OHSAS 18001:2007 та інших стандартів, ПАТ «Укртрансгаз» проводить роботу з виявлення, оцінювання та мінімізації ризиків виникнення нещасних випадків. Для цього в Компанії розроблено Методику визначення небезпек та оцінювання ризиків, на основі якої формують реєстри небезпек та оцінювання ризиків, що містять запобіжні дії щодо недопущення випадків виробничого травматизму.

Інші підприємства Компанії здійснюють роботи з розроблення, впровадження та подальшої сертифікації відповідно до **OHSAS 18001**. Процес виконання цієї роботи передбачає створення робочої групи з фахівців підприємств Компанії, які відповідатимуть за розроблення цієї системи, та їх навчання, а також розроблення відповідних процедур, проведення діагностичного аудиту тощо.

На апаратному (локальному) рівні управління передбачено:

1) виконання в рамках Кредитної угоди з **Європейським банком реконструкції та розвитку** (ЄБРР) Плану екологічних та соціальних заходів (План дій), які передбачають впровадження системи менеджменту у сфері гігієни та безпеки праці, інших міжнародних стандартів;

2) забезпечення розроблення та впровадження методик ідентифікації небезпек й оцінювання ризиків виникнення нещасних випадків в апараті Компанії, проведення внутрішнього аудиту тощо;

3) реалізацію заходів, спрямованих на підвищення рівня культури охорони праці та промислової безпеки керівників та працівників апарату Компанії.

Плани та програми Компанії з реалізації Стратегії на корпоративному рівні містять:

1. План організаційно-технічних заходів з охорони праці в Компанії та на її підприємствах на 2016 рік, який передбачає реалізацію низки таких завдань:

- активізація лідерства перших керівників у забезпеченні охорони праці;
- впровадження ризик-орієнтованого підходу у сфері управління охороною праці;
- проведення атестації робочих місць за умовами праці, мінімізація шкідливих чинників небезпеки, виробничих ризиків на підприємствах, профілактика випадків профзахворювань;
- удосконалення проведення медичних оглядів працівників з метою унеможливлення впливу «людського» чинника на виникнення нещасних випадків та аварій.

2. План заходів з підвищення безпеки дорожнього руху на підприємствах Компанії на 2016–2018 роки, який передбачає:

- реалізацію заходів щодо впровадження сучасних вимог у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- удосконалення організації супроводження колон транспортних засобів та тих, що здійснюють перевезення небезпечних вантажів, техніки для запобігання та локалізації, ліквідації наслідків аварій і надзвичайних ситуацій;

► встановлення GPS-навігаторів на транспортні засоби й автобуси, що здійснюють перевезення небезпечних вантажів, вахт та інших працівників підприємств Компанії;

► запровадження експрес-діагностики психофізіологічного стану водіїв під час передрейсового та післярейсового медичних оглядів і використання для цього сучасного автоматизованого медичного обладнання тощо.

Керівництво Компанії, розуміючи важливість компетенції виконавців, у грудні 2015 року направило фахівців служб охорони праці підприємств Компанії на курси підвищення кваліфікації за напрямками (модулями): «Розроблення та впровадження систем менеджменту на основі управління ризиками» та «Аудит і сертифікація систем менеджменту». Учасники цього заходу після 6-денного навчання отримали відповідні сертифікати Академії систем менеджменту гігієни та безпеки праці й ТОВ «Технічні та управлінські послуги», яке є офіційним представником міжнародного сертифікаційного центру TÜV SÜD (м. Мюнхен, Німеччина) і надає послуги з аудиту та сертифікації підприємств на території України.

У Компанії проведено низку галузевих і робочих нарад, тренінг-семінарів з питань:

- євроінтеграції України в системі менеджменту у сфері гігієни та безпеки праці;
- ролі керівника в сучасних умовах;
- адаптації національного законодавства з охорони праці до європейського;
- практичних дій керівництва та персоналу підприємства стосовно оцінки ризиків виникнення нещасних випадків на робочому місці, способів управління виробничими ризиками, впливу на поведінку працівників у комплексі із впровадженням технічних аспектів;
- ініціативи та відповідальності роботодавців щодо забезпечення здорових і безпечних умов праці, наслідків недотримання вимог виробничої безпеки, стану виробничого травматизму в цілому по Україні;
- співпраці державних наглядових органів з суб'єктами господарювання у забезпеченні конституційного права працівників на безпечні умови праці.

Особливої актуальності питання безпеки та умов праці набуває під час реформування Компанії. Європейські стандарти передбачають лідерство керівника підприємства у забезпеченні функціонування ефективної системи управління охороною праці та його відповідні дії, зокрема:

- безпека та гігієна праці має стати головним пріоритетом у діяльності підприємства;
- визначення обов'язків і відповідальності управлінського персоналу та працівників у забезпеченні охорони праці;
- постійне реагування на небезпечні умови праці та поведінку персоналу;
- документальне оформлення політики підприємства щодо безпеки та гігієни праці.

Система управління у сфері гігієни та безпеки праці є складовою **інтегрованої системи менеджменту (ИСМ)** на виробничих об'єктах Компанії. **У рамках ІСМ розглядається новий підхід** до взаємодій відповідних систем менеджменту та виробничо-технічних служб підприємств Компанії у разі настання нещасного випадку, інциденту, аварії чи інших нештатних ситуацій, **які можуть призвести до різноманітних втрат**. Це може бути як втрата чи погіршення здоров'я працівника внаслідок шкідливого впливу виробничих факторів, пошкодження обладнання, негативний вплив на довкілля та багато іншого (рис. 2, 3).

Значним імпульсом для активізації роботи стала співпраця з міжнародними фінансовими установа-

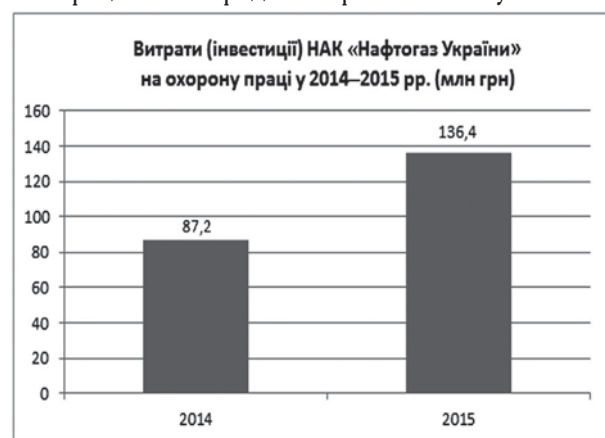

Рисунок 2

ми. Так, в рамках співпраці з ЄБРР щодо кредитної угоди було узгоджено з Банком та затверджено розпорядчим документом **План екологічних та соціальних заходів**.

Основною метою Плану дій є поліпшення екологічно-соціальної діяльності Компанії, її гармонізації з міжнародними стандартами та вимогами ЄБРР, введенням безпекового складника до низки виробничих й управлінських процесів (закупівлі, робота з підрядниками, земельні відносини, впровадження нових проектів, комунікації, робота з персоналом, розроблення та впровадження відповідних методик оцінювання та керування виробничими ризиками тощо).

Стратегічним і першочерговим пунктом Плану дій є розроблення, впровадження та сертифікація системи менеджменту якості відповідно до стандарту **ISO 9001**, управління охороною праці відповідно до стандарту **OHSAS 18001** та інших.

З метою впровадження системного підходу та провідного міжнародного досвіду на заміну чинного галузевого стандарту СОУ 74.1-20077720-025:2006 «Система управління охороною праці НАК «Нафтогаз України». Основні положення» планується розроблення нового з урахуванням положень ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги» (OHSAS 18001:2007), відповідних документів з організації управління охороною праці МОП та

**Структура витрат (інвестицій)
НАК «Нафтогаз України» на охорону праці
у 2015 р.**

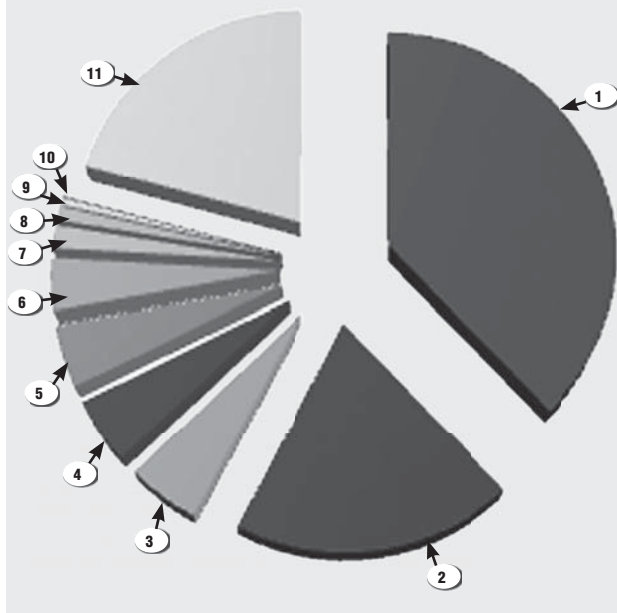

Рисунок 3

ISSA (сім «Золотих правил»), міжнародного принципу «Zero Accident – нульовий травматизм на виробництві» тощо.

Керівництво Компанії, впроваджуючи Стратегію у сфері гігієни та безпеки праці, приділяє значну увагу забезпеченню ресурсів, насамперед фінансових. Так, протягом 2015 року на реалізацію Комплексних заходів для досягнення встановлених нормативів та підвищення нинішнього рівня охорони праці підприємств Компанії витрачено понад 136 млн грн при запланованих 100 млн грн. Обсяг фінансування цих заходів на підприємствах Компанії, які здійснюють виробничу діяльність, в середньому становив 2,15% фонду оплати праці цих підприємств за 2014 рік, що перевищує нормативну (0,5%).

Плани та зобов'язання Уряду України стосовно європейської інтеграції передбачають кардинальні зміни у всіх сферах суспільної діяльності, у тому числі ставлення до умов та безпеки праці. Визначення виробничих ризиків пріоритетними у виробничих процесах при системному підході менеджменту та реальне впровадження європейських стандартів стає головним завданням Компанії.

**Завдання, що стоять перед Компанією
на 2016 рік**

На корпоративному рівні:

1) розроблення та впровадження Системи управління у сфері гігієни та безпеки праці в ПАТ «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» відповідно до вимог міжнародного стандарту OHSAS 18001:2007 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги», відповідних документів МОП та ISSA, зокрема семи «Золотих правил», у тому числі:

► впровадження єдиної технічної політики у сфері гігієни та безпеки праці, аналіз стану травматизму на виробництві, умов праці та аварійності, розроблення профілактичних заходів;

► розроблення та впровадження методик щодо постійної ідентифікації небезпек, оцінювання ризиків виникнення нещасних випадків, інцидентів, професійних захворювань, дорожньо-транспортних пригод та аварій на виробництві, реалізація необхідних засобів управління (менеджменту);

2) розвиток менеджменту у сфері гігієни та безпеки праці підприємств, сприяння впровадженню підприємствами Компанії системи управління гігієною та безпекою праці, організація нефінансового аудиту і сертифікації за міжнародними стандартами OHSAS 18001:2007 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги»;

3) виконання Плану екологічних і соціальних заходів відповідно до кредитної угоди з ЄБРР;

4) виконання Плану організаційно-технічних заходів з охорони праці на 2016 рік, Комплексних заходів для досягнення встановлених нормативів та підвищення рівня охорони праці тощо.

На апаратному (локальному) рівні:

1) виконання в рамках Кредитної угоди з ЄБРР Плану екологічних та соціальних заходів, відповідних міжнародних стандартів менеджменту;

2) забезпечення проведення ідентифікації небезпек та оцінювання ризиків виникнення нещасних випадків, інцидентів в апараті Компанії;

3) реалізація заходів, спрямованих на впровадження британського стандарту PAS 1010:2011 «Керівництво з менеджменту психосоціального ризику на робочому місці», методичних рекомендацій

дацій «Орієнтири щодо попередження виробничого стресу. Практичні заходи щодо удосконалення роботи з попередження стресу на робочому місці», розроблених МОП.

У 2016 році Всесвітній день охорони праці за рекомендацією Міжнародної організації праці відзначався під девізом «**Стрес на робочому місці: колективний виклик**». Психосоціальні ризики та стрес на робочому місці є одними з найскладніших питань у сфері охорони праці та збереження здоров'я, актуальність якого загальноновизнана для всіх країн, професій та працівників. За офіційними даними Європейського агентства з безпеки та гігієни праці (EU-OSHA), близько половини працівників у ЄС працюють в умовах стресу, а зростання кількості порушень, пов'язаних зі стресом на робочому місці, зумовлено поширенням гнучких і нестабільних форм зайнятості (72% загальної кількості респондентів), надмірним навантаженням на працівників (66%), а також такими явищами, як моральне та фізичне насилля (59%). Результати досліджень, проведених в Європі та інших розвинених країнах, засвідчили, що стрес на робочому місці є причиною 50–60% усіх днів непрацездатності.

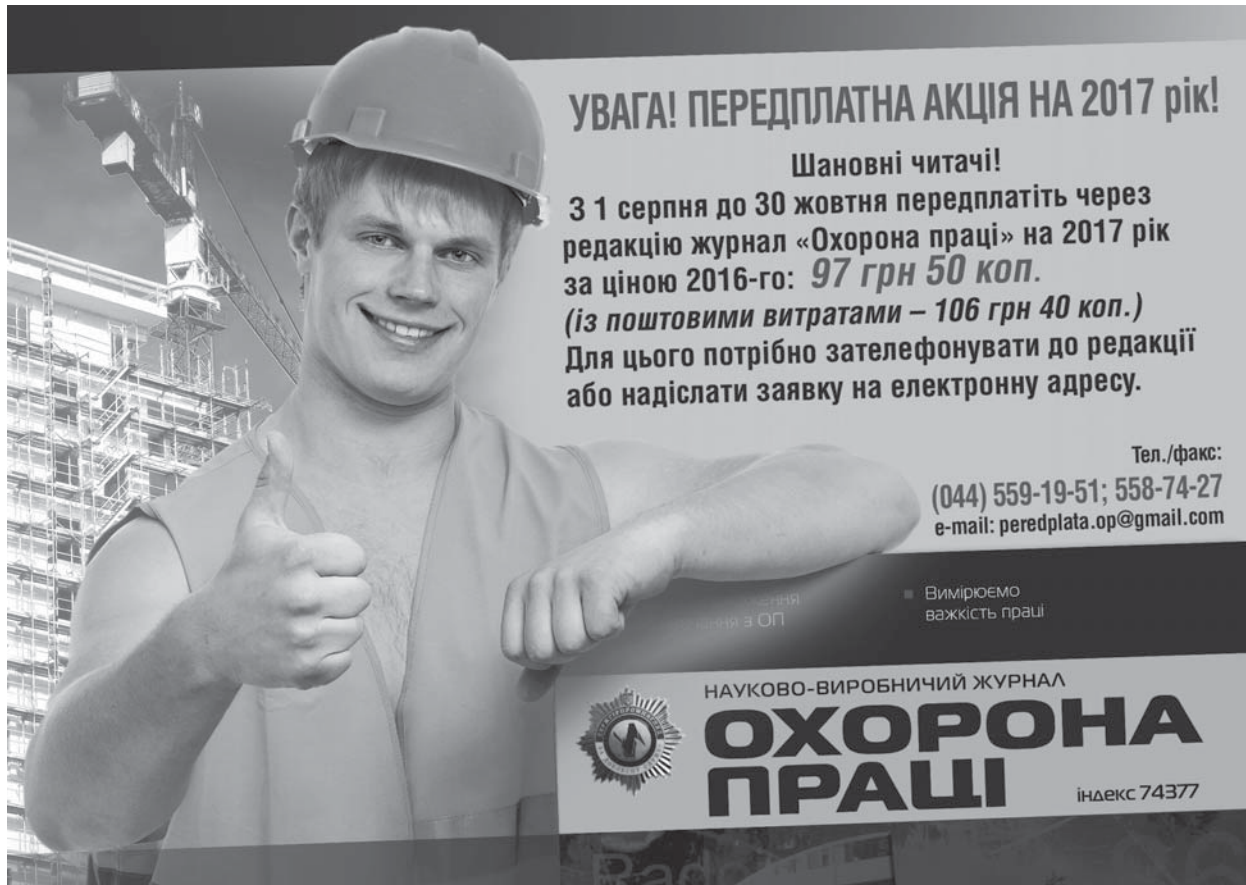
З метою зниження кількості днів непрацездатності працівників апарату управління Компанії впроваджуються основні положення британського стандарту PAS 1010:2011 «Керівництво з менеджменту психосоціального ризику на робочому місці» та методичних рекомендацій «Орієнтири щодо

попередження виробничого стресу. Практичні заходи щодо удосконалення роботи з попередження стресу на робочому місці», розроблених Міжнародною організацією праці. Менеджмент психосоціальних ризиків, який дасть можливість підвищити рівень культури на виробництві, передбачає здійснення низки практичних заходів, а саме:

- проведення навчального тренінг-семінару з керівниками структурних підрозділів апарату Компанії;
- розроблення форми анкети щодо поліпшення умов та безпеки праці, зниження рівня ризиків, у тому числі психосоціальних, що виникають на робочих місцях;
- формується Програма зниження рівня психосоціальних ризиків на робочих місцях в апараті Компанії тощо.

В Україні з кожним днем зростає розуміння того, що розроблення і впровадження Стратегії у сфері гігієни та безпеки праці дає змогу поліпшити соціальне забезпечення, а вкладені кошти стають не витратами, а вигідною інвестицією. Системний підхід до поліпшення умов і безпеки праці, здоров'я та добробуту працівників Компанії стає центром стратегії соціального забезпечення в сучасних умовах.

Реформи, що спрямовані на створення здорових і безпечних умов праці, підвищать міжнародний імідж Компанії, забезпечать отримання прибутків та інвестицій для її розвитку.

УВАГА! ПЕРЕДПЛАТНА АКЦІЯ НА 2017 рік!

Шановні читачі!

З 1 серпня до 30 жовтня передплатіть через редакцію журнал «Охорона праці» на 2017 рік за ціною 2016-го: **97 грн 50 коп.** (із поштовими витратами – 106 грн 40 коп.) Для цього потрібно зателефонувати до редакції або надіслати заявку на електронну адресу.

Тел./факс:
(044) 559-19-51; 558-74-27
e-mail: peredplata.op@gmail.com

■ Вимірюємо важкість праці

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ
ОХОРОНА ПРАЦІ
ІНДЕКС 74377

ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК...

**Публічне акціонерне товариство
«Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»**

НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА КОМПАНІЯ
НАФТОГАЗ
У К Р А Ї Н И

NATIONAL JOINT-STOCK COMPANY
NAFTOGAZ
OF UKRAINE

**ПОЛІТИКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКЦІОНЕРНОЇ КОМПАНІЇ
«НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» У СФЕРІ ГІГІЄНИ ТА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ**

Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» – провідне підприємство паливно-енергетичного комплексу України, яке є основним і найбільшим у державі господарюючим суб'єктом з видобутку вуглеводнів, здійснює постачання природного газу та нафти споживачам, створює та експлуатує міждержавні системи транспортування нафти і природного газу. Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України», її дочірні підприємства і компанії, господарські товариства, акціонером (засновником, учасником) яких вона є (далі – Компанія), є лідером у забезпеченні енергетичної безпеки держави та сталого функціонування її економіки.

Однією із стратегічних цілей Компанії є реалізація положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, зокрема щодо забезпечення впровадження міжнародних та європейських стандартів, у тому числі з питань управління гігієною та безпекою праці, що дозволить підвищити міжнародний імідж Компанії та її інвестиційну привабливість.

Політика у сфері гігієни та безпеки праці Компанії спрямована на мінімізацію ризиків виникнення нещасних випадків та інших інцидентів, професійних захворювань працівників у процесі виробничої діяльності і ґрунтується на принципах:

- пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавців за створення належних, безпечних і здорових умов праці;
- здійснення контролю за дотриманням вимог гігієни та безпеки праці;
- реалізації завдань з гігієни та безпеки праці на основі комплексних заходів та програм, впровадження досягнень у галузі науки і техніки;
- використання економічних методів управління гігієною та безпекою праці;
- проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань гігієни та безпеки праці;
- забезпечення координації діяльності дочірніх підприємств і компаній, господарських товариств, акціонером (засновником, учасником) яких є Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України», у сфері гігієни та безпеки праці;
- використання європейського та світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці.

Політика у сфері гігієни та безпеки праці є основою для встановлення та аналізування цілей у цій сфері.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ГІГІЄНИ ТА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ:

- запровадити відповідальне ставлення та лідерство перших керівників у забезпеченні гігієни та безпеки праці;
- постійно здійснювати заходи щодо запобігання виробничому травматизму та професійній захворюваності серед працівників Компанії та персоналу підрядників;
- дотримуватися вимог чинного законодавства, нормативно-правових актів, правил і стандартів України та Компанії у сфері гігієни та безпеки праці, дорожнього руху;
- систематично здійснювати ідентифікацію небезпек, оцінювання та зниження ризиків у сфері гігієни та безпеки праці;
- встановлювати та реалізовувати цілі у сфері гігієни та безпеки праці (визначення пріоритетних ризиків та розроблення програм для досягнення цілей);
- використовувати безпечну та справну техніку (машини, механізми, устаткування, транспортні засоби);
- підвищувати рівень знань та компетентності працівників Компанії у сфері гігієни та безпеки праці;
- здійснювати інвестиції в персонал (мотивація працівників до формування та ефективного функціонування системи управління гігієною та безпекою праці, зміна ролі працівників з пасивної на активну, закладення стимулюючої основи для безпечної поведінки);
- постійно поліпшувати систему управління гігієною і безпекою праці та її характеристики з урахуванням положень відповідних міжнародних стандартів та кращих міжнародних практик, зокрема OHSAS 18001 (ISO 45001).

Керівництво Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» повністю усвідомлює свою відповідальність за стан гігієни та безпеки праці на підпорядкованих об'єктах нафтогазової галузі і забезпечення виконання положень цієї політики.

**Голова правління
ПАТ «Національна акціонерна
компанія «Нафтогаз України»**

А. Коболєв

ДУМКА СПЕЦІАЛІСТА

ЧИТАЄМО ДСТУ 2293:2014. РАДІТИ ЧИ ЖУРИТИСЯ?

Автор ділиться першими враженнями від зіставлення ДСТУ 2293:2014 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять» (далі – Стандарт 14) з вимогами деяких чинних нормативно-правових актів.

Олег Моїсєєнко, власкор

Для кожного спеціаліста з охорони праці цілком очевидно, що уникнути багатозначності, властивої звичайній мові у процесі спілкування, можливо тільки використовуючи терміновану лексику. У разі впровадження в певну термінологію слово повинно набувати однозначності й слугувати логічно правильному й невразливому, з погляду техніки, судженню, оскільки вживання декількох термінів для позначення одного поняття надзвичайно ускладнює розуміння матеріалу, що викладається. Саме чітка визначеність значень і узвичаєність у певній мовній спільноті є перевагою термінів.

Через це вирішив ознайомитися зі змістом Стандарту 14, яким нарешті, з понад п'ятирічним запізненням, замінили його попередника – ДСТУ 2293-99 (далі – Стандарт 99), але який не охопив ширше коло понять, ніж останній (відповідно 68 термінів проти 66).

ЗАУВАЖЕННЯ Й ПИТАННЯ ДО РОЗРОБНИКІВ

З міркувань економії журнальної площі не цитуватиму Стандарт 14, а обмежуся лише зазначенням номера його пункту.

1. **Пункт 4.4.** Чому не вказано, які органи і яких осіб повинні контролювати стосовно додержання вимог законодавства про охорону праці спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади?

2. **Пункт 4.6.** Імовірність – це конкретне число в інтервалі від нуля до одиниці. Тяжкість шкоди, імовірно, також виражається якимось числовим значенням. Що необхідно із цими двома числами зробити, як їх «скомбінувати», щоб одержати з них величину певного конкретного ризику? З таким самим успіхом можна визначати, що робота – це поєднання сили й відстані, опір – це комбінація напруги і струму, а заробітна плата – комбінація відпрацьованих днів і тарифної ставки. Начебто й пра-

вильно, але жодної конкретики! Тому, пам'ятаючи вислів Платона: «Справжнє знання може бути виражене тільки в точних поняттях», слід визнати, що знання про ризик не є такими, оскільки ризик не має ні точного визначення, ні буквеної формули.

3. **Пункт 4.6.** У яких одиницях вимірюється «тяжкість шкоди»? Шкода для кого – для потерпілого, його родини, підприємства, держави? У кількості днів непрацездатності чи в гривнях втраченого заробітку? У скільки гривень слід оцінити шкоду від легкої травми або втрати можливості мати дітей? А хто і як оцінить вартість людського життя, перерваного смертельним нещасним випадком? А якщо йдеться про залізничну катастрофу або наслідки великої техногенної аварії? У яких одиницях виміряти втрату від цих двох останніх подій і як її порівняти зі шкодою здоров'ю працівника, наприклад, від укусів шершнів?

Немає для цього точних і єдиних одиниць виміру, так само, як і методики оцінки різної шкоди. Через це, навіть за найсприятливіших обставин «ризик» як «комбінація» нехай і відомої ймовірності та «тяжкості шкоди», оцінити яку точно й однозначно неможливо, сам перетворюється на величину невизначувану!

4. **Пункт 4.10.** Як слід розуміти словосполучення «перевищений прийнятний ризик»? Згідно з п. 4.8 Стандарту 14, прийнятний, або допустимий ризик – це ризик, зменшений до такого рівня, що його галузь, об'єднання підприємств, підприємство, установа, організація може допустити, ураховуючи її легальні обов'язки та власну політику у сфері охорони праці. У результаті маємо суперечливе закінчення фрази: «від перевищеного зменшеного ризику». З таким формулюванням важко погодитися. Можливо, розробники Стандарту 14 мали на увазі

«захищеність трудової діяльності людини від ризику, що перевищує прийнятний»?

5. **Пункт 4.12.** Чому в цьому визначенні наявна тільки ймовірність, а не *комбінація* її та тяжкості шкоди, як у визначенні ризику в п. 4.6?

6. **Пункт 4.24.** Відповідно до ГОСТ 25866-83 «Эксплуатация техники. Термины и определения» загалом експлуатація передбачає використання за призначенням, транспортування, зберігання, технічне обслуговування й ремонт. Тобто «*використання*» – це тільки одна з п'яти фаз «*експлуатації*». Тому зміст фрази Стандарту 14 «*експлуатування... у разі використання*» не витримує критики, приблизно як «загальне у випадку окремого».

7. **Пункт 4.25.** Відомо, що роботи в умовах впливу шкідливих і небезпечних виробничих чинників або такі, де є потреба у професійному доборі, чи пов'язані з обслуговуванням, керуванням, застосуванням технічних засобів праці або технологічних процесів, що характеризуються підвищеним ризиком виникнення аварій, пожеж, загрози життю та заподіяння шкоди, зазначені у НПАОП 0.00-2.01-05 «Перелік **робіт з підвищеною небезпекою**». Роботи, що потребують професійного добору, перелічені в іншому нормативно-правовому акті – ДНАОП 0.03-8.06-94 «Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі». Об'єднавши ці два переліки в один загальний, розробники назвали його зовсім «новим» терміном – «*роботи підвищеної небезпеки*», який відрізняється від використаного в назві НПАОП 0.00-2.01-05 лише відсутністю прийменника «з». Через подібну новачку тепер кожен фахівець працезахоронної сфери, стикаючись з терміном «*роботи підвищеної небезпеки*», силкуватиметься зрозуміти, що саме мають на увазі в цьому конкретному випадку? Чи то просто допущено граматичну неточність і йдеться тільки про роботи одного переліку (НПАОП 0.00-2.01-05), чи то відразу про два нормативно-правових акти. Та, поза всяким сумнівом, у майбутньому цей термін не додасть однозначності в розумінні написаного.

8. **Пункти 4.28 і 4.68.** Термін «*нормативні акти підприємства*» використано в п. 1.5 НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці» (далі – Положення). Водночас у Законі України «Про охорону праці» (далі – Закон, ст. 13, абзац 10), НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці» (далі – ТП, п.п. 3.8. і 3.11.) і деяких інших нормативно-правових актах зазначені документи називаються **актами з охорони праці, що діють у межах підприємства**. У зв'язку з цим виникає природне запитання: який із цих двох термінів є правильним і повинен використовуватися надалі – той, що міститься в Стандарті 14 і Положенні чи в Законі й ТП?

9. **Пункт 4.28.** Привертає увагу те, що розробники Стандарту 14 чомусь звели сферу дії актів підприємства тільки до «*професійної діяльності*», водночас як, згідно з тим самим п. 1.5 Положення, інструкції підприємства з охорони праці регламентують виконання й відповідних **видів робіт**.

10. **Пункт 4.33.** Згідно з вимогами п. 15 Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві (далі – Порядок), затвердженого постановою КМУ від 30.11.2011 р. № 1232, обставинами, за яких **нещасний випадок визнається таким, що пов'язаний з виробництвом, і складається акт за формою Н-1**, є, наприклад, такі, за яких впливу небезпечного виробничого фактора на потерпілого може й не бути:

- виконання трудових (посадових) обов'язків за режимом роботи підприємства, у т. ч. у відрядженні;
- перебування на території підприємства для виконання трудових (посадових) обов'язків протягом робочого часу;
- здійснення заходів щодо особистої гігієни, пересування по території підприємства перед початком роботи й після її закінчення;
- дії за дорученням роботодавця, а саме: участь у спортивних змаганнях та інших масових заходах;
- надання підприємством шефської (благодійної) допомоги іншим підприємствам;
- прямування до об'єкта (між об'єктами) обслуговування за затвердженим маршрутом або до будь-якого об'єкта за дорученням роботодавця;
- заподіяння тілесних ушкоджень іншою особою під час виконання або у зв'язку з виконанням потерпілим трудових (посадових) обов'язків;
- одержання травми внаслідок погіршення стану здоров'я, яке сталося під впливом середовища в процесі виконання трудових (посадових) обов'язків;
- перебування на території підприємства або в іншому місці роботи під час перерви для відпочинку та харчування, яка встановлюється згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства.

Отже, наслідком такої **невиробничої**, згідно зі Стандартом 14, **травми** (через відсутність впливу небезпечного виробничого фактора) є **нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом**, і щодо нього буде складено акт за формою Н-1. Чи доцільно й розумно, з погляду нормальної логіки, таке протиставлення характеристик травми й нещасного випадку? Навряд чи!

11. **Пункт 4.34.** Чому одинична виробнича травма не охоплює більше ніяких понять (п. 4.33), а їх сукупність – ще й нещасні випадки на виробництві?

12. **Пункт 4.35.** Порядок містить:

- перелік обставин, за яких нещасний випадок визнається таким, що **пов'язаний з виробництвом** (п. 15);

– перелік обставин, за яких нещасні випадки **не визнаються такими, що пов'язані з виробництвом** (п. 16);

– перелік обставин, за яких настає **страховий випадок** (додаток 6), але ніде в Порядку не використовується термін «*нещасний випадок на виробництві*».

У яких випадках і з якою метою слід його застосовувати? Чи доцільна настільки складна класифікація нещасних випадків?

13. Пункт 4.35. Це визначення має одну досить істотну відмінність від визначення, що міститься в п. 7 Порядку, а саме: у ньому відсутня можливість **раптового впливу на працівника середовища**, а не тільки небезпечного виробничого чинника. Тож це визначення Стандарту 14 не відповідає визначенню Порядку й істотно звужує сферу застосування.

14. Пункт 4.53. Це визначення є одностороннім, ущербним, оскільки допуск до роботи осіб, які не пройшли професійний добір, через що не виявлено їхньої невідповідності певному виду діяльності за переліченими у визначенні особливостями, може призвести не тільки до втрати ними здоров'я й працездатності, але, що ще страшніше, до **виникнення техногенних аварій, екологічних катастроф і нерационального використання ресурсів**.

15. Пункт 4.54. Чому поза рамками цього визначення залишилася **мета** проведення медичних оглядів, а саме: визначення стану й динамічного спостереження за станом здоров'я працівника, можливості виконання ним професійних обов'язків, виявлення професійних захворювань (отруєнь) тощо?

16. Пункт 4.66. У примітці до цього визначення використовується словосполучення «*потенційний ризик*». Хотілося б зрозуміти, що при цьому розробники Стандарту 14 мали на увазі? Адже якщо ризик – це ймовірність (згідно з п. 4.12 Стандарту 14), тобто величина потенційна, то вислів «*потенційний ризик*» означає те саме, що й «*потенційна ймовірність*» або «*потенційна потенційність*». Це звучить анітрохи не краще, ніж «*масло масляне*»!

ПІДБИВАЮЧИ ПІДСУМКИ

Шістнадцять зауважень до 68 визначень. Чи не надто великий відсоток огріхів? Навіть після першого прочитання документ залишає гіркуватий присмак розчарування від несправджених надій.

Але не журіться, шановні читачі й колеги! Є в розглянутому документі й один позитивний нюанс: відповідно до п. 1.3 усі його терміни мають лише *рекомендаційний, а не обов'язковий* характер (порівняйте з п. 1.2 Стандарту 99). Тобто вони запропоновані до використання, але не обов'язкові. Якщо хочеш, то можеш використовувати ці терміни, а якщо ні – на законній підставі використовуй інші. (Питання лише в тому, які, з якого нормативу? Адже Стандарт 99 уже не діє!)

Як усе в нашому житті, цей позитивний момент має й зворотний бік. З визначення п. 4.5 Стандарту 14, яке повністю відповідає тексту ст. 27 Закону, неминуче випливає, що **стандарт не є нормативно-правовим актом з охорони праці**, оскільки його положення мають лише *рекомендаційний, а не обов'язковий* характер.

Ось такий він, національний державний стандарт України. Ні вичерпної повноти, ні повної однозначності, ні виправлення помилок, ні обов'язковості вживання.

«АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМАХ МЕНЕДЖМЕНТУ»

при редакції журналу «Охорона праці»

ЗАПРОШЕННЯ

Тільки у нас ви зможете набути знань із системного менеджменту. Детальніше на сайті журналу www.ohoronapraci.kiev.ua в розділі АКАДЕМІЯ. Пропонуємо для вас цілісні курси семінарів-практикумів у сфері якості, екології, енергозбереження, соціальної відповідальності та охорони праці, відповідно до вимог найкращих навчальних програм Європейського Союзу і вітчизняного законодавства. Кожен курс складається з трьох дводенних модулів.

- І модуль «РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ НА ОСНОВІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ»
- II модуль «АУДИТ І СЕРТИФІКАЦІЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ»
- III модуль «МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМАХ МЕНЕДЖМЕНТУ»

- Структуровані знання на курсах науково-практичних семінарів, тренінгів, майстер-класів із системного менеджменту.
- Повний обсяг інформації для успішної розробки і впровадження інтегрованої системи менеджменту у вашій компанії.
- Особливості курсу – викладення матеріалу через призму управління ризиками в системах менеджменту.
- Практичне застосування знань на базі бізнес-кейсів і ділових ігор.
- Програма може бути розширена або до неї можуть бути внесені відповідні уточнення з урахуванням потреб компанії.
- За умови успішного складання іспиту учасник отримує сертифікат міжнародного зразка від нашого партнера – ТОВ «Технічні та управлінські послуги», корпоративного партнера TÜV SÜD в Україні.

Вартість навчання за одним модулем для однієї особи становить 1410 грн (із ПДВ) без оплати проїзду та проживання. Набір учасників проводиться за телефоном (044) 559 19 51

Удосконалюватися не обов'язково.
Вживання – справа добровільна. Глибинні знання мають прийти в систему ззовні та лише за запрошенням.

Едвардс Демінг

Місце проведення:
м. Київ, вул. Попудренка, 10/1
(приміщення редакції журналу)
Детальніше – на сайті
ohoronapraci.kiev.ua

РИЗИКИ НА ВИРОБНИЦТВІ

УПРАВЛЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫМИ РИСКАМИ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

Анатолий Романчук, специалист по охране труда

*Пессимист уверен, что ничего нельзя сделать.
Оптимист верит, что ничего плохого не случится.
Реалист знает, что кое-что может произойти не так,
как задумывается, но с этим можно справиться.*

*Управление рисками – это реализм, уравнивающий
второй полезный ресурс организации – оптимизм.*

Полезное изречение

Цель статьи: привлечь внимание к проблемам, связанным с внедрением методов управления рисками, возникающими в процессе трудовой деятельности. Рассмотрены актуальность проблемы, сущность анализа и оценки профессиональных рисков, возможные пути решения.

АКТУАЛЬНОСТЬ, СУЩНОСТЬ, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ

О необходимости организации управления профессиональными рисками (УПР) и связанных с этим проблемах я уже писал неоднократно. Тем не менее вновь решил обратиться к этой теме, поскольку задачи по внедрению УПР относятся сегодня к числу наиболее серьезных и актуальных. Это обусловлено несколькими обстоятельствами.

Во-первых, сегодня нет единой методологии, которая носила бы нормативный характер, регламентировала порядок осуществления процедур и оценки всех составляющих, формирующих риск и входящих в формулу его исчисления. Существует общая формулировка понятия риска, определяющая его как вероятность события, которое может привести к ущербу (физическому, материальному, экологическому) с учетом тяжести последствий. Однако на различных предприятиях (в организациях) практическая реализация риска неодинакова.

Во-вторых (и это главное), считается, что «управление рисками» на основе их анализа и оценки является ключевым понятием и средством обеспечения профессиональной (в сфере охраны труда) и экологической безопасности. Об этом свидетельствует опыт зарубежных стран и компаний, отраженный в соответствующих международных и отечественных стандартах и рекомендациях, которые в настоящее время уже достаточно широко внедряются на многих предприятиях Украины.

И, в-третьих, в этой теме еще не расставлены все точки над «і».

Учитывая международный опыт, на отечественных предприятиях необходимо в ближайшем времени внедрять международные стандарты либо совершенствовать уже существующие системы управления охраной труда и природоохранной деятельностью на основе современных подходов.

В конце ноября 2011 года Ильичевскому порту были вручены два сертификата:

- Сертификат на систему управления гигиеной и безопасностью труда;
- Сертификат на систему экологического управления.

Получение сертификатов свидетельствует о том, что система управления гигиеной и безопасностью труда и система экологического управления по оказанию услуг транспортной обработки грузов, технического обслуживания и ремонта судов, которые осуществляет порт, отвечают требованиям ДСТУ OHSAS

18001:2010 (соответствует OHSAS 18001:2007) и ДСТУ ISO 14001:2006 (соответствует ISO 14001:2004), регламентирующие анализ и оценку рисков. Факт получения сертификатов является результатом системной работы, которая планомерно велась в порту на протяжении ряда лет, по совершенствованию охраны труда на основе международных стандартов и рекомендаций. Кстати, вопрос о необходимости внедрения международных стандартов управления в области трудовой деятельности в Ильичевском и других портах Украины неоднократно ставился автором на различных семинарах и совещаниях начиная с начала 2000 года. Для окончательного решения вопроса потребовалось более 10 (!) лет.

За это время в порту была сформирована соответствующая нормативно-правовая база, накоплен практический опыт функционирования системы управления охраной труда (в разработке которой автор принимал непосредственное участие). Все это позволило поставить вопрос о ее дальнейшем совершенствовании и переходе к следующему этапу – сертификации СУОТ, используя для этого международные стандарты и рекомендации.

Итак. Нужно ли и можно ли управлять профессиональными рисками?

Это главный вопрос, на который необходимо ответить, планируя внедрять этот метод в СУОТ. Хотя он больше риторический. Объясню почему.

Как известно, в процессе трудовой деятельности на человека влияет множество опасных факторов. Это может наносить ущерб жизни и здоровью работников в виде травм и профессиональных заболеваний, приводящих к полной или частичной утрате трудоспособности, к смертельному исходу. Учитывая это, в общеконцептуальном плане с точки зрения сохранения жизни и здоровья человека задача состоит в том, чтобы выявить опасности, которые присутствуют на месте производства работ, определить масштабы последствий этих опасностей в случае их реализации и, самое главное, предпринять меры, противодействующие этим опасностям.

Нужно ли решать эту задачу? Безусловно, нужно.

Вместе с тем следует иметь в виду, что саму опасность во многих случаях устранить нельзя. Однако принятием соответствующих мер можно защитить работника от опасности, снизить риск нанесения вреда здоровью при проявлении той или иной опасности.

Из этого следует вывод о необходимости выявления факторов опасности (риска), оценки их уровней (значений) и принятия надлежащих мер по устранению или уменьшению их негативного влияния. **Процедуры выявления (идентификации) опасности (риска), количественной оценки ее значения, последующего анализа и принятия соответствующих мер, противодействующих опасности и тем самым снижающих ее, формируют так называемый процесс управления производственным(и), профессиональным(ми) риском (рисками).**

В отличие от традиционного подхода, существующего и ныне, современный подход и современная концепция управления безопасностью строятся на основе анализа, оценки и доведения уровней рисков до оптимальных (приемлемых) значений. И уже на этой основе осуществляются разработка и реализация целевой политики и принятие необходимых мер безопасности. Таким образом, задача состоит в том, чтобы выявить существующие риски, оценить их значимость и исключить те, которые можно исключить, а по тем, которые исключить нельзя, принять соответствующие меры, довести их значения до приемлемых уровней или применением соответствующих средств защиты снизить их негативное влияние.

Существовавший и существующий до сих пор подход, основанный на реагировании на страховые случаи (когда фиксируются только последствия), а не на профилактике, исчерпал себя. Сегодня практически во всех странах мира и международных организациях управление рисками рассматривается в качестве основной составляющей системы управления охраной труда и обеспечения профессиональной безопасности в процессе трудовой деятельности, при этом актуальность изучения и решения этого вопроса постоянно возрастает. На смену концепции «достижения нулевого риска» давно пришла концепция достижения «приемлемого риска» ALARA (As Low as Reasonably Achievable), в основе которой лежит важнейший принцип охраны труда – «предвидеть и предупредить», предусматривающий принятие соответствующих мер для заблаговременного предотвращения рискованной ситуации.

Актуальность решения этой проблемы нашла свое отражение в теме акции «Управление профессиональными рисками», проводившейся в мире, в том числе и в Украине, Международной организацией труда в 2008 году и приуроченной ко Всемирному дню охраны труда (28 апреля). Мероприятия проходили под девизом: «Моя жизнь, моя работа, мой безопасный труд».

На предприятиях существует и ряд других проблем, связанных с организацией охраны труда: отсутствие системного подхода и целеориентированной политики, разумно сочетающей в себе бизнес-интересы, экономическую успешность и высокую безопасность персонала; недостаточная лидирующая роль руководителей разных уровней в процессах формирования системы безопасности труда; недостатки в контрольно-надзорной деятельности; фактическое отсутствие механизма мотивационного регулирова-

ния и неадекватная идеология персонала, основанная на ложных мотивационных установках и др. В этих условиях вопросы оценки профессиональных рисков занимают далеко не последнее место.

Все это требует реформирования системы управления и организации работы по охране труда. Эту деятельность необходимо строить на принципиально новых началах, предусматривающих постепенный переход от реагирования на страховые случаи к управлению процессами снижения рисков нанесения вреда здоровью и сохранения жизни работников. Эти задачи можно и нужно решать с помощью построения системы управления профессиональными рисками как на государственном уровне, так и на уровне конкретных предприятий и рабочих мест.

На государственном и отраслевом уровнях должны быть предприняты необходимые меры по разработке соответствующей нормативно-правовой и методической базы, а на предприятиях – по практическому внедрению систем управления безопасностью на основе анализа и оценки профессиональных рисков.

Однако сейчас этот процесс не имеет системного характера, хотя на многих предприятиях такие системы практически внедрены. Другой вопрос – насколько они отвечают поставленным задачам и насколько окажутся результативными. Таким образом, мы подошли к проблемам внедрения систем управления рисками.

ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ РИСКОВ

В чем состоят организационные и профессиональные проблемы, почему не внедряется или внедряется крайне медленно этот метод регулирования охраны труда?

Прежде всего необходимо определиться с самим понятием «управление риском(ами)», т.к. в журнальных источниках и на практике предприятий подход к реализации управления рисками неоднозначный. Под управлением риском будем понимать управленческие, инженерные решения и предпринимаемые действия по их реализации, направленные на снижение или устранение факторов опасности (рисков), воздействующих на человека в процессе выполнения производственных функций, на основе их идентификации, анализа, оценки и контроля уровней (значений) и последствий, связанных с проявлением этих опасностей.

Иначе говоря, управлять – это значит знать, оценивать, прогнозировать состояние и безопасность функционирования объекта управления, последствий событий, влиять на него, с тем чтобы он находился в пределах заданных (допускаемых, требуемых) значений. В этом случае риск $R(isk)$ определяется как вероятность воздействия на человека опасности B , с учетом возможного ущерба (тяжести, последствий) U . Это выражается формулой:

$$R_{(isk)} = B \times U \quad или \quad R_{(isk)} = Ч \times B \times U,$$

где $Ч$ – характеризует частоту (подверженность) опасности.

ПРОБЛЕМА 1

Сложность задач, связанных с внедрением управления рисками, обусловлена многоаспектным и многофакторным влиянием различных производственных опасностей на жизнь и здоровье работников, а также разнообразием подходов к трактовке и реализации принципов оценки.

ПРОБЛЕМА 2

Отсутствие единой методологии или любого другого регуляторного нормативного акта, позволяющего обеспечить унифицированный (в разумных пределах) подход к решению этой задачи на различных предприятиях и в общегосударственном масштабе (это, кстати, не исключает каких-либо отличий, связанных со специфическими особенностями отдельных производств). Наличие этой проблемы не позволяет выстроить теоретически (научно) обоснованную и практически приемлемую модель или систему оценок, которая позволяла бы решать поставленные задачи и сравнивать уровень опасностей и рисков производств и предприятий, различных по характеру деятельности или другим специфическим особенностям.

В связи с этим нужно заметить, что проектирование с чистого листа и осуществление какого-либо процесса при отсутствии собственного опыта или опыта других предприятий, накопленного в данном виде деятельности, – не лучший способ решения проблемы.

Отсутствие унифицированной методологии анализа и оценки рисков обуславливает многообразие подходов к установлению категорий и критериев опасности и рисков, их квалификации, определению приемлемых уровней, делает невозможным сопоставление различных предприятий и производств по показателям риска. К примеру, на разных предприятиях и в разных информационных источниках приводится от 3 до 6 категорий оценки частоты, вероятности, степени риска.

Исходя из этого, для оценки уровней рисков, казалось бы, достаточно установить два граничных значения: недопустимый (неприемлемый) и допустимый (приемлемый). Однако это было бы неправильно, так как исключало бы возможность заблаговременного принятия превентивных и корректирующих мер,

чтобы не допустить увеличения риска до недопустимого значения. Более целесообразно ввести, кроме двух крайних значений, еще промежуточные – предупреждающие значения оценок, например, как нежелательные (по аналогии с желтым сигналом светофора) и очень (или крайне) нежелательные.

Например, для разработанной в Ильичевском порту системы менеджмента гигиены и безопасности труда было принято следующее количество категорий (табл. 1):

- для оценки тяжести ущерба (последствий) несчастных случаев, вероятности проявления опасностей и оценки рисков – четыре категории;
- для оценки частоты (подверженности) опасности – три категории.

Такой подход предопределяет и соответствующие действия (табл. 2).

Таблица 1

Категории оценки составляющих риска при трехкомпонентной системе

Оценка				
Ранг, балл	Значительность, тяжесть ущерба	Характеристика частоты	Характеристика вероятности	Категория риска
4	Очень значительный		Очень вероятно	Очень высокий
3	Значительный	Высокая	Вероятно	Высокий
2	Средний	Средняя	Маловероятно	Средний
1	Малозначительный	Низкая	Почти не вероятно	Низкий

Таблица 2

Категории риска и их характеристика

Категория риска	Допустимость, предпринимаемые меры и действия
Приемлемый (допустимый) уровень риска	Система функционирует достаточно результативно. Допускается выполнение работ и процессов при соблюдении требований безопасности, осуществляется мониторинг состояния условий труда на рабочих местах; предпринимаются меры и действия по поддержанию устойчивого функционирования Системы.
Нежелательный уровень	Допускается выполнение работ и процессов при определенных условиях. Предпринимаются меры по снижению рисков и по обеспечению безопасности персонала путем совершенствования технологии производства работ и процессов, применения средств коллективной и индивидуальной защиты. Осуществляется мониторинг соблюдения работниками мер безопасности и состояния здоровья работающих, а также другие меры организационного и технического характера.
Крайне (очень) нежелательный уровень	Допускается выполнение работ только при аварийных случаях и экстремальных ситуациях в ограниченные временные периоды под непрерывным наблюдением за действиями персонала, принятия дополнительных (аварийных) мер и контроля за состоянием работников.
Неприемлемый (недопустимый) уровень	Производство работ и процессов не допускается ни при каких условиях (должно быть прекращено или не начинаться). Одновременно предпринимаются меры по снижению рисков.

ПРОБЛЕМА 3

Несмотря на одно исходное понятие, определяющее риск как вероятность нанесения ущерба в результате проявления опасности с учетом тяжести последствий, существует два подхода к определению величины риска: применяется двухкомпонентная или трехкомпонентная формула риска.

При двухкомпонентном исчислении риск представляется как произведение ущерба (тяжести) на вероятность. При трехкомпонентном исчислении риск выражается в виде произведения тяжести (ущерба) на частоту (подверженность) и на вероятность реализации опасности.

ПРОБЛЕМА 4

Отсутствие в большинстве случаев объективных методов оценки риска с помощью средств измерений. Учитывая это, во многих методах количественная оценка составляющих риска (тяжесть, вероятность, категория риска) осуществляется экспертным методом (например, методом Дельфи), когда каждая категория оценивается соответствующим количеством баллов или рангом. На практике применение этого метода приводит к значительному разбросу значений оценок отдельных категорий и окончательного значения величины риска.

Уже только это определяет необходимость выработки единого порядка исчисления риска.

Кроме того, принципиально новый смысл и значение приобретает аттестация рабочих мест по условиям труда: она служит источником объективной информации при идентификации опасностей, количественной оценке рисков и решении многих других вопросов по обеспечению профессиональной безопасности.

Необходимо по-иному взглянуть на процессы аттестации рабочих мест по условиям труда. Сегодня результаты аттестации, по сути, служат лишь одной цели – установить на основе оценки факторов рабочей среды право работника на льготы и компенсации за работу в условиях, не отвечающих установленным нормативам (вредные, тяжелые, напряженные, опасные). Безусловно, это нужно, но важно также в процессе аттестации оценить именно риски, с тем чтобы путем принятия соответствующих организационных, технико-технологических и иных мер уменьшить или исключить профессиональные вредности и опасности для человека. И возможности для этого имеются – при аттестации используются современные объективные способы и технические средства измерений.

ПРОБЛЕМА 5

Исходя из этого, возникает еще одна проблема, связанная с определением количественных значений рисков, которые могут быть приняты в качестве приемлемых уровней.

Пока четкого ответа на этот вопрос нет. Например, какой из рисков несчастных случаев является более приемлемым: большой риск для малого числа людей или меньший риск для большого числа людей? Имеются и другие альтернативы.

ПРОБЛЕМА 6. ВЛИЯНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ФАКТОРА

Проблемы оценки профессиональных рисков, с точки зрения предотвращения рискованных ситуаций, не могут быть решены в полной мере без диагностики и учета влияния человеческого фактора (Ч-фактора), при том что человек в охране труда в качестве источника риска долгое время оставался вне зоны внимания и не учитывался при формировании систем управления. Влияние «Ч»-фактора проявляется в действиях и поступках людей и определяется их личностно-профессиональными особенностями и психофизиологическими качествами (уровнем исполнительности, степенью соблюдения ими правил и норм безопасности и др.). Сложность решения этой проблемы заключается в многообразии форм и непредсказуемости проявления «Ч»-фактора. Практически не представляется возможным использовать для оценки опасностей и рисков, связанных с действиями персонала, объективные средства измерений. Для этой цели в отличие от современных методов диагностики технических систем, которые могут проводиться на самом высоком уровне, могут использоваться только данные статистики, позволяющие получить вероятностные оценки последствий.

Сложившаяся на многих предприятиях практика предусматривает учет только тех несчастных случаев, которые подлежат регистрации, т.е. с потерей трудоспособности на один и более рабочий день или требующих перевода на другую работу. Данная ситуация приводит к тому, что большинство происшествий (инцидентов) остаются вне поля зрения специалистов, по ним не предпринимаются превентивные меры и управленческие решения. Это не позволяет получить объективные данные о рискованных ситуациях, связанных с влиянием человеческого фактора.

Ввиду этого важную роль для дальнейшей оценки рисков играет статистика, полученная по результатам мониторинга всех инцидентов и несчастных случаев независимо от их последствий (тяжести).

ПРОБЛЕМА 7

На большинстве предприятий отсутствуют специалисты, способные решать эти задачи, либо ответственные лица не имеют соответствующей профессиональной подготовки. Вследствие этого только на некоторых предприятиях Украины вплотную подошли к этому вопросу, на основе признанных международным сообществом стандартов и рекомендаций разработали соответствующие внутренние регламенты (стандарты организации, положения, методики), регулирующие порядок осуществления процедур установления, анализа, оценки опасностей и рисков.

Отсутствие специалистов, владеющих системными методами управления охраной труда, – системных риск-менеджеров, способных разрабатывать и внедрять методологию управления охраной

труда (менеджмента гигиены и безопасности труда) на основе анализа и оценки профессиональных рисков, является одной из главных проблем в охране труда. Нужны специалисты по системным методам управления, владеющие этими вопросами, способные разрабатывать и внедрять такие системы на практике в рамках интегрированной системы управления деятельностью предприятия. Не решив эту проблему, достаточно сложно говорить в дальнейшем о результативном внедрении системы управления охраной труда, в т.ч. профессиональными рисками. Поэтому здесь медлить нельзя. И начинать нужно с подготовки специалистов, владеющих системными подходами в области управления безопасностью в широком понимании.

РЕКОМЕНДОВАННАЯ ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ ПРОЦЕДУР АНАЛИЗА И ОЦЕНКИ РИСКОВ

1. Сформировать приказом по предприятию из числа специалистов СОТ и работников других структурных подразделений, в первую очередь надзорных служб и отделов, рабочую группу, которой будет поручена разработка и внедрение системы управления профессиональными рисками.

2. Обеспечить специалистов группы необходимыми нормативными и методическими материалами, на основе которых будет разрабатываться система управления. Основными являются: ДСТУ OHSAS 18001:2010 (OHSAS 18001:2007, IDT), ДСТУ-П OHSAS 18002:2006 (OHSAS 18002:2000, IDT), ДСТУ ГОСТ 12.0.230:2008 (ILO-OSH 2001, IDT), ДСТУ ISO 14001:2006 (ISO 14001:2004, IDT) и другие.

3. Провести ряд практических семинаров, в ходе которых ознакомить членов рабочей группы с сущностью и особенностями методов управления, основанных на анализе и оценке профессиональных рисков, а также задачами и обязанностями, связанными с выполнением этой работы.

4. Определить профессии и процессы, по которым необходимо идентифицировать опасности и оценить риски, обусловленные наличием на рабочих местах и участках опасных и вредных производственных факторов.

5. Определить (идентифицировать) опасности, которые есть или могут иметь место в процессе производственной деятельности. При этом должны быть учтены все опасности, которые могут оказать негативное влияние на здоровье и жизнь работников, непосредственно занятых в конкретном производственном процессе или которые могут пребывать в опасной зоне (зоне воздействия этих факторов), а также привнесены сторонними работниками или организациями, выполняющими соответствующие функции на производственной территории предприятия. Оценить последствия, которые имеют или могут иметь место при реализации этих опасностей.

6. Установить показатели и критерии отнесения составляющих риска (тяжести, частоты, вероятности) к соответствующим категориям.

7. Пользуясь принятыми показателями и критериями оценки возможного ущерба, оценить значительность (тяжесть) ущерба (U) идентифицированных опасностей и отнести к соответствующей категории (рейтингу).

8. Используя статистические данные, результаты аттестации рабочих мест по условиям труда, практический опыт и профессиональные знания специалистов, оценить частоту и рейтинг подверженности опасности ($Ч$).

9. По этому же принципу оценить вероятность (B) и рейтинг проявления опасности, используя для этого качественную и количественную характеристики.

10. На основе полученных данных вычислить величину (степень) риска R , которая исчисляется как произведение рейтинговых значений тяжести, частоты и вероятности опасности.

11. Полученные данные по U , $Ч$, B и R всех идентифицированных опасностей занести в Реестр опасностей и рисков по каждому подразделению.

12. Заполненные Реестры опасностей и рисков по каждому подразделению подписываются его руководителем, согласовываются главным профильным специалистом предприятия, представляются на утверждение руководству; утвержденные Реестры передаются в электронном виде и на бумажных носителях в Службу охраны труда.

13. На основании утвержденных Реестров СОТ формирует Реестр значительных рисков предприятия (в него включаются риски всех структурных подразделений предприятия с наибольшими значениями), который в дальнейшем служит основанием для принятия соответствующих мер по снижению рисков.

Реестр значительных рисков утверждается руководителем предприятия. В дальнейшем Реестр значительных рисков включается в Руководство системы (см. п. 14) и хранится в СОТ.

14. Разрабатывается Руководство по системе управления (менеджменту) гигиеной и безопасностью труда, определяющее порядок внедрения системы.

ВЫВОДЫ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ

В случае внедрения в производство новых процессов должна быть соблюдена последовательность действий, приведенная на *рис. 1*.

Рис. 1. Последовательность мер и действий по уменьшению профессиональных рисков

- устранение или локализация опасного фактора или риска в источнике;
- снижение уровня опасных факторов, внедрение безопасных приемов и современных технологий при ведении работ;
- в случае сохранения остаточного риска использование технических средств снижения степени воздействия опасных и вредных производственных факторов или средств коллективной и индивидуальной защиты.

Безусловно, технические меры и средства защиты являются радикальными и дорогостоящими. Поэтому необходимо более широко использовать и другие методы защиты с помощью времени, расстояния, профессионального обучения и адаптации работников к опасным и вредным условиям труда.

4. Для более точной вероятностной оценки и прогнозирования возникновения несчастных случаев, травмоопасных ситуаций и других происшествий с негативными последствиями необходимо наладить обязательный учет и анализ материалов расследования всех микротравм и других инцидентов.

5. Для реализации системы управления рисками в дополнение к общепринятым стандартам на предприятии должны быть разработаны соответствующие регламенты (стандарты, положения, методики), определяющие порядок организации работ повышенной опасности, мониторинга и идентификации опасностей, количественной оценки рисков, порядок разработки и внедрения превентивных мер и корректирующих действий.

6. С целью формирования научной базы представляется необходимым разработку теоретико-методических основ и практических рекомендаций по комплексной оценке профессиональных рисков по факторам производственной среды, трудового процесса, показателей нарушения здоровья работников и утраты профессиональной трудоспособности.

7. Управление рисками – неотъемлемая часть «хорошей практики» управления охраной труда в инженерной и управленческой деятельности, поэтому мало знать, как управлять рисками, нужно еще и стремиться к этому. Необходимо более широко популяризировать эту концепцию и эти подходы и наряду с другими аспектами трудовой деятельности (организация, обучение, контроль и др.), формировать на этой основе результативную СУОТ.

8. Проблемы анализа, оценки профессиональных рисков целесообразно рассматривать одновременно с проблемами оценки экологических рисков в рамках (и с целью) формирования Интегрированной системы управления безопасностью деятельности предприятия в целом.

1. Управление рисками (анализ, оценка, контроль рисков) – это не самоцель, а важная и необходимая составляющая и средство предупреждения несчастных случаев, профессиональных заболеваний, аварийных происшествий, других негативных последствий.

2. Внедрение процессов оценки профессиональных рисков и последующий анализ результатов позволит:

- практически оценивать существующие уровни производственных опасностей, предпринимать корректирующие управленческие решения, на этой основе реализовывать необходимые профилактические (превентивные) трудовоохранные меры и действия по ограничению рисков и оптимизации условий труда, которые в конечном итоге служат основой системы менеджмента в области охраны (гигиены и безопасности) труда, способствуют снижению производственного травматизма и интегрированию системы с другими аспектами бизнес-деятельности;
- прогнозировать количественные показатели травматизма и профессиональных заболеваний на долгосрочную и среднесрочную перспективы;
- обобщать и анализировать состояние условий труда в целом по предприятию.

3. Чтобы управление рисками было результативным, оно должно быть системным, комплексным, целеориентированным и непрерывным.

При выборе комплексных мер необходимо руководствоваться следующими приоритетами:

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА

БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ РОБІТ У ЗАМКНЕНИХ ПРОСТОРАХ

*Микола Федоренко, головний державний інспектор
Головного управління Держпраці у Київській області*

Про важливість заходів безпеки, які потрібно вживати під час проведення робіт у замкнених просторах, свідчить те, що, за даними аналізу виробничого травматизму, більшість нещасних випадків, пов'язаних з проведенням робіт у замкнених просторах, як правило, є груповими, спричиняють смертельні наслідки та значні матеріальні збитки.

«Замкнений простір» – це простір, обмежений поверхнями, що мають люки (лази) з розмірами, які перешкоджають вільному і швидкому руху через них працівників та обмежують вільний повітрообіг. Крім поняття «замкнений простір», є близьке за змістом поняття «важкодоступний простір» – простір, у якому через малі розміри ускладнюється виконання робіт, а природний повітрообіг недостатній (наприклад, п. 6.7.81 Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів, НПАОП 40.1-1.21-98).

До замкнутого простору відносять споруди інженерних комунікацій (наприклад, водопостачання, водовідведення, теплопостачання, електропостачання, мереж ліній зв'язку та телекомунікацій), спеціалізовані технологічні споруди (наприклад, резервуари для зберігання нафтопродуктів, силосні або сінажні башти, гноївкозбірники), ємності технологічних установок. Робота у замкнених просторах належить до робіт з підвищеною небезпекою. Місцем виконання робіт може бути: колодязь, приямок, дюкер, резервуар, цистерна, бункер, камера, колектор, тунель, прохідний канал, шурф, шахта, газохід, повітровід, барабан, топка, трубопровід, бокс тощо. Роботи у замкнених просторах відносять до газонебезпечних робіт, тому що під час їхнього проведення можлива або не виключена можливість виділення в робочу зону вибухонебезпечних чи шкідливих парів, газів та інших речовин, здатних викликати вибух, загоряння в кількостях, що перевищують гранично допустиму концентрацію. У замкнутому просторі може бути недостатній вміст кисню в робочому середовищі (нижче ніж 20% об'ємних норм), що шкідливо діє на організм людини (п. 1.5 Типової інструкції з організації безпечного ведення газонебезпечних робіт, НПАОП 0.00-5.11-85; п. 2.1 розділу II Правил безпеки систем газопостачання, НПАОП 0.00-1.76-15).

За мету було поставлено розглянути вимоги безпеки праці під час проведення робіт у замкнених просторах на прикладі проведення робіт у колодязі та ємності (резервуарі).

НОРМАТИВНА БАЗА

Організацію безпеки праці у замкнених просторах визначають нормативні документи залежно від сфери господарювання.

Міжгалузевим нормативним документом, який визначає безпеку праці у замкнених просторах, є Типова інструкція з організації безпечного ведення газонебезпечних робіт (НПАОП 0.00-5.11-85), а вогневих робіт у замкнених просторах – Інструкція з організації безпечного ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах, затверджена наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 05.06.2001 № 255 (НПАОП 00.0-5.12-01).

Вогневі роботи – виробничі операції, пов'язані із застосуванням відкритого вогню, іскроутворенням та нагріванням до температур, які можуть викликати загоряння матеріалів та конструкцій (електро- та газозварювання (різка)), бензогасорізка, роботи з використанням паяльних ламп, переносних горнів (п. 2.1 розділу II Правил безпеки систем газопостачання, НПАОП 0.00-1.76-15).

Організацію безпеки праці у замкнених просторах споруд інженерних комунікацій визначають: у газових мережах – Правила безпеки систем газопостачання (НПАОП 0.00-1.76-15); мережах тепlopостачання – Правила охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок, затверджених наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 02.12.2013 № 892 (НПАОП 0.00-1.69-13); водопровідно-каналізаційних мережах – Правила технічної експлуатації систем водопостачання та водовідведення населених пунктів України, затверджених наказом Держжитлокомунгоспу України від 05.07.95 № 30 (далі – Правила № 30), Правила техніки безпеки при експлуатації систем водопостачання та водовідведення населених місць (НПАОП 41.0-1.01-79), Правила охорони праці під час експлуатації водопровідно-каналізаційних споруд на залізничному транспорті (НПАОП 60.1-1.01-04); електричних мережах – Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів (НПАОП 40.1-1.21-98); мережах зв'язку та телекомунікацій – Правила безпеки при роботах на кабельних лініях зв'язку і провідного мовлення (НПАОП 64.2-1.07-96); дренажних та зливостічних мережах – Порядок технічного обслуговування, утримання та ремонту внутрішньоквартальних дренажних і зливостічних систем у місті Києві (додаток до рішення Київської міської ради № 152/3243 від 09.03.2006).

Організацію безпеки праці у замкнених просторах спеціалізованих інженерних споруд визначають залежно від сфери господарювання. Наприклад, на підприємствах деревообробної промисловості – Правила охорони праці в деревообробній промисловості (НПАОП 20.0-1.02-05); лісової промисловості – Правила охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості (НПАОП 02.0-1.04-05); тваринництва – Правила охорони праці у тваринництві (НПАОП 01.2-1.09-05); птахівництва – Правила охорони праці у птахівництві (НПАОП 01.2-1.03-08); берегової обробки риби – Правила охорони праці для працівників берегових рибообробних підприємств (НПАОП 05.0-1.05-06).

Організацію безпеки праці в резервуарах для зберігання нафтопродуктів визначають: Правила безпеки праці під час роботи з пально-мастильними матеріалами та спецрідинами (НПАОП 63.23-1.03-08), Правила безпеки праці на складах палива залізниць (НПАОП 60.1-1.04-06), а також Правила пожежної безпеки для об'єктів зберігання, транспортування та реалізації нафтопродуктів, затверджені наказом Міністерства палива та енергетики України від 24.12.2008 № 658, Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417.

Характеристику вибухонебезпечних і шкідливих газів, що найчастіше трапляються у підземних спорудах замкнених просторів, наведено далі.

Вимоги безпеки праці у спорудах замкнутого простору (залежно від нормативного документа) наведено в *таблиці 2*. Аналіз нормативних документів свідчить, що нормативні вимоги, наприклад, у частині найменування засобів індивідуального захисту (поясу, мотузки), максимально допустимої температури повітря, тривалості й перерви під час перебування людини у замкнутому просторі не є однозначними.

Передбачені чинним законодавством форми нарядів-допусків, що можуть використовуватися під час організації проведення газонебезпечних робіт, наведено в *таблиці 3*.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБІТ У ЗАМКНЕНИХ ПРОСТОРАХ

Роботи в колодязях, шурфах, траншеях, котлованах, бункерах, камерах і колекторах; роботи у замкнених просторах (ємностях, боксах, трубопроводах) визначені у п. 88, п. 91 Переліку робіт з підвищеною небезпекою, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 №15. Відповідно до п. 15 додатку 2 Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 №1107, потрібне отримання дозволу від Держпраці на роботи в колодязях, шурфах, траншеях, котлованах, бункерах, камерах, колекторах, замкнутому просторі (ємностях, боксах, топках, трубопроводах).

Згідно з роз'ясненням Держгірпромнагляду (лист від 01.09.2009 № 01/03-9.3-3/5853), роботи в колодязях, шурфах, траншеях, котлованах, бункерах, камерах, колекторах, у замкнутому просторі (ємність, бокс, топка, трубопровід) віднесено до робіт із середнім ступенем ризику.

На людину, що працює у споруді замкнутого простору, можуть діяти такі небезпечні й шкідливі виробничі чинники:

- загазованість;
- пожежо- і вибухонебезпечність;
- дія (падіння) предметів і засобів виробництва;
- падіння людини у споруду (без перекриття прорізу або під час спуску (підйому) у споруду);
- наїзд транспортних засобів (під час проведення робіт на проїзній частині);
- несприятливий температурний режим у робочій зоні (температура, вологість повітря, протяги);
- недостатня освітленість робочої зони;

— дія внутрішнього середовища діючих мереж, що проходять через споруду, внаслідок їх механічного пошкодження або аварії;

— затоплення водою під час значних атмосферних опадів;

— епідеміологічна небезпека та інша небезпека, пов'язана з контактом людини з внутрішнім середовищем.

До самостійного виконання робіт у замкненому просторі допускається особа не молодше 18 років, яка має стаж роботи за основною професією не менше ніж один рік, пройшла спеціальне навчання та відповідний медичний огляд з психофізіологічною експертизою. Під час проведення у замкненому просторі робіт, пов'язаних з використанням електроустановок, залучена особа повинна мати не менше ніж III групу з електробезпеки (п. 6.2.41 НПАОП 40.1-1.21-98). Для роботи в замкненому просторі слід використовувати ручний електрифікований інструмент II та III класу, приєднаний до джерела електроживлення поза замкненим простором.

Засоби індивідуального захисту, які використовують під час проведення робіт у спорудах замкненого простору, повинні відповідати вимогам Технічного регламенту засобів індивідуального захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2008 № 761. Відповідно до п. 7 додатка 3 Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту (НПАОП 0.00-4.01-08), під час роботи в замкненому просторі (колодязі, каналізаційній системі) користуються захисною каскою. Працівників забезпечують аптечкою з належним набором медикаментів, а на проїзній частині доріг — сигнальним жилетом та іншими технічними засобами безпеки праці (наприклад, захисним огородженням та знаками безпеки, що улаштовуються назустріч руху транспорту на відстані 5–10 м від місця ведення робіт залежно від місцевих умов).

Роботу в замкненому просторі виконують за нарядом-допуском під керівництвом відповідального керівника робіт (виконроба, майстра, бригадира), після проведення цільового інструктажу щодо безпечних методів праці. Наряд-допуск видають на термін, потрібний для виконання заданого обсягу робіт, а в разі зміни умов проведення робіт, або якщо термін, на який було видано наряд-допуск, вийшов, його анулюють, і роботи поновлюють після видачі нового наряду-допуску. Якщо потрібне перебування в замкненому просторі понад одну особу, слід вживати відповідних заходів безпеки, зокрема і збільшувати кількість осіб-страхувальників з розрахунку на одного працівника по одній особі-страхувальнику (в нормативних документах використовують також терміни «спостерігач», «наглядач» — далі переважно вживають термін «страхувальник»).

До робіт у колодязі слід залучати бригаду у складі не менше ніж три особи: одна особа виконує роботи в колодязі, друга страхує, а третя особа наглядає за веденням робіт та надає потрібну допомогу. Роботи в силосній башті виконує бригада у складі не менше ніж чотири особи. Для роботи в колекторі залучається бригада у складі не менше ніж п'ять осіб: одна особа в колекторі; по одному страхувальнику в колодязях, між якими проводиться робота; по одній особі на поверхні цих колодязів для підтримання зв'язку з особою, яка перебуває в колекторі, та для надання їй допомоги у разі небезпеки. Під час робіт у колодязі страхувальник забезпечується ізолювальним протигазом із шлангом, а особа в колекторі — киснеізолювальним апаратом.

Відповідно до п. 12.2.9, п. 12.2.10 Правил № 30, бригада для огляду шахт і колодязів на великих водопровідно-каналізаційних колекторах повинна складатись не менше ніж із чотирьох працівників (три працівники та один інженерно-технічний працівник). Склад бригади та її ланок для внутрішнього огляду великих колекторів повинен затверджувати головний інженер підприємства, до того ж треба ґрунтуватися приблизно на такому складі ланок:

— три працівники (у т. ч. один інженерно-технічний) рухаються по колектору;

— по два працівники (разом чотири) перебувають на поверхні поблизу шахт (колодязів) на кінцях ділянки, що оглядається;

— два інженерно-технічні працівники (один з яких — керівник робіт) перебувають на кінцях ділянки колектора, що оглядається.

Працівники служби експлуатації водопровідно-каналізаційних споруд, які оглядають шахти, колодязі, каналізаційні колектори та інші підземні споруди, повинні бути обізнані з правилами робіт під землею, мати спеціальне оснащення та інструмент і віднесені в питаннях оплати праці до працівників та інженерно-технічних працівників, що будують підземні каналізаційні колектори, до того ж інженерно-технічні працівники повинні мати гірничо-технічну освіту.

Не відповідає зазначеним вище вимогам п. 3.6 розділу V Правил охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок (НПАОП 0.00-1.69-13), де зазначено таке: «У разі проведення робіт за нарядом (нарядом-допуском) бригада повинна складатись не менше ніж з двох працівників, враховуючи виконавця робіт. Дозволяється до складу бригади вводити практикантів та учнів, які проходять практичне навчання, а також щойно прийнятих робітників, які ще не пройшли перевірки знань правил охорони праці, в кількості один практикант або учень на кожного основного члена бригади. Практиканти та учні повинні закріплюватись персонально за працівниками бригади. Відповідальність за безпеку практикантів, учнів і щойно прийнятих працівників несуть виконавець робіт та члени бригади, за якими вони закріплені, що має зазначатись у таблиці 1 «Склад та інструктаж бригади (цільовий)» наряду».

У замкненому просторі має використовуватися освітлювальний пристрій напругою до 12 В у вибухозахисному виконанні (в окремих випадках вимагається використання освітлювального пристрою напругою до 6 В), вмикання та вимикання якого здійснюється поза межами замкнутого простору. Для безпечного відкриття люків споруди підземного замкнутого простору (наприклад, колодязя) використовують спеціальний пристрій (гак) завдовжки не менше за 0,5 м (п. 9.22, п. 9.27 розділу IV НПАОП 0.00-1.69-13).

Роботи в замкненому просторі проводять з використанням рятувального (лямкового) поясу з прикріпленою до нього сигнально-рятувальною мотузкою на 2 м довшою за глибину споруди, до того ж інший кінець цієї мотузки повинен тримати страхувальник. Рятувальна мотузка має бути розрахована на навантаження не менше ніж 2 кН (200 кг). Через те, що характерною особливістю рятувального поясу є, як мінімум, дві лямки з кушаком, використання запобіжного (безлямкового) поясу під час роботи у замкнених просторах є недопустимим. Перед початком експлуатації і через кожні шість місяців у процесі експлуатації рятувальний пояс, поясний карабін та рятувальна мотузка підлягають випробуванню на статичне навантаження вантажем масою 200 кг протягом 5 хв. Рятувальна мотузка випробовується навантаженням масою 200 кг протягом 15 хв. Після зняття навантаження засоби захисту не повинні мати пошкоджень (п. 7.57 – п. 7.60 НПАОП 0.00-1.76-15).

Перед початком роботи у споруді замкнутого простору визначають порядок взаємодії (сигналізації) між працюючим та особою-страхувальником. Наприклад, для зв'язку особи-страхувальника з особою, яка перебуває у споруді, за допомогою рятувальної мотузки та шлангового протигаза може використовуватись такий порядок сигналізації (п. 9.23 розділу IV НПАОП 0.00-1.69-13):

- один ривок рятувальної мотузки працюючого у споруді означає «Підтягуй шланг і мотузку» – у цьому разі підтягується шланг і мотузка після подавання особою-страхувальником сигналу (одного ривка) і надходження відповідного сигналу від працюючого, що позначають одним ривком; якщо відповіді не отримано, потрібно витягнути зі споруди не тільки шланг і мотузку, а й того, хто працює в ній, тому що може статися ривок через падіння людини в колодязь;

- два ривки означають «Спусти шланг і мотузку» – такий сигнал подає працюючий у споруді, коли потрібно здійснити переміщення;

- три ривки означають «Усе гаразд»;

- рятувальну мотузку і шланг протигаза повинен тягти працюючий у споруді, а особа-страхувальник повинна тримати мотузку і шланг у такий спосіб, щоб не заважати їхньому переміщенню і не давати їм змоги падати; шойно працюючий у споруді перестав пересуватись, особа-страхувальник повинна подати сигнал три ривки, що означає «Усе гаразд»; особа-страхувальник, не отримавши сигналу після зупинення руху мотузки і шланга, повинна запросити працюючого у споруді одним ривком, на який вона повинна дістати відповідь три ривки;

- неодноразові ривки рятувальної мотузки, що подає особа-страхувальник, означають, що працюючий у споруді повинен підійти до люка або піднятися на поверхню;

- такі самі сигнали, що подає працюючий у споруді, означають вимогу витягнути його на поверхню.

Вимоги безпеки під час проведення вогневих робіт визначає НПАОП 9.00-5.12-01. Особа, яка виконує зварювальні роботи у споруді замкнутого простору, повинна забезпечуватись електрозварювальним апаратом, що має обмежник напруги холостого ходу (пристрій, що забезпечує автоматичне ввімкнення зварювального ланцюга під час доторкування електрода до зварюваного елемента й автоматичне вимкнення зварювального ланцюга на холостому ходу або зниження напруги у зварювальному ланцюзі до напруги 12 В), а під час роботи в ємності (наприклад, резервуарі) додатково діелектричним килимком, калошами та діалектичними рукавичками. Зварювальний трансформатор розміщується поза ємністю. Під час проведення електрозварювальних робіт не слід працювати у спецодязі, що має металеві пряжки, гудзики й іншу фурнітуру, а взуття – металеві цвяхи, підковки й набійки (в іншому разі слід взувати калоші). Не допускають одночасного виконання електрозварювальних та газополум'яних робіт у спорудах замкнутого простору. Замкнений простір, де виконуються зварювальні, газополум'яні, ізолювальні або фарбувальні роботи, забезпечується витяжною вентиляцією, до того ж швидкість руху повітря в них має бути в межах 0,3–1,5 м/с. У разі виконання зварювальних робіт із застосуванням скрапленого (вуглеводневого) та вуглекислого газу витяжна вентиляція повинна відсмоктуватися знизу. Під час виконання у замкненому просторі ізолювальних робіт (гідроізолювальних, теплоізолювальних, антикорозійних) із застосуванням вогнебезпечних матеріалів та матеріалів, що виділяють шкідливі речовини, повинен забезпечуватись додатково захист працюючого від впливу шкідливих речовин, термічних та хімічних опіків.

Спуск у колодязь, де є джерела тепловиділення, допускається тільки після припинення відключення джерела тепlopостачання (наприклад, подачі пари), охолодження простору, матеріалів і виробів, що містяться у колодязі, до температури не менше ніж +50 °С (п. 12.9.4 НПАОП 64.2-1.07-96). Працюючий у колодязі, де температура середовища понад +50 °С (наприклад, під час ліквідації аварії), повинен забезпечуватись теплоізолювальним костюмом та взуттям, наприклад, відповідно до ДСТУ ГОСТ 12.4.221:2004 «ССБТ. Одяг спеціальний для захисту від підвищених температур, теплового випромінювання, конвективної теплоти. Загальні технічні вимоги».

Відповідно до п. 4.2.3 ДСТУ EN 563-2001 «Безпечність машин. Температури поверхонь, доступних для дотику», опіковий поріг залежить від площі контакту тіла людини, тривалості контакту і для металу становить від 43 °С (тривалість контакту 8 год і більше) до 51 °С (тривалість контакту 1 хв). У разі, якщо поверхня контакту не є локальною (менше ніж 10% покриття шкіри людини) або частини обличчя торкаються гарячих поверхонь чи є вплив на дихальні органи, температура поверхні дотику не повинна перевищувати 43 °С.

Перед спуском у споруду замкнутого простору перевіряють, чи немає в ньому сторонніх предметів, стан газового середовища та за наявності конструктивно виконаних для спуску сходів додатково перевіряють (за допомогою спеціальної штанги) міцність закріплення сходів. Якщо в споруді немає конструктивно виконаних сходів, використовують інвентарну переносну драбину, а якщо глибина перевищує 5 м, використовують мотузкову драбину або спорядження для механізованого спуску. Підймальні пристрої та робоче оснащення мають відповідати нормативним вимогам.

Для контролю газового середовища використовують газоаналізатор (наприклад, АУХ-2) або інший індикатор газу (наприклад, лампа ЛБВК). Бригада забезпечується не менше ніж двома лампами ЛБВК. Запалення лампи ЛБВК здійснюється ззовні. Газоаналізатори підлягають щорічній перевірці спеціалізованою лабораторією (п. 12.1.5 НПАОП 64.2-1.07-96). Не допускається визначення загазованості за допомогою використання відкритого вогню, а також паління (куріння) у спорудах замкнених просторів.

Якщо неможливо видалити газ у споруді підземного замкнутого простору, то вживають таких заходів, як:

- природне провітрювання за допомогою відкриття суміжних люків;
- примусова вентиляція за допомогою нагнітання повітря вентилятором або компресором (рукав для нагнітання не повинен розміщуватися на висоті нижче ніж 2,5 м від дна);
- заповнення водою з далшим її відкачуванням;
- використання ізолювального шлангового протигазу (наприклад, марки ПШ-1) із шлангом.

Заборонено випалювати газ у колодязі для його видалення. Після видалення газу працювати в колодязі дозволяється за умови постійного нагнітання свіжого повітря та контролю загазованості. Не допускається для роботи в колодязі використовувати фільтрувальний протигаз замість ізолювального. У разі небезпеки працюючого в колодязі його негайно виводять на поверхню. У робочій зоні не повинні перебувати сторонні особи та розміщуватися зайві механізми. Після завершення робіт доступ у колодязь повинен бути надійно перекритий або огорожений, наприклад з використанням люків, відповідно до ДСТУ Б В.2.5-26:2005 «Люки оглядових колодязів і дощоприймачі зливостічних колодязів. Технічні умови».

За наявності у підземному замкнутому просторі води її рівень зменшують до безпечного (наприклад, за допомогою відкачування).

Довжина шланга шлангового протигазу на 2 м має перевищувати глибину замкнутого простору, загальна довжина не повинна перевищувати 12 м, до того ж кінець шланга повинен перебувати у зоні чистого повітря та бути закріплений на висоті 0,5–0,6 м від поверхні землі на відстані від лазу не ближче ніж 2 м, а сам шланг не повинен перегинатись під гострим кутом, скручуватись і бути затиснутим (п. 8.2.13 НПАОП 60.1-1.01-04). Відповідно до п. 9.19 розділу IV НПАОП 0.00-1.69-13, якщо немає примусового подавання повітря, довжина шланга протигазу допускається не більше ніж 15 м, а якщо подавання примусове – менше ніж 40 м. Шланг не повинен мати різких перегинів або бути затисненим. Як правило, за шлангом протигазу наглядає відповідальний керівник робіт.

Тривалість перебування людини всередині колодязя і тривалість її відпочинку залежить від умов та виду виконуваних робіт. Наприклад, у колодязях тваринницьких споруд та берегових рибообробних підприємств працюючий у колодязі повинен через кожні 15–20 хв підійматись на поверхню для 20-хвилинного відпочинку (п. 14.5 НПАОП 01.2-1.09-05, п. 20.3.9 НПАОП 05.0-1.05-06). Тривалість перебування в колодязі без перерви на об'єктах водопровідно-каналізаційного господарства обмежена 10 хв (п. 8.2.13 НПАОП 60.1-1.01-04), у колодязі газових мереж – 30 хв (п. 7.53 розділу IV НПАОП 0.00-1.76-15). Слід зазначити, що тривала робота в рятувальному поясі може призвести до порушення кровообігу в організмі працюючого.

У робочій зоні не повинні перебувати сторонні особи та засоби виробництва, що не використовуються. Після завершення робіт доступ у споруду замкнутого простору повинен бути закритий кришкою або дверима. Перед тим, як закривати люки, перевірити, чи не залишився випадково всередині споруди замкнутого простору хтось із працівників, а також чи не забуто там засобів виробництва або інших сторонніх предметів.

Відповідальність за правильність і повноту заходів безпеки, достатню кваліфікацію залучених осіб несе керівник робіт, а відповідальність за повноту та якість цільового інструктажу, керівництво веденням робіт і дотримання працюючим заходів безпеки несе виконавець робіт.

Порядок використання фільтрувальних засобів індивідуального захисту органів дихання, що призначені для роботи людини в умовах наявності в атмосфері шкідливих для здоров'я речовин, визначають

Правила вибору та застосування засобів індивідуального захисту органів дихання, затверджені наказом Держгірпромнагляду від 28.12.2007 № 331 (НПАОП 0.00-1.04-07).

ХАРАКТЕРИСТИКА ШЛАНГОВИХ ПРОТИГАЗІВ

Ізолювальні шлангові протигази поділяються на два типи: безнапірні (самовсмоктувальні), в яких повітря до органів дихання надходить із чистої зони завдяки зусиллям людини; напірні – з примусовою подачею повітря до лицевої частини за допомогою повітрорудки, вентилятора або від компресора. Протигаз безнапірного типу використовується, як правило, під час виконання робіт з ремонту та очищення ємностей (цистерн, котлів, відсіків), роботи в колодязі, камерах, димоході, підземних та інших спорудах, де можуть нагромаджуватися газоподібні шкідливі суміші.

Протигаз шланговий ПШ-1 є засобом захисту безнапірного типу, призначений для одноосібного використання, що складається зі шлему-маски (трьох розмірів), двох з'єднувальних трубок, рукава для підведення повітря, фільтрувальної коробки для очищення повітря, що вдихається, від пилу, рятувального поясу, сигнально-рятувальної мотузки і штиря для закріплення кінця рукава з фільтрувальною коробкою в зоні чистого повітря. Протигаз ПШ-1 рекомендовано використовувати у разі малих і середніх навантажень у тих випадках, коли чисте повітря можна забирати на відстані не більше ніж 10 м від робочого місця. У зв'язку з великим опором диханню протигаз ПШ-1 рекомендовано використовувати у процесі короткочасних робіт.

Шланговий протигаз ПШ-2 (ПШ-РВ) є засобом захисту з примусовою подачею чистого повітря, що призначений для одночасного забезпечення захисту органів дихання двох працюючих на відстані 20 м від повітрорудки або одного працюючого на відстані 40 м. В апараті передбачена подача повітря за допомогою електродвигуна, а також за допомогою обертання повітрорудки вручну.

Комплектність і призначення протигазу ПШ-2 аналогічні протигазу ПШ-1, тільки додаткові елементи є у двох комплектах, довжина рукавів для підведення повітря становить 20 м, а сигнально-рятувальних мотузок – 25 м. Технічні характеристики шлангових протигазів наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Найменування показника ізолювального шлангового протигаза	Безнапірного типу	Напірного типу	
	ПШ-1	ПШ-2(20)	ПШ-РВ
Опір видиху (вдиху), якщо об'ємна витрата повітря 30 дм³/хв, в Па, не більше	опір вдиху – 200, опір видиху – 100	опір вдиху – 0; опір видиху – 120	опір вдиху – 0; опір видиху – 125
Герметичність шлангової лінії у разі надмірного тиску повітря 13 кПа, (падіння початкового тиску протягом 60 с), в Па, не більше	1000	1000	700
Кількість повітря, що подається під лицеву частину, у дм³/хв, не менше	–	при ручному приводі (60 об/хв) – max 50	при ручному приводі (60 об/хв) – max 80; при електроприводі – max 150

Протигази безнапірного типу працюють за принципом всмоктування із чистої зони повітря та випускають-ся в чотирьох модифікаціях: ПШ-1С – з повітропровідним шлангом завдовжки 10 м у сумці; ПШ-1Б – з повітропровідним шлангом завдовжки 10 м на барабані; ПШ-20С – з повітропровідним шлангом завдовжки 20 м у сумці; ПШ-20Б – з повітропровідним шлангом завдовжки 20 м на барабані. Маса ПШ-1С – не більше ніж 10 кг; ПШ-1Б – не більше ніж 17 кг; ПШ-20РВ – не більше ніж 28,5 кг; ПШ-40РВ – не більше ніж 41,5 кг.

В ролі шлема-маски можна використовувати маску МГП, шлем-маску ШМП або панорамну маску ППМ-88. Маски МГП (МГП-В) і ППМ-88 мають переговорні пристрої. Маска МГП-В забезпечує прийом води з фляги в зараженій атмосфері. Протигаз рекомендовано використовувати при температурі від –40 до +40 °С.

СПЕЦІАЛЬНІ ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС РОБОТИ З ОЧИЩЕННЯ РЕЗЕРВУАРІВ

Під час проведення робіт у резервуарі дотримуються таких заходів (з урахуванням розділу VI НПАОП 63.23-1.03-08 та підрозділу 9 розділу IV НПАОП 0.00-1.69-13):

- роботи з очищення резервуару здійснюються лише у світлий час доби, не слід проводити роботи під час грози;
- перед очищенням і ремонтом резервуар повинен бути надійно заземлений, трубопроводи від'єднані та внутрішня поверхня підготовлена для проведення робіт (наприклад, внутрішню поверхню ємності з-під етилового бензину змочують водою);

- перед спуском у резервуар забезпечують його провітрювання та проведення аналізу повітря газоаналізатором (без проведення аналізу повітряємності спуск без шлангового протигазу не допускається);
- для запобігання небезпеки вибуху під час очищення повинен бути забезпечений контроль загазованості резервуара (за допомогою газоаналізаторів) і вжито заходів щодо запобігання утворенню вибухонебезпечної концентрації парів нафтопродуктів у резервуарі (наприклад, за допомогою провітрювання);
- спуск усередину резервуара проводиться за участю трьох осіб, одна з яких працює в резервуарі (без посередній виконавець робіт), двоє інших працівників – наглядачі, один з яких є особою-страхувальником, яка працює на підйимальному механізмі, спускаючи працюючого, а другий (як правило, цією особою є керівник робіт) перебуває протягом усього часу, потрібного для виконання роботи, біля місця спуску працюючого для надання належної допомоги та контролю за проведенням робіт;
- під час спускання в резервуар і виходу з нього працівник не повинен тримати в руках будь-які предмети (потрібні для роботи засоби виробництва та матеріали повинні спускатися всередину резервуара в контейнері, виготовленому з матеріалу, який не утворює іскор; під час спускання має виключатися можливість падіння сторонніх предметів у резервуар, де проводяться роботи);
- для запобігання випадковому падінню зверху будь-якого предмета доступ осіб у резервуар через нижній люк можливий тільки у разі закриття верхнього люка;
- особа, яка спускається в резервуар, повинна бути забезпечена спеціальним одягом, взуттям, шланговим протигазом, а також прикріпленим до сидла або колиски за допомогою карабіна рятувальним поясом, з'єднаним зі страхувальним (рятувальним) канатом, до того ж другий кінець каната (для запобігання його випадковому випусканню) надійно закріплює особа-страхувальник, яка повинна перебувати з навітряного боку біля горловини резервуара, стежити за шлангом протигазу, не випускати з рук каната, поступово опускаючи його під час спуску працюючого, або підтягуючи під час підйому (для спуску в резервуар може використовуватися драбина, до того ж, якщо в резервуарі немає постійної драбини, слід застосовувати дерев'яну неоковану драбину, щоб уникнути іскроутворення);
- попускання страхувального каната здійснюється через нерухому опору, навколо якої канат обкручується не менше ніж на 360°, до того ж канат призначається для одночасного передавання сигналів від особи, яка перебуває в резервуарі;
- особа, яка спускається, не повинна залишати колиску та відстібати страхувальний канат від рятувального пояса, а особа-страхувальник не повинна випускати канат з рук протягом усього часу проведення робіт у резервуарі;
- бригада може обробляти одночасно тільки одну ємність, роботи повинні виконуватись у денний час (для освітлення у резервуарі допускається використовувати акумуляторний ліхтар);
- під час роботи в резервуарі користуватися інструментом, що унеможливорює іскроутворення;
- у разі виявлення в резервуарі невідомого продукту роботи в ньому слід негайно припинити до встановлення характеру речовини та визначення способу її видалення із цистерни;
- особа, яка працює всередині резервуара, у разі відчуття під маскою запаху нафтопродукту або виникнення прискореного серцебиття, шуму та дзвону у вухах або іншого нездужання, що виявляється навіть незначно, зобов'язана негайно припинити роботу і вийти з резервуара;
- під час надходження сигналу про допомогу від працівника, що перебуває всередині резервуара, або коли з'являється підозра щодо небезпеки, що виникла, особа-страхувальник має витягти працюючого в резервуарі або вжити заходів щодо надання йому належної допомоги;
- для запобігання іскроутворенню і вибуху кришки люків цистерн та резервуарів опускати плавно, без ударів.

Під час очищення резервуара заборонено:

- спускатися усередину резервуара без спеціального спорядження та справного шлангового або ізолювального протигазу;
- спускатися всередину резервуара, якщо ззовні біля горловини резервуара немає працівника, одягненого в спецодяг і спорядженого для роботи в резервуарі;
- бити металевими предметами по резервуару та засобами виробництва всередині резервуара;
- ремонтувати насоси двигуна повітрорудки та змінювати шланги під час перебування працівника в резервуарі;
- застосовувати рукава з обпліткою зі сталі або із заліза для запобігання можливому іскроутворенню у разі удару обплітки об горловину та стінки резервуара.

Вимоги безпеки під час ручного риття шахтних колодязів (за розділом 10 НПАОП 60.1-1.01-04)

Шахтний колодязь – інженерна споруда, що є вертикальною виробкою з великим (порівняно з водозабірною свердловиною) розміром поперечного перерізу круглої, квадратної, прямокутної або шестигранної форми, що призначена для забору ґрунтових вод (п. 2.1 Державні санітарні правила і норми «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», ДСанПіН 2.2.4-171-10).

Колодязі глибиною понад 1,5 м риють з кріпленням ґрунту у всіх випадках. Для переміщення предметів і матеріалів їх міцно прикріплюють до підйимального механізму на прядивній мотузці діаметром не менше ніж 25 мм або сталевому тросі діаметром 13 мм за допомогою гака з карабіном. Під час опускання бадді на повну глибину виїмки на барабані підйимального механізму повинен залишатися запас каната не менше ніж на 5–6 обертів. Баддю завантажують ґрунтом, не перевищуючи бортів. Підймання з колодязя каменів, обв'язаних канатом, опускання в колодязь кілець та інших його частин дозволяється тільки після підймання працюючого в колодязі на поверхню.

Під час риття колодязів частини механізмів, що рухаються або обертаються, засобів виробництва повинні бути огорожені захисного огорожею. Під час риття колодязів стежити за станом стінок та в разі появи навіть невеликих тріщин у ґрунті негайно приступити до кріплення стінок. Під час риття колодязів глибиною понад 15 м застосовують мотузкову драбину (п. 10.11 НПАОП 60.1-1.01-04). Коли роботи не проводяться, горловину колодязя закривають щитами або обгороджують.

Таким чином, організація робіт у замкненому просторі потребує попередньої підготовки робочої зони, забезпечення передбаченими нормативними документами засобами захисту. Невжиття нормативних організаційно-технічних заходів безпеки праці та залучення до робіт не підготовленого персоналу, як правило, призводить до нещасних випадків, пожеж та інших надзвичайних ситуацій, що пов'язані з матеріальними збитками.

ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ І ШКІДЛИВИХ ГАЗІВ, ЩО НАЙЧАСТІШЕ ТРАПЛЯЮТЬСЯ У ЗАМКНеноМУ ПРОСТОРІ ПІДЗЕМНИХ СПОРУД

У замкненому просторі підземних споруд найчастіше містяться такі вибухонебезпечні і шкідливі гази: метан, пропан, пропілен, бутілен, окис вуглецю, вуглекислий газ, сірководень, аміак, хлор, ацетилен.

Метан CH_4 (болотний газ) – безбарвний горючий газ, без запаху, легший за повітря. Проникає у підземні споруди крізь ґрунт. Утворюється під час повільного гниття без доступу повітря рослинних решток (клітковини під водою – у болотах, стоячих водах, ставках або розкладання решток рослин – у покладах кам'яного вугілля). Метан є складовою частиною промислового газу; через несправний газопровід він може проникати у підземні споруди. Неотруйний, але його наявність зменшує кількість кисню у повітряно-середовищі підземних споруд, що призводить до порушення нормального дихання під час проведення робіт у цих спорудах. Якщо вміст метану у повітрі становить 5–15% об'єму, утворюється вибухонебезпечна суміш. Засоби захисту – шлангові протигази ПШ-1, ПШ-2, киснеізолювальний протигаз.

Пропан C_3H_8 , бутан C_4H_{10} , пропілен C_3H_6 і бутілен C_4H_8 – безбарвні горючі гази, важчі за повітря, без запаху, важко змішуються з повітрям. Вдихання пропану і бутану у невеликих кількостях не викликає отруєння; пропілен і бутілен діють наркотично. Зріджені гази, поєднуючись з повітрям, можуть утворювати вибухонебезпечні суміші за такого вмісту газу (% об'єму): пропан – 2,3–9,5; бутан – 1,6–8,5; пропілен – 2,2–9,7; бутілен – 1,7–9,0. Засоби захисту – шлангові протигази ПШ-1, ПШ-2, киснеізолювальні протигази.

Окис вуглецю CO – безбарвний газ, без запаху, горючий і вибухонебезпечний, трохи легший за повітря. Окис вуглецю дуже отруйний. Фізіологічний вплив окису вуглецю на людину залежить від його концентрації у повітрі і тривалості вдихання. Вдихання повітря, що містить окис вуглецю понад гранично допустимі концентрації (20 мг/м³), може призвести до отруєння та навіть до смерті. Якщо вміст окису вуглецю у повітрі становить 12,5–75 % об'єму, утворюється вибухонебезпечна суміш. Засіб захисту – фільтрувальний протигаз типу CO .

Вуглекислий газ CO_2 (двоокис вуглецю) – безбарвний газ, без запаху, кислуватий на смак, важчий за повітря. Проникає у підземні споруди крізь ґрунт. Утворюється в результаті розкладання органічних речовин. Утворюється також у резервуарах (баках, бункерах та ін.) за наявності в них сульфовугілля або вугілля внаслідок його повільного окислення. Потрапивши у підземну споруду, вуглекислий газ витискує повітря, заповнюючи з дна простір цієї споруди. Вуглекислий газ неотруйний, але діє наркотично і може подразнювати слизові оболонки очей. За високих концентрацій викликає розлад дихання внаслідок зменшення вмісту кисню у повітрі. Засоби захисту – шлангові протигази ПШ-1, ПШ-2.

Сірководень H_2S – безбарвний газ, має запах тухлих яєць, трохи важчий за повітря. Отруйний, діє на нервову систему, подразнює дихальні шляхи й очі. Якщо вміст сірководню в повітрі становить 4,3–45,5% об'єму, утворюється вибухонебезпечна суміш. Засоби захисту – фільтрувальні протигази типів В, КД.

Аміак NH_3 – горючий газ з різким характерним запахом, легший за повітря, отруйний, подразнює очі і дихальні шляхи, викликає розлад дихання. Якщо вміст аміаку у повітрі становить 15–28% об'єму, утворюється вибухонебезпечна суміш. Засоби захисту – фільтрувальний протигаз типу КД.

Водень H_2 – безбарвний газ, без смаку і запаху, набагато легший за повітря. Водень – фізіологічно інертний газ, але за високих концентрацій викликає розлад дихання внаслідок зменшення вмісту кисню. Водень утворюється під час зіткнення реагентів, що містять кислоту, з металевими стінками ємкостей, що не мають антикорозійного покриття. Якщо вміст водню у повітрі становить 4–75% об'єму, утворюється вибухонебезпечна суміш.

Таблиця 2

ПОРІВНЯННЯ ВИМОГ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ У СПОРУДАХ ЗАМКНЕНОГО

№ з/п	Найменування вимог безпеки праці	Вимоги безпеки праці в спорудах замкнутого простору (найменування нормативних документів подано у примітках згідно з виносками ¹⁻⁶)					
		Ємність ¹	Ємність ²	Ємність ³	Ємність ⁴	Ємність ⁵	Ємність ⁶
1	Вид споруди						
2	Найменування засобів індивідуального захисту	Рятувальний пояс, сигнально-рятувальна мотузка (п. 6.6)	Запобіжний пояс, рятувальний (захисний) канат (п. 5.1.29, п. 5.1.30)	Запобіжний пояс, рятувальний канат (п. 3.9)	Запобіжний пояс, страховальний канат (п. 3 розділу VI)	Рятувальний пояс, рятувальна мотузка (п. 9.21 розділу IV)	Запобіжний пояс, рятувальна мотузка (п. 6.3)
3	Довжина мотузки або шланга шлангового протигаза	—	Довжина шланга понад 10 м – примусова подача повітря (п. 5.1.30)	Довжина шланга понад 11 м – примусова подача повітря (п. 3.9)	—	До 15 м – довжина шланга без примусової подачі; до 40 м – з примусовою подачею повітря (п. 9.19 розділу IV)	Мотузка, довжина якої не менша за 12 м для 4-вісних цистерн (п. 6.3)
4	Мінімальна кількість членів бригади	Дві особи (п. 6.5)	Три особи (п. 5.1.30)	—	Три особи (п. 2 розділу VI)	—	Три особи (п. 6.1)
5	Тривалість перебування в замкнутому просторі та перерви	—	15 хв роботи; перерва 15 хв (п. 5.1.30)	15 хв роботи; перерва 15 хв (п. 3.9)	—	—	—
6	Максимально допустима температура повітря всередині замкнутого простору	30 °C (п. 6.3)	—	—	—	+50 °C* – резервуар (п. 9.15 розділу IV); +45 °C – барабан котла, газоходу, тунель (п. 4.17, п. 4.25 розділу VII; п. 33 розділу XIII)	—
7	Напруга освітлювального пристрою в замкнутому просторі	—	12 В (п. 5.3.15)	—	12 В (п. 9 розділу VI)	—	12 В (п. 6.11)

Примітки:

1. Типова інструкція з організації безпечного ведення газонебезпечних робіт (НПАОП 0.00-5.11-85);
2. Правила охорони праці в деревообробній промисловості (НПАОП 20.0-1.02-05);
3. Правила охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості (НПАОП 02.0-1.04-05);
4. Правила безпеки праці під час роботи з пально-мастильними матеріалами та спецрідинами (НПАОП 63.23-1.03-08);
5. Правила охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок (НПАОП 0.00-1.69-13);
6. Правила безпеки праці на складах палива залізниць (НПАОП 60.1-1.04-06).

* Температура повітря вимірюється на відстані 0,7 м від стінки резервуара.

Кисень O_2 – безбарвний газ, без запаху і смаку, важчий за повітря. Не має токсичних властивостей, але в разі тривалого вдихання чистого кисню (за атмосферного тиску) спричиняє смерть внаслідок розвитку плеврального набрякання легенів. Кисень негорючий, але є основним газом, що підтримує горіння речовин. Дуже активний, сполучається з більшістю елементів. З горючими газами кисень утворює вибухонебезпечні суміші.

Хлор Cl_2 – жовто-зелений газ з різким подразливим запахом, важчий за повітря. Хлор хімічно дуже активний, безпосередньо сполучується майже з усіма металами та неметалами. Суміші хлору з воднем, де його вміст ста-

Таблиця 2 (закінчення)

ПРОСТОРУ (3 ПОСИЛАННЯМ НА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ)

№ з/п	Найменування вимог безпеки праці	Вимоги безпеки праці в спорудах замкнутого простору (найменування нормативних документів подано у примітках згідно з виносками ⁷⁻¹²)					
		Кабельний колодязь (колектор) ⁷	Колодязь, ємність ⁸	Колодязь, колектор ⁹	Колодязь, колектор, тунель ¹⁰	Колодязь, колектор ¹¹	Колодязь (каналізаційний) ¹²
1	Вид споруди						
2	Найменування засобів індивідуального захисту	Рятувальний пояс, мотузка (п. 12.5.2)	Рятувальний пояс, мотузка (п. 14.4)	Запобіжний пояс, мотузка (п. 20.3.7)	Рятувальний пояс, рятувальна мотузка (п. 7.51 розділу VII)	Рятувальний пояс, страховальний канат (п. 6.2.41)	Запобіжний пояс, мотузка
3	Вимоги до довжини мотузки та шланга шлангового протигаза	—	Довжина мотузки перевищує глибину на 3 м, шланга — на 2 м (п. 14.4)	Довжина мотузки і шланга перевищують глибину на 2 м (п. 20.3.6, п. 20.3.7)	Понад 10 м шланга — без примусової подачі повітря (п. 7.54 розділу VII)	—	Довжина мотузки перевищує глибину на 2 м; довжина шланга — не більше ніж 12 м (п. 8.2.7)
4	Мінімальна кількість членів бригади	Три особи (п. 12.5.6)	Три особи (п. 14.46)	Три особи — колодязь (п. 20.3.3); п'ять осіб — колектор (п. 20.3.8)	Три особи (п. 7.40 розділу VII)	Дві особи (п. 6.2.41)	Три особи (п. 8.2.6); п'ять осіб (п. 8.2.15)
5	Тривалість перебування в замкнутому просторі та перерви (роботи в протигазі)	—	15 хв — робота; 20 хв — перерва (п. 14.5)	20 хв — робота; 20 хв — перерва (п. 20.3.9)	30 хв — робота (п. 7.53 розділу VII)	—	10 хв (п. 8.2.13)
6	Максимально допустима температура повітря всередині замкнутого простору	50 °C (п. 12.9.4)	—	—	—	—	—
7	Напруга освітлювального пристрою в замкнутому просторі	12 В (п. 12.5.7)	12 В (п. 14.4)	12 В (п. 20.3.9)	12 В (п. 7.26 розділу VII)	12 В (п. 6.2.51)	—

Примітки:

7. Правила безпеки під час робіт на кабельних лініях зв'язку і провідного мовлення (НПАОП 64.2-1.07-96);
 8. Правила охорони праці у тваринництві (НПАОП 01.2-1.09-05);
 9. Правила охорони праці для працівників берегових рибобудівних підприємств (НПАОП 05.0-1.05-06);
 10. Правила безпеки систем газопостачання (НПАОП 0.00-1.76-15);
 11. Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів (НПАОП 40.1-1.21-98);
 12. Правила охорони праці під час експлуатації водопровідно-каналізаційних споруд на залізничному транспорті (НПАОП 60.1-1.01-04).

новить 5,8–85,5%, вибухонебезпечні. Хлор подразнює слизові оболонки очей і дихальні шляхи. Під час вдихання середніх і низьких концентрацій хлору спостерігаються стиснення і біль у грудях, сухий кашель, часте дихання, різь в очах, слізливість, підвищення температури тіла. Можливе набрякання легенів, судороги. Гранично допустима концентрація хлору в повітрі становить 1 мг/м³. Засоби захисту — фільтрувальні протигази типу В.

Ацетилен C₂H₂ — безбарвний горючий газ, легший за повітря. Суміші з повітрям, де його вміст становить від 2,3 до 80,7%, вибухонебезпечні. Ацетилен діє наркотично. Засоби захисту — шлангові протигази ПШ-1, ПШ-2; киснеізольовальні протигази.

Таблиця 3

ФОРМИ НАРЯДІВ-ДОПУСКІВ, ЯКІ МОЖНА ВИКОРИСТОВУВАТИ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ГАЗОНЕБЕЗПЕЧНИХ РОБІТ

№ з/п	Найменування наряд-допуску, характеристика форми наряду-допуску	Термін, на який оформлюють наряд-допуск	Термін зберігання оформленого наряду-допуску	Нормативне посилання
1	2	3	4	5
1	Наряд-допуск на проведення газонебезпечних робіт	Одна зміна (п. 3.5)	Не визначений	Додаток 2 Типової інструкції з організації безпечного ведення газонебезпечних робіт (НПАОП 0.00-5.11-85)
2	Наряд-допуск на ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та пожежонебезпечних об'єктах (вогнєві роботи, які проводять на тимчасових місцях) – одна частина, 14 пунктів, три таблиці	Одна зміна, може бути продовжений не більше ніж на одну зміну (п. 2.17)	Не визначений	Додаток 1 Інструкції з організації безпечного ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах (НПАОП 00.0-5.12-01)
3	Наряд-допуск. Загальний наряд-допуск. Проміжний наряд-допуск (п. 7.2 розділу IV – вогнєві роботи на обладнанні, розміщеному в зоні діючого устаткування і у виробничих приміщеннях) – одна частина, без нумерації, три таблиці	Термін дії заявки на ремонт обладнання. Дозволено продовжувати наряд тільки один раз (п. 2.3 розділу V)	Газонебезпечні роботи – один рік, наряди, роботи за якими повністю закінчені, – 30 діб (п. 7.2 розділу IV)	Додаток 3 Правил охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок (НПАОП 0.00-1.69-13)
4	Наряд-допуск на проведення робіт у газонебезпечних місцях – одна частина, 20 пунктів, одна таблиця (корінець для наряду-допуску на 15 пунктів)	30 днів (п. 13.11.17)	Один місяць (п. 13.11.16)	Додаток 2 Правил безпеки в газовому господарстві коксохімічних підприємств і виробництв (НПАОП 23.1-1.01-08)
	Наряд-допуск на проведення газонебезпечних робіт – одна частина, 15 пунктів, три таблиці	Не визначений	Не визначений	Додаток 3 Правил безпеки під час експлуатації магістральних нафтопроводів (НПАОП 0.00-1.21-07)
5	Наряд-допуск на ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та пожежонебезпечних об'єктах – одна частина, 14 пунктів, 3 таблиці	Може бути продовжено один раз на термін не більше ніж п'ять діб (для віддалених об'єктів – 15 діб) (п. 7.9.7 розділу IV)	Один рік (п. 7.9.5, розділ IV)	Додаток 4 Правил безпеки під час експлуатації магістральних нафтопроводів (НПАОП 0.00-1.21-07)
6	Наряд-допуск на виконання тимчасових вогневих робіт – одна частина, без нумерації пунктів, без таблиць	Одна зміна (п. 9.1.8)	Три місяці (п. 9.1.5)	Додаток 14 Правил охорони праці під час експлуатації баз, складів і сховищ, виконання вантажно-розвантажувальних робіт на об'єктах оптової торгівлі (НПАОП 63.12-1.03-96)
7	Наряд-допуск на виконання робіт (роботи на об'єктах водопровідно-каналізаційного господарства) – одна частина без нумерації пунктів, одна таблиця	Не визначений	Один рік (додаток 9)	Додаток 9 Правил техніки безпеки під час експлуатації систем водопостачання та водовідведення населених місць (НПАОП 41.0-1.01-79)

1	2	3	4	5
8	Наряд-допуск на виконання робіт підвищеної небезпеки (форма НД-90 – роботи на підприємствах металургії) – одна частина (12 пунктів, дві таблиці) та додаток до наряду-допуску (10 пунктів, дві таблиці)	Термін, потрібний для виконання заданого обсягу робіт (якщо незмінні умови безпеки, передбачені нарядом-допуском) (п. 3.3)	Один місяць (п. 1.9)	Додаток 1 Положення про використання нарядів-допусків під час виконання робіт підвищеної небезпеки на підприємствах і в організаціях Міністерства металургії СРСР (НПАОП 27.0-4.02-90)
9	Наряд-допуск на виконання робіт підвищеної небезпеки (будівельні роботи) – дві частини, 14 пунктів, одна таблиця	Термін, потрібний для виконання запланованого обсягу робіт (п. 4.21.4)	Не визначений	Додаток Ж ДБН А.3.2-2-2009 «Система стандартів безпеки праці. Охорона праці і промислова безпека у будівництві. Основні положення» НПАОП 45.2.-7.02-12); додаток 12 Правил з охорони праці під час будівництва та ремонту об'єктів житлово-комунального господарства (НПАОП 45.1-1.02-90)
10	Наряд-допуск на виконання робіт, стосовно яких ставлять підвищені вимоги з охорони праці (роботи на об'єктах промисловості будівельних матеріалів) – дві частини, без нумерації пунктів, одна таблиця	Не визначений	Три місяці (додаток 3)	Додаток 3 Правил охорони праці для працівників бетонних та залізобетонних заводів (НПАОП 26.6-1.02-00)
11	Наряд-допуск (роботи в електроустановках) – одна частина, без нумерації пунктів, п'ять таблиць	Згідно з оперативною заявкою, може бути продовжено один раз на термін не більше ніж п'ять діб (п. 6.2.4)	30 діб (п. 6.2.6)	Додаток 2 Правил безпечної експлуатації електроустановок (НПАОП 40.1-1.01-97); додаток 4 Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів (НПАОП 40.1-1.21-98)
12	Наряд на виконання робіт з підвищеною небезпекою – дві частини, без нумерації пунктів, одна таблиця	Не визначений	Не визначений	Додаток 13 Правил безпеки під час робіт на повітряних лініях зв'язку і проводового мовлення (НПАОП 64.2-1.06-96)
13	Наряд-допуск на виконання робіт з підвищеною небезпекою – одна частина, 16 пунктів, три таблиці	Може бути продовжено на чергову зміну (п. 7.2.1.9)	Три місяці (п. 7.2.1.5)	Додаток 14 Правил безпеки для олійно-жирового виробництва (НПАОП 15.4-1.06-97) Додаток 14 Правил безпеки для кондитерського виробництва (НПАОП 15.8-1.14-97) Додаток 14 Правил безпеки для спиртового та лікеро-горілчаного виробництва (НПАОП 15.9-1.11-97) Додаток 14 Правил безпеки для тютюново-ферментаційного виробництва (НПАОП 16.0-1.16-97)
14	Наряд-допуск на виконання робіт з підвищеною небезпекою – одна частина, без нумерації пунктів, три таблиці	Може бути продовжено на чергову зміну (п. 12.1.9)	Три місяці (п. 12.1.5)	Додаток 11 Правил безпеки для виробництва хліба, хлібобулочних та макаронних виробів (НПАОП 15.8-1.27-02)

* Термін зберігання наряду-допуску визначають від дня його закриття.

ЛИСТ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ РОБІТ У ЗАМКНеноМУ ПРОСТОРИ КОЛОДЯЗЯ

НАУКОВО-ВИРОБНИЧОГО
**ОХОРОНИ
ПРАЦІ**

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБІТ (OVERVIEW OF WORK)

- ☒ Робота у колодязі належить до робіт з підвищеною небезпекою ☒ Робота у колодязі належить до газонебезпечних робіт ☒ У колодязі може бути недостатній вміст кисню, що шкідливо діє на організм людини

2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ (ORGANIZATIONAL MEASURES)

2.1. Наряд-допуск (work permit):

- ☐ відповідальний керівник робіт ☐ відповідальний виконавець робіт ☐ виконавці робіт

2.2. Оцінка умов проведення робіт і небезпечних виробничих чинників (ризиків) (assessment hazard):

- ☐ водопровідно-каналізаційна, кабельна, газова, теплова мережі ☐ проїжджа частини дороги ☐ глибина
☐ вибухонебезпечні або шкідливі гази ☐ небезпечні речовини (ізолювальні, антикорозійні тощо) ☐ джерела теплопостачання
☐ витoki води

2.3. Оцінка особи, яку залучено до роботи у колодязі (assessment person):

- ☒ не молодше 18 років ☒ стаж роботи не менше 1 року ☒ медичний огляд з психофізіологічною експертизою
☒ спеціальне навчання з питань охорони праці ☐ група (інструктаж) з електробезпеки (у разі використання електроустановки) ☒ знає порядок взаємодії (сигналізації) між працюючим у колодязі та особою-страхувальником

3. ТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ (TECHNICAL MEASURES)

3.1. Табелі оснащення засобів виробництва:

- ☒ засоби виробництва (робочий інструмент і пристрої для проведення робіт у колодязі) ☒ газоаналізатор (індикатор газу) (не менш ніж 2 одиниці) ☒ медична аптечка ☐ освітлювальний пристрій напругою до 12 В (у вибухо-захисному виконанні)
☐ спеціальний пристрій (гак) для відкриття люка колодязя ☐ вентиляційна установка для примусової вентиляції колодязя ☐ насосний агрегат для зменшення рівня води у колодязі ☐ обмежник напруги холодного ходу (для електрозварювального апарата)

3.2. Засоби захисту (protection):

- ☒ спецодяг, спецвзуття, захисна каска ☒ сигнально-рятувальна мотузка ☐ ізолювальний шланговий протигаз ☒ довжиною на 2 м більше глибини колодязя

Додатково під час роботи на проїжджій частині дороги загального користування:

- ☐ сигнальний жилет ☐ захисне або сигнальне огородження ☐ знаки безпеки дорожнього руху

3.3. Засоби доступу в колодязь (access):

- ☐ спеціальна штанга для перевірки міцності закріплення конструктивно виконаних для спуску в колодязь сходів за відсутності конструктивно виконаних у колодязь сходів ☐ переносна драбина (глибина колодязя до 5 м) ☐ мотузкова драбина або спорядження для механізованого спуску (глибина колодязя понад 5 м)

Якщо неможливо видалити газ із замкнутого простору колодязя, вживають таких заходів:

- ☐ природне провітрювання шляхом відкриття суміжних люків ☐ примусова вентиляція шляхом нагнітання повітря вентилятором або компресором ☐ заповнювання водою з наступним відкачуванням води ☐ використання ізолювального шлангового протигазу

4. ПРОВЕДЕННЯ РОБІТ (OPERATION):

- ☒ склад бригади не менше ніж 3 особи: одна особа – виконує роботи в колодязі, друга – страхує ззовні, третя – наглядає за веденням робіт і надає допомогу ☒ контроль тривалості перебування працюючого в колодязі без перерви (в середньому 15–20 хв) ☒ приєднання електроінструмента до джерела електроживлення ззовні колодязя
☒ недопущення перебування в робочій зоні сторонніх осіб ☒ контроль за газовим середовищем ☒ припинення роботи за наявності істотних змін в умовах праці (передбачених нарядом-допуском)

5. ЗАВЕРШЕННЯ РОБІТ (COMPLETION OF WORK):

- ☒ перевірка наявності у колодязі людей, засобів виробництва або інших сторонніх предметів ☒ перекриття доступу до колодязя (наприклад, кришкою)

- ☒ Заходи, обов'язкові для виконання ☐ Заходи з можливістю вибору (залежно від умов праці)

**ЩОДО ПОРЯДКУ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОГО ВЕДЕННЯ ВОГНЕВИХ РОБІТ
НА ВИБУХОПОЖЕЖОНЕБЕЗПЕЧНИХ ТА ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТАХ**

Найбільш резонансною подією 2015 року була пожежа, що сталася 08.06.2015 на території нафтобази ТОВ «Побутрембудматеріали» (с/т Глеваха Васильківського району Київської області), внаслідок якої постраждали люди, було зазнано значних матеріальних та екологічних збитків. За результатами розслідування встановлено, що джерелом запалювання суміші парів пального бензинової групи з киснем повітря стала іскра, яка виникла у магнітному пускачі шафи керування насосного агрегату після натискання кнопки «Стоп» одним з працівників, коли було виявлено аварійне витікання пального з нижньої частини насоса. На момент прибуття пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України на територію нафтобази (через півгодини з моменту загоряння пального) вогнем було охоплено один вертикальний резервуар з паливом об'ємом 900 м³, воно розлилося між іншими п'ятьма резервуарами на площі до 300 м², що створило передумови для їхнього вибуху.

Недотримання вимог безпеки під час проведення експертних досліджень також призводить до нещасних випадків. Особливо це актуально для робіт, що проводяться на вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах. Наприклад, 14.06.2016 на території одного з підприємств Київської області стався груповий нещасний випадок під час проведення перевірки технічного стану (технічного діагностування) металевих швів у резервуарі для зберігання пально-мастильних матеріалів. Під час зачищення шва за допомогою абразивного інструмента (шліфувальної машинки типу болгарка) всередині резервуара стався вибух, унаслідок якого два працівники групи металознавства та механічних випробувань підприємства дістали опіки.

Вимоги щодо оцінювання роботоздатності технологічного обладнання складів нафтопродуктів визначено у НПАОП 0.00-4.35-90 Положення про порядок установлення строків подальшої експлуатації технологічного обладнання вибухонебезпечних виробництв від 06.08.1990, яке затвердив Міннафтопром СРСР, і НПАОП 0.00-7.02-93 Проведення робіт щодо оцінювання залишкової роботоздатності технологічного обладнання нафтопереробних, нафтохімічних та хімічних виробництв від 19.05.1993, що затвердив Держнаглядохоронпраці України. Особливості проведення контролю технологічного обладнання складів нафтопродуктів у зимовий період визначає НПАОП 0.00-7.01-72 Регламент проведення в зимовий час пуску, зупинки та випробування на щільність апаратури хімічних, нафтопереробних і нафтохімічних заводів, а також газових промислів і газобензинових заводів від 08.02.1972, що затвердив Мінхімнафтопром СРСР.

Базовим нормативним документом, що визначає загальні вимоги безпеки під час робіт на вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах, до яких належать і резервуари для зберігання пально-мастильних матеріалів, є Інструкція з організації безпечного ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах, затверджена наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 05.06. 2001 № 255 (НПАОП 00.0-5.12-01).

Розглянуто передбачені НПАОП 00.0-5.12-01 вимоги безпеки з коментарями автора, що пов'язані з останніми змінами чинного законодавства.

ІНСТРУКЦІЯ**З ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОГО ВЕДЕННЯ ВОГНЕВИХ РОБІТ
НА ВИБУХОПОЖЕЖОНЕБЕЗПЕЧНИХ ТА ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТАХ (НПАОП 00.0-5.12-01)****1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

1.1. Ця Інструкція передбачає основні вимоги до організації безпечного ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах. Об'єкти – виробництва, цехи, установи, сховища, відділення, склади, агрегати, ємності. Інструкція розроблена відповідно до законів України «Про охорону праці», «Про пожежну безпеку», Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МВС України від 22.06.95 № 400 (далі – Правила пожежної безпеки в Україні), Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 17.06.99 № 112, та інших нормативно-правових актів.

1. Закон України «Про пожежну безпеку» втратив чинність, замість нього діє Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI.

2. Правила пожежної безпеки в Україні діють у редакції наказу Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417.

3. На підставі наказу Міністерства юстиції України від 13.11.2012 №1672/5 втратило чинність Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій, затверджене наказом Комітету з нагляду за охороною праці України від 17.06.1999 № 112, що входило до Реєстру нормативно-правових актів з охорони праці під шифром НПАОП 0.00-4.33-99.

4. Посилання на НПАОП 00.0-5.12-01 містять, наприклад, Правила охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок, затверджені наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 02.12.2013 № 892 (НПАОП 0.00-1.69-13), Правила безпеки систем газопостачання, затверджені наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 15.05.2015 № 285 (НПАОП 0.00-1.76-15).

1.2. Інструкція поширюється на всі вибухопожежонебезпечні та вибухонебезпечні об'єкти, на яких безпосередньо виконуються вогневі роботи, незалежно від виду їхньої діяльності і форм власності.

1.3. З урахуванням специфіки об'єкта можуть бути опрацьовані додаткові вимоги щодо організації проведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних об'єктах, які не повинні вступати в суперечність із цією Інструкцією і бути не нижче її вимог.

1.4. Відповідальність за розробку і реалізацію заходів щодо забезпечення безпеки під час організації і проведення вогневих робіт на об'єктах покладається на керівників цих об'єктів або уповноважених ними осіб відповідно до чинних нормативних актів з пожежної безпеки.

1.5. До вогневих робіт належать виробничі операції, пов'язані із застосуванням відкритого вогню, іскроутворенням та нагріванням до температур, які можуть викликати загорання матеріалів та конструкцій (електро- та газозварювання (різка), бензогазорізка, роботи з використанням паяльних ламп, переносних горнів, розігрів бітумів, смол і т. ін.).

1.6. Вогневі роботи на діючих вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах дозволяються у виняткових випадках (у разі неможливості проводити їх у відведених для цього місцях). Дозволяється проводити їх тільки у світлий час доби (за винятком аварійних випадків).

1.7. На кожному підприємстві повинен бути розроблений перелік виробництв, цехів, відділень, дільниць, на яких вогневі роботи повинні проводитись відповідно до вимог цієї Інструкції та вимог інструкцій, які розробляються на підприємствах. Перелік таких об'єктів повинен бути узгоджений з аварійно-рятувальною службою (у разі її наявності), службами охорони праці і пожежної безпеки та затверджений наказом по підприємству.

1.8. Місця проведення вогневих робіт можуть бути:

- постійними, які організовують у спеціально обладнаних для цієї мети місцях;
- тимчасовими, коли вогневі роботи проводять безпосередньо на об'єктах, під час експлуатації і ремонту устаткування, виконання будівельно-монтажних робіт тощо.

1.9. Постійні місця проведення вогневих робіт визначені наказами та розпорядженнями власника підприємства. Розміщувати постійні місця для проведення вогневих робіт у вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних місцях не дозволяється. Вогневі роботи, які проводяться на тимчасових місцях, повинні виконуватися з оформленням наряду-допуску на проведення цих робіт, що підписав керівник підрозділу, на якому виконуються вогневі роботи, що затвердив технічний керівник підприємства або його заступник з виробництва (зразок заповненого наряду-допуску наведено в додатку).

1.10. Безпосередніми виконавцями вогневих робіт можуть бути працівники, які досягли 18 років, мають необхідну кваліфікацію (електрозварник, газозварник, газорізальник, бензорізальник, паяльник та ін.), яка підтверджується відповідним кваліфікаційним документом, навчені безпечних методів виконання вогневих робіт, мають навички застосування відповідних засобів індивідуального та колективного захисту, а також надання долікарської допомоги, які пройшли спеціальну підготовку і мають посвідчення з пожежної безпеки.

1.11. Вимоги цієї Інструкції поширюються як на роботи, які виконують підрозділи, бригади та окремі спеціалісти підприємства, так і на роботи, які виконують сторонні організації.

1.12. Організаційно й технологічно вогневі роботи можуть бути виконані поетапно.

2. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБОТИ

2.1. Перед початком вогневих робіт проводять підготовчі роботи. До підготовчих робіт належать усі види робіт, які пов'язані з підготовкою людей, обладнання, комунікацій та конструкцій для ведення вогневих робіт.

2.2. Підготовку об'єкта до ведення вогневих робіт здійснює експлуатаційний персонал під керівництвом спеціально призначеної відповідальної особи. Якщо підготовку та ведення вогневих робіт виконує тільки один підрозділ виконавців, то призначається один відповідальний за підготовку та ведення вогневих робіт.

2.3. Відповідальними за виконання підготовчих робіт призначаються тільки спеціалісти виробничого підрозділу даного об'єкта. Перелік посадових осіб, відповідальних за виконання підготовчих робіт, повинен бути затверджений наказом керівника (власника) об'єкта.

2.4. Під час підготовки до вогневих робіт начальник структурного підрозділу або його заступник разом з відповідальними за підготовку та проведення цих робіт визначають небезпечну зону, межі якої повинні бути огорожені та чітко позначені знаками небезпеки та написами. Місця зварювання, різання, нагрівання позначаються крейдою, фарбою, биркою або іншими добре видимими розпізнавальними знаками.

2.5. Місце проведення вогневих робіт повинно бути очищене від вибухопожежонебезпечних і вибухонебезпечних речовин і матеріалів.

2.6. Апарати, машини, ємності, трубопроводи та інше обладнання, на яких проводитимуться вогневі роботи, повинні бути зупинені, знеструмлені, звільнені від вибухопожежонебезпечних, пожежонебезпечних і токсичних речовин, відключені заглушками від діючих апаратів та комунікацій. Пускова апаратура, призначена для вмикання машин і механізмів, повинна бути відключена, і мають бути вжиті заходи, що унеможливають раптовий пуск машин, механізмів. Настили підлог, оздоблення, а також ізоляція та частини обладнання, виконані з горючих матеріалів, захищаються металевими екранами, покривалом з негорючого теплоізоляційного матеріалу або іншими способами і, в разі потреби, политі водою. Радіуси очищення місць проведення вогневих робіт наведено нижче в таблиці.

Висота точки зварювання над рівнем підлоги чи прилеглої території, м	0–2	2	3	4	6	8	10	Понад 10
Мінімальний радіус зони, м	5	8	9	10	11	12	13	14

2.7. Перед проведенням вогневих робіт повинні бути вивішені відповідні попереджувальні плакати: «Не вмикати!», «Не відкривати!», «На лінії працюють!», «Апарат у ремонті!» і т. ін.

2.8. Після закінчення підготовчих робіт у вибухопожежонебезпечних і вибухонебезпечних місцях обов'язково проводиться експрес-аналіз на наявність вибухонебезпечних речовин у повітряному середовищі із застосуванням газоаналізаторів.

2.9. Місце проведення вогневих робіт повинно бути забезпечене необхідними первинними засобами пожежогасіння (вогнегасником, ящиком з піском та лопатою, відром з водою). Вид (тип) та кількість первинних засобів пожежогасіння, якими повинно бути забезпечене місце робіт, визначають відповідно до Правил пожежної безпеки в Україні.

Загальні вимоги щодо первинних засобів пожежогасіння на виробничих об'єктах визначені в підрозділі 3 «Протипожежна техніка. Первинні засоби пожежогасіння» розділу V Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417, де передбачені такі вимоги:

«3.1. Кількість та номенклатура основних видів пожежної техніки для захисту населених пунктів і об'єктів регламентується вимогами ДБН 360-92** «Планування і забудова міських і сільських поселень», СНиП II-89-80 «Генеральные планы промышленных предприятий».

3.2. Використання пожежної техніки, у тому числі пожежного обладнання, інвентарю та інструменту для господарських, виробничих та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням або навчанням протипожежних формувань, забороняється.

3.3. Пересувна пожежно-рятувальна або пристосована для пожежогасіння техніка повинна утримуватися в опалюваних (з температурою середовища не нижче ніж 10 °C) пожежних депо або спеціально призначених для цієї мети приміщеннях (боксах), котрі повинні мати освітлення, телефонний зв'язок, тверде покриття підлоги, утеплені ворота, інші пристрої та обладнання, необхідні для забезпечення нормальних і безпечних умов роботи.

3.4. Пожежно-рятувальні автомобілі, мотопомпи та причепи, введені в експлуатацію (поставлені на бойове чергування або в резерв), повинні бути у повній готовності до виїзду (застосування) за тривоги: бути справними, мати повний комплект придатного до застосування пожежно-технічного оснащення, заправлені паливом, мастильними матеріалами, забезпечені запасом вогнегасних речовин.

3.5. Про перевірку стану агрегатів пожежної техніки із запуском двигуна необхідно робити запис у спеціальному журналі, який зберігається у приміщенні, де встановлена ця техніка.

3.6. Територія підприємств, будинки, споруди, приміщення, технологічні установи повинні бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння: вогнегасниками, ящиками з піском, бочками з водою, покривалами з негорючого теплоізоляційного матеріалу, пожежними відрами, совковими лопатами, пожежним інструментом, які використовуються для локалізації і ліквідації пожеж у їх початковій стадії розвитку. Ця вимога стосується також будівель, споруд та приміщень, обладнаних будь-якими типами систем пожежогасіння, пожежної сигналізації або внутрішніми пожежними кранами-комплектами. До початку експлуатації об'єкти (будинки, споруди, приміщення, технологічні установи) повинні бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння згідно з Типовими нормами належності вогнегасників, затвердженими наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 02 квітня 2004 року № 151.

3.7. Під час вибору первинних засобів пожежогасіння потрібно враховувати фізико-хімічні та пожежонебезпечні властивості горючих речовин і матеріалів, їх взаємодію з вогнегасними речовинами, а також площу виробничих приміщень, відкритих майданчиків та установок.

3.8. Необхідна кількість первинних засобів пожежогасіння повинна визначатися відповідальним за пожежну безпеку на об'єкті окремо для кожного поверху та приміщення, а також для етажерок відкритих установок. Якщо в одному приміщенні знаходяться декілька різних за пожежною небезпекою виробництв, не відділених одне від одного протипожежними стінами, то всі ці приміщення повинні забезпечуватись вогнегасниками, пожежним інвентарем та іншими видами засобів пожежогасіння за нормами найбільш небезпечного виробництва.

3.9. Вибір типу та визначення необхідної кількості вогнегасників повинні здійснюватись відповідно до Типових норм належності вогнегасників, затверджених наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 02 квітня 2004 року № 151.

3.10. Для зазначення місцезнаходження первинних засобів пожежогасіння слід установлювати вказівні знаки згідно з ДСТУ ISO 6309:2007 «Протипожежний захист. Знаки безпеки. Форма та колір», ГОСТ 12.4.026-76 «ССБТ. Цвета сигнальные и знаки безопасности». Знаки повинні бути розміщені на видимих місцях на висоті 2–2,5 м від рівня підлоги як усередині, так і поза приміщеннями (за потреби). Розміщення та експлуатація вогнегасників повинні здійснюватись згідно з вимогами Типових норм належності вогнегасників, Правил експлуатації вогнегасників, затверджених наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 02 квітня 2004 року № 152. Переносні вогнегасники повинні розміщуватись за допомогою:

- навішування на вертикальні конструкції на висоті не більше ніж 1,5 м від рівня підлоги до нижнього торця вогнегасника і на відстані від дверей, достатній для їх повного відчинення;
- установлювання в пожежні шафи поруч з пожежними кранами, у спеціальні тумби, підставки або на пожежні щити (стенди).

3.11. Для розміщення первинних засобів пожежогасіння у виробничих, складських, допоміжних приміщеннях, будинках, спорудах, а також на території підприємств повинні встановлюватись спеціальні пожежні щити (стенди). Пожежні щити (стенди) повинні встановлюватись на території об'єкта площею понад 200 м² з розрахунку один щит (стенд) на 5000 м² захищеної площі. До комплексу засобів пожежогасіння, які розміщуються на пожежному щиті, входять: вогнегасники – 3 шт., ящик з піском – 1 шт., покривало з негорючого теплоізоляційного матеріалу або повсті розміром 2 x 2 м – 1 шт., гаки – 3 шт., лопати – 2 шт., лом – 2 шт., сокири – 2 шт. На пожежних щитах (стендах) повинні розміщуватись ті первинні засоби гасіння пожежі, які можуть застосовуватись в даному приміщенні, споруді, установці. Пожежні щити (стенди) та засоби пожежогасіння повинні бути пофарбовані у відповідні кольори, згідно з ГОСТ 12.4.026-76 «ССБТ. Цвета сигнальные и знаки безопасности». Склади пиломатеріалів, тари та волокнистих матеріалів потрібно забезпечувати необхідною (понаднормовою) кількістю пожежних щитів з набором первинних засобів пожежогасіння згідно з місцевими умовами.

3.12. На пожежних щитах (стендах) необхідно вказувати їх порядкові номери та номер телефону для виклику пожежно-рятувальних підрозділів. Порядковий номер пожежного щита вказують після літерного індексу «ПЩ».

3.13. Пожежні щити (стенди) повинні забезпечувати:

- захист вогнегасників від потрапляння прямих сонячних променів, а також захист знімних комплектуючих виробів від використання не за призначенням (для щитів та стендів, установлюваних поза приміщеннями);
- зручність та оперативність зняття (витягання) закріплених на щиті (стенді) комплектуючих виробів.

3.14. Немеханізований пожежний ручний інструмент, розміщений на об'єкті у складі комплектації пожежних щитів (стендів), підлягає періодичному обслуговуванню, яке включає такі операції:

- очищення від пилу, бруду та слідів корозії;
- відновлення фарбування з урахуванням вимог стандартів;
- випрямлення ломів та суцільнометалевих гаків для виключення залишкових деформацій після використання;

– відновлення потрібних кутів загострювання інструмента з дотриманням вимог стандартів.

3.15. Вогнегасники слід установлювати в легкодоступних та видних місцях, а також у пожежебезпечних місцях, де найбільш вірогідна поява осередків пожежі. При цьому необхідно забезпечити їх захист від потрапляння прямих сонячних променів та дії опалювальних та нагрівальних приладів. Відстань між місцями розташування вогнегасників не повинна перевищувати:

- 15 м – для приміщень категорій А, Б, В (горючі гази та рідини);
- 20 м – для приміщень категорій В, Г, а також для громадських будівель та споруд.

Пожежні щити (стенди), інвентар, інструмент, вогнегасники в місцях установлення не повинні створювати перешкоди під час евакуації.

3.16. Навішування вогнегасників на кронштейни, розміщення їх у тумбах або пожежних шафах повинні забезпечувати можливість прочитування маркувальних написів на корпусі.

3.17. Технічне обслуговування вогнегасників повинно здійснюватися відповідно до Правил експлуатації вогнегасників, затверджених наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 02 квітня 2004 року № 152, а також ДСТУ 4297-2004 «Технічне обслуговування вогнегасників. Загальні технічні вимоги».

3.18. Вогнегасники, які експлуатуються, повинні мати:

- облікові (інвентарні) номери за прийнятою на об'єкті системою нумерації;
- пломби на пристроях ручного пуску;
- бирки та маркувальні написи на корпусі, червоне сигнальне пофарбування згідно з державними стандартами.

3.19. Використані вогнегасники, а також вогнегасники із зірваними пломбами необхідно негайно направляти на технічне обслуговування.

3.20. На технічне обслуговування з об'єкта одночасно дозволяється відправити не більше 50 % вогнегасників їх загальної кількості.

3.21. Вогнегасники, установлені за межами приміщень або в неопалюваних приміщеннях та не призначені для експлуатації при мінусовій температурі, на холодний період повинні зніматися. У такому разі на пожежних щитах та стендах повинна розміщуватися інформація про місце розташування найближчого вогнегасника.

3.22. Відповідальними особами за своєчасне і повне оснащення об'єктів вогнегасниками та іншими засобами пожежогасіння, забезпечення їх технічного обслуговування, навчання працівників правилам користування вогнегасниками є власники цих об'єктів (або орендарі згідно з договором оренди).

3.23. Пожежні покривала повинні мати розмір не менше ніж 1 x 1 м. Їх призначено для гасіння невеликих осередків пожеж у разі займання речовин, горіння яких не може відбутися без доступу повітря. У місцях застосування та зберігання ЛЗР та ГР мінімальні розміри пожежних покривал збільшуються до величин: 2 x 1,5 м і 2 x 2 м відповідно. Пожежні покривала придатні для гасіння пожеж класів А, В, D згідно з ГОСТ 27331-87 (СТ СЭВ 5637-86) «Пожарная техника. Классификация пожаров».

3.24. Бочки з водою повинні встановлюватися у виробничих, складських та інших приміщеннях, спорудах у разі відсутності внутрішнього протипожежного водогону та за наявності горючих матеріалів, а також на території об'єктів, індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків. Їх кількість у приміщеннях повинна визначатися з розрахунку одна бочка на 250–300 м² захищеної площі.

3.25. Бочки для зберігання води з метою пожежогасіння повинні мати місткість не менше ніж 0,2 м³ і бути укомплектовані пожежним відром місткістю не менше ніж 0,008 м³.

3.26. Ящики для піску повинні мати місткість 0,5, 1,0 або 3,0 м³ і бути укомплектовані совковою лопатою. Ящики для піску, які є елементом конструкції пожежного стенда, повинні мати місткість не менше ніж 0,1 м³. Конструкція ящика повинна забезпечувати зручність дістання піску та виключати потрапляння сміття й атмосферних опадів».

Безпосередні вимоги щодо безпечної експлуатації вогнегасників, у тому числі їх утилізації, визначає ДСТУ 4297:2004 «Пожарна техніка. Технічне обслуговування вогнегасників. Загальні технічні вимоги». Вимоги щодо засобів первинного пожежогасіння конкретизуються галузевими нормативними документами з пожежної безпеки. Наприклад, Вимоги щодо розміщення та експлуатації протипожежної техніки та первинних засобів пожежогасіння на об'єктах зберігання, транспортування та реалізації нафтопродуктів визначає розділ XI, додаток 2 «Пам'ятка щодо оснащення об'єктів первинними засобами пожежогасіння» та «Пам'ятка щодо оснащення основних зовнішніх технологічних споруд та виробничих дільниць вогнегасниками та пожежним інвентарем» Правил пожежної безпеки для об'єктів зберігання, транспортування та реалізації нафтопродуктів, затверджених наказом Міністерства палива та енергетики України від 24.12.2008 № 658.

Вимоги щодо систем протипожежного захисту визначає ДБН В.2.5-56:2010 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Системи протипожежного захисту».

2.10. Для проведення вогневих робіт у всіх випадках, у тому числі і в аварійних ситуаціях, необхідно оформляти наряд-допуск (зразок заповненого наряду-допуску наведено в додатку). Наряд-допуск видається керівником підприємства (його заступником, головним інженером або заступником головного інженера з виробництва або начальником виробництва). За наявності на підприємстві відомчої пожежної охорони наряд-допуск повинен бути узгоджений з нею напередодні виконання робіт.

2.11. В аварійних випадках наряд-допуск може видаватися керівником структурного підрозділу (цеху, ділянки) або його заступником з обов'язковим повідомленням вищого керівництва та пожежної охорони об'єкта. У такому разі вогневі роботи повинні виконуватися під безпосереднім керівництвом особи, що видала наряд-допуск.

2.12. Начальник підрозділу, на якому проводяться вогневі роботи (або його заступник), призначає відповідальних за підготовку і проведення вогневих робіт, а також визначає обсяг та зміст підготовчих робіт, послідовність їх виконання, заходи безпеки при виконанні вогневих робіт, порядок контролю за станом повітряного середовища, що підтверджується його підписом у п. 7 наряду-допуску.

2.13. Наряд-допуск складається у двох примірниках і видається відповідальним за підготовку та проведення вогневих робіт для виконання заходів, які передбачені в наряді-допуску. Забороняється вносити в наряд-допуск виправлення, закреслення та оформляти записи олівцем.

2.14. Після виконання всіх заходів, що передбачені в наряді-допуску, відповідальні за підготовку та проведення вогневих робіт ставлять свої підписи відповідно у пунктах 10, 11 наряду-допуску, після чого начальник об'єкта перевіряє повноту виконання заходів, розписується у наряді-допуску та передає його на затвердження відповідній посадовій особі підприємства. Після завершення підготовчих робіт відповідальний за підготовчі роботи передає свій примірник наряду-допуску пожежній охороні (або особі, відповідальній за пожежну безпеку при проведенні вогневих робіт) із записом у журналі.

2.15. Перед початком вогневих робіт особа, відповідальна за проведення вогневих робіт, проводить інструктаж з виконання заходів безпеки при проведенні робіт на об'єкті. Відомості про склад бригади і відмітку про проходження інструктажу вносять до п. 8 наряду-допуску.

2.16. Порядок узгодження наряду-допуску із службою охорони праці та іншими службами підприємства, а також необхідність контролю за виконанням заходів безпеки при проведенні вогневих робіт з боку служби охорони праці визначаються в інструкціях, які розробляються на підприємствах.

2.17. Наряд-допуск оформляється окремо на кожний вид вогневої роботи і діє протягом однієї денної робочої зміни. Якщо ці роботи не закінчені у встановлений строк, то наряд-допуск може бути продовжений особою, яка його видала, але не більше ніж на одну зміну.

2.18. Під час проведення капітальних ремонтів і робіт з реконструкції цехів з повним зупиненням виробництва наряд-допуск оформляється відповідно до цієї Інструкції на строк, який передбачено графіком капітальних ремонтів і робіт з реконструкції.

2.19. Під час проведення вогневих робіт усередині апаратів, ємностей, колодязів, колекторів, траншей і т. ін. наряд-допуск оформляється відповідно до цієї Інструкції з урахуванням усіх заходів безпеки, які передбачені інструкціями з роботи в закритих посудинах.

2.20. Під час виконання вогневих робіт працівниками ремонтних служб підприємства або сторонніми організаціями наряд-допуск на проведення вогневих робіт повинен оформлятися також відповідно до цієї Інструкції.

3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБОТИ

3.1. Вогневі роботи дозволяється починати тільки після виконання у повному обсязі підготовчих робіт, отримання наряду-допуску та за відсутності вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних речовин у повітряному середовищі або якщо їх концентрації не перевищують гранично допустимих вибухонебезпечних концентрацій. Гранично допустимі вибухонебезпечні концентрації (далі – ГДВК), згідно із чинними санітарними нормами для найбільш поширених речовин, наведено нижче в таблиці.

Найменування речовини	ГДВК	
	% об'ємні	Мг/л (г/м ³)
Аміак	0,75	5,50
Бензол	0,07	2,25
Бензин-розчинник	0,04	1,63
Бутан	0,09	2,25
Гас	0,07	3,70
Метан	0,25	1,65
Нафта (фракція 20–200 град)	0,07	2,10
Пропан	0,11	1,90
Спирт метиловий (метанол)	0,30	4,60
Спирт етиловий	0,18	3,40
Етиленгліколь	0,17	4,70
Етан	0,15	1,80
Етилен	0,15	1,70

3.2. Для проведення вогневих робіт повинна бути призначена відповідальна особа із числа спеціалістів об'єкта, які на даний час не зайняті веденням технологічного процесу, знають правила безпечного ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах і пройшли навчання згідно з Типовим положенням про спеціальне навчання, інструктажі та перевірку знань з питань пожежної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях України, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 17 листопада 1994 року № 628.

На підставі наказу Міністерства внутрішніх справ від 29.09.2014 № 1005 втратило чинність Типове положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях України (на жаль, нової редакції Типового положення немає). Далі наведено такі вимоги щодо інструктажів, навчання та перевірки знань з питань пожежної безпеки, що є чинними сьогодні.

Особи під час прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях; допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктажу і перевірки знань з питань цивільного захисту, зокрема з пожежної безпеки, забороняється (частини 4, 6 статті 40 Кодексу цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI, далі – Кодекс).

Усі працівники під час прийняття на роботу на робочому місці повинні проходити інструктажі з питань пожежної безпеки. Види протипожежних інструктажів, а також порядок організації та проведення протипожежних інструктажів, навчання і перевірки знань з пожежно-технічного мінімуму встановлено постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях (п. 15 розділу II Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417).

Порядком здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444, передбачені такі вимоги щодо проведення інструктажів, навчання та перевірки знань з питань пожежної безпеки суб'єктами господарювання:

«10. Навчання працівників на підприємстві, в установі та організації здійснюється шляхом:

– курсового навчання, що передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах або на об'єктах навчально-виробничої бази підприємства, установи та організації;

– індивідуального навчання, що передбачає вивчення теоретичного матеріалу самостійно та у формі консультацій з керівниками навчальних груп або іншими особами.

Навчальні групи комплектуються переважно з працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту. На підприємствах, в установах та організаціях із чисельністю працівників 50 і менше осіб навчання може здійснюватися шляхом проведення інструктажів за програмою загальної підготовки працівників, які проводяться особами з питань цивільного захисту, призначеними в межах штатної чисельності суб'єкта господарювання.

11. У разі прийняття на роботу особа за місцем роботи проходить інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях. Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, повинні попередньо пройти спеціальне навчання (за програмою пожежно-технічного мінімуму). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, проходять один раз на рік перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) – навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки. Інструктаж та перевірка знань проводяться у порядку, визначеному підприємством, установою та організацією на основі вимог нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту».

Вимоги щодо проведення інструктажів навчання та перевірки знань з питань пожежної безпеки суб'єктами господарювання конкретизуються галузевими нормативними документами. Наприклад, додаток 1 Правил пожежної безпеки для об'єктів зберігання, транспортування та реалізації нафтопродуктів, затверджених наказом Міністерства палива та енергетики України від 24.12.2008 № 658, містить «Орієнтовний перелік робіт (професій), що пов'язані з підвищеною пожежною небезпекою і при прийманні на які особи повинні проходити спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум, а також щорічну перевірку знань нормативних актів з пожежної безпеки» та, відповідно до п. 5 розділу VIII цих Правил, виконавці вогневих робіт зобов'язані мати посвідчення про проходження спеціального навчання (пожежно-технічного мінімуму) з відміткою щодо щорічної перевірки знань.

Слід зазначити, що пожежна і техногенна безпека є складовими частинами цивільного захисту.

3.3. Виконавці можуть починати вогневі роботи тільки з дозволу особи, відповідальної за їхнє виконання.

3.4. Під час проведення вогневих робіт повинен здійснюватися контроль за станом повітряного середовища в апаратах, комунікаціях, на яких проводяться вказані роботи, та в небезпечній зоні. У разі підвищення концентрації горючих речовин у небезпечній зоні всередині апарата або трубопроводу вогневі роботи треба негайно припинити. Ці роботи можуть бути поновлені тільки після виявлення та усунення причин загазованості, проведення необхідної вентиляції та відновлення нормального повітряного середовища.

3.5. Під час проведення вогневих робіт технологічний персонал об'єкта повинен ужити необхідних заходів, що унеможливають доступ у повітряне середовище вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних речовин.

Неприпустимо відкривати люки, кришки апаратів, проводити розвантаження, перевантаження та злив продуктів, а також інші операції, які можуть призвести до виникнення пожеж та вибухів унаслідок загазованості та запиленості місць, де проводяться вогневі роботи. Установки, у яких можуть бути легкозаймисті гази та пари і які мають зв'язок з каналізацією, повинні бути перекриті.

3.6. Роботи під час дощу, снігопаду, сильного вітру повинні проводитись під спеціальним укриттям.

3.7. При виконанні вогневих робіт на резервуарах, ємностях, колодязях, апаратах, усередині апарата, ємності, резервуара, колодязя дозволяється перебувати тільки одному працівнику. Якщо потрібно, щоб роботу виконували одночасно два працівники і більше, слід розробити додаткові заходи безпеки і записати їх у наряді-допуску.

3.8. Експлуатація електрозварювального обладнання та обладнання із застосуванням рідкого палива (бензогазорізів, паяльних ламп тощо), а також розігрівання (варіння) бітумів та смол повинні виконуватися відповідно до вимог розділу 8 Правил пожежної безпеки в Україні.

Відповідно до п. 1.5 розділу VII Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417, передбачено такі вимоги щодо проведення робіт з використанням бітумів та смол:

«Під час розігрівання (варіння) бітумів та смол необхідно дотримуватися таких вимог:

– розігрівання (варіння) бітумів та смол необхідно здійснювати у спеціальних котлах, що мають бути справними й забезпеченими кришками з негорючих матеріалів, які щільно закриваються. Заповнювати котли дозволяється не більше ніж на 3/4 їх місткості. Завантажуваний у котел наповнювач має бути сухим;

– щоб уникнути виливання мастики в топку та її загоряння, котел необхідно встановлювати похило, щоб його край, розташований над топкою, був на 50–60 мм вище за протилежний. Топковий отвір котла повинен бути обладнаний відкидним козирком з негорючого матеріалу. Топки котлів після закінчення роботи треба погасити й залити водою;

- місце розігрівання (варіння) бітумів та смол слід обносити валом або бортиком з негорючих матеріалів не менше ніж 0,3 м заввишки;
- з метою пожежогасіння місця розігрівання (варіння) бітуму (смоли) необхідно забезпечити ящиками із сухим піском ємністю 0,5–3,0 м, лопатами та не менше ніж двома піниними вогнегасниками;
- під час роботи пересувних котлів на зрідженому газі газові балони в кількості не більше двох повинні розміщуватися у вентильованих шафах з негорючих матеріалів, установлених на відстані не менше ніж 20 м від працюючих котлів. Шафи слід тримати постійно замкненими;
- у разі розміщення бітумного котла просто неба над ним необхідно встановлювати навіс з негорючих матеріалів;
- котли допускається встановлювати групами. Кількість котлів у групі не повинна перевищувати трьох. Відстань між групами котлів – не менше 9 м;
- місце розігрівання (варіння) бітумів (смоли) має розміщуватися на спеціально відведених майданчиках і бути на відстані: від будівель та споруд IV, IVa, V ступенів вогнестійкості – не менше ніж 30 м; від будівель та споруд III, IIIa, IIIb ступенів вогнестійкості – не менше ніж 20 м; від будівель та споруд I та II ступенів вогнестійкості – не менше ніж 10 м;
- підігрівати бітумні суміші всередині приміщень слід у бачках з електропідігрівом. Забороняється застосовувати для підігрівання прилади з відкритим вогнем;
- доставляння гарячої бітумної мастики на робочі місця повинно здійснюватися: у спеціальних металевих бачках, що мають форму зрізаного конуса, оберненого широкою частиною донизу, з кришками, які щільно закриваються. Кришки повинні мати запірні пристрої, що не допускають відкривання в разі випадкового падіння бачка;
- насосом по сталевому трубопроводу, закріпленому на вертикальних ділянках до будівельної конструкції, не допускаючи при цьому протікань. На горизонтальних ділянках дозволяється подавання мастики через термотривкий шланг. У місці з'єднання шланга зі сталевією трубою повинен надягатися запобіжний футляр довжиною 0,4–0,5 м (з брезенту або інших матеріалів). Після наповнення резервуара установки для нанесення мастики повинно бути проведено відкачування мастики з трубопроводу.

Забороняється:

- залишати котли без нагляду в процесі розігрівання (варіння);
- встановлювати котли в горючих приміщеннях та на покриттях будинків і споруд;
- розігрівати бітумопровід і роздавальні крани відкритим вогнем;
- продовжувати топлення котлів з бітумами (смолами) у разі появи витікання. У цьому випадку необхідно негайно припинити опалення, очистити котел та відремонтувати або замінити його.

3.9. Під час виконання вогневих робіт не дозволяється:

- ставати до роботи за несправності апаратури;
- проводити зварювання, різання або паяння свіжопофарбованих конструкцій та виробів до повного висихання фарби;
- користуватись одягом та рукавицями із слідами масел, жирів, бензину, гасу та інших горючих рідин;
- допускати стикання електричних проводів з балонами зі стисненими, зрідженими й розрідженими газами;
- виконувати вогневі роботи на апаратах і комунікаціях, заповнених горючими й токсичними матеріалами, а також на тих, що перебувають під тиском негорючих рідин, газів, парів та повітря або під електричною напругою;
- проводити вогневі роботи на елементах будівель, споруд і установок, виготовлених з легких металевих конструкцій з горючими й важкогорючими утеплювачами.

3.10. Під час перерв у роботі, а також у кінці робочої зміни апаратура повинна відключатись, шланги від'єднуватись і звільнятися від горючих рідин та газів, а в паяльних лампах тиск має бути повністю знижений. Уся апаратура й устаткування мають бути прибрані в спеціально відведені місця.

3.11. Вогневі роботи повинні бути негайно припинені при виявленні відступів від вимог цієї Інструкції, недодержанні вимог безпеки, які передбачені в наряді-допуску, а також при виникненні небезпечних ситуацій.

4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ

4.1. Після одержання позитивних результатів контролю за проведенням вогневих робіт виконується комплекс завершальних робіт, до яких входять: випробування, продувки, ізоляційні роботи, земельні роботи і т. ін.

4.2. Після закінчення вогневих робіт виконавець зобов'язаний ретельно оглянути місце їх проведення упродовж двох годин після їх закінчення, привести їх у вибухопожежобезпечний стан і зробити відповідні позначки в наряді-допуску.

4.3. Для унеможливлення пожежі чи вибуху після закінчення вогневих робіт треба забезпечити необхідні проти-пожежні заходи.

4.4. Обладнання та комунікації після проведення на них вогневих робіт повинні пройти достроковий технічний огляд у встановленому порядку.

4.5. Відомості про проведення вогневих робіт у 10-денний строк повинні бути внесені до виконавчої технічної документації та до паспорта об'єкта (огляд обладнання, установок, електромереж, прибирання робочих місць від горючих відходів, наявність зв'язку, первинних засобів пожежогасіння та інше).

5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЯХ

5.1. Усі роботи з ліквідації аварій необхідно виконувати згідно з планом локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій (далі – ПЛАС), розробленим для кожного вибухопожежонебезпечного та вибухонебезпечного об'єкта, відповідно до вимог Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці 17 червня 1999 року за № 112.

Нормативними документами, які визначають вимоги щодо розробки суб'єктами господарювання ПЛАС на небезпечних територіях, є Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 № 2245-III та Правила техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях, затверджені наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 15.08.2007 № 557 (далі – Правила № 557).

1. Стаття 11 Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» містить такі вимоги щодо ПЛАС:

– ПЛАС для кожного об'єкта підвищеної небезпеки, який вони експлуатують або планують експлуатувати, розробляє і затверджує для реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру суб'єкт господарської діяльності.

– ПЛАС погоджують центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки. ПЛАС переглядається кожні 5 років, при цьому ПЛАС може переглядатися або уточнюватися до закінчення 5 років з дати його розроблення у разі: змін в умовах діяльності суб'єкта господарської діяльності незалежно від їх причин, що призводять до необхідності зміни відомостей, які містяться у ПЛАС; внесення змін до чинних або прийняття нових нормативно-правових актів, що впливають на зміст ПЛАС; висунення обґрунтованих вимог щодо ПЛАС органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

При внесенні змін і доповнень до ПЛАС суб'єкти господарської діяльності та інші юридичні і фізичні особи, які повинні брати участь у виконанні протипожежних заходів, надають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, та центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах пожежної і техногенної безпеки, відповідну для цього інформацію. Обсяг, зміст, форма і порядок надання інформації встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки.

– Центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки, протягом 10 днів після затвердження ПЛАС надають через засоби масової інформації відомості, необхідні для виконання населенням правил поведінки і дій в екстремальних ситуаціях, передбачених цим ПЛАС. У разі створення загрози виникнення аварії з транскордонним впливом ПЛАС повинен передбачати негайне інформування відповідних органів держав, території яких можуть зазнати впливу наслідків такої аварії.

2. Правила № 557 містять такі вимоги щодо ПЛАС:

– Керівники потенційно небезпечних об'єктів або об'єктів підвищеної небезпеки, крім проведення ідентифікації та паспортизації об'єктів, повинні забезпечити розробку ПЛАС, розробку спеціальних заходів протипожежного захисту відповідно до ПЛАС та інформування органів, що відповідають за дії щодо локалізації та ліквідації аварії, про аварійні ситуації, які пов'язані з небезпечними речовинами і можуть завдати шкоди життю та здоров'ю населення і навколишньому середовищу (п. 3.1.1 Порядку № 557).

– Керівники потенційно небезпечних об'єктів або об'єктів підвищеної небезпеки, а також власники (орендарі) окремих територій, які визначені у Переліку об'єктів та окремих територій, які підлягають постійному та обов'язковому на договірній основі обслуговуванню державними аварійно-рятувальними службами, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1214, повинні забезпечити укладення угод на постійне обов'язкове обслуговування державними аварійно-рятувальними службами (п. 3.3 Порядку № 557).

– На потенційно небезпечних об'єктах або об'єктах підвищеної небезпеки повинні бути вивішені на видному місці порядок дій персоналу в разі виникнення аварійної ситуації (аварії) (п. 4.5.5 Порядку № 557). Для набуття практичних навичок запобігання аваріям і ліквідації їх наслідків з усіма працівниками, які щойно прийняті на роботу (постійну або тимчасову) незалежно від їх освіти, стажу роботи за цією професією або посади, а також з особами, які прибули у відрядження на підприємство, для проходження навчальної практики, стажування, підвищення кваліфікації тощо має проводитись вступний інструктаж з питань техногенної безпеки, запис про проведення якого здійснюється у Журнал реєстрації вступного інструктажу з питань техногенної безпеки за формою додатка 3 (п. 4.5.3 Правил № 557).

– Керівники об'єктів, які за характером своєї діяльності не відносяться до потенційно небезпечних об'єктів або об'єктів підвищеної небезпеки, повинні враховувати можливу небезпеку, що може виникнути на їх територіях при виникненні надзвичайних ситуацій на потенційно небезпечних об'єктах або об'єктах підвищеної небезпеки, в тому числі розробляти плани захисту персоналу та організовувати навчання персоналу діям у разі виникнення надзвичайних ситуацій (п. 4.10.1 Порядку № 557).

5.2. Для ліквідації аварій, які можуть призвести до виникнення пожежі, вибуху, отруєння людей, створюється штаб, до якого входять керівники об'єкта (структурного підрозділу), представники відповідних аварійних служб, пожежної охорони або інших служб (за потреби).

5.3. Вогневі роботи при аварійній ситуації дозволяється проводити за умови, якщо до місця роботи не будуть надходити горючі пари та гази або концентрація їх не перевищує ГДБК вибухонебезпечності.

5.4. У разі виникнення аварійних ситуацій (або пожежі) кожний працівник зобов'язаний:

- припинити роботу (якщо це дозволяється технологічним процесом виробництва);
- негайно сповістити про аварію (пожежу) керівника та відповідальну посадову особу;
- приступити до ліквідації (локалізації) аварії (пожежі) наявними засобами (згідно з ПЛАС);
- за необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби (пожежну, медичну, газорятівальну і т. ін).

5.5. При нещасному випадку негайно викликати швидку допомогу, повідомити начальника об'єкта, надати першу допомогу потерпілому, зберегти на робочому місці обстановку і стан устаткування такими, якими вони були на момент події нещасного випадку.

5.6. Начальник об'єкта, цеху, зміни, дільниці, що прибув до місця аварії (пожежі) на об'єкті, зобов'язаний:

- перевірити та продублювати повідомлення про аварію (пожежу), довести це до відома керівника підприємства;
- у разі загрози для життя людей негайно організувати їх рятування (евакуацію), використовуючи для цього наявні сили і засоби;

- вивести за межі небезпечної зони всіх працівників, не пов'язаних з ліквідацією аварії (пожежі);
- у разі необхідності виконати: відключення електроенергії (за винятком систем протипожежного захисту), зупинку транспортувальних пристроїв, агрегатів, апаратів, перекриття сировинних, газових, парових комунікацій, зупинку систем вентиляції в аварійному приміщенні (за винятком пристроїв протидимового захисту) та вжити інших заходів, що сприяють ліквідації (локалізації) аварії (пожежі);
- перевірити включення оповіщення людей про аварію, установок пожежогасіння, протидимового захисту;
- організувати зустріч та під'їзд аварійно-рятувальних служб;
- забезпечити дотримання правил охорони праці працівниками, що беруть участь у ліквідації аварії (пожежі).

6. ОБОВ'ЯЗКИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКІВ І ВИКОНАВЦІВ

6.1. Керівник об'єкта зобов'язаний:

- розробити необхідні заходи щодо безпечного ведення вогневих робіт і забезпечити їх виконання;
- призначити відповідальних осіб за підготовку та ведення вогневих робіт із числа спеціалістів підрозділів, які знають умови підготовки та правила ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та пожежонебезпечних об'єктах;
- забезпечити необхідні узгодження наряду-допуску на ведення вогневих робіт;
- забезпечити виконання заходів щодо безпечного ведення вогневих робіт;
- організувати контроль за дотриманням вимог цієї Інструкції;
- організувати контроль за станом повітряного середовища на місці проведення вогневих робіт та в небезпечній зоні.

6.2. Особа, відповідальна за підготовку обладнання та комунікацій до ведення вогневих робіт:

- організовує виконання заходів, указаних у наряді-допуску;
- перевіряє повноту та якість виконання заходів, що передбачені нарядом-допуском;
- забезпечує своєчасне проведення аналізів повітряного середовища на місці ведення вогневих робіт і в небезпечній зоні.

6.3. Особа, відповідальна за ведення вогневих робіт:

- організовує виконання заходів щодо безпечного ведення вогневих робіт;
- перевіряє наявність кваліфікаційних посвідчень і талонів з пожежної безпеки у виконавців вогневих робіт, справність та комплектність інструмента й засобів для ведення вогневих робіт, відповідність засобів індивідуального захисту і спецодежды умовам проведення вогневих робіт;
- проводить інструктаж виконавців робіт;
- перед початком роботи та після перерви перевіряє стан місця ведення вогневих робіт та обладнання і дозволяє ведення робіт тільки після задовільного аналізу повітряного середовища в зоні робіт;
- забезпечує місця ведення вогневих робіт первинними засобами пожежогасіння, а виконавців – засобами індивідуального захисту;
- перебуває на місці ведення вогневих робіт, контролює роботу виконавців;
- контролює результати аналізу стану повітряного середовища на місці ведення вогневих робіт і в разі необхідності припиняє ведення вогневих робіт;
- після закінчення вогневих робіт перевіряє робоче місце на відсутність можливих джерел виникнення вогню.

6.4. Начальник зміни зобов'язаний:

- повідомити персонал зміни про ведення вогневих робіт на об'єкті;
- забезпечити ведення технологічного процесу відповідно до параметрів, які встановлені на час проведення вогневих робіт;
- вести записи в журналі приймання та здавання змін про проведення вогневих робіт на об'єкті;
- після закінчення вогневих робіт перевірити разом з відповідальним за ведення вогневих робіт місце, де проводились вогневі роботи, з метою унеможливлення загорання та забезпечити протягом трьох годин нагляд персоналом зміни за місцем найбільш можливого виникнення джерела пожежі.

6.5. Виконавці вогневих робіт зобов'язані:

- мати при собі кваліфікаційне посвідчення і талон з пожежної безпеки;
- мати посвідчення про проходження спеціального навчання (пожежно-технічного мінімуму) з відміткою щодо щорічної перевірки знань;
- отримати інструктаж з безпечного ведення вогневих робіт і розписатися у наряді-допуску, виконавцю підрядної (сторонньої) організації – додатково отримати інструктаж з ведення вогневих робіт у даному цеху;
- знати повний обсяг робіт на місці, де проводитимуться вогневі роботи, та послідовність їх виконання;
- розпочинати вогневі роботи тільки з дозволу особи, відповідальної за їхнє ведення;
- виконувати тільки ту роботу, яка вказана в наряді-допуску;
- дотримуватись заходів безпеки, які передбачені нарядом-допуском;
- уміти користуватися засобами індивідуального захисту та засобами пожежогасіння і в разі виникнення пожежі негайно викликати пожежну охорону, евакуювати людей та почати ліквідацію пожежі;
- виконувати роботу в спецодязі і спецвзутті і тільки справним інструментом;
- після закінчення вогневих робіт оглянути місце їх проведення і привести його у вибухопожежонебезпечний стан;
- негайно припинити вогневі роботи при виникненні небезпечної ситуації.

6.6. Особа, яка затверджує наряд-допуск на проведення вогневих робіт, керівник об'єкта, на якому проводяться вогневі роботи (або особа, що його заступає), відповідальні за підготовку та ведення вогневих робіт, виконавці робіт несуть відповідальність за виконання покладених на них обов'язків, відповідно до вимог чинного законодавства України.

ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК...

ЗАТВЕРДЖУЮ:*Головний інженер**Поважний Б. П.*

(посада, прізвище, ім'я, по батькові, підпис)

13 липня 2016 р.

(дата)

НАРЯД-ДОПУСК № 15/2016на ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних
та пожежонебезпечних об'єктах

1. Об'єкт цех № 2 ТОВ «Будмонтаж», адреса: м. Київ, вул. Шевченка, 5
(цех, відділення, дільниця, установка)
2. Місце роботи водопровідно-каналізаційний колодязь «К2» (відповідно до схеми водопостачання цеху № 2)
(цех, апарат, комунікація і т. ін.)
3. Зміст роботи заміна водопровідних засувок «В3» та «В4» трубопроводу холодною водопостачання у колодязі К2 «відповідно до схеми водопостачання цеху № 2»
4. Відповідальний за підготовку до проведення вогневих робіт
начальник цеху № 2 І. П. Петров
(посада) (прізвище, ініціали)
5. Відповідальний за ведення вогневих робіт
майстер аварійно-відновлювальної дільниці І. І. Безпечний
(посада) (прізвище, ініціали)
6. Перелік і послідовність підготовчих заходів і заходи безпеки під час виконання вогневих робіт:
 - під час підготовчих робіт:
 1. Забезпечити виконавців робіт засобами виробництва, відповідно до таблиця оснащення, передбаченого для аналогічних робіт Технологічною картою організації праці під час проведення робіт у підземних спорудах (колодязях, камерах тощо), зокрема:
 - відрізна машинка типу болгарка – 1 одиниця;
 - електрозварювальне обладнання – 1 комплект;
 - акумуляторний ліхтар – 1 одиниця;
 - сигнальна стрічка – 20 м;
 - засоби захисту: рятівальний пояс – 1 одиниця, рятівальна мотузка – 1 одиниця (завдовжки не менше ніж 10 м); захисна каска – 1 одиниця, умови роботи – 1 одиниця; діелектричні рукавиці – 1 пара.
 2. Провести попередній інструктаж з питань охорони праці (за видами робіт):
 - Інструкція № 11 з охорони праці під час проведення вогневих робіт;
 - Інструкція № 3 з електробезпеки;
 - Інструкція № 12 з охорони праці під час роботи з ручним електроінструментом;
 - Інструкція № 16 з охорони праці під час проведення вантажно-розвантажувальних робіт вручну.
 3. Спускання до колодязя дозволяється після перевірки уповноваженою особою стану газового середовища в ньому;
 - під час ведення вогневих робіт:
 1. Дотримуватись вимог безпеки, передбачених Технологічною картою організації праці під час проведення робіт у підземних спорудах (колодязях, камерах тощо), та відповідними інструкціями з охорони праці за професіями та видами робіт;
 2. Підключати електрозварювальне обладнання до джерела електроживлення за межами колодязя;
 3. Роботи виконувати тільки без вибою води та за наявності контролю за станом газового середовища у колодязі;
 4. Огородити доступ до відкритого люка колодязя для запобігання падінню в нього.
 - після закінчення робіт:
 1. Перевірити протягом 5 хв після завершення вогневих робіт, чи немає затоплень у робочій зоні;
 2. Закрити люком горловину колодязя.
7. Начальник об'єкта І. П. Петров
(підпис)
8. Склад бригади і відмітка про проходження інструктажу

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Кваліфікація	З умовами роботи ознайомлений, інструктаж отримав		Інструктаж провів, підпис
			підпис	дата	
1	Димитренко Іван Петрович	електрозварник	підпис	14.07.2016	І. І. Безпечний
2	Романов Іван Федорович	слюсар-сантехнік	підпис	14.07.2016	І. І. Безпечний
3	Буров Іван Макарович	електрик	підпис	14.07.2016	І. І. Безпечний

9. Результати аналізу повітря

ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК... ДОДАТОК...

Дата і час відбору проб	Місце відбору проб	Результати аналізу повітря	Підпис особи, яка проводила аналіз
14.07.2016, 9-30	водопровідно-каналізаційний колодязь «К2», цех № 2	Див. Акт вимірювання газового середовища № 56 від 14.07.2016 Висновок – у нормі	С. П. Сидоренко підпис

10. Заходи, що передбачені в п. 6а, виконані

14.07.2016 І. П. Петров

(дата, підпис особи, відповідальної за підготовку вогневих робіт)

11. Робоче місце підготовлено до проведення вогневих робіт

14.07.2016 І. І. Безіменний

(дата, підпис особи, відповідальної за проведення вогневих робіт)

12. Дозволяю ведення вогневих робіт

14.07.2016 І. П. Петров

(дата, підпис начальника об'єкта)

з 10-00 до 17-00 год.

13. Узгоджено:

Представник пожежної охорони

14.07.2016 В. І. Воиленко

(дата, підпис)

Інженер з охорони праці

14.07.2016 В. П. Потебнінко

(дата, підпис)

14. Наряд-допуск (дозвіл) подовжений

Дата і місце проведення робіт	Результати аналізу повітряного середовища	Можливість проведення робіт підтверджую			
		Відповідальний за підготовку робіт	Відповідальний за проведення робіт	Представник пожежної служби	Керівник структурного підрозділу, де проводяться вогневі роботи, або особа, що його заступає
–	–	–	–	–	–

Узгоджено

головний інженер Б. П. Покважний

(прізвище, ім'я, посада особи, яка затвердила наряд-допуск)

Робота закінчена в повному обсязі, робочі місця приведені в порядок, люди виведені, наряд-допуск закрито 14.07.2016

Відповідальний за ведення вогневих робіт

І. П. Петров

(підпис)

Начальник об'єкта

(цеху, відділення, установки, ділянки)

І. І. Безіменний

(підпис)

ЗАПИТУВАЛИ – ВІДПОВІДАЄМО

До нормативних документів, які визначають права інвалідів, належать:
– Закон «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.1991 № 875-XII;
– Закон «Про реабілітацію інвалідів в Україні» від 06.10.2005 № 2961-IV;
– Постанова КМУ «Про реалізацію статей 19 і 20 Закону «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 31.01.2007 № 70.

У рубриці публікуються офіційні роз'яснення центральних органів виконавчої влади, які регулюють питання у певній сфері державного нагляду, і коментарі посадових осіб, спеціалістів, наукових діячів та інших працівників заінтересованих органів виконавчої влади, а також підприємств і організацій.

Водночас звертаємо увагу, що листи (надані коментарі) не можуть містити нових правових норм, а мають лише роз'яснювальний, інформаційний характер.

Який порядок прийняття на роботу інваліда III групи? Який порядок оформлення документів та які це мають бути документи? Який порядок проведення інструктажів, навчання та стажування з питань охорони праці, якщо такий інвалід працюватиме чотири дні на місяць?

ЛИСТ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ ДЕПАРТАМЕНТ З ПИТАНЬ ПРАЦІ від 04.05.2016 № 5081/4/4.1-ДП-16

Департамент з питань праці Держпраці розглянув лист і повідомляє.

Відповідно до частини третьої ст. 43 Конституції України, кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом.

Відповідно до ст. 2¹ Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України), забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей, пряме або непряме обмеження прав працівників залежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, етнічного, соціального та іноземного походження, віку, стану здоров'я, інвалідності, підозри чи наявності захворювання на ВІЛ/СНІД, сімейного та майнового стану, сімейних обов'язків, місця проживання, членства у професійній спілці чи іншому об'єднанні громадян, участі у страйку, звернення або наміру звернення до суду чи інших органів за захистом своїх прав або надання підтримки іншим працівникам у захисті їх прав, за мовними або іншими ознаками, не пов'язаними з характером роботи або умовами її виконання.

Згідно з частиною другою ст. 3 КЗпП України, особливості праці членів кооперативів та їх об'єднань, колективних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, працівників підприємств з іноземними інвестиціями визначаються законодавством та їх статутами. При цьому гарантії щодо зайнятості, охорони праці, праці жінок, молоді, інвалідів надаються в порядку, передбаченому законодавством про працю.

Відповідно до частини першої ст. 17 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21 березня 1991 р. № 875-XII (далі – Закон № 875), з метою реалізації творчих і виробничих здібностей інвалідів та з урахуванням індивідуальних програм реабілітації їм забезпечується право працювати на підприємствах, в установах, організаціях, а також займатися підприємницькою та іншою трудовою діяльністю, яка не заборонена законом.

Згідно з частиною третьою ст. 17 Закону № 875, відмова в укладенні трудового договору або в просуванні по службі, звільнення за ініціативою адміністрації, переведення інваліда на іншу роботу без його згоди з мотивів інвалідності не допускається, за винятком випадків, коли за висновком медико-соціальної експертизи стан його здоров'я перешкоджає виконанню професійних обов'язків, загрожує здоров'ю і безпеці праці інших осіб, або продовження трудової діяльності чи зміна її характеру та обсягу загрожує погіршенню здоров'я інвалідів.

Відповідно до частин першої та третьої ст. 26 КЗпП України, при укладенні трудового договору може бути обумовлене угодою сторін випробування з метою перевірки відповідності

працівника роботі, яка йому доручається. Умова про випробування повинна бути застережена в наказі (розпорядженні) про прийняття на роботу.

Випробування не встановлюється при прийнятті на роботу: осіб, які не досягли вісімнадцяти років; молодих робітників після закінчення професійних навчально-виховних закладів; молодих спеціалістів після закінчення вищих навчальних закладів; осіб, звільнених у запас з військової чи альтернативної (невійськової) служби; інвалідів, направлених на роботу відповідно до рекомендації медико-соціальної експертизи.

Відповідно до п. 1 ст. 21 КЗпП України, трудовий договір є угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядкові, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін.

Згідно з частиною першою ст. 24 КЗпП України, трудовий договір укладається, як правило, у письмовій формі. Додержання письмової форми є обов'язковим:

- 1) при організованому наборі працівників;
- 2) при укладенні трудового договору про роботу в районах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я;
- 3) при укладенні контракту;
- 4) у випадках, коли працівник наполягає на укладенні трудового договору у письмовій формі;
- 5) при укладенні трудового договору з неповнолітнім (ст. 187 Кодексу);
- 6) при укладенні трудового договору з фізичною особою;
- 7) в інших випадках, передбачених законодавством України.

Відповідно до частин другої та третьої ст. 24 КЗпП України, при укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний подати паспорт або інший документ, що посвідчує особу, трудову книжку, а у випадках, передбачених законодавством, – також документ про освіту (спеціальність, кваліфікацію), про стан здоров'я та інші документи.

Працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу, і повідомлення центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення формування та реалізації державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування про прийняття працівника на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Отже, з огляду на вищезазначене, при прийнятті на роботу працівника з інвалідністю встановлюється загальний порядок прийняття та подання документів роботодавцю як і для інших працівників, окрім випадків, коли за висновком медико-соціальної експертизи стан його здоров'я перешкоджає виконанню професійних обов'язків, загрожує здоров'ю і безпеці праці інших осіб, або продовження трудової діяльності чи зміна її характеру та обсягу загрожує погіршенню здоров'я працівника з інвалідністю. У цьому випадку, окрім документів, передбачених ст. 24 КЗпП України, працівник з інвалідністю при прийнятті на роботу подає роботодавцю довідку з висновком медико-соціальної експертизи для врахування індивідуальних потреб при працевлаштуванні.

Основні положення щодо реалізації конституційного права працівників на охорону їхнього життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні та здорові умови праці визначено у Законі України «Про охорону праці» (далі – Закон).

Відповідно до ст. 12 Закону, підприємства, які використовують працю інвалідів, зобов'язані створювати для них умови праці з урахуванням рекомендацій медико-соціальної експертної комісії та індивідуальних програм реабілітації, вживати додаткових заходів безпеки праці, які відповідають специфічним особливостям цієї категорії працівників.

Загальна норма щодо навчання з питань охорони праці та проведення інструктажів під час прийняття на роботу і в процесі роботи закріплена ст. 18 Закону України «Про охорону праці» (далі – Закон), відповідно до якої працівники повинні проходити за рахунок роботодавця інструктаж, навчання з питань охорони праці, з надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварій.

Організація проведення стажування, навчання та інструктажів з охорони праці регламентується Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 (далі – Типове положення).

Під час укладання трудового договору роботодавець повинен проінформувати працівника під розписку про умови праці та про наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, можливі наслідки їх впливу на здоров'я та про права працівника на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору (ст. 5 Закону «Про охорону праці»).

Взаємні зобов'язання сторін щодо регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин, у тому числі питання встановлення гарантій, компенсацій, пільг; умов і охорони праці, встановлюються у колективному договорі відповідно до Закону «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 № 3356-XII.

Порядок проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності регламентує Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах, затверджене наказом Міністерства освіти і науки від 01.08.2001 № 563, де передбачено проведення вступного, первинного, позапланового та цільового інструктажів з безпеки життєдіяльності.

Вступний інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться службами охорони праці перед початком навчальних занять один раз на рік, а також при зарахуванні або оформленні до навчального закладу вихованця, учня, студента, курсанта, слухача, аспіранта.

Первинний, позаплановий, цільовий інструктаж вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів з безпеки життєдіяльності проводить викладач, учитель, класовод, куратор групи, вихователь, класний керівник та інші.

Водночас роботодавцю надано право самостійно визначати порядок проведення стажування, навчання та інструктажів з охорони праці. З урахуванням специфіки виробництва та вимог нормативно-правових актів з охорони праці на підприємстві розробляються і затверджуються відповідні положення про навчання з питань охорони праці, що визначено у п. 3.2 Типового положення.

Директор В. Сажієнко

Чи належать питання безпеки життєдіяльності до обов'язків інженера з охорони праці? Якщо так, то чи повинні ці питання додатково оплачуватися?

За зверненням редакції журналу

ЛИСТ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ

від 10.05.2016 № 5211/2/4.4-ДП-16

Державна служба України з питань праці розглянула лист ДП «Редакція журналу «Охорона праці» та повідомляє.

Згідно зі ст. 13 Закону України «Про охорону праці» (далі – Закон), роботодавець зобов'язаний створити в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити дотримання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

Ураховуючи безпосередню відповідальність роботодавця за охорону праці, він створює службу охорони праці на підприємстві й призначає посадових осіб, які забезпечують вирішення конкретних питань охорони праці, затверджує інструкції про їхні обов'язки, права та відповідальність за виконання покладених на них функцій, а також контролює їх дотримання.

На основі Типового положення про службу охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці 15.11.2004 № 255, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 01.12.2004 за № 1526/10125 (далі – Типове положення), з урахуванням специфіки виробництва та видів діяльності, чисельності працівників, умов праці та інших факторів, роботодавець розробляє і затверджує Положення про службу охорони праці відповідного підприємства, визначає структуру служби охорони праці, її чисельність, основні завдання, функції та права її працівників згідно із законодавством.

Пунктом 5.5 Типового положення визначено, що працівники служби охорони праці не можуть залучатися до виконання функцій, які не передбачені Законом і цим Типовим положенням.

Питання щодо встановлення обов'язків та визначення розміру заробітної плати інженера з охорони праці регулюються нормами Кодексу законів про працю України.

Згідно з частиною 5 ст. 15 Закону, керівники та спеціалісти служби охорони праці за своєю посадою і заробітною платою прирівнюються до керівників і спеціалістів основних виробничо-технічних служб.

Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників, затвердженим наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 29.12.2004 № 336 (далі – Довідник), визначено перелік основних робіт, які властиві тій або іншій посаді.

У Довіднику наведено типові професійні завдання, обов'язки та повноваження для певної посади.

Звертаємо Вашу увагу, що листи центральних органів виконавчої влади мають лише інформативний характер і не встановлюють правових норм.

Прошу надати роз'яснення з такого питання.

Згідно з розділом 7.2 ст.ст. 7.2.1–7.2.3 «Правил устроювання та безпечної експлуатації судів, працюючих під тиском» (НПАОП 0.00-1.59-87), визначено порядок проходження навчання персоналу і допуск його до роботи з такими судами.

Зрозуміло, що початкове навчання співробітників має бути проведено в спеціалізованих навчально-методичних комбінатах.

Який порядок періодичних перевірок знань персоналу, що обслуговує суди (не рідше ніж 1 раз на 12 місяців)?

Посилаючись на ст. 7.2.4 Правил, керівництво вимагає проходження щорічного платного навчання в спеціалізованих навчально-курсівних комбінатах, як і в разі

Відповідно до п. 63 Переліку робіт з підвищеною небезпечністю, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15, випробування та обслуговування судів, що працюють під тиском, належить до робіт з підвищеною небезпечністю.

первинного навчання. Але ж у ст. 7.2.4 ясно сказано: періодична перевірка знань, а не платне навчання в навчальних комбінатах.

На сьогодні всі співробітники, що працюють на автоклавах в КУ «Одеська обласна дитяча клінічна лікарня», щороку проходять спеціальне навчання в лікарні, складають заліки внутрішньоперевірній комісії з оформленням протоколу і видачею посвідчення встановленого зразка. Для цього в лікарні розроблено програму навчання, відпрацьовано перелік питань з цієї тематики. Тобто все зроблено згідно з вимогами Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці.

*За зверненням інженера з охорони праці
КУ «Одеська обласна дитяча клінічна лікарня» Кизими О.Н.*

Обслуговування обладнання має на меті підтримання обладнання у технічно справному працездатному стані під час його використання за призначенням, зберігання та переміщення.

ЛИСТ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ

від 10.05.2016 № 5225/2/4.4-ДП-16

Державна служба України з питань праці розглянула звернення інженера з охорони праці КУ «Одеська обласна дитяча клінічна лікарня» Кизими О.М. і повідомляє.

Згідно зі ст. 13 Закону України «Про охорону праці» (далі – Закон), роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

Державна політика в галузі охорони праці ґрунтується на принципах: встановлення єдиних вимог з охорони праці для всіх підприємств і суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності; інформування населення, проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці тощо (ст. 4 Закону).

Вимоги щодо організації навчання і перевірки знань з питань охорони праці на підприємстві визначені в розділі 3 Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за № 231/10511 (далі – Типове положення).

Згідно з п. 3.1 Типового положення, працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи, а також учні, курсанти, слухачі та студенти під час трудового і професійного навчання проходять на підприємстві за рахунок роботодавця інструктаж, навчання та перевірку знань з питань охорони праці, надання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки у разі виникнення аварії.

Перевірка знань працівників з питань охорони праці на підприємстві здійснюється комісією з перевірки знань з питань охорони праці (далі – комісія) підприємства, склад якої затверджується наказом керівника за нормативно-правовими актами з охорони праці, додержання яких входить до їхніх функціональних обов'язків.

До складу комісії підприємства входять спеціалісти служби охорони праці, представники юридичної, виробничих, технічних служб, представник профспілки або вповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці. До складу комісії підприємства можуть залучатися страхові експерти з охорони праці відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України й викладачі охорони праці, які проводили навчання (за згодою).

Усі члени комісії в порядку, установленому Типовим положенням, повинні пройти навчання та перевірку знань з питань охорони праці.

Щорічне спеціальне навчання і перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці проходять посадові особи та інші працівники, які безпосередньо на робочих місцях виконують роботи, зазначені в Переліку робіт з підвищеною небезпекою, затвердженому наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за № 232/10512, і Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі, затвердженому наказом МОЗ України та Держнаглядохоронпраці України від 23.09.1994 № 263/121, зареєстрованому Міністерством юстиції України 25.01.1995 за № 18/554 (п. 4.1 Типового положення).

Ураховуючи, що до Переліків не ввійшли роботи, пов'язані з обслуговуванням посудин, які працюють під тиском, періодичність проведення перевірки знань персоналу, який виконує такі роботи, визначена п. 7.2.4 «Правил устройства и безопасной эксплуатации сосудов, работающих под давлением» (НПАОП 0.00-1.59-87) і становить не рідше ніж один раз на 12 місяців.

Вогневі роботи повинні проводитися відповідно до вимог Інструкції з організації безпечного ведення вогневих робіт на вибухонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах (НПАОП 0.00-5.12-01).

Оскільки у НПАОП 0.00-16-15 не наведено форму наряду-допуску на проведення газонебезпечних робіт, то її має визначати роботодавець (тобто можна взяти як форму додатку 2 до НПАОП 0.00-5.11-85, так і форму додатку 8 до попередньої редакції Правил безпеки систем газопостачання України).

Якщо роботи одночасно віднесені як до газонебезпечних, так і до вогневих, то допускається їх виконувати за нарядом-допуском на виконання газонебезпечних робіт з врахуванням вимог техніки безпеки на виконання вогневих робіт у газовому господарстві (п. 7.6 розділу VII НПАОП 0.00-16-15).

На підприємствах на основі Типового положення, з огляду на специфіку виробництва та вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, розробляються і затверджуються відповідні положення підприємств про навчання з питань охорони праці, а також формуються плани-графіки проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці. Отже, роботодавець своїм локальним нормативним актом на основі норм Типового положення визначає вимоги до навчання працівників.

Водночас навчання з питань охорони праці може проводитись як на підприємстві, так і іншим суб'єктом господарської діяльності, який в установленому порядку проводить відповідне навчання.

Додатково повідомляємо, що листи центральних органів виконавчої влади мають лише інформативний характер і не встановлюють правових норм.

Згідно з п. 7.5 розділу VII Правил безпеки систем газопостачання (НПАОП 0.00-1.76-15), на виконання газонебезпечних робіт повинен видаватися наряд-допуск, в якому передбачаються основні заходи безпеки виконання робіт (дослівно).

Проте нова редакція Правил не містить форми наряду-допуску та форми журналу реєстрації нарядів-допусків на проведення газонебезпечних робіт, на відміну від попередньої редакції Правил (ДНАОП 1.00-1.20-98), де вони визначені у додатках 8 і 9.

З огляду на це, прошу підтвердити або спростувати можливість застосування зразків нарядів-допусків та журналу їх реєстрації, порядок їх видачі та оформлення відповідно до ДНАОП 0.00-1.20-98.

За зверненням інженера з охорони праці КЕВ м. Хмельницький, працівника ЗСУ Герасімової О. І.

ЛИСТ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ від 17.05.2016 № 5468/2/5.3-ДП-16

Державна служба України з питань праці розглянула в межах компетенції звернення щодо форми наряду-допуску на виконання газонебезпечних робіт і журналу реєстрації зазначених нарядів-допусків і повідомляє.

Відповідно до вимог п. 7.5 розділу VII Правил безпеки систем газопостачання, затверджених наказом Міністерства енергетики України від 15.05.2015 № 285, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 08.06.2015 за № 674/27119 (далі – НПАОП 0.00-1.76-15), на виконання газонебезпечних робіт повинен видаватися наряд-допуск, в якому передбачаються основні заходи безпеки виконання цих робіт.

Газонебезпечні роботи, які періодично повторюються і виконуються в аналогічних умовах, зазвичай постійним складом працівників, можуть проводитися без оформлення наряду-допуску за затвердженими для кожного виду робіт виробничими інструкціями з безпечних методів роботи. До таких належать роботи з ремонту і огляду колодязів, видалення води і конденсату із газопроводів і конденсатозбірників, а також технічне обслуговування газопроводів і газового обладнання без відключення газу, технічне обслуговування запірної арматури і компенсаторів, злив ЗВГ із залізничних цистерн і АЦЗГ, наповнення ЗВГ резервуарів, і балонів, роботи на газовикористовувальних установках, котлах і агрегатах.

На кожному підприємстві має бути розроблений перелік газонебезпечних робіт, які допускається виконувати без оформлення наряду-допуску. Первинне виконання зазначених робіт проводиться з оформленням наряду-допуску.

Згідно з вимогами п. 1.11 Типової інструкції з організації безпечного проведення газонебезпечних робіт, затвердженої Держгіртехнаглядом СРСР 20.02.1985 (НПАОП 0.00-5.11-85), на проведення газонебезпечних робіт оформляється наряд-допуск (додаток 2), який передбачає розроблення та подальше виконання комплексу заходів з підготовки та безпечного проведення робіт.

Оформлення наряду-допуску виконується відповідно до вимог п. 3.1 НПАОП 0.00-5.11-85, у тому числі здійснюється його реєстрація у спеціальному журналі, з присвоєнням чергового номера. Форма журналу не регламентується.

Згідно зі штатним розкладом на підприємстві працюють працівники за професіями «слюсар з ремонту автомобілів», «слюсар з ремонту автомобілів, зайнятий ремонтом автомобілів та паливної апаратури двигунів», «електрозварник».

У зв'язку з тим, що професія «слюсар з ремонту автомобілів» не входить до Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. № 1290 (далі – Списки), проведення атестації робочих місць працівників за цією професією у попередні роки взагалі не здійснювалося.

Атестація робочих місць за умовами праці працівників за професіями «слюсар з ремонту автомобілів, зайнятий ремонтом автомобілів і паливної апаратури двигунів» і «електрозварник» проводилася у 2009 та 2007 рр. відповідно. За результатами висновку Державної експертизи умов праці їм було підтверджено право на додаткову відпустку та відповідні доплати за роботу зі шкідливими і важкими умовами праці до 2014 р. і до 2012 р.

У зв'язку з тим, що завантаженість на робочому місці електрозварника у 2012 р. і слюсара з ремонту автомобілів, зайнятого ремонтом автомобілів та паливної апаратури двигунів, у 2014 р. значно зменшилася і становила по 0,3 одиниці відповідно, що було підтверджено фотографіями робочого дня на підприємстві, була проведена чергова атестація робочих місць вищезазначених професій. За її результатами було встановлено, що недоцільно надавати працівникам, які зайняті на роботах з електрозварювання та ремонтом автомобілів, а саме паливної апаратури двигунів, додаткову відпустку та відповідні доплати за роботу зі шкідливими і важкими умовами праці відповідно до Списків, оскільки для виконання зазначених робіт потрібно менше ніж 50% робочого часу.

Нині згідно зі штатним розкладом на підприємстві працюють працівники лише за професією «слюсар з ремонту автомобілів», які виконують слюсарні роботи, пов'язані з ремонтом автотранспортних засобів, здійснюють діагностику, обслуговування тощо, та електрозварники із завантаженістю 0,3 одиниці.

Просимо роз'яснити, на підставі яких нормативних документів на вимогу припису, виданого державним інспектором управління Держпраці, необхідно проводити на підприємстві атестацію робочих місць працівників за професією «слюсар з ремонту автомобілів» і чи доцільне проведення атестації робочих місць працівників за професією «слюсар з ремонту автомобілів, зайнятий ремонтом автомобілів і паливної апаратури двигунів» та «електрозварник»? Зайнятість у виконанні цих робіт становить менше ніж 50% робочого часу, оскільки в попередні роки якість проведеної у визначені терміни планової атестації, за висновком Департаменту соціального захисту населення, відповідала вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 01.08.1992 р. № 442 і Методичних рекомендацій для проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджених постановою Міністерства праці України від 01.09.1992 № 41.

За зверненням редакції журналу

**ЛИСТ ДЕПАРТАМЕНТУ З ПИТАНЬ ПРАЦІ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ
від 20.05.2016 № 5602/4/4.6-ДП-16**

Департамент з питань праці Держпраці розглянув лист щодо надання роз'яснення про необхідність проведення атестації за умовами праці на робочому місці слюсара з ремонту автомобіля у разі зайнятості на цих роботах менше ніж 50% робочого часу та повідомляє наступне.

Однією з основних вимог при реалізації права працівників на пільги і компенсації, закріплених ст. 7 Закону України «Про охорону праці», є результати атестації робочих місць.

Основні нормативні документи, що регулюють процес проведення атестації робочих місць на підприємстві, – Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.1992 № 442, і Методичні рекомендації щодо проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджені постановою Міністерства праці України від 01.09.1992 № 41.

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII роботодавець повинен організовувати «проведення аудиту охорони праці, лабораторних досліджень умов праці, оцінку технічного стану виробничого обладнання та устаткування, атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці в порядку і строки, що визначаються законодавством, та за їх підсумками вживає заходів до усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я виробничих факторів».

Гігієнічну оцінку умов та характеру праці на робочих місцях працівників визначають Державні санітарні норми і правила «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу», затверджені наказом МОЗ від 08.04.2014 № 248.

Згідно із зазначеними нормативними документами відповідальність за своєчасне та якісне проведення атестації покладається на керівника (власника) підприємства, організації. Проведення атестації оформляється наказом керівника, у якому вказується склад атестаційної комісії, порядок проведення досліджень робочих місць тощо.

Здійснення організаційного, методичного керівництва і контролю за проведенням роботи на всіх етапах, складання переліку робочих місць, що підлягають атестації, визначення обсягів досліджень шкідливих і небезпечних чинників виробничого середовища, організація цих досліджень покладається на атестаційну комісію.

Атестаційна комісія складає «Карту умов праці», у якій містяться кількісні та якісні характеристики факторів виробничого середовища і трудового процесу, гігієнічна оцінка умов праці, рекомендації щодо їх поліпшення, запропоновані пільги і компенсації.

У «Карті умов праці» за результатами замірів відображаються ступені шкідливості й небезпечності кожного чинника виробничого середовища і трудового процесу.

Атестаційною комісією для встановлення тривалості дії на працівника шкідливих виробничих факторів здійснюється також складання фотографії робочого дня, без якої неможливо у повному обсязі оформити «Карту умов праці».

Списком виробництв, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 № 1290, передбачено надання додаткової відпустки слюсарям з ремонту автомобілів, зайнятим в автогосподарствах ремонтом двигунів автомобілів, що працюють на газі (4 дні) та на етилованому бензині (7 днів).

Відповідно до Порядків застосування Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці (затверджено наказом Міністерства соціальної політики України від 30.01.1998 № 16), у розрахунок часу, що дає право працівнику на додаткову відпустку, зараховуються дні, коли він фактично був зайнятий на роботах із шкідливими і важкими умовами праці **не менше ніж половину тривалості робочого дня**, встановленого для працівників цих виробництв, цехів, професій і посад.

Типове положення щодо оцінки умов праці на робочих місцях та порядку застосування галузевих переліків робіт, на яких можуть встановлюватися доплати робітникам за умови праці, затверджене постановою Держкомпраці СРСР та Секретаріату ВЦРПС від 03.30.1986 №387/22-78 (далі – Типове положення).

Відповідно до зазначеного Типового положення, розрахунок розмірів доплат за умови праці здійснюється на робочих місцях залежно від фактичного стану умов праці, зокрема від ступеня шкідливості чинників виробничого середовища і важкості робіт, встановлених за показниками Гігієнічної класифікації умов праці.

Таким чином, конкретні розміри доплат визначаються на підставі атестації робочих місць та оцінки умов праці на них відповідно до Типового положення, затвердженого вищезазначеною постановою.

При цьому слід зауважити, що відсоток зайнятості у несприятливих умовах враховується при розрахунку доплати до тарифних ставок чи посадових окладів. Доплата працівнику надається навіть за умови зайнятості у відповідних умовах менше ніж 50% робочої зміни.

Ураховуючи вищезазначене, визначити фактичну тривалість робочого часу у шкідливих умовах праці для встановлення права працівника на додаткову відпустку, а також ступені шкідливості виробничих чинників і трудового процесу для здійснення доплат за умови праці, неможливо без проведення атестації робочих місць на підприємстві.

Непроведення атестації робочих місць є порушенням законодавства про працю, у тому числі постанови Кабінету Міністрів України від 01.08.1992 № 442, і тягне за собою відповідальність, передбачену частиною першою ст. 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Директор В. Сажієнко

У грудні 2016 р. закінчується термін дії дозволу органів Держгірпромнагляду № 131.11.30 від 06.12.2011 на виконання робіт підвищеної небезпеки (технічний огляд і випробування вантажопідйомних кранів і машин), ПАТ НЗФ має намір і далі виконувати роботи за цим дозволом. Постановою КМУ № 1107 від 26.10.2011 введений в дію Порядок видачі дозволів на виконання робіт

підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки (далі – Порядок). Порядок встановлює процедуру отримання дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки. На підставі п. 9 Порядку для отримання дозволу роботодавець повинен пройти експертизу з питань охорони праці.

Пунктом 15 Порядку передбачено продовження дії дозволу без проведення експертизи.

На підставі вищевикладеного прошу Вас надати нам інформацію, чи має право ПАТ НЗФ скористатися процедурою продовження терміну дії дозволу, не проводячи експертизи.

Звертаю Вашу увагу на те, що протягом терміну дії дозволу ПАТ НЗФ не порушував умов цього дозволу, також не зафіксовано аварійних ситуацій і нещасних випадків пов'язаних із вказаною діяльністю.

За зверненням головного інженера Публічного акціонерного товариства «Нікопольський завод феросплавів» Є. В. Лапіна

ЛИСТ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ від 07.07.2016 № 7296/2/12-ДП-16

Державна служба України з питань праці (далі – Держпраці) розглянула лист ПАТ «Нікопольський завод феросплавів» щодо подовження строку дії дозволу та повідомляє наступне.

Частина третя ст. 21 Закону України «Про охорону праці» у чинній редакції регламентує обов'язок роботодавця одержати дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки (далі – Закон).

Частина п'ята ст. 21 Закону встановлює строк дії дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки або на експлуатацію машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки – п'ять років (з подальшим його продовженням).

Процедуру видачі або відмови у видачі, переоформленні, видачі дублікатів, анулювання дозволів визначає Порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1107 (далі – Порядок № 1107).

Згідно з п. 6 Порядку № 1107, дозвіл видається: роботодавцеві – на виконання робіт підвищеної небезпеки, що зазначені в додатку 2, або на експлуатацію машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, що зазначені у додатку 3, виробникові або постачальникові машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки – на застосування машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, що зазначені у додатку 3.

Пунктом 15 Порядку № 1107 визначено суб'єкта, який продовжує строк дії: строк дії дозволу продовжує орган, що його видав а також умови за яких строк дії дозволу може бути продовжено, а саме:

«У разі коли під час строку дії дозволу роботодавцем не порушено його умов, строк дії такого дозволу продовжується на наступні п'ять років на підставі заяви роботодавця, поданої за формою згідно з додатком 5, та оригіналу дозволу.

Якщо під час строку дії дозволу роботодавцем порушено його умови, зокрема не дотримано вимог законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки під час виконання робіт підвищеної небезпеки, що зазначені у п. 1 додатка 2, чи допущено виникнення аварій та/або нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, із смертельними або тяжкими наслідками, строк дії дозволу продовжується на підставі зазначеної заяви, оригіналу дозволу і нового позитивного висновку експертизи щодо додержання вимог законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки під час виконання зазначених у дозволі робіт підвищеної небезпеки та/або експлуатації машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки».

Отже, якщо роботодавець одержав дозвіл відповідно до вимог Порядку № 1107, що набрав чинності з 01.11.2011, і під час строку дії дозволу не було порушено його умов, то він з метою продовження строку дії дозволу може звернутися до Держпраці із заявою встановленого зразка (додаток 5 до Порядку). До заяви додається оригінал дозволу.

Дозвільна система в системі Держпраці спрямована на створення таких організаційно-технічних умов безпечного виконання робіт підвищеної небезпеки на виробничих об'єктах суб'єктів господарювання, які запобігли б виникненню нещасних випадків, аварій і професійних захворювань на виробництві.

Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки та початок експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки передбачений п. 48 таблиці додатку до Закону України «Переліку документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 19.05.2011 № 3392-VI.

Державний нагляд у сфері будівництва, архітектури, містобудування та житлово-комунального господарства здійснює Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (Мінрегіонбуд України) на підставі Положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, затвердженого постановою КМУ від 30.04.2014 № 197, та Держархбудінспекція України на підставі Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України, затвердженого постановою КМУ від 09.07.2014 № 294.

Про надання роз'яснення щодо внесення зміни даних у зареєстрованій декларації про початок виконання будівельних робіт.

З офіційного сайту Державної регуляторної служби України

ЛИСТ ДЕРЖАВНОЇ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОЇ ІНСПЕКЦІЇ УКРАЇНИ від 30.03.2016 № 40-303-(90-9)/2034

Державна архітектурно-будівельна інспекція України в межах повноважень розглянула звернення стосовно надання роз'яснення щодо внесення зміни даних у зареєстрованій декларації про початок виконання будівельних робіт, і повідомляє.

Під час розгляду зазначеного питання Держархбудінспекція керується Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI (далі – Закон № 3038-VI) і Порядком виконання підготовчих та будівельних робіт, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 466 «Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт» (далі – Порядок № 466).

Частиною шостою ст. 36 Закону № 3038-VI визначено, що в разі якщо право на будівництво об'єкта передано іншому замовнику або змінено осіб, відповідальних за проведення авторського і технічного нагляду, замовник протягом трьох робочих днів повідомляє про такі зміни орган державного архітектурно-будівельного контролю, який зареєстрував декларацію про початок виконання будівельних робіт.

Так, згідно з п. 14 Порядку № 466, у разі коли право на будівництво об'єкта передано іншому замовнику або змінено осіб, відповідальних за проведення авторського нагляду під час виконання підготовчих робіт, або змінено осіб, відповідальних за проведення авторського та технічного нагляду під час виконання будівельних робіт, замовник (його уповноважена особа) протягом трьох робочих днів повідомляє про такі зміни відповідному органу державного архітектурно-будівельного контролю шляхом подання з дотриманням вимог п. 13 цього Порядку повідомлення про зміну даних у повідомленні про початок виконання підготовчих робіт чи повідомлення про зміну даних у повідомленні про початок виконання будівельних робіт за формою, наведеною в додатках 1 і 2 до цього Порядку.

Виконання підготовчих і будівельних робіт без подання такого повідомлення не може продовжуватися.

У разі зміни генерального підрядника чи підрядника (якщо підготовчі або будівельні роботи здійснюються без залучення субпідрядників) замовник (його уповноважена особа) повідомляє органу державного архітектурно-будівельного контролю про такі зміни листом.

Тобто зазначеною нормою Закону визначено вичерпний перелік підстав для внесення змін до виданої дозвільної документації на виконання будівельних робіт.

Принагідно зазначаємо, що листи Держархбудінспекції не є правовими актами, вони містять інформаційний характер, не встановлюють правових норм і діють до дня набрання чинності нормативно-правовими актами, що змінюють відповідні правовідносини.

*Перший заступник Голови Державної архітектурно-будівельної інспекції України
В. В. Філончук*

Про надання роз'яснення щодо строку дії дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

З офіційного сайту Державної регуляторної служби України

ЛИСТ МІНІСТЕРСТВА ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ від 01.04.2016 № 5/3-17/3100-16

Мінприроди розглянуло лист щодо строку дії дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами та інформує.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про охорону атмосферного повітря», викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть

здійснюватись після отримання дозволу, виданого суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до другої або третьої групи, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Строк дії дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, виданого суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до першої групи, – сім років, до другої групи, – десять років, до третьої групи, – необмежений.

Відповідно до п. 1-1 Розділу IX Прикінцеві положення Закону України «Про охорону атмосферного повітря» встановлено, що строк дії дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, виданого суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до третьої групи, до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру», та який на момент набрання чинності зазначеним Законом був дійсним, є необмеженим.

Заступник міністра – керівник апарату С. Л. Коломієць

Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами передбачений п. 30 таблиці додатку до Закону України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 19.05.2011 № 3392-VI.

Рубрику веде
Тетяна Бреус

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Просимо надсилати запитання до редакції у зручний для Вас спосіб за вказаною адресою. Ваші запитання розглянуть компетентні фахівці, а їхні відповіді будуть опубліковані на сторінках додатка.

Адреса
для письмової кореспонденції:
Державне підприємство
«Редакція журналу «Охорона праці»,
вул. Попудренка, 10/1,
м. Київ, 02100.
Електронна пошта:
dnopop@gmail.com

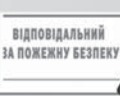
Під час оформлення запитань та їх надсилення до редакції поштою або на електронну адресу просимо дотримуватися вимог статті 5 Закону України «Про звернення громадян».

Редакція журналу «ОХОРОНА ПРАЦІ»

Ціни від виробника!

Знаки безпеки, що відповідають Технічному регламенту,
стандартні і на замовлення

Передплачуйте єдиний в Україні
державний науково-виробничий
журнал «Охорона праці»

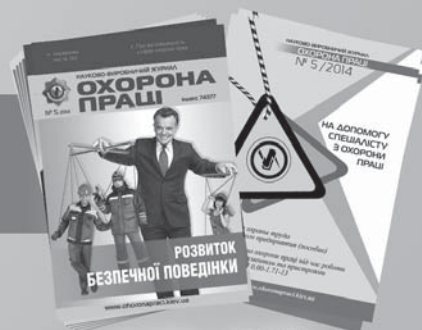
Індекси журналів:

«Охорона праці» – 74377

«Охрана труда» – 74378

Поліграфічні послуги:

знаки безпеки,
брошури, буклети,
календарі, грамоти, листівки
(044) 559-62-79

64 стор. + 64 стор.
КОРИСНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Плакати з охорони праці

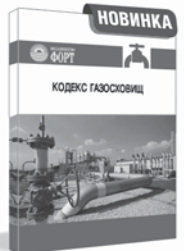

Надаємо рекламні
послуги на сторінках
журналу та додатка
тел.: (044) 296-05-65,
296-82-56

mail@ohoronapraci.kiev.ua
www.ohoronapraci.kiev.ua

02100, Київ-100, вул. Попудренка, 10/1,
тел./факс (044) 559-19-51, тел. 558-74-27

ЛІТЕРАТУРА: НОРМАТИВНА, ТЕХНІЧНА,
НАВЧАЛЬНА, ДОВІДКОВА

Російською
та українською
мовами

ЗНАКИ ДОРОЖНІ, ЗНАКИ БЕЗПЕКИ

КОЛЬОРОВІ НАОЧНІ ПОСІБНИКИ:
СТЕНДИ, ПЛАКАТИ, ПЛАНШЕТИ

ЖУРНАЛИ, ПОСВІДЧЕННЯ,
ІНСТРУКЦІЇ, БЛАНКИ

Докладну інформацію та повний каталог продукції
отримайте у Вашого менеджера

УСІ ЧИННІ
В УКРАЇНІ ДСТУ,
ГОСТИ

Поштова адреса:
61023, м. Харків
а/с 10325
www.fort.kharkiv.com

Центральний офіс у Харкові:
пров. Театральний, 11/13, к. 518
Тел.: (057) 714-09-08, 714-20-57,
715-63-65, 760-17-08, 715-66-77
e-mail: fortsales@ukrpost.ua

Офіс у Києві:
вул. Саксаганського, 110, оф. 5
Тел.: (044) 229-09-84
Факс: (044) 234-94-63
e-mail: fort@kv.ukrtel.net